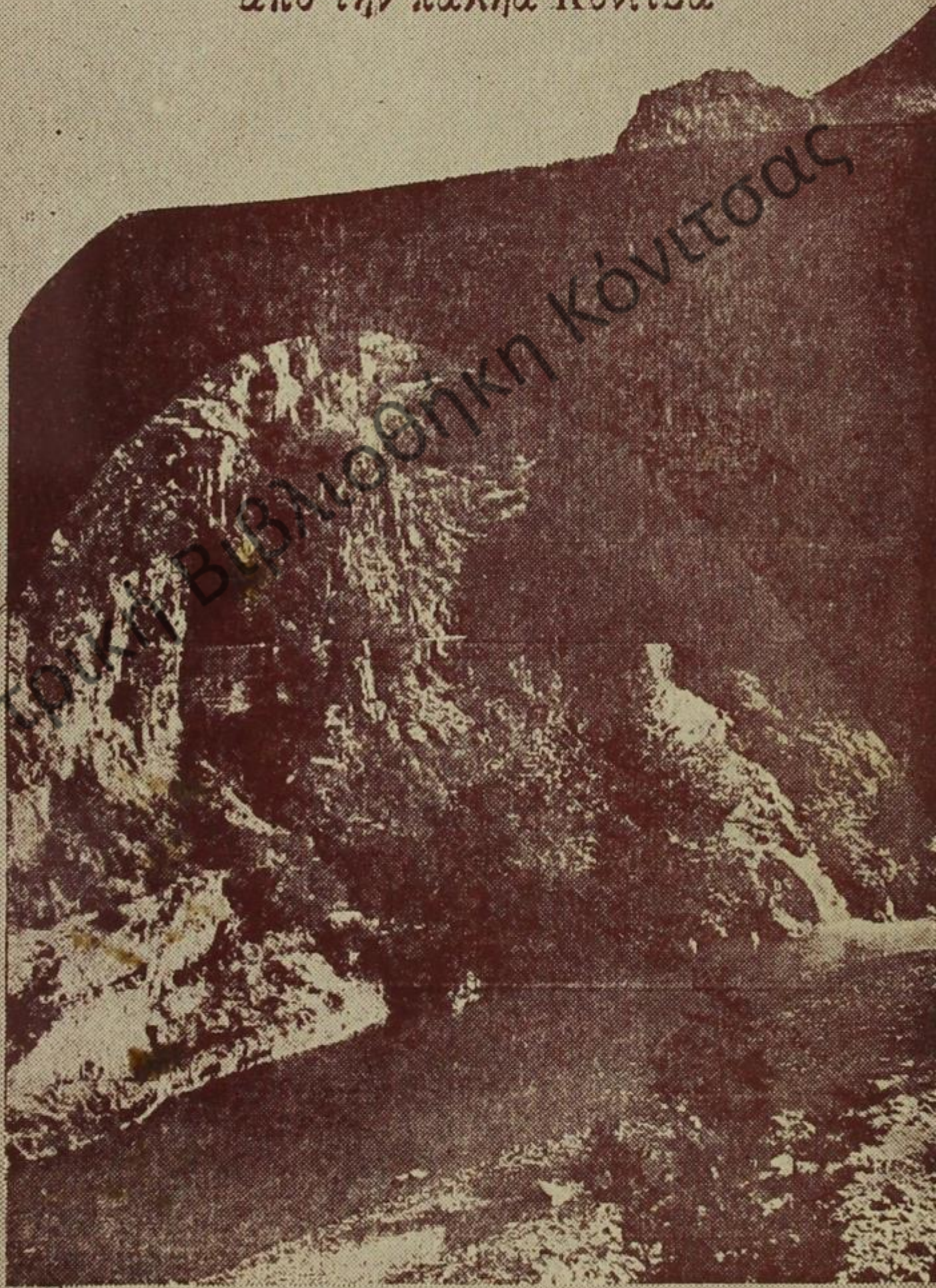

Μνήμη τῆς Πολιτείας

Συλλογή ἀφηγήσεων
ἀπὸ τὴν παλαιὰ Κόνιτσα

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

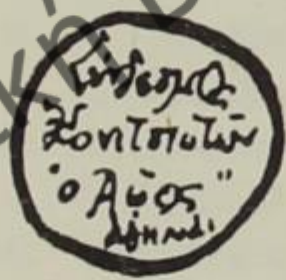

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ "ΔΩΔΩΝΗ"
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 17 - ΑΘΗΝΑΙ

1968

Μνήμη τῆς Πολιτείας

ἀφηγήσεις με πρόσωπα
τῆς παλαιᾶς Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ " ΔΩΔΩΝΗ ,,
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 17 - ΑΘΗΝΑΙ

ΜΟΥΣΙΑ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 31450
ΠΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 6-10-1995
ΑΞΙΟΝ. ΑΡΙΘΜ. 88908 ΜΝΗ

Κωδ. ΕΠ: 7050

Έκδοσις τοῦ Συνδέσμου Κονιτσιωτῶν ὁ «ΑΩΟΣ»
ἀφιερωμένη στή μνήμη

Νικολάου Τσάκα καὶ Κωνσταντίνου Ρούση

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΟΧΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΙΟΝ ΔΕΛΦΩΝ
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 17 - ΑΘΗΝΑΙ

	Σελίς
Γιάνη Λυμπεροπούλου: Πρόλογος	7
Χρήστου Χρηστοβασίλη: Τὸ ἀμάρτημα τοῦ Παπαγεώργη	9
Ἄριστοκλή Πύρρου: 1. Ὁ Παπαγεώργης	17
2. Σχολικὲς ἀναμνήσεις	19
3. Χειμωνιάτικες Ἱστορίες	24
Κώστα Λαζαρίδη: Ὁ Τούρκος Δήμαρχος	30
Γιάνη Λυμπεροπούλου: 1. Νικόλας Ζήσης	31
2. Ἡ Ἱστορία τοῦ Ἄλῃ	31
Τάκη Παπαδημούλη: Τὸ ράσο τοῦ Δερβίς Κιαμίλ	33
Νικολάου Τσάκα: 1. Ὁ Μητροπολίτης Σπυρίδων κι ὁ Σουλεϊ- μάν Ἐφέντης	34
2. Μητροπολίτης καὶ Καϊμακάμης	35
3. Θωμᾶς Κατσούλης	36
Γεωργίου Δόβα: Γούσια Παπακώστας	38
Ἄναστασίου Εὐθυμίου: 1. Γούσια Παπακώστας	39
2. Γούσια Τσάκας	42
3. Γιώργο Ντομπολάς	44
4. Κούλα τῆς Βαγγέλαινας	46
5. Σαλικὲ Χανούμ	48
6. Ὁ Πεντάρας	49
7. Ὁ Τσέκος	50
8. Μπανταλογιῶργος	51
9. Τὸ Πάθημα τοῦ Ἐλμάζ Τζιόμα	53
10. Ὁ Γιώργος τῆς Μηλιᾶς	54
11. Ἡ φτώχεια τοῦ Θωμᾶ Ντελή	55
12. Ὁ Ντίνια Χαρίσης	59
13. Οἱ Γγογκοραῖοι	65
14. Ὁ Μιχάλης ὁ Γιασαξῆς	67
15. Νετζήπ μπαρμπέρης	71
16. Οἱ ἀλογόμυιγες τοῦ Γιώργη Ρολογᾶ	73
17. Ὁ Γκιούσμπασης Νετζήπ ἐφέντης	74
18. Τὰ κορίθια τοῦ Χαλήτ Μάνκα	78

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Οἱ ἄνθρωποι ζοῦν στὴ μνήμη μας.

Καὶ δὲν πεθαίνουν, παρὰ ἀφοῦ πεθάνουν ὅλοι κείνοι ποὺ τοὺς γνώρισαν καὶ τοὺς θυμοῦνται.

Ζοῦν καὶ κινοῦνται, σκιές πίσω ἀπ' τὰ σύννεφα τῆς συνήθειας, τοῦ ἀσυνειδήτου καὶ τοῦ ἡμισυνειδήτου - μεσ' τὸν ἀμετακίνητο χῶρο, κι' ἐνσταλάζουν μ' αὐτὴ τὴν ἀθηναικότητα ποὺ τοὺς προσέδωκε ὁ χρόνος, ἔτσι, ὅπως τοὺς γύμνωσε ἡ μνήμη καὶ τοὺς ἔφερε κοντὰ στὴν ἀλήθεια, ἀμεσά, ἀδιάπτωτα, διαβρωτικά τῆ διάχρονη ἠθικὴ συμβολὴ τους, στὴν παραιτέρω διάπλαση τῆς κοινωνίας.

Τὶ σημασία ἔχει κι' ἂν ὁ ἄνθρωπος, ὁ κάθε ἄνθρωπος ποὺ ζῆ στὴ μνήμη μας, δὲν διαθέτει ἢ δὲν διαθέτετε τὸ φωτοστέφανο τοῦ ὑπεράνθρωπου ἤρωα ἢ τὸν πειρασμὸ τοῦ ἐξαγιασμένου γιὰ νὰ μπορῆ νὰ μᾶς κινῆ προμηθεϊκὰ κι' ἀλάθητα στὴν ἀριστη τέλεση τῆς ζωῆς μας. Ἀρκεῖ ποὺ ὑπάρχει μέσα μας ἀπλὸς - κοινὸς - καθημερινὸς - ἀνθρώπινος γιὰ νὰ μᾶς θυμίσῃ τὴ γήϊνη θέση μας καὶ νὰ μᾶς βοηθήσῃ στὴν ἀξία κι' εὐγενικὴ πραγμάτωση τῆς οὐσίας μας.

Οἱ ἄνθρωποι καταδυναστεύονται ἀπὸ τὴ μνήμη τους.

Τὴν μνήμη, ὄχι μόνον τῶν ἀνθρώπων ποὺ γνώρισαν ἄλλοτε, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀνθρώπων ποὺ ζοῦν σήμερα κοντὰ τους. Κι εἶναι αὐτὴ ἡ μνήμη, καμμιά φορὰ, ἀνελέητη, ἐναγώνια, πυρετικὴ ..

..... ὦ μὴ μὲ χαιρετᾶς σὰν ἔρχεσαι
οὔτε καὶ νὰ μ' ἀποχαιρετᾶς σὰν φεύγεις
γιατὶ οὔτ' ὅταν ἔρχεσαι, ἔρχεσαι,
οὔτ' ὅταν φεύγεις, φεύγεις.....

Οἱ ἄνθρωποι, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, κι οἱ ζωντανοὶ κι αὐτοὶ ποὺ ζοῦν στῶν ζωντανῶν τὴ μνήμη, κι οἱ σημαντικοὶ καὶ οἱ ἀσήμαντοι, κι οἱ ταπεινοὶ

καὶ οἱ «ὑποληπτόμενοι», καὶ οἱ δυνατοὶ καὶ οἱ ἀδύνατοι καὶ τὰ παραδείγματα πρὸς μίμηση καὶ τὰ παραδείγματα πρὸς ἀποφυγή, ὅλοι, ἀνεξαίρετα, εἶναι ἢ ὕλη ἐν σπαργῇ, τὸ αἶσθημα καὶ τὸ συναίσθημα, ἢ χαρὰ καὶ ἢ λύπη, ἢ ἀναπνοὴ καὶ ἢ μνήμη μιᾶς πολιτείας.

Εἶναι ἀκόμα οἱ ἄνθρωποι : Οἱ μαρτυρίες. Αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἢ ὑπαρξή. Καὶ ἡ ἔσχατη δικαίωση τοῦ πολιτισμοῦ.

Δύσκολη στ' ἀλήθεια ἢ ἀνασύνθεση τῶν παλιῶν ξεχασμένων ρυθμῶν.

Δύσκολη ἢ ἀνασύνθεση τοῦ «κλίματος» τῶν περασμένων καιρῶν μέσα στὸ ὁποῖο κινήθηκε τὸ ἀξιωματικὸ πρόσωπο καὶ ὁ λαϊκὸς τύπος τῆς γειτονιάς καὶ τοῦ παζαριοῦ.....

Δύσκολη ἢ ἀνάπλαση μιᾶς οὐσίας ποὺ διάρρηξε ἀνεπίστρεπτα, ὅταν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς συγκαιρινῆς ἀπομνημονεύουσας γεννιάς ἔχει ἀφανισθῇ.

Δύσκολη, μὲ τὶς ἀπολειπόμενες μνημῆες καὶ τὶς ἀμφίβολες μαρτυρίες ἢ συγκρότηση τοῦ γραπτοῦ μουσείου τῶν ἀφηγήσεων τοῦ λαϊκοῦ πνεύματος καὶ τῆς λαϊκῆς συμπεριφορᾶς.

Δύσκολη, μὰ ὄχι ἀκατόρθωτη προσπάθεια ἐπικοινωνίας καὶ μελέτης. Μιᾶς μελέτης ποὺ ἀξίζει ὄχι τόσο γιὰ νὰ μάθουμε ἢ νὰ παραδειγματιστοῦμε, ὅσο γιὰ νὰ στοχαστοῦμε πάνω στὶς καταβολές μας, νὰ στοχαστοῦμε τὴ γῆ μας, τοὺς ἀνθρώπους της, καὶ τοὺς καημούς των, τοὺς ἀκραίους κείνους τόπους, τοὺς δικούς μας τόπους.

Ἀθήνα, 29 Ἰουνίου 1968

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

Πρόεδρος τοῦ Συνδέσμου Κονιτσιωτῶν

Ἀθηνῶν Ὁ «ΑΩΟΣ»

Τὸ ἀμάρτημα τοῦ Παπαγιώργη

Τὸ ἀμάρτημα ποῦ θὰ διηγηθῶ ἔχει γίνει στὴν Κόνιτσα, λίγα χρόνια πρὶν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὸν τούρκικο ζυγὸ.

Ἡ Κόνιτσα εἶναι ἡ πλιὸ βορεινὴ ἐπαρχία τῆς πατρίδας μου καὶ πρωτεύουσα τῶν «μαστοροχωριῶν», δηλαδὴ τῆς ἐπαρχίας ποῦ βγάζει τοὺς πλιότερους χτίστες τῆς Ἑλλάδας — γιὰτὶ οἱ χτίστες λέγονται γενικῶς «μαστοροί» ὄχι μόνον στὴν Ἡπειρο, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλη τὴ χέρση Ἑλλάδα.

Τὸν καιρὸ τῆς Τουρκίας ἡ Κόνιτσα ἦταν ἔδρα Καϊμεκάμη, εἶχε πρωτοδικεῖο, μοιραρχία χωροφυλακῆς κ' Ἑλληνα Μητροπολίτη. Εἶχε καὶ καμμιά ἑξακοσαριὰ σπίτια, τὰ λίγο πλιότερα ἑλληνικὰ καὶ τὰ λίγο λιγώτερα τούρκικα, ἢ τὸ σωστότερο τουρκοελληνικὰ, τρεῖς χιλιάδες ψυχὲς ἀπάνω-κάτω, μὲ ὄψη πλειότερο χωριοῦ, παρὰ πόλης. Ἀλλ' οἱ Τούρκοι τῆς Κόνιτσας, διαφορετικοὶ στὴν ἀντίληψη ἀπ' ὅλον τὸν ἄλλο κόσμον, θεωροῦσαν τότε τὴν Κόνιτσα πόλη καὶ τὰ Γιάννινα χωριὸ κ' ἔλεγαν κομπαστικά:

— «Γιάννινα χωριό, Κόνιτσα κασαμπάς»!

Τὸ ἴδιο ἔλεγαν κ' οἱ Μετσοβίτες γιὰ τὸ Μέτσοβό τους, ἀλλὰ δὲν γνωρίζομε ἱστορικῶς, ἂν οἱ Μετσοβίτες τὸ πῆραν αὐτὸ ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες ἢ οἱ Κονιτσιῶτες ἀπὸ τοὺς Μετσοβίτες, γιὰτὶ κι αὐτοὶ ἔλεγαν:

— «Γιάννινα χωριό, Μέτσοβο κασαμπάς».

Πρὶν ἀπὸ διακόσια χρόνια, ἡ Κόνιτσα δὲν ἦταν πρωτεύουσα ἐπαρχίας, κι οὔτε καϊμεκάμη εἶχε, οὔτε ἀρχιερέα, κι οὔτε ἕναν Τούρκο στὰ σπλάχνα της. Τότε ἴσως νὰ ἦταν μικρότερη καὶ νὰ μὴν ἦταν «κασαμπάς», ἀλλ' ἦταν χριστιανικὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν μιὰν ἄκρα ὡς τὴν ἄλλη, πέρα καὶ πέρα. Ἐπειδὴ ὅμως τοὺς χριστιανοὺς κατοίκους τῆς Κόνιτσας τοὺς πίεζαν πολὺ καὶ τοὺς τυραννοῦσαν οἱ γειτόνοι τους, οἱ Λεσκοβικινοί, ποῦ ἦταν χρόνια πρωτύτερα τουρκεμένοι, ὑπόφερναν πολὺ οἱ ἀνθρώποι, ἀλλὰ βαστοῦσαν κ' ἔμεναν ἀκλόνητοι στὴν πίστη τῶν πατέρων τους, μ' ὅσα κι ἂν ὑπόφερναν. Δυστυχῶς ὁμως μιὰ μέρα πέρασαν ἀπὸ τὴν Κόνιτσα καμμιά σαρανταριὰ Λεσκοβικινοὶ Τουρκαρβανῖτες, πηγαίνοντας πρὸς τὰ Ζαγοροχώρια γιὰ πλιατσικολοί, κ' ἔπειδὴ τὸ ποτάμι τῆς Κόνιτσας δὲν εἶχε τότε τὸ γεφύρι πῶχει σήμερα, κ' ἦταν πολὺ κατεβασμένο ἀπὸ τὲς βροχὲς, δὲν μπόρεσαν νὰ τὸ περάσουν, κι ἀναγκάστηκαν νὰ μείνουν στὴν Κόνιτσα. Ἐμειναν μιὰ μέρα, δυὸ μέρες, τρεῖς μέρες, μὲς στὴν Κόνιτσα, ἔτρωγαν κ' ἔπιναν τὰ καλύτερα φαγητὰ καὶ τὰ καλύτερα κρασιά, ἀλλὰ βλέποντας στὸ τέλος ὅτι τὸ ποτάμι ὅλο καὶ κατέβαζε καὶ δὲν θὰ μπορούσαν νὰ περάσουν εὐκόλα γιὰ τὰ Ζαγοροχώρια, ρίχτηκαν

νά πλιατσικολογήσουν τὴν Κόνιτσα καὶ νά γυρίσουν γλήγορα στὰ σπίτια τους φορτωμένοι. Ἄλλ' οἱ Κονιτσιῶτες ἀντιστάθηκαν — μὲ ξύλα καὶ μὲ λιθάριαι καὶ μ' ὅ,τι ἄρματα εἶχαν — καὶ τοὺς σκότωσαν ὅλους. Αὐτὸ ὅμως θὰ ἐπέφερε τὴν τέλεια καταστροφή τῆς Κόνιτσας, ἅμα θὰ μαθεύονταν στὸ Λεσκοβίκι τὸ φονικὸ πού'χε γίνει. Τότε οἱ Κονιτσιῶτες, γιὰ νά γλυτώσουν τὴν καταστροφή καὶ τὸν δέβαιο θάνατο, προσκάλεσαν κρυφὰ τὸν Σιέχη τοῦ Τεκὲ τοῦ Πρεμετιοῦ, ποὺ ἐνεργοῦσε τὲς ἐξωμοσίαι τῶν Χριστιανῶν, καὶ τούρκεψαν ὅλοι! Κι ὅταν ὕστερα μαθεύτηκε ὁ φόνος τῶν Λεσκοβικινῶν, διεκήρυξε ὁ Σιέχης ὅτι ὅ,τι εἶχαν κάνει οἱ Κονιτσιῶτες ὡς χριστιανοί, ἦταν λησμονημένο καὶ συμπαθισμένο τώρα ποὺ ἔγιναν Τούρκοι, κι ἂν ἤθελαν οἱ Λεσκοβικινοὶ νά πάρουν τὸ αἷμα τους ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες, θὰ εἶχαν νά κάνουν μ' ἐκεῖνον καὶ μ' ὅλο τὸ Πρεμέτι, κ' ἔτσι οἱ Λεσκοβικινοὶ κάθησαν στ' αὐγά τους καὶ δὲν ταράχτηκαν πλιά.

Γεγόμενοι ὅμως Τούρκοι οἱ Κονιτσιῶτες, διατήρησαν κρυφὰ, ὡς ἓνα διάστημα δυὸ γενεῶν, τὴ χριστιανικότητά τους καὶ χωρὶς νά χαλάσουν τὲς ἐκκλησιῆς τους, ἢ νά τὲς μεταβάλουν σὲ τζαμιά, ἔχτισαν ἰδιαίτερα τζαμιά. Ἄλλὰ λίγο-λίγο, μὲ τὸν καιρὸ, ἀπόγιναν Τούρκοι, καὶ μοναχὰ διατήρησαν ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ τὸν σεβασμὸ πρὸς κάθε χριστιανικὸ ἀγιωτικὸ καὶ πρὸς τοὺς παπάδες μας καὶ φέρνονταν ἤπια πρὸς τοὺς χριστιανούς. Ἔτσι λοιπὸν, σ' ἐποχὴ ποὺ δὲν ὑπῆρχαν γιατροί, ὄχι μόνον στὴν Κόνιτσα, ἀλλ' οὔτε καὶ στὰ ξακουστὰ Γιάνγινα ἀκόμα, οἱ μόνον γιατροὶ ἦταν οἱ παπάδες μὲ τὴ «δύναμη τοῦ Θεοῦ» καὶ χριστιανοὶ καὶ μωαμεθανοὶ ἔπρεχαν στὲς ἐκκλησιῆς καὶ στοὺς παπάδες. Κ' ἔτσι οἱ Τουρκοκονιτσιῶτες διατήρησαν ὡς τὰ τελευταῖα τὴ χριστιανικὴ τους συνήθεια νά προστρέχουν στὲς ἐκκλησιῆς μας καὶ στοὺς ἁγίους μας, ὅταν ἀρρώστειναν, κι ὄχι στὰ τζαμιά τους καὶ στοὺς χοτζάδες τους. Τούρκοι λοιπὸν Κονιτσιῶτες, ἀρρωσταίνοντας, ἔταζαν καὶ πρόσφεραν λάδια, κηριὰ καὶ λαμπάδες στὲς ἐκκλησιῆς, παράγγελλαν λειτουργιῆς καὶ προσφορῆς καὶ προσκαλοῦσαν παπάδες στὰ σπίτια τους καὶ τοὺς διάβαζαν εὐκὲς καὶ παράκλησιες γιὰ νά γένουν καλά. Γι' αὐτὸ κι ἀπ' ὅλους τοὺς ἐλληνοεξωμότες οἱ Κονιτσιῶτες ὄχι μόνον δὲν μισοῦσαν τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀγαποῦσαν καὶ τοὺς προστάτευαν καὶ τοὺς βοηθοῦσαν. Αὐτοὶ προσκάλεσαν ἀπὸ διάφορα χωριὰ Χριστιανούς, ποὺ βρίσκονται σήμερα στὴν Κόνιτσα, τοὺς ἔχτισαν σπίτια, τοὺς βοήθησαν, κι ὀλίγο κατ' ὀλίγον ἔφτασαν ἀπὸ πενήντα χρόνια καὶ πλιότερο τὰ σπίτια τὰ χριστιανικὰ νά γένουν πλιότερα ἀπὸ τὰ τούρκικα, καὶ Τούρκοι καὶ Χριστιανοὶ ἔζησαν πάντα ἀγαπημένοι.

Αὕτῃ ἡ ἀρμονία ἀνάμεσα Τούρκων καὶ Χριστιανῶν τῆς Κόνιτσας βάζε ἀκέρια ὡς τὲς μέρες, ποὺ ἔρθε ὁ Σουλτὰν Χαμίτης στὸν αὐτοκρατορικὸ θρόνον τῆς Πόλης. Ἀπὸ τότε, ὅπως καὶ σ' ὅλη τὴν ἄλλη Τουρκιά, ἄλλαξαν καὶ στὴν Κόνιτσα τὰ πράγματα. Ἡ κατασκοπεῖα εἶχε φτάσει σ' ἐπιστημονικὴ περιωπή, κι ὁ μισαλλόδοξος μουσουλμανικὸς φανατισμὸς στὸ κατακόρυφο. Ἄλλ' ἡ μεγαλύτερη κατασκοπεῖα γέγονταν ἐναντίον τῶν Τούρκων, κι ἀλλοίμονο σ' ἐκεῖνον τὸν Τούρκο, ποὺ θὰ καταγγέλλονταν ὅτι ἔστειλε κηρί, λάδι ἢ λαμπάδες σ' ἐκκλησιὰ, ἢ ὅτι προσκάλεσε παπὰ στὸ σπίτι του γιὰ θεραπευτικὸ διάβασμα! Ἀμέσως τζουρλάλι ὅτι δὲν ἦταν γνήσιος καὶ σωστὸς μουσουλμάνος, καὶ τὸ λιγώτερο πού'χε νά πάθη, θὰ ἦταν ἐξορία στὴ Συρία ἢ στὴν Ἀραπιά!

Ἄλλὰ κ' οἱ παπάδες κιντύνευαν νά τιμωρηθοῦν αὐστηρὰ ἀπὸ τὴν τουρ-

κική Κυβέρνηση, ἂν καταγγέλλονταν ὅτι ἐλάβαιναν ἀπὸ μουσουλμάνο λάδι, κηρί ἢ λαμπάδες γιὰ τὴν ἐκκλησιά, ἢ πήγαιναν νὰ διαβάσουν παρακλησες στὰ τουρκόσπιτα. Γι' αὐτὸ κι ὁ Μητροπολίτης τῆς Κόνιτσας τοὺς διέταξε νὰ μὴν ἔχουν πλιά, σὰν καὶ πρὶν, καμμιά σχέση μὲ τὰ τουρκόσπιτα, γιὰτ' ἦταν μεγάλη τάχα κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία νὰ δίνουν τ' ἅγια («τοῖς κυσί») στὰ σκυλιά· κι ὅτι, ἂν μάθαινε στὸ ἐξῆς ὅτι ἓνας παπὰς μπῆκε σὲ τούρκικο σπίτι, κρυφὰ ἢ φανερά, θὰ τὸν ἔκανε ἀργὸ «πάσης ἱεροπραξίας». Ἔτσι τραβήχτηκαν οἱ παπάδες ἀπὸ τὰ τουρκόσπιτα, κι αὐτὸ βάσταξε γιὰ κάμποσον καιρὸ. Ἄλλ' οἱ τούρκισσες τῆς Κόνιτσας, πού ἦταν συνηθισμένες, μ' ὅλη τὴν ἐγκατάσταση ἐκεῖ ἐπιστημόνων γιαιτρῶν, νὰ προστρέχουν, καὶ στὴν παραμικρότερη ἀρρώστεια, στοὺς παπάδες καὶ στὲς ἐκκλησιές, προτιμοῦσαν νὰ πεθαίνουν καλύτερα, παρὰ νὰ δέχωνται γιαιτρὸ καὶ νὰ πάρουν γιαιτρικά. Κανένας ὅμως παπὰς δὲν δέχονταν πλιά νὰ πάη σὲ τούρκικο σπίτι, οὔτε νὰ δεχτῆ τούρκικα τάματα, φοβούμενος καὶ τὴ μεγάλη κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία καὶ τὴν τιμωρία — κι ἀπὸ τὸν Ἀρχιερέα κι ἀπὸ τὴν τουρκικὴ Ἀρχή, τὸ χειρότερο. Ἄλλ' ἡ παντοδύναμη βία δὲν τ' ἄκουε αὐτὰ καὶ τὰ ὑπερπήδησε ὅλα.

Μιά νύχτα, παρουσιάζεται στὸ σπίτι τοῦ παπα-Γιώργη ἓνας Τούρκος καὶ τοῦ λέγει:

— Νὰ κοπιᾶσης, παπα-Γιώργη, στὸ σπίτι μου, πολὺ σὲ παρακαλῶ, νὰ μοῦ διαβάσης μία εὐκὴ στὴ γυναίκα μου, γιὰτὶ ἔχει δυὸ μέρες μὲ τοὺς πόνοους καὶ δὲν μπορεῖ νὰ γεννήσῃ ἀκόμα.

— Ἄλλὰ, εὐλογημένε... (Φτοῦ! φτοῦ! τὸν θεοκατάρτο τὸν Ἀγαρηνό!, εἶπε μέσα του ὁ παπαΓιώργης, γιὰτὶ ὀνόμασε «εὐλογημένον» τὸν ἀλλόπιστο Τούρκο)... Ἄλλὰ, ἀγά μου, φοβοῦμαι νὰ ῥθω, γιὰτὶ θὰ τὸ μάθῃ ὁ Καϊμεκάμης καὶ θὰ μὲ κάνῃ ἐξορία! Δὲν ἔρχομαι! Πήγαινε στὴν εὐκὴ τοῦ Θε... (Φτοῦ! φτοῦ! πάλε τὸν θεοκατάρτο, τὸν Ἀγαρηνό!, ξανάειπε πάλε ἀπὸ μέσα του ὁ παπὰς). Πήγαινε στὸ καλὸ, ἀγά μου! Πήγαινε στὸ καλὸ! Μὴ μὲ πάρῃς στὸ λαιμὸ σου!

Βλέποντας ὁ Τούρκος τὴν ἐπίμονη ἄρνηση τοῦ παπαῦ, ἔφυγε, ἀλλὰ σὲ λίγο ξαναγύρισε καὶ τοῦ εἶπε ἀγρία κι ἀπελπισμένα:

— Θὰ ῥθῃς, παπά! Ἀλλιῶτικα δὲν γίνεται! Πεθαίνει ἡ γυναίκα μου! Δὲν μπορεῖ νὰ γεννήσῃ καὶ φωνάζει: «Φέρτε μου τὸν παπαΓιώργη, πού μὲ γλύτωσε καὶ στὴν ἄλλη μου τὴ γέννα μὲ τὸ διάβασμά του!».

— Σὲ λυποῦμαι πολὺ, ἀγά μου, μ' αὐτὰ πού μοῦ λές, ἀλλὰ δὲν μπορῶ νὰ ῥθω... Φοβοῦμαι, σοῦ εἶπα, τὸν καϊμεκάμη...

Τότε ὁ Τούρκος βγάζει μὲ ἀστραφτερὴ μαχαίρα καὶ τοῦ λέγει:

Τὴ γλέπεις αὐτὴν, παπά; Ἡ ἔρχεσαι, ἢ σ' τὴν ἔχωσα στὰ στήθια!

Καὶ πετοῦσαν τὰ μάτια του φωτιές.

Τί νὰ ἔκανε τότε ὁ καημένος ὁ παπα-Γιώργης;

Ἄπὸ τὴ μιὰ μεριά ἡ μεγάλη κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία, πού θὰ πετοῦσε τ' ἅγια στὰ σκυλιά, «τοῖς κυσί», ὅπως εἶπε ὁ Μητροπολίτης, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ φόβος μὴν τὸ μάθῃ κι ὁ καϊμεκάμης κι ὁ Μητροπολίτης! Ἐμπρὸς βαθὺ καὶ πίσω ρέμα. Ἄλλὰ καὶ «παπὰς δεμένος γράφει καὶ ξεγράφει». Κ' ἔτσι, θέλοντας καὶ μὴ, πῆρε τὸ εὐκολόγι του, τὸ πετραχήλι του, ἓνα κηρί καὶ λίγο θυμίαμα κι ἀκολούθησε τὸν Τούρκο, τρέμοντας ἀπὸ τὸν φόβο του. Φτάνοντας στὸ τουρκόσπιτο, διάβασε παράκληση, κι ὦ! τοῦ θάματος, ὕστερα ἀπὸ μισὴ ὥρα, γέννησε ἡ τούρκισσα!

Ἐκ τῆς στόμα σὲ στόμα, κρυφὰ - κρυφὰ, τὸ ἔμαθαν ὅλες οἱ τούρκισσες τῆς Κόνιτσας, ὅτι ἡ Φατμέ τοῦ Χασάν Ζέλφου, δὲν μπορούσε νὰ γεννήσῃ, προσκάλεσε τὸν παπα-Γιώργη νὰ τὴν διαβάσῃ, καὶ μόλις τὴν διάβασε, γέννησε μιὰ χαρά...

Κ' ἔλεγαν οἱ τούρκισσες:

— Μωρέ, τί καλὸ διάβασμα ἔχει ὁ παπα-Γιώργης! Ἄμα διαβάσῃ, πιάνει τὸ διάβασμά του!

— Βαλλαῖ εἶναι ἅγιος ἄνθρωπος! Διαβάζει καὶ τὸν ἀκούει ὁ Θεός!

— Τί πειράζει ποῦ εἶναι χριστιανός; Τὸν ἀγαπᾷ ὁ Θεὸς καὶ τὸν ἔχει στὸ χουσιμέτι του. Ὁ Θεὸς ἔπλασε καὶ τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Χριστιανούς. Ὅλους παιδιὰ του μᾶς ἔχει...

— Νοικοκύρης εἶναι κι ὅποιον θέλῃ πάρῃ στὸ χουσιμέτι του...

— Πόσοι Τούρκοι εἶναι ποῦ παίρνουν Χριστιανούς στὴ δούλεψή τους καὶ δὲν παίρνουν Τούρκους. Ἔτσι κι ὁ Θεὸς — προσκυνοῦμε τ' ὄνομά του! ἔχει πάρει τὸν παπα-Γιώργη ἀπὸ τὸν τόπο μας.

Κ' ἔτσι ὁ παπα-Γιώργης ἔγινε ἀξιαγάπητος σ' ὅλο τὸ τουρκογυναικαρεῖο τῆς Κόνιτσας, κ' ἡ ἀγάπη μεταδόθηκε ἀπὸ τίς τούρκισσες στοὺς ἄντρες τους, στ' ἀδέρφια τους καὶ στοὺς γονεοὺς τους.

Ὁ παπα-Γιώργης μπαινόβγαινε τὲς νύχτες στὰ τουρκόσπιτα «γιὰ διάβασμα» καὶ δὲν τὸν μαρτυροῦσε κανένας στὸν καϊμεκάμη. Κάποτε ὅμως ἀρρώστησε κ' ἓνα παιδί τοῦ Καϊμεκάμη καὶ δὲν μπορούσαν νὰ τὸ κάνουν καλὰ οἱ γιατροί. Κιντύνευε καὶ σώνονταν μέρα μὲ τὴν ἡμέρα. Μιὰ χανούμισσα, ἡ πρώτη χανούμισσα τῆς Κόνιτσας, ἡ γυναίκα τοῦ ὀνομαστοῦ Σιαχὴν-μπεη, φιλινάδα τῆς Καϊμεκάμενας, τῆς εἶπε μιὰ μέρα:

— Καημένη, Χατιτζέ-χανούμ! Δὲν φωνάζεις τὸν παπα-Γιώργη νὰ σοῦ διαβάσῃ τὸ παιδί σου νὰ γένη καλά;

— Τί λὲς αὐτοῦ, χανούμ-ἐφέντη! τῆς ἀπάντησε ἡ Καϊμεκάμενα ποῦ δὲν ἦταν Κονιτσιώτισσα καὶ δὲν πίστευε στὰ χριστιανικὰ ἀγιωτικά. Πῶς εἶναι δυνατὸ νὰ κάνῃ καλὰ τὸ παιδί μου τὸ διάβασμα ἑνὸς γκιαούρη;

— Ἄκου με, χανούμ-ἐφέντη!, τῆς εἶπε πάλι ἐκεῖνη. Ἄν θέλῃς νὰ γένη τὸ παιδί σου καλά, νὰ πάρῃς τὸν παπα-Γιώργη νὰ σοῦ τὸ διαβάσῃ...

Πέρασαν μέρες, ὀδομάδες, ἴσως καὶ μῆνας, καὶ τὸ παιδί τῆς Καϊμεκάμενας ὄχι μόνον δὲν γένοταν καλὰ μὲ τὰ γιατρικὰ τῶν γιατρῶν ἀλλὰ καὶ χειροτέρευε. Τότε, στὴν ἀπελπισιά της, μιὰ βραδυά, κρυφὰ ἀπὸ τὸν ἄντρα της, προσκάλεσε τὸν παπα-Γιώργη καὶ τὸ διάβασε. Τ' ἄρρωστο παιδί, παιδί ἑπτὰ-ὀχτῶ χρονῶν παλληκαράκι, αἰστάνθηκε ἕναν ἐσωτερικὸ κλονισμό στὴν ἐμφάνισή τοῦ παπᾶ καὶ στὲς προφυλάξεις ποῦ μεταχειρίστηκε ἡ μητέρα του γιὰ νὰ μπῆ κρυφὰ ὁ παπᾶς τὴ νύχτα στὸ διαμέρισμά της, κι ἄρχισε νὰ τρέμῃ. Ὁ παπα-Γιώργης τὸ καθησύχασε μὲ ἡμερον τρόπο, τοῦ διάβασε τὴν παράκληση, τὸ θυμιάτισε μὲ μοσκολίβανο, τὸ σταύρωσε μὲ τὸν Τίμιο Σταυρὸ καὶ φεύγοντας εἶπε στὴν Καϊμεκάμενα:

— Ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ κι ὄχι ἡ δική μου, τοῦ ἀνάξιου ἀμαρτωλοῦ, θὰ κάνῃ καλὰ τὸ παιδί σου...

Καθὼς τὸ εἶπε ὁ παπα-Γιώργης, ἔτσι κ' ἔγινε. Ἀπὸ κείνη τὴ νύχτα κόπηκε ἡ θέρμη τοῦ παιδιοῦ καὶ σὲ λίγες μέρες ἔγινε καλά!

Ἔμαθε κι ὁ Καϊμεκάμης τὴν αἰτία τῆς θεραπείας τοῦ παιδιοῦ του, κι ἂν καὶ φανατικὸς μουσουλμάνος—γιατί δὲν ἦταν Κονιτσιώτης—καὶ δὲν

ἀγαπούσε τούς χριστιανούς, φώναξε κρυφά τὸν παπα-Γιώργη καὶ τῶδε δέκα λίρες κέρασμα καὶ συνάμα τὴν ἄδεια νὰ διαβάζη ἐλεύτερα στὰ τούρκικα τὰ σπίτια ἀλλὰ μὲ μεγάλη προσοχὴ νὰ μὴν τὸ μάθη ἢ Ἀστυνομία, ἢ κανέναν χαφιές, γιατί τότε, ὡς καϊμεκάμης, θὰ ἦταν ὑποχρεωμένος νὰ τὸν καταδιώξη.

Ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ μείνη γιὰ πολὺ κρυφὸ ἓνα πράγμα πού τὸ ξέρουν πολλοί. Τὰ πολλὰ τὰ λάδια, τὰ πολλὰ τὰ κηριὰ κ' οἱ πολλές καὶ χοντρές λαμπάδες, πού πήγαινε ὁ παπα-Γιώργης στὴν ἐκκλησιά, χωρὶς νὰ φανερώνει ἀπὸ πού στέλλονταν, ἔδωκαν τὴν ὑπόνοια στοὺς ἄλλους παπάδες καὶ στοὺς ἐφοροεπιτρόπους τῆς ἐκκλησιάς ὅτι ὁ παπα-Γιώργης βρίσκονταν σὲ σχέσεις μὲ τουρκόσπιτα καὶ διάβαζε κρυφοπαρακληῖσες σὲ Τούρκους. Κ' ἔπρεπε, ἂν ὄχι ἀπὸ κακία, ἀλλ' ἀπὸ καθῆκον, νὰ καταγγείλουν τὸ πρᾶγμα στὸ Μητροπολίτη.

Ὁ Μητροπολίτης μὴ ὄντας ἐντόπιος καὶ ζυμωμένος μὲ τὰ ἥθη κ' ἔθιμα τοῦ τόπου, καὶ λίγα μόνον χρόνια εὐρισκόμενος στὴν Κόνιτσα, δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτούμενη ἀντίληψη ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἂν κ' ἱκανὸς ἱεράρχης κατὰ τ' ἄλλα, κι ἅμα τοῦ καταγγέλθηκε ὅτι ὁ παπα-Γεώργης διάβαζε παρακληῖσες σὲ τουρκόσπιτα (σταύρωσον! σταύρωσον!), τὸν ἔκανε ἄργον «πάσης ἱεροπραξίας» ἐπ' ἀόριστον!

Σὰν ἀστροπέλεκας κακὸς ἔπεσε στὸ κεφάλι τοῦ καημένου τοῦ παπα-Γεώργη ἡ ἀδικη αὐτὴ καταδίκη καὶ θέλησε νὰ δικαιολογηθῆ στὸ Μητροπολίτη, ἀλλὰ πού νὰ τὸν ἀκούση ἐκεῖνος! Εἶχε γίνει θηρίο!

Ὁ παπα-Γεώργης ἦταν καλὸς χριστιανὸς κ' ὑπόμεινε μὲ χριστιανικὴ ὑπομονὴ τὴν ἀδικία πού τοῦ ἔκανε ὁ Μητροπολίτης, ἀλλ' ἡ κατάδική του ἀναστάτωσε τὴν χριστιανικὴ Κοινότητα ἐναντίον του. Κ' ἐνῶ λίγα χρόνια πρὶν ὅλοι οἱ παπάδες τῆς Κόνιτσας διάβαζαν στὰ τούρκικα σπίτια, τώρα βρέθηκε νὰ θεωρηθῆ αὐτὸ «μεγάλη κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία» εἰς βάρος τοῦ παπα-Γεώργη!

Ἡ «μεγάλη κι ἀσυγχώρητη ἁμαρτία» τοῦ παπα-Γεώργη ἄρχισε ἀπὸ λίγο-λίγο νὰ μεγαλώνη σὰν τὴν ψεῖρα τοῦ παραμυθιοῦ, πού δὲν τὴν χωροῦσε οὔτε τὸ σπίτι, κ' ἔλεξαν κρυφὰ ὁ κόσμος, γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἀκοῦν οἱ Τούρκοι:

— Διαβάζει εὐχές καὶ παρακληῖσες στὰ τούρκικα τὰ σπίτια! Ἀκοῦς ἐκεῖ ὁ τραγογένης!

— Δὲν εἶν' αὐτὸ μονάχα... ἀλλὰ πααίνει καὶ διαβάζει καὶ στὰ τζαμιὰ!...

Ἐγὼ ξέρω ὅτι μνημόνευε στὴν προσκομιδὴ κι ὀνόματα: Φατιμέ, Χατιτζέ, Νεφιγέ, Ναϊλέ, ὅλες τὲς τούρκισσες τῆς Κόνιτσας, κ' εὐχονταν μέσα στὴν ἐκκλησιά «ὕπερ ὑγείας καὶ ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν» τῶν ἄλλοπίστων!

— Ὅλα ἐκεῖνα τὰ πολλὰ κηριὰ κι ὅλες ἐκεῖνες οἱ μεγάλες λαμπάδες στὴν ἐκκλησιά, πού θέλουν χρόνια νὰ καγοῦν, εἶναι τούρκικα τάματα!

— Τὶ ἀνακατεύονται οἱ τούρκοι στὰ δικά μας τ' ἀγιωτικά καὶ τὰ θρησκευτικά; Ἐμεῖς δὲν ἀνακατευόμεστε στὰ δικά τους... Ἄν ἀναγνωρίζουν τὴν θρησκεία μας ὡς ἀνώτερη ἀπὸ τὴ δική τους, ἄς γένουν χριστιανοί, ὅπως ἦταν κ' οἱ παππούδες τους ἄλλοτε!

— Τὸν ἀθεόφοβο τὸν παπα-Γεώργη! Ἀκοῦς, νὰ μᾶς κάνη τὴν ἐκκλησιά μισοτούρκικη!

Μὴ μπορῶντας πλιά νὰ δικαιολογηθῆ ὁ παπα-Γεώργης, δὲν ἔβρισκε ἕλεος στὴ συνείδηση κανενὸς Χριστιανοῦ. Ὡς τότε ζοῦσε τὸ σπίτι του μὲ τὴν

ἐφημερία του και με τὸ πετραχήλι, και τώρα τὰ ἔχανε και τὰ δυό! Ἔχανε, οὔτε πλειότερο οὔτε λιγώτερο, τὸ φωμι ἀπὸ τὸ στόμα του! Τὶ νὰ γένη; Τὶ νὰ κάνη; Ποῦ νὰ πάη νὰ εἰπῆ τῆ δυστυχία του; Μόνον στὸ Πατριαρχεῖο μποροῦσε νὰ κλαυτῆ και νὰ βρῆ τὸ δίκιο του, ἀλλὰ δὲν ἦταν τόσο εὐκολο νὰ πάη ἀπὸ τὴν Κόνιτσα στὴν Πόλη, στὸ Πατριαρχεῖο. Ἀλλὰ κι ἂν μποροῦσε νὰ πάη θὰ καταδέχονταν νὰ τὸν ἀκούσῃ ὁ Πατριάρχης, ἢ νὰ διαβάσῃ τὴν ἀναφορά του; Κ' ἔκανε ὑπομονή.

— «Ὁ ὑπομείνας σωθήσεται», ἔλεγε μέσα του, ψιθυρίζοντας τὴν εὐαγγελικὴν ῥῆσιν, κ' εἶχε τὴν ἐλπίδα στὸ Θεὸ και στὸ δίκιο του.

Πῶς ζοῦσε ὁ καημένος ὁ παπα-Γιώργης ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ τοῦ ἔχε ἀφαιρέσει τὸ πετραχήλι ὁ Μητροπολίτης; Ἕνας Θεὸς τὸ ἔξερε! Και τὸ χειρότερο, ποῦ ἦταν ἀναγκασμένος νὰ πονάη και νὰ μὴν μπορῆ νὰ πῆ τί τὸν πονάει και ποῦ τὸν πονάει! «Ἄν σὲ τετοιώσῃ ὁ Κατῆς, ποῦ θὰ πᾶς νὰ κριθῆς;» Λέγει μιὰ παροιμία. Ἄν μάθαιναν οἱ Τούρκοι τὴν τιμωρία του, και μάλιστα ὁ καϊμεκάμης ποῦ ἔχε ὅλη τὴ δύναμη τῆς Ἐξουσίας στὰ χέρια του, θὰ τὰ ἔχε ἄσκημα ὁ Μητροπολίτης με τὴν τούρκικη Διοίκηση... Δὲν θὰ τῷ λεγε ἡ Διοίκηση «γιατί ἔκανες ἀργὸ τὸν παπα-Γιώργη;», ἀλλ' εἶχε ὅλα τὰ μέσα νὰ τοῦ φέρῃ τόσα ἐμπόδια και προσκόμματα στὴν ὑπηρεσία του, ὥστε νὰ ἀναγκαστῆ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα τὸ γρηγορώτερο. Τὸ εὐκολώτερο πρᾶγμα ἦταν ὅτι μποροῦσε και νὰ τὸν κατηγορήσῃ στὸ Ὑπουργεῖο ὅτι εἶναι συνεννοημένος με τὸ Ἑλληνικὸ Κομιτάτο και τότε ἀλλοίμογός του!

Αὐτὴ ἡ κατάστασις θάσταξε κάμποσους μῆνες, πᾶσιν ὁ παπα-Γιώργης τὸ φωμοκάρβελό του ἀπὸ μακρὰ και τοῦ φαίνονταν ὡς χαμένη κι ἄφταστη εὐτυχία ὅταν κατὰ Θεῖαν Πρόνοιαν, μετατέθηκε ἐκεῖνος ὁ Μητροπολίτης στὴν Ἀνατολή κ' ἔρχονταν νέος Μητροπολίτης.

Ὡς φωτεινὴ ἀχτίνα ἐλπίδας ἔλαμψε αὐτῆ ἡ εἶδησις μέσα στὸ φοβερὸ σκοτάδι τῆς ἀπελπισίας ποῦ βρισκόνταν ὁ δύστυχος παπα-Γιώργης. Ἀλλ' ἂν εἶχε κι ὁ νέος Μητροπολίτης τὴν ἴδια ἀντίληψιν τοῦ παλιοῦ, τί θὰ γένονταν τότε; Δὲν θὰ τῷ μενε τίποτε ἄλλο τότε, παρὰ νὰ πέσῃ στὸ ποτάμι ποῦ περνοῦσε μπροστὰ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα και νὰ πνιγῆ!

Προσπαθοῦσε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν καταδίκη του ἀπὸ μέρος τοῦ Μητροπολίτη, και δὲν μποροῦσε νὰ παραδεχτῆ ὅτι ἦταν φταίχτης. Καταδικάστηκε, γιατί διαβάζε εὐκὲς και παράκλησες στὰ τουρκόσπιτα. Ἀλλ' αὐτὸ ὕψωνε πλειότερο τὸ γόητρο τῆς Ἐκκλησίας μας και ταπείνωνε τὸ Τζαμί και στὴ συνείδησι τῶν Τούρκων και στὴ συνείδησι τῶν Χριστιανῶν! Τὸ ἀντίθετό θὰ ἦταν κακό, ἂν τὸν προσκαλοῦσαν οἱ Τούρκοι νὰ πάη κι ἀρنيόταν νὰ πάη, ἢ ἂν δέχονταν στὸ σπίτι τοῦ Χότζα νὰ τοῦ διαβάξῃ ἐκεῖνος τούρκικες εὐκὲς και ντουάδες. Τὰ διαβάσματα πᾶκανε αὐτὸς δὲν εἶχαν ὡς σκοπὸ νὰ κάνουν τοὺς Χριστιανοὺς Τούρκους, ἀλλὰ τοὺς Τούρκους Χριστιανούς. Και στὸ κάτω-κάτω, δὲν ἐπιζητοῦσε αὐτὸς νὰ πηγαίῃ νὰ διαβάξῃ στὰ Τούρκικα τὰ σπίτια, ἀλλὰ προσκαλόνταν, κι ἂν ἤθελε ν' ἀρνηθῆ, δούλευε κ' ἡ βία τῆς μαχαίρας! Οἱ Τούρκοι πρόστρεχαν στὸ ἔλεος τῆς χριστιανικῆς θρησκείας κι ὄχι αὐτὸς στὸ ἔλεος τῆς τούρκικης! Και συναρμολογῶντας κι ἀνακεφαλαιῶνοντας ὅλα τὰ «ὑπὲρ» και τὰ «κατὰ» ἔφτανε στὸ συμπέρασμα νὰ ἐλπίζῃ ὅτι ὁ νέος Μητροπολίτης θ' ἄκουε μ' εὐμένεια τὴν ἀπολογία του και δὲν θὰ τῷ βρισκε φταίξιμο, ἢ τουλάχιστον, θὰ τὸν λυπιόταν και θὰ τῷ δινε τὸ πετραχήλι του και τὴν ἐνορία του.

Ύστερα ἀπὸ κάμποσες μέρες, μαθεύτηκε τηλεγραφικῶς ὅτι ὁ νέος Μητροπολίτης εἶχε φτάσει στὰ Γιάννινα καὶ τὸ ἐπόμενο Σαββάτο βράδυ θὰ ἦταν στὴν Κόνιτσα.

Μιὰ ζέστη καὶ μιὰ κρύο τοῦ ῥθε τοῦ παπα-Γιώργη ἢ εἶδηση τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Μητροπολίτη. Ἦθελε ν' ἀργοῦσε ἀκόμα, γιὰ νὰ ἔχη τὸν καιρὸ νὰ σκεφτῆ βαθύτερα ἔπρεπε ν' ἀπολογηθῆ καλύτερα. Ἀλλ' ἀφοῦ οὕτως ἢ ἄλλως θὰ ῥχονταν τὸ Σαββάτο ὁ Μητροπολίτης καλῶς νὰ ῥχονταν.

Τέλος ὁ Μητροπολίτης ἔφτασε τὸ Σαββάτο στὴν Κόνιτσα μὲ τιμητικὴ συνοδεία τριῶν-τεσσάρων καθαλλαραίων χωροφυλάκων ἀπὸ τὰ Γιάννινα, κατὰ τὰ συνηθισμένα. Ὅλος ὁ χριστιανικὸς κόσμος τῆς Κόνιτσας καὶ τῶν περιχώρων, μὲ τὸν Πρωτοσύγκελλο καὶ τοὺς παπάδες «ἐπὶ κεφαλῆς», τὸν δέχτηκε μισὴ ὥρα μακρὰ ἀπὸ τὴ χώρα. Παρακολούθησε ἀπὸ μακρὰ κι ὁ παπα-Γιώργης τὴ μητροπολιτικὴ ὑποδοχὴ, σὰν ἀποδιοπομπαῖος τράγος, φοβούμενος μὴν τοῦ γίνῃ καμμιά ἀποδοκιμασία, κ' ἦταν σὰν νὰ πῆγε καὶ σὰν νὰ μὴν πῆγε στὴν ὑποδοχὴ.

Ύστερα ἀπὸ τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μητροπολίτη στὴν Κόνιτσα, πρόβαλε τὸ σπουδαῖο ζήτημα στὸν παπα-Γιώργη: τὸ νὰ παρουσιαστῆ μπροστὰ του. Συλλογιόνταν πῶς νὰ παρουσιαστῆ καὶ τί νὰ εἰπῆ καὶ πάλι δειλίαζε. Τὴ μιὰ στιγμή τ' ἀποφάσιζε νὰ παρουσιαστῆ σήμερα καὶ τὴν ἄλλη τ' ἀνάβαλε γι' αὔριο. Αὐτὴ ἢ διβουλία θάσταξε ἀπάνω-κάτω δυὸ βδομάδες, καὶ θὰ βαστοῦσε ποιὸς ξέρεῖ πόσο, ἂν μιὰ μέρα δὲν ἐπέβαλε στὸν ἑαυτὸ του νὰ πάγῃ, καὶ γιὰ νὰ μὴ τ' ἀποβάλῃ πάλι, σὰν πρὶν, ὀρκίστηκε στὴν ἱερωσύνη του καὶ στὸ πετραχήλι του νὰ πάγῃ χωρὶς ἄλλο ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Κ' ἔτσι, μιὰ καὶ δυὸ καὶ στὴ Μητρόπολη! Ἦ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους. Παρουσιάστηκε στὸ Μητροπόλιτη, τῶκανε τὴν ἀπαιτούμενη μετάνοια μὲ γονυκλισία καὶ τοῦ φίλησε τὸ χέρι.

Ποιὸς εἶσαι ἐσύ, παπά μου, κι ἀπὸ ποῦ εἶσαι; Τὸν ρώτησε ὁ Μητροπολίτης μὲ πατρικὸ ὕφος, ποῦ δὲν ὅμοιαζε καθόλου μὲ τὸ συνηθισμένο τῶν ἀρχιερέων.

— Εἶμαι ὁ παπα-Γιώργης ἀπ' ἐδῶ μέσα, ἀπὸ τὴν Κόνιτσα. Ἀπάντησε ὁ παπα-Γιώργης.

— Ποιὸς παπα-Γιώργης; ξαναρώτησε ὁ Μητροπολίτης· δὲν σ' εἶδα καμμιά μέρα ἐδῶ... Μήπως ἔλειπες; Ποῦ ἐφημερεύεις;

— Ἐφημέρῳα, ἀλλὰ δὲν ἐφημερεύω πλιά...

— Κι γιατί;

— Γιατὶ μ' ἔχει κάνει ὁ Μητροπολίτης ἀργὸ «ἀπὸ πάσης ἱεροπραξίας».

Καὶ γιατί; Μήπως ἔκανες κανένα μεγάλο ἀμάρτημα;

—

— Πέ μου τί ἀμάρτημα ἔκανες, κι ἂν δὲν εἶναι πολὺ μεγάλο, κι ἂν δὲν ἀντιβαίνει πολὺ στοὺς Κανόνες τῆς Ἱερωσύνης καὶ τῆς θρησκείας μας, θὰ σοῦ φανῶ ἐπιεικῆς, ἂν δείξης τὴν ἀπαιτούμενη μετάνοια...

— Τὸ ἀμάρτημά μου, Σεβασμιώτατε, (ἀποκρίθηκε ὁ παπα-Γιώργης), μεγάλο ἢ μικρό, δὲν ξέρω, εἶναι ὅτι προσκαλούμουν ἀπὸ διάφορα τουρκόσπιτα ἐδῶ μέσα στὴν Κόνιτσα, ὅταν εἶχαν κανένα ἄρρωστο καὶ τοὺς διάβαζα εὐκῆς καὶ παρακλήσεις γιὰ νὰ γένη καλά... Αὐτό, Δεσπότη μου, ἦταν παλιὸ συνηθισμένο ἐδῶ πέρα... Ὅλοι οἱ παπάδες διάβαζαν στὰ τουρκόσπιτα καὶ δὲν εἶναι παρὰ λίγος καιρὸς ποῦ μᾶς τὸ ἀπαγόρευσε ὁ Μητροπολίτης. Καὶ

μήπως ἤθελα, Δεσπότη μου, νὰ πηγαίνω; Μ' ἔπαιρναν «διὰ τῆς βίας»...
μὲ μιὰ τέτοια μαχαίρα στὸ χέρι!...

Κ' ἔκανε τὴ σχετικὴ χειρονομία, γιὰ νὰ δείξῃ τὸ μέγεθος τῆς μαχαίρας.

— Αὐτὸ εἶναι ὄλο κι ὄλο τὸ ἀμάρτημά σου, ποὺ σ' ἔκανε, ἀργὸν ὁ Μητροπολίτης;

— Αὐτό, Δεσπότη μου, καὶ μόνο...

— Στὴν ἱερωσύνη σου! αὐτὸ καὶ μόνον ἦταν:

— Στὴν ἱερωσύνη μου, Δεσπότη μου, καὶ στὸ πετραχήλι μου! αὐτὸ καὶ μόνον ἦταν!...

— Ἀπὸ σήμερα (τοῦ εἶπεν ὁ Μητροπολίτης συγκινημένος ἀπὸ τὴν παλιά συνήθεια τῶν Τούρκων τῆς Κόνιτσας νὰ προσκαλοῦν παπάδες στὰ σπίτια τους, γιὰ νὰ τοὺς διαβάξουν, ὅταν ἀρρωστοῦσαν, ποὺ μάθαινε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν καταδικασμένον παπα-Γιώργη) εἶσαι ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὴν ἀδικὴ τιμωρία σου. Πάρε τὸ πετραχήλι σου, διάβαζε εὐχὲς καὶ παρακλήσεις ὅσες μπορέσης καὶ στὰ τούρκικα τὰ σπίτια καὶ τὴν ἐρχόμενη Κυριακὴ νὰ ῥθῆς νὰ λειτουργήσης μαζί μου στὴ Μητρόπολη.

Ὁ παπα-Γιώργης μπῆκε δειλὸς σπουργίτης στὴ Μητρόπολη καὶ θύγηκε αἰτός! Φουρντουλοῦσε καὶ δὲν πατοῦσε στὴ γῆ ἀπὸ τὴ χαρὰ του καὶ ἀπὸ τὴ δόξα του!

Τὸ βράδυ ἐκείνης τῆς ἡμέρας προσκάλεσε ὁ Μητροπολίτης ὄλους τοὺς παπάδες τῆς Κόνιτσας καὶ τοὺς εἶπε ὅτι θὰ ἔκανε «ἀργὸ πάσης ἱεροπραξίας» ἐκεῖνον τὸν παπά, ποὺ θ' ἀρνιόγταν νὰ διαβάσῃ εὐχὲς καὶ παρακλήσεις στὰ τουρκόσπιτα!

Αὐτὸς ὁ Μητροπολίτης ἦταν ὁ περιώνυμος μέγας Μητροπολίτης Ἰωαννίνων, ὁ Σπυρίδωνας!

(Νάξω, 18 Σεπτεμβρίου 1918)

Σημ. Ἱστορικὰ δὲν φαίνεται ν' ἀληθεύῃ ἡ παράδοση ποὺ ἀναφέρει τὸ διήγημα ὅτι ὄλοι οἱ κάτοικοι τῆς Κόνιτσας τούρκεψαν καὶ μάλιστα σὲ μιὰ βραδυά. Ἀντίθετα μάλιστα, εἶναι ἐξακριβωμένο πὼς ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς δὲν ἔλειψε ποτὲ ἐπ' τὴν Κόνιτσα.

1. Ὁ Παπαγεώργης

Τὸ Διήγημα τοῦ Μακαρίτη Ἡπειρώτη λογοτέχνη Χρ. Χριστοδασίλη «Τὸ ἀμάρτημα τοῦ Παπαγεώργη», ἄσχετα πρὸς μερικές ἀνακρίθειες, ζωντάνεψε παιδικὰ μου διώματα καὶ ξεχασμένες παλαιές μορφές τῆς Κονίτσης...

Θυμήθηκα ὅτι τὸ χέρι τοῦ παπᾶ πού ἀσπαζόμουν μὲ μεγάλο σεβασμό, ἔταν μικρὸ παιδί τὸν συναντοῦσα στὰ «σοκάκια» τῆς Κάτω Κονίτσης, ἦτο τοῦ Παπαγεώργη.

Δὲν ξέρω βέβαια ἂν σώζεται ὁ τάφος του στὴν Κόνιτσα, θυμᾶμαι ὅμως καλὰ ὅτι ὁ Παπαγεώργης τοῦ Χριστοδασίλη ζοῦσε ἕως τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Κονίτσης, τὰ 1913 ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Μαζὶ μὲ τὸν Παπαλάμπρο καὶ τὴν ἴδια ἐποχὴ 1909-1913 ἦσαν ἐφημέριοι στὴν «Κάτω Κόνιτσα». Στὴν «Πάνω Κόνιτσα» ἐφημέριοι τὰ ἴδια χρόνια, ἦσαν ὁ Παπα - Θύμιος καὶ ὁ Παπᾶ - Ἡλίας. Ἦσαν ἡ ἐποχὴ τοῦ «Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδωνος».

Ὁ Παπᾶ - Λάμπρος μάλιστα εἶχε καὶ τὸν τίτλο τοῦ Ἀρχιμανδρίτη. Ἡ ἀδελφή του ἢ κυρά - Γκέτσω, μιὰ ἐπιβλητικὴ γρηὰ Κονιτσιώτισσα ὅταν τὴ ρωτοῦσε κανένας γιὰ τὸν ἀδελφὸ τῆς, τί θὰ πῆ Ἀρχιμανδρίτης κυρά - Γκέτσω; ἀπαντοῦσε μὲ τὴ γνωστὴ Κονιτσιώτικη προφορὰ «Δὲν ξέρς' τ' εἶναι Ἀρχιμανδρίτης; Μσός Δισπότης».

Ὁ ἥρωας λοιπὸν τοῦ διηγήματος τοῦ Χριστοδασίλη ὁ Παπαγεώργης θὰ ἦταν 70 ἐτῶν περίπου στὰ 1910.

Τύπος παπᾶ τῶν διηγημάτων τοῦ Μεγάλου Σκιαθίτη. Ἐκούτσαινε ἐλαφρὰ καὶ ἀκουμποῦσε σὲ ἓνα γερὸ μπαστοῦνι ἀπὸ «Κρασιά». Ἐντύπωσι μᾶς ἔχαμε θάζοντας διαρκῶς στὰ λόγια του τὴ φράσι «Ὅμως, λοιπόν, δηλαδή».

Τὸ σπίτι του τὸ εἶχε στὴν Κάτω Κόνιτσα «Στ' Χαβέλι» ὀλίγο πιὸ πάνω ἀπὸ ἓνα παμπάλαιο σπίτι, πού ἐχρησίμευε στὰ χρόνια ἐκεῖνα γιὰ Δημοτικὸ μας Σχολεῖο.

Ἐκεῖ κοντὰ τώρα εἶναι κτισμένη ἡ καινούργια Ἐκκλησία τῆς Κάτω - Κονίτσης πού ἀκόμη δὲν ἐγκαινιάσθηκε.

Δίπλα ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ Παπαγεώργη καὶ σὲ κάτι θεώρατες κουτσουπιές πού φύτρωναν ἐκεῖ, ἦσαν κρεμασμένοι οἱ «σήμαντροι» ὅπως τοὺς λέγαμε ἓνας «ξυλένιος» ἀπὸ ξύλο ἀγριοπλάτωνα καὶ ἓνας «σιδηρένιος» πού ἡμεῖς τὰ παιδιὰ τὸν λέγαμε «Ταραμίν». Τοὺς χτυποῦσε τίς γιορτές μὲ τέχνη ὁ «Σωτήρης ὁ Ἰσβορίτης», χρόνια νεωκόρος στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους, καὶ ὁ ἀντίλαλός των πού γέμιζε τὴν Κάτω - Κόνιτσα περνοῦσε τὸ «Κουρί» ἀκούονταν στὴν

Ἁγία Βαρβάρα καὶ στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους καὶ ἔφθανε στὸ Κάστρο. Ὑστερα ἀπὸ τὸ Σύνταγμα στὰ 1909 ἐπέτρεψαν οἱ Τούρκοι νὰ μπῆ καμπάνα καὶ στὴν Κάτω - Κόνιτσα. Μόνον ἡ «Ἀπάνω Κόνιτσα εἶχε πρὶν στὸν Ἅγιο Νικόλαο καμπάνα.

Χειμῶνα - καλοκαῖρι ἔβλεπε τὸν Παπαγεώργη πρωτὶ κι' ἀπόγευμα στὸν Ὅρθρο καὶ στὸν Ἑσπερινὸ νὰ περνᾷ ἀργὰ τὸ δρόμο πού φέρνει ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ δάσος, στοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους.

Ζοῦσε βέβαια ὅπως ὅλοι οἱ παπάδες ἐκείνου τοῦ καιροῦ. Δηλαδή ἀπὸ τὸν δίσκο τῆς Κυριακῆς πού ἔβγαине «γιά τοὺς παπάδες» καὶ τὸν μοιράζονταν μὲ τὸν Παπᾶ - Λάμπρο. Ἀπὸ τὲς «Λειτουργιές» τῶν ἐνοριτῶν του, γιά νὰ μνημονεύσῃ στὴν Προσκομιδῆ «Ζῶντάς τε καὶ τεθνεῶντας». Στὸ τέλος τῆς Λειτουργίας, ὁ Παπαγεώργης ἔκοβε ἕνα ἀπὸ τὰ πρόσφορα καὶ τὸ μοίραζε σὲ μᾶς τὰ παιδιὰ πού πηγαίναμε νὰ «ντυθοῦμε στὸ Ἱερό» καὶ νὰ τὸν βοηθήσουμε νὰ κάμῃ λειτουργία. Καὶ τέλος ἀπὸ τὰ τυχερὰ του. Πάντοτε μὲ τὸ «πετραχήλι» διπλωμένον καὶ χωμένο στὸ στήθος του, ἀνάμεσα ράσου καὶ «ἀντέριου» ἔτοιμος γιά νὰ πηγαίνη στὰ σπίτια τῶν ἐνοριτῶν του, νὰ διαβάσῃ γιά τὸν καινούργιον μῆνα, νὰ κάμῃ Παράκλησι, νὰ σηκώνῃ στὶς γιορτὲς τὸ ὕψωμα «ὑπὲρ τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ τῶν ἐπιτελούντων τὴν δέησιν καὶ ἑορτὴν ταύτην», νὰ εὐχῆ εὐχὴ στὶς λεχῶνες καὶ νὰ διαβάσῃ τὴν εἰδικὴ εὐχὴ γιά τὴ βασκανία στὰ ἄρρωστα βρέφη.

Καὶ ὅταν συνέβαινε ν' ἄρρωστήσουν τὰ «ζωντανά» πάλι ὁ Παπαγεώργης τοὺς διάβαζε μιὰ εὐχὴ καὶ «γέρευαν».

Μία ἀδυναμία εἶχε ὁ Μακαρίτης ὁ Παπαγεώργης Θεὸς χωρὲς τον. Τὸ ἔτζουζε!! Ἀγαποῦσε τὴ ρακὴ. Ἀπ' αὐτὴν «Δόξα σ' ὁ Θεός» εἶχαν ὅλα τὰ Κονιτσιώτικα σπίτια δική τους παραγωγή. Ἀκμάζαν ἐκεῖνα τὰ χρόνια τὰ ἀμπέλια τῆς Κονίτσης καὶ δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμα ἡ φυλλοξήρα πού τὰ ἀφάνισε.

Ὅταν λοιπὸν πῆγαινε ὁ Παπαγεώργης στὸ σπίτι «γιά διάβασμα» τοῦ προσέφεραν οἱ νοικοκυρὲς ἀπαραίτητα καφὲ καὶ ρακὴ καὶ μάλιστα ματαβγαλμένη, ριφινάδα, ὅπως ἔλεγαν στὴν Κόνιτσα τὴ ρακὴ πού βγαίνει ὕστερα ἀπὸ διπλὴ ἀπόσταξι. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τοῦ κεράσματος τοῦ παπᾶ «ἔτζουζαν» ἀπὸ καμμιά ρακὴ καὶ οἱ γέροι καθὼς καὶ αἱ γρηῆς τῶν σπιτιῶν.

Πότε γάμοι, πότε βαφτίσια, πότε νηδεῖες, πότε μνημόσυνα, σ' ὅλες αὐτὲς τὲς περιστάσεις ὁ πειρασμὸς τῆς ρακῆς δὲν ἔλειπεν καὶ ὁ Παπαγεώργης δοκίμαζε «τὰ γράδα» ἀπὸ ὅλες τὲς ρακὲς τῶν ἐνοριτῶν του.

Εἶχε καὶ ἕνα γιοῦ ὁ Παπαγεώργης, τὸν «Κώτσο τ' Παπαγεώργ» ὅπως τὸν λέγαμε. Τὸν γιοῦ του αὐτὸ τὸν ἔστειλε ὁ Παπαγεώργης ταξεῖδι στὸ Κάιρο, ὅπου ἦσαν ταξιδευμένοι πολλοὶ τότε Κονιτσιῶτες, ὅλοι φουρνάρειοι.

Ὁ Κώτσιος ὅμως δὲν πρόκοψε στὸ ταξεῖδι καὶ δὲν κατώρθωσε νὰ κάμῃ «Δικότ' φούρνο» ὅπως τότε ἦταν τὸ ὄνειρο τοῦ κάθε ταξιδευμένου Κονιτσιώτη.

Ἦταν ποιητὴς!! Ἐκαμε ποιήματα, ἐσχάρωνε διαρκῶς στίχους καὶ ὅπως εἶναι γνωστὸ οἱ ποιηταὶ καὶ ἀπὸ τότε ἀκόμα, δὲν ἔκαμαν καμμιά προκοπή. Στὰ χαμένα λοιπὸν περίμενε ὁ καυμένος ὁ Παπαγεώργης καμμιά «λίρα Αἰγυπτιακὴ». Μ' αὐτὸ τὸν καῦμό ὁ Παπαγεώργης πέθανε κατὰ τὸ 1913 στὴν

Κάτω Κόνιτσα αφού τήν είδε Έλληνική, και θάφτηκε στους 'Αγίους 'Αποστόλους.

Γύρισε τότε από τὸ Κάϊρο και ὁ ποιητῆς ὁ «Κώστας τ' Παπαγεώργη» και ἔγραψε ἕνα ἔλεγειο για τὸν χαμὸ τοῦ πατέρα του. Θυμοῦμαι τὸν πρῶτο μόνον στίχο: «Στὸν τάφο σου πατέρα μου Σεπτέ μου Παπαγεώργη»!

Σέ λίγο καιρὸ κατά τὸ 1915 ἄρχισε νὰ ἐκδίδη στήν Κόνιτσα μιὰ δεκαπενθήμερη σατυρική φυλλάδα τὸν «Κατῆ» ἕνα εἶδος «Ρωμηοῦ» Κονιτσιώτικου. Τὸν ἐτύπωνε στὸ πιεστήριο τῆς «Κονίτσης» τῆς μιᾶς δηλαδή ἀπὸ τὲς δύο ἔφημερίδες πὺ ἔβγαιναν τότε στήν Κόνιτσα. Ἡ ἄλλη ἦταν ὁ «'Αῶς».

Στήν κορυφή του ὁ «Κατῆς» ἔγραφε: «Σατυρική 'Εφημερίς, πὺ διαβάζεις κι' ἀπορεῖς. Καὶ θὰ βγαίνει μὲ χαρὲς, εἰς τὸν μῆνα δύο φορές». Δὲν πρόκοψε ὅμως ἡ φυλλάδα και σὲ λίγο σταμάτησε.

Φανατικὸς Βενιζελικός, ἔτοιμος νὰ «τσακωθῆ» μὲ ὅποιον τολμοῦσε νὰ ἀμφισβητήσῃ τὸ ἔργο «τοῦ Δημιουργοῦ τῆς Νεωτέρας 'Ελλάδος».

Πέθανε ὕστερα ἀπὸ ὀλίγα χρόνια στὰ Γιάννενα.

Στὴ μνήμη λοιπὸν τοῦ Κονιτσιώτη Παπαγεώργη και σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ ξαναζωντανέψουν «τὰ παλιά» και νὰ δοθοῦν μερικὲς μορφὲς και τύποι, χαρακτηριστικοὶ τῆς Κονιτσιώτικης Κοινωνίας, στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας στήν Ἠπειρο, γράφθηκαν τὰ παραπάνω.

2. Σχολικὲς ἀναμνήσεις

Τὴν πρώτη θολὴ κάπως ἀνάμνηση πὺ ἔχω, ἀπ' τὰ σχολεῖα τῆς Κόνιτσας εἶναι τὸ Νηπιαγωγεῖο τῆς «Κάτω Κόνιτσης», Λειτουργοῦσε τότε μέσα σὲ ἕνα παμπάλαιο σπίτι «στοῦ Χαβέλη». Ἐκεῖ, πὺ κοντὰ του σήμερα ἔχει γίνει ἡ νέα Ἐκκλησία τῆς. Λίγο πιὸ κάτω βρίσκονταν και τὸ Δημοτικὸ μας Σχολεῖο.

Εἶχα συμπληρώσει τὸν τέταρτο χρόνο τῆς ἡλικίας μου, ὅταν στήν ἀρχὴ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1907—1908, ἡ κυρά μου (ὅπως τότε λέγαμε στήν Κόνιτσα τὲς γιαγιάδες μιᾶς), ἡ Χριστοδουλοῦ μὲ πῆρε ἀπὸ τὸ χέρι και μὲ πῆγε πρώτη φορά στὸ Σχολεῖο, νὰ μάθω γράμματα και νὰ γίνω ἄνθρωπος», ὅπως ἔλεγε.

Μερικὰ μύγδαλα, ἀπὸ τὲς μυγδαλιὲς μας στὰ Γραβίτσια, πὺ ἡ ἴδια φύλαγε στήν καρσέλα τῆς «για μιὰ ὥρα ἀνάγκη» και πὺ χρησιμοποιοῦνταν ἰδιαιτέρως, για νὰ γίνεται μ' αὐτὰ τὸ θαυμάσιο σὲ γεῦσι «θειάσο», πὺ τὸ πῆγαιναν ἐκεῖνα τὰ χρόνια σὲ ὀμορφο Γυάλινο δοχεῖο, δῶρο και για τονωτικὸ πι-στὸ στὲς Κονιτσιώτισσες συγγενεῖς λεχῶνες, τὲς πρώτες ἡμέρες πὺ γίνονταν μητέρες, μπῆκαν και στὴ δική μου τὴν τσέπη, για τὴν ἀντιμετώπιση τῆς μεγάλης παιδικῆς δοκιμασίας.

Τὸ σπίτι μας βρίσκονταν κοντὰ στὸ Σχολεῖο. Ἕνας μικρὸς ἀνήφορος μᾶς χώριζε.

Μὲ καρδιοχτύπι βρέθηκα μέσα στήν αἴθουσα τοῦ Σχολεῖου και ἡ κυρά Χριστοδουλοῦ μὲ παράδωσε στὴ δασκάλα.

Στάθηκα τυχερός. Νηπιαγωγὸς ἐκεῖνο τὸ χρόνο στήν Κάτω Κόνιτσα, ὑπερηρετοῦσε μιὰ Γιαννιωτοπούλα, ἡ Σεβαστὴ Ἰωαννίδου πὺ ἔγινε κατόπι μὲ

τὸ γάμο της Κονιτσιώτισσα. Ἡ σημερινή, σὲ θαλερὰ γεράματα κυρία Σεβαστή χήρα Παύλου Κρέμου.

Ἡ χάρι τῆς νεαρᾶς τότε ἡλικίας της, ἡ ψυχική της δροσιὰ καὶ καλωσύνη καὶ ἡ παιδαγωγική της γιὰ τότε καὶ ἡ κατάρτισή της, μᾶς ἔκανε ν' ἀγαπήσωμε τὸ Σχολεῖο μας καὶ μέχρι σήμερα ἀκόμη ὅλοι οἱ μαθητὲς της νὰ τὴ θυμούμαστε μὲ σεβασμὸ καὶ ἀγάπη.

Συμβαίνει τώρα νὰ τὴν συναντῶ ἐδῶ στὰ Γιάνενα πού ἔρχεται στοὺς δικούς της καὶ μὲ συγκίνησι νὰ φέρνωμε στὸ νοῦ μας τὸ Νηπιαγωγεῖο μας ἐκείνων τῶν χρόνων στὴν Κόνιτσα.

Μιά πλάκα ἓνα κοντύλι καὶ τὸ ἀλφαβητάριο, ἦσαν τὰ σχολικά μας ἐφόδια, πού τὰ μαζεύαμε στὸ «φύλακα».

Ὁ φύλακας ἦταν ἓνας μάλλινος σάκκος πού ὑφαίνονταν στὸν ἀργαλειὸ ἀπὸ τὶς μητέρες μας καὶ πού ἔπρεπε ἀπ' ἔξω νὰ ἔχη ραμμένο καὶ ἓνα Σταυρό. ἀπὸ σκοῦρο πανί. Τὸν περνούσαμε μὲ ἓνα «λουρί» στὴν πλάτη μας καὶ μέσα βάζαμε καὶ ἓνα κομάτι ψωμί, πού τὸ τρώγαμε στὸ διάλειμμα. Κι' ἔτσι ὁ φύλακάς μας πάντοτε εἶχε μέσα καὶ τρίμματα ἀπὸ τὸ ψωμί.

Τὸν ἄλλο χρόνο, μπήκαμε μὲ τὰ ἄλλα Κάτω-Κονιτσιωτόπουλα στὴν πρώτη τάξι τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Δάσκαλο εἶχαμε τὸν Γεώργιο Παπαπέτρου. Κατάγονταν ἀπὸ τὸ χωριὸ Ψήνα τῶν Κουρέντων. Ἦταν ἓνας σοβαρὸς ἄνδρας, αὐστηρὸς πολὺ, ἀλλὰ καλὸς δάσκαλος καὶ τὸ Σχολεῖο μας λειτουργοῦσε κανονικά. Στεγάζονταν κι' αὐτὸ σ' ἓνα ἰδιωτικὸ οἶκημα. Μόνον ἡ Ἐπάνω Κόνιτσα (τὸ Βαρόσι ὅπως λεγόταν τότε) εἶχε σχολικὰ κτίρια ἐκείνη τὴν ἐποχὴ. Στὴν ἐπάνω Κόνιτσα ἐπίσης λειτουργοῦσε καὶ Παρθεναγωγεῖο, πού δὲν ὑπῆρχε στὴν Κάτω Κόνιτσα.

Μιά ἰσόγεια αἴθουσα ἦταν τὸ Δημοτικὸ μας Σχολεῖο, πού ἡ πόρτα της ἀνοίγονταν ἐμπρὸς στὸ δρόμο.

Μακρόστενα δρύινα θρανία παιδικαῖα καὶ σκεδρωμένα χωρὶς ἐρεσίνωτο, πού ἐπάνω τους εἶχαν χαραῖξει μὲ σουγιάδες τὸ ὄνομά τους οἱ περισσότεροι ἀπὸ ὅσους εἶχαν περάσει ἀπ' αὐτά, ἔπιαναν τὴν αἴθουσα σὲ σειρές.

Σ' αὐτὰ μαζεμένοι καθήσαμε ὅσον καιρὸ μείναμε στὸ Δημοτικὸ μας Σχολεῖο καὶ ἀνειρευόμαστε πότε θὰ πᾶμε στὸ Σχολεῖο τῆς «Ἐπάνω Κόνιτσης» πού εἶχε θρανία καινούργια καὶ δυὸ μαθητὲς τὸ καθ' ἓνα.

Τοὺς χειμῶνες ξεπαγιάζαμε καὶ χουχουλίζαμε τὰ δάχτυλά μας γιὰ νὰ πιάσωμε τὸ μολύδι, ἢ τὴν πέννα· κι' ἓνα μικρὸ μαγκάλι ἀναμμένο κοντὰ στὸ τραπέζι τοῦ δασκάλου μάταια προσπαθοῦσε νὰ ζεστάνη τὴν αἴθουσα.

Στὰ πόδια μας ὅλοι τότε φορούσαμε τσαρούχια, πού ὅσο ἦταν καινούργια, φύλαγαν τὰ πόδια μας ἀπὸ τὰ νερά τῆς βροχῆς. Ὅταν ὅμως φθείρονταν κάπως καὶ τοὺς ἔπεφταν καὶ οἱ φοῦντες πού ἦσαν βαλμένες στὶς μύτες τους, τότε τὰ πόδια μας ἦσαν μέσα στὴν ὑγρασία. Πάντοτε τὸν χειμῶνα ὑπῆρχαν παιδιὰ κρυολογημένα καὶ ὁ βήχας δὲν ἔλειπε.

Στοὺς τοίχους τοῦ Σχολείου μας ἦσαν κρεμασμένες χαλκογραφίες, ἀπὸ σκηνές τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης.

Μερικοὶ γεωγραφικοὶ χάρτες, τὸ τραπέζι, τὸ κάθισμα τοῦ δασκάλου μας καὶ ὁ «Μαυροπίνακας». Δίπλα στὸ μαυροπίνακα, ἦταν τὸ σκέπασμα μιᾶς «Γλαβανῆς» πού ἀνοίγε φέρνοντας σ' ἓνα ὑπόγειο. Πολλὲς φορές ἀνοίγονταν ἢ «Γλαβανή» καὶ ὁ δάσκαλός μας κατέβαζε στὸ ὑπόγειο καὶ ἔκλεινε γιὰ κάμποση ὥρα, τὰ ἀνεπίδεκτα πελεκήματος, στραβόξυλα τοῦ Σχολείου μας.

Αὐτὸ γινόταν, ὅταν ἡ τιμωρία μὲ τὴ «βέργα» ποὺ τακτικώτατα χρησιμοποιοῦσε ὁ δάσκαλός μας, στὰ χέρια καὶ τὶς πλάτες μας γιὰ παιδαγωγικοὺς σκοποὺς, δὲν ἔφερε ἀποτέλεσμα.

Βέργες ὑπῆρχαν πάντοτε στὸ Σχολεῖο κοιμμένες, ὄχι βέβαια ἀπὸ τὸν παράδεισο ποὺ ὡς γνωστὸ «βγήκε τὸ ξύλο, ἀλλὰ ἀπὸ τὶς κρανιές ποὺ ἄφθονες φύτευαν στὶς πλαγιές τῆς «Ἀγίας Βαρβάρας».

Βιβλία εἶχαμε ἢ κάθε τάξη τοῦ Δημοτικοῦ, τὸ Ἀναγνωστικόν, κάποιου «Γεωργαλᾶ» Γραμματική, Ἀριθμητική, Ἰερὰ Ἱστορία, Βιογραφικὴ Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, Γεωγραφία, Φυσικὴ Ἱστορία, Ὡδικὴ καὶ Γυμναστικὴ. Ἰδιαίτερα ὁ δάσκαλός μας ἐπέμενε στὴν «Τεχνολογία» καὶ θυμῶμαι πῶς αὐτὸ τὸ μάθημά μας ποὺ ἦταν τὸ πιὸ δύσκολο, γινόταν πάντοτε τὶς τελευταῖες ὥρες.

Ὁ ἐξεταζόμενος ἀπὸ τὸ Ἀναγνωστικόν, διάβαζε μιὰ φράση. Καὶ ὕστερα καθόριζε γιὰ κάθε μιὰ λέξι τῆς, τὶ μέρος τοῦ λόγου εἶναι. Ἀρχίζαμε καὶ τὰ λέγαμε τυπικὰ καὶ μὲ ὠρισμένη σειρά. Ὅπως λ.χ. Ἀνθρωπος: Εἶναι ὄνομα οὐσιαστικόν, γένους ἀρσενικοῦ, ἀριθμοῦ ἐνικοῦ, πτώσεως ὀνομαστικῆς καὶ κλίσεως τῆς δευτέρας. Καὶ ἀμέσως τὸ κλίναμε καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμοὺς.

Ἔτσι μαθαίναμε καλὰ ὅλα τὰ μέρη τοῦ λόγου, ἀλλὰ μᾶς πονοῦσε τὸ κεφάλι ὅταν φεύγαμε ἀπὸ τὸ Σχολεῖο!!!

Τὰ βιβλία μας τότε ἔρχονταν ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι. Ἐγραφαν στὸ ἐξώφυλλο «Ἐκ τῶν Βιβλιοπωλείων Δεπάστα - Σφύρα - Γεράρδου». Τὰ ἔφερε τότε καὶ τὰ πωλοῦσε τὸ «μαγαζι τοῦ μακαρίτη Λάμπρου Λαμπρίδη». Οἱ περισσότεροι δὲν ἀγοράζαμε καινούργια ἀλλὰ βολευόμαστε μὲ τὰ παλαιὰ τῶν μαθητῶν, ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες τάξεις.

Τὸ Δημοτικὸ μας Σχολεῖο στὴν Κάτω Κόνιτσα, ἔκανε σχολικὴ γιορτὴ, τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας. Τὰ σχολεῖα στὴν Ἐπάνω Κόνιτσα, γιόρταζαν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν. Στὶς γιορτὲς αὐτὲς γίνονταν λειτουργία μὲ «Μονοκκλησία» εἴτε στὸν Ἅγιο Νικόλαο, εἴτε στοὺς «Ἁγίους Ἀποστόλους». Λειτουργοῦσε ὁ Δεσπότης Βελλᾶς καὶ Κονίτσης ποὺ τὰ χρόνια ἐκεῖνα ἦταν ὁ Σπυρίδων.

Μετὰ τὴν Λειτουργία, ἐπιστρέφαμε στὸ Σχολεῖο. Ἐκεῖ ἔρχονταν κατόπιν ὁ Δεσπότης, οἱ Ἐφοροεπίτροποι τοῦ Σχολείου μας, οἱ Δημογέροντες, ὁ ἱερὸς κληρὸς καὶ ὁλόκληρη ἡ κοινωρία τῆς Κονίτσης. Ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἡμέρα τὸ Σχολεῖο μας ἦταν καθαρισμένο καὶ φρεσκοπλυμένο. Ἡ πόρτα του καὶ οἱ εἰκόνες μέσα ἦσαν στεφανωμένες μὲ κλαδιὰ ἀπὸ πυξάρι καὶ πικροδάφνες κι' ἐμεῖς φορούσαμε τὰ γιορτινά μας. Πολυθρόνα γιὰ τὸ Δεσπότη καὶ καρέκλες γιὰ τοὺς ἄλλους ἦσαν βαλμένες μπροστὰ ἀπὸ τὸ τραπέζι τῆς διδασκαλίας.

Ἀρχίζε ἡ γιορτὴ μας μὲ τὸ Ἰτροπάριο: «Εὐλογητός, εἰ Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ πανσόφος τοὺς ἀλιεῖς ἀναδείξας καταπέμψας αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον». Ὑστερα ἀπαγγέλαμε ποιήματα καὶ κάναμε διαλόγους, τραγουδοῦσαμε διάφορα τραγούδια καὶ μαζί μ' αὐτὰ καὶ τὸν Ὑμνο στὴν Ἐλευθερία τοῦ Σολωμοῦ καθὼς καὶ τὸ τραγούδι γιὰ τὴν 25ῃ Μαρτίου «Ὅλη δόξα ὅλη χάρι ἅγια μέρα ξημερώνει καὶ τὴ μνήμη σου τὸ Ἔθνος χαιρετᾶ γονατιστό».

Φαίνεται πῶς σ' αὐτὲς τὶς γιορτὲς δὲν ἔρχονταν οἱ Τουρκικὲς Ἀρχὲς τῆς Κόνιτσας, γιὰτὶ δὲν ἐξηγεῖται πῶς ἡμεῖς ἀπαγγέλαμε ποιήματα ἐθνικοῦ περιεχομένου καὶ τραγουδοῦσαμε τὸν Ἑλληνικὸ Ἔθνικὸ Ὑμνο. Ἐγὼ ὁ ἴδιος

σέ μιὰ τέτοια γιορτὴ ἀπήγγειλα ποίημα γιὰ τὴν «Ἀλωσι τῆς Κων) πόλεως». Μοῆ φαίνεται πὼς ἦταν τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ. Ἄρχιζε: «Δὲν μετριοῦνται οἱ ἄρματωμένοι, οὐδὲ τ' ἄλογα ἐκεῖ κάτω, ὁ Μεχμέτης ποὺ προβαίνει καὶ τὴν πόλη τριγυρνᾷ. Στέλνει μήνυμα θανάτου, ἢ τὰ μάχη ἢ τὰ κλειδιά...» Καὶ τελείωνε μὲ ἀναφορὰ στὸ θρύλο τοῦ «Μαρμαρωμένου Βασιλιᾶ».

Θυμοῦμαι ἢ μητέρα μου εἶχε μιὰ «Ἀνθολογία» μὲ ποιήματα ἀπὸ Ἑλληνες ποιητὲς κι' ἀπ' αὐτὴν ἔλεγε στὸ δάσκαλο ποιὸ ποίημα νὰ μοῦ βάλῃ ν' ἀπαγγείλω στὶς γιορτὲς.

Πανεγυρικὰ τὸ ἴδιο γίνονταν καὶ οἱ ἐξετάσεις μας στὸ τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους μπροστὰ σὲ ὅλον τὸν κόσμον, ποὺ γέμιζε τὸ Σχολεῖό μας καὶ στοὺς ἐπισήμους. Σηκωνόμαστε ἀπὸ κάθε τάξη ὠρισμένοι μαθητὲς καὶ κρατώντας στὰ χέρια μας τὰ βιβλία τοῦ Ἀναγνωστικοῦ, διαβάσαμε μπροστὰ στὴν ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ ἓνα κείμενο βγαλμένο μὲ κλῆρο. Ἀπαντούσαμε στὰ ἐρωτήματα Γραμματικῆς, Τεχνολογίας, Ἱστορίας καὶ Ἀριθμητικῆς, λύνοντας προβλήματα στὸν «Μαυροπίνακα».

Τὴν ἐξεταστικὴ Ἐπιτροπὴ τὴν ἀποτελοῦσαν ἐγγράμματοι Κονιτσιῶτες καὶ οἱ ἐπιστήμονές της. Συνήθως ἐξητάζοντο οἱ πιὸ καλοὶ μαθητὲς ποὺ τοὺς σήκωνε ὁ δάσκαλος καὶ παρατάσσονταν μπροστὰ στοὺς ἐξεταστάς. Αἱ ἐξετάσεις οἱ δικές μας ἔδιναν καὶ τὸ μέτρο τῆς ἀξίας τῶν δασκάλων μας. Ἄν ἔμειναν ἱκανοποιημένοι οἱ γονεῖς καὶ οἱ Ἐφοροεπίτροποι τοῦ Σχολείου, τὸν συμφωνοῦσαν τὸν δάσκαλο καὶ γιὰ τὴν ἄλλη σχολικὴ χρονιά ἀλλιῶς τὸν ἀπομάκρυναν. Δὲν ἔλειπαν βέβαια καὶ τὰ ἀπρόοπτα.

Κάποτε στὸ Σχολαρχεῖο τῆς «Ἐπάνω Κόνιτσας», ἔγινε ἡ ἐξῆς ἱστορία. Στὶς ἐξετάσεις, ὅπως μοῦ τὴν εἶχε διηγηθῆ ὁ μακαρίτης τὴν ἑποφῶν Ἀδαμαντίδης, θεῖος μου ἀπὸ τὴ μητέρα μου.

Αὐτὸς φοιτοῦσε τότε στὴ Νομικὴ Σχολὴ στὸ Πανεπιστήμιο στὰς Ἀθήνας, μαζί μὲ ἄλλους νεαροὺς Κονιτσιῶτες, ὅλους μακαρίτες τὴν Παναγιώτη Μπεκιάρη, τὸν Παναγιώτη Φλῶρο καὶ τοὺς Ἀρίστιππο Ἀδαμαντίδη καὶ Νικόλαο Μπεκιάρη. Οἱ δύο τελευταῖοι, φοιτοῦσαν στὴν Ἱατρικὴ Σχολή. Ἐτυχε ἐκεῖνη τὴ χρονιά, νὰ βρεθοῦν ὅλοι τους στὴν Κόνιτσα στὶς ἐξετάσεις τῶν Σχολείων.

Γυρισμένοι ἀπὸ τὰς «Ἀθήνας» μὲ τὰ ψηλὰ σκληρὰ κολλάρα τους, ποὺ φοροῦσαν τότε οἱ φοιτητὲς, τὰ μπαστουνάκια τους καὶ τὸ ἀνάλογο ὕφος, πήραν κι' αὐτοὶ μόνοι τους, χωρὶς νὰ τοὺς πῆ κανεὶς τίποτε, θέσι στὰ καθίσματα τῆς Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ μιὰ ποὺ τοὺς δόθηκε ἢ εὐκαιρία, ἄρχισαν νὰ παριστάνουν τοὺς σοφοὺς, κάνοντας δύσκολα ἐρωτήματα στοὺς ἐξεταζομένους μαθητὲς γιὰ πράγματα ποὺ ἴσως δὲν εἶχαν οἱ καυμένοι διδαχθῆ.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν, τὰ παιδιὰ νὰ μὴ μποροῦν ν' ἀπαντήσουν σὲ πολλές ἐρωτήσεις, καὶ οἱ δάσκαλοι νὰ ἔλθουν σὲ δύσκολη θέσι καὶ νὰ μὴ ξέρουν τί νὰ κάμουν μ' αὐτοὺς τοῦ «Μπελιάδες».

Περισσότερο ὅμως ἀπὸ ὅλους ἐρεθίστηκαν καὶ ἀγρίεψαν μὲ τὴν ἐξεζητημένη ἐξέταση τῶν νεαρῶν καὶ τὶς ἐπιδεικνυόμενες κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον γνώσεις, οἱ ἐφοροεπίτροποι, οἱ Δημογέροντες καὶ γενικὰ οἱ Κοτζαμπάσηδες τῆς Κόνιτσας καὶ συνέβαινε τότε οἱ περισσότεροι, ἢ νὰ εἶναι σχεδὸν ἀγράμματοι, ἢ μὲ λίγα γράματα, πρᾶγμα ποὺ δὲν τοὺς εἶχε ἐμποδίσει βέβαια, νὰ ἀναδειχθοῦν στὴ ζωὴ, ἀλλὰ καὶ ποὺ τοὺς ἔκαμε νὰ μὴ χωνεύουν τοὺς πολὺ γραμματισμένους καὶ τὰ «καμώματά» τους.

Με τή μεγάλη τους πείρα, κατάλαβαν ότι οί νεαροί εξεταστές τὰ παρακάναν καί πῶς θροιάστηκαν πρό πάντων γιά νά δείξουν στούς Κονιτσιώτες τίς δικές τους γνώσεις.

Σέ τέτοια ἀτμόσφαιρα τὸ μεσημέρι ἔγινε διακοπή στίς ἐξετάσεις γιά νά συνεχισθοῦν τὸ ἀπόγευμα. Οί νεαροί δὲν κατάλαβαν ὅτι εἶχαν δημιουργήσει ζήτημα σοβαρό, καί τὸ ἀπόγευμα πρῶτοι καί καλύτεροι καί πρὶν πάγουν, οί ἄλλοι, πιάσαν πάλι τίς θέσεις των στή ἐξεταστική ἐπιτροπή, μὲ τὸ σκοπὸ νά συνεχίσουν τὰ ἴδια. Σέ λίγο ὅμως εἶδαν νά μπαίνει μέσα στήν αἴθουσα, ὁ κυρ-Χαράλαμπος ὁ Φλῶρος, ἄρχοντας τῆς Ἐπάνω Κόνιτσας, σεβαστὸς σὲ ὅλους ἀλλὰ καί γνωστὸς γιά τὸν δεσποτικὸ καί θύσιο χαρακτήρα του.

Τοῦ εἶχε μιλήσει τὸ μεσημέρι ὁ Παπακώστας, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Σχολείου καί τοῦ ἔκαμε παράπονα γιά τὴ στάσι τῶν νεαρῶν ἐξεταστῶν ποὺ μέσα σ' αὐτοὺς ἦταν καί ὁ γιὸς τοῦ κυρ-Χαράλαμπου, ὁ Παναγιώτης Φλῶρος, ποὺ κατόπι μπηκε στήν Ἑλληνική Βουλὴ, ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης.

Ἀποφασίσθηκε ἡ καθαίρεσι. Πλησίασε λοιπὸν ὁ κυρ-Χαράλαμπος τοὺς σπουδαστές μας καί χτυπώντας τὸ χοντρὸ μπαστούνι του στὸ πάτωμα, τοὺς ρώτησε ἄγρια: Ποιὸς ἔβαλε τὴν ἀφεντιά σας νά μᾶς κάνετε ἐδῶ σήμερα τὸν ἔξυπνο; Γρήγορα νά φύγετε, μὴ σᾶς πετάξω ἐγὼ ἔξω χέρ-ποδάρ!!

Κανένας δὲν τολμοῦσε νά ἀντιμιλήσῃ τότε στὸν κυρ-Χαράλαμπο. Δὲ σήκωνε κουδέντες. Σηκώθηκαν οἱ αὐστηροὶ ἐξεταστές καί «πῆραν τὰ μάτια τους» καταντροπιασμένοι. Ἔτσι συνεχίστηκαν οἱ ἐξετάσεις, χωρὶς δυσκολίες καί πολλές στενοχώριες. Ὅπως τίς ἤθελε ὁ κυρ-Χαράλαμπος!!

Γελοῦσε ὁ μακαρίτης ὁ Ξενοφῶν, ποὺ ἀργότερα εἶχε γίνει γαμπρὸς ἀπὸ θυγατέρα τοῦ κυρ-Χαράλαμπου, ὅταν μοῦ διηγῶνταν τὸ ἐπεισόδιο.

Στὸ τέλος τῶν ἐξετάσεων, πέραμε καί τὸ ἐνδεικτικὸ μας ἢ τὸ ἀπολυτήριον.

Τὴν τετάρτη τοῦ Δημοτικοῦ, τὴν κάναμε στὸ Σχολεῖο τῆς Ἐπάνω Κονίτσης. Δὲν ὑπῆρχε δάσκαλος στήν Κάτω Κόνιτσα γιά τὴ τετάρτη τάξη. Ὁ Γεῶργος Παπαπέτρου εἶχε φύγει, τὸν εἶχε μεταθέσει ὁ Σπυρίδων στή Ρουφιά, τὸ χωριὸ του.

Ἦταν τὸ ἔτος 1911—1912 καί εἶχαμε τότε δασκάλους τὸν Ἰωάννη Δημητριάδη (Χασάκη) γαμπρὸ τοῦ Παπακώστα ἀπὸ θυγατέρα, ἕνα Στέργιο Τζινιέρη, ποὺ ἔφειγε θαυμάσια στὸν Ἅγιο Νικόλαο Κονίτσης κι' ἕνα ἄλλο ποὺ τὸν ἔλεγαν Ταμπάκο. Αὐτὸς δίδασκε καί λίγα Τούρκικα καί Γαλλικά.

Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσι τῆς Ἠπείρου τὸ Σχολαρχεῖον μας στήν Κόνιτσα λειτούργησε κανονικά καί μὲ ἄρτιο διδασκαλικὸ προσωπικὸ, τὰ ἔτη 1914—1915 καί 1915—1916. Εἶχε διορισθῆ Σχολάρχης ἕνας νέος Κρητικὸς φιλόλογος, ὁ Ἀντώνιος Ἀρχοντάκης καί δίδασκαν μαζί του οἱ αείμνηστοι Νικόλαος Παπακώστας καί ὁ Ἀχιλλεὺς Βάντζιος, ποὺ ἤξερε καί Βυζαντινὴ μουσική καί κατάρτισε τότε ἕνα χορὸ ποὺ ἐφέλναμε στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τῆς Κόνιτσας.

Τὸ τελευταῖο ὅμως σχολικὸ ἔτος ποὺ τελείωσα τὸ Σχολαρχεῖον στὰ 1916—1917 τὸ Σχολαρχεῖον δὲν λειτουργοῦσε κανονικά.

Ὁ Σχολάρχης μας ὁ Ἀρχοντάκης, μάλις ἔμαθε ὅτι ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος ἔκανε ἐπανάστασι καί προσωρινὴ Κυβέρνησι στή Θεσσαλονίκη, φλογερὸς πατριώτης, σηκώθηκε κι' ἔφυγε ξαφνικά ἀπὸ τὴν Κόνιτσα κι' ἕνα πρῶτ μάθαμε πῶς ἔφυγε ὁ Σχολάρχης μας.

Ὁ Ἀχιλλεύς ὁ Βάντζιος, εἶχε μετατεθῆ στα Γιάννενα καὶ εἶχε μείνη μόνο ὁ γηραιὸς Παπακώστας. Τότε μᾶς ἔστειλαν ἓνα Ἱερομόναχο τὸν Βενέδικτο Γεωργιάδη, ἀνεψιὸ τοῦ ἄλλοτε Μητροπολίτη τῆς Κόνιτσας, Βασιλείου. Ἦταν ἀπόφοιτος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης. Ὅπως ὅμως τότε διέδιδαν, εἶχε ἔλθει σὲ ρῆξι μὲ τὴν Ἐκκλησία καὶ σταμάτησε ἢ σταδιοδρομία του σὰν κληρικοῦ.

Κι' ἔτσι βρέθηκε δάσκαλος στὴν Κόνιτσα καὶ δίδαξε αὐτὴ τὴ χρονιά στὸ Σχολαρχεῖο Κόνιτσας.

Στὸ τέλος τῆς χρονιάς, πού πήραμε ἀπολυτήριο Σχολαρχείου, κάναμε τὴν συνηθισμένη γιορτὴ ἔξω ἀπὸ τὸ προαύλιο τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ὁ γιγάντειος πλάτανος μὲ τὸν ἴσχιό του, ἢ θαυμαστὴ σὲ ἀνάτασι καὶ μεγαλεῖο μὲ τὸ καμπαναριὸ τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸ ἀνυπέβλητο σὲ ὁμορφιά δάσος τῆς Τύμφης καὶ ὁ καταπράσινος «Κάμπος» τῆς Κόνιτσας μὲ τὸν Ἄϊο κινῶντας σὲ ἀσημένιες λωρίδες τὰ νερά του, ἦταν τὰ φυσικὰ σκηνικὰ πού δημιουργοῦσαν μαζί μὲ τὸ Σχολεῖο μας πού γιόρταζε τὴν πανηγυρικὴ ἀτμόσφαιρα.

Ἐκεῖ ἀπαγγέλλοντας κι' ἐγὼ μὲ τὴ σειρά μου ἀπάνω στὴν ἐξέδρα πού σχηματίζει ὁ γῦρος τοῦ πλάτανου, τὸ ποίημα τοῦ Βαλαωρίτη γιὰ τὸ Κουγκι καὶ τὸν Ἡρωϊκὸ καλόγερο τὸ Σαμουήλ, ἀποχαιρέτησα τὸ Σχολεῖό μας μαζί δὲ καὶ τὰ παιδικὰ χρόνια.

3. Χειμωνιάτικες ἱστορίες

Βρέχει τώρα ἀσταμάτητα δύο μῆνες. Ὅταν τραδιέται καιμιὰ φορὰ ἢ «ἀντάρ» πού σκεπάζει τὶς κορφές τοῦ Μιτσικελιοῦ, τῆς Ὀλύτσικας καὶ τοῦ Περιστεριοῦ, φανερώνεται τὸ «Θάμια» τοῦ χειμωνιάτικου Ἠπειρωτικοῦ τοπίου. «Τηλόθιναίων Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου». Τρεῖς χιλιάδες χρόνια ἀπάνω—κάτω, πέρασαν ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ὁ ἀθάνατος Ὀμηρικὸς στίχος «μολογοῦσε» γιὰ τὸν χειμῶνα στὴν Ἠπειρο. Τίποτε δὲν ἄλλαξε. Καὶ τὰ χειμωνιάτικα σκηνικὰ στήνονται κάθε χρόνο μὲ τὴν ἴδια ἀκρίβεια, τὴν ἴδια ἄγρια μεγαλόπρεπη καὶ ἀσύγκριτη ὁμορφιά.

Σκοτεινιασμένη ἢ «Παμβῶτις» ξεσπάει σὲ ἄγρια κύματα, ὅταν ὁ «Θρασκιάς» ὄυερὸς σαρώνει τὰ νερά της, συμπληρώνοντας τὸν χαρακτηριστικὸ χειμωνιάτικὸ πίνακα.

Παραμονὴ Χριστουγέννων 1962 στα Γιάννενα. Τὸ «καλοῦν οἱ μέρες κι' αἱ ὥρες» σὲ συλλογὴ καὶ σὲ γύρισμα στα παλιὰ.

Νοσταλγικὰ ἢ μνήμη γυρίζει ἐπίμονα στα παιδικὰ χρόνια. Ζωντανεύουν βιώματα ἀπὸ τὸ ξεκίνημα στὴ ζωὴ.

Λησμονημένες μορφές, τύποι, ἔθιμα καὶ «γιορτάσια».

Τὰ Χριστούγεννα στὴν Κόνιτσα ἐκείνου τοῦ καιροῦ ἔρχονται στὴ θύμησί μου.

Ἡ βροχὴ ἔξω πέφτει ἀδιάκοπα, μονότονα. Θυμᾶμαι:

Ἦταν «σὰν σήμερα» παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων τοῦ 1911!! Δειλινό. Μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα παιδιὰ τῆς γειτονιάς μου, εἴμαστε μαζεμένοι στὴν «Λόντζια στὴ Κάτω Κόνιτσα». Ἔτσι ἔλεγαν ἐκεῖνα τὰ χρόνια, μιὰ μικρὴ πλα-

τειούλα που ξανοίγονταν λίγο πιο κάτω από τα «Μαλιακείικα» απέναντι από το πατρικό μου σπίτι. Στή μέση της φύτρωνε τότε ένας «Πλάτανος» που δεν μπορούσε να «πάρ' απάνουτ» όπως φώναζαν οι γρηές, γιατί όλη την ώρα ήμεις τα παιδιά, όταν δεν είχαμε τί άλλο να κάνουμε, σκαρφαλώναμε στα κλωνάρια του και με σουγιάδες γράφαμε τα ονόματά μας στο κορμί του. Ίσως τότε δεν «είχαν όρθη ακόμα νερά οι ρίζες του», κι' έτσι μπορούσαμε άγκαλιάζοντας το κορμί του να συρόμαστε επάνω του καταξοσχίζοντας τα «καψοπαντελόνια μας» ως που άρπαζόμαστε από τα κλωνάρια του και τα «καβαλικεύαμε».

Άργότερα μεγάλωσε κι' έγινε ένα «γερός πλάτανος» που στόλιζε την «Λόντζια» της Κάτω Κόνιτσας.

Δεν ξέρω πώς έγινε τώρα τελευταία το κακό. Άσυλλόγιστα κι' απολίτιστα χέρια τον έκοψαν!! Κανένας δεν φώναξε. Κι' ή όμορφιά αυτή χάθηκε. Κοντά στη «Λόντζια» ήταν τότε ό φούρνος του κυρ Νάσιου του Τσίκα, που παραμονή Χριστουγέννων όπως ήταν, «έπερνε κι' έδινε» ψήνοντας από το πρωί τα «καρβέλια» το σταρένιο ψωμί που έφερναν αί νοικοκυρές μέσα στους «κάψους». Ένα - ένα τα έβγαζε ό Μπαρμπα - Νάσιος από τον «κάψο του» και τα έριχνε στη πυρωμένη πλάκα του φούρνου. Όταν τα έβγαζε από μέσα μοσχομύριζε όλος ό τόπος.

Τό καλούσε ή χρονιάρα μέρα και όλα τα Κονιτσιώτικα σπίτια θα έβάζαν στα Χριστουγεννιάτικα τραπέζι «καθάριο ψωμί» παραμερίζοντας για λίγες μέρες την συνηθισμένη «Μπομπότα».

Γεμάτο τό «τεζιάκι» του φούρνου από «τέψες, ταψιά, σινιά και τεψόπλα». Λειτουργίες και Κόλιντρες που τις ζύμωναν οι νοικοκυρές για να στέλνουν όλα τα «Δωδεκαήμερα» πρόσφορο στην Έκκλησιά, μαζί με τό «Άνάμμα» και να μοιράσουν τις «Κόλιντρες» στα παιδιά που θα πήγαιναν τό πρωί των Χριστουγέννων στα σπίτια με τον «κλούτσο» στό χέρι να τραγουδήσουν τα Κονιτσιώτικα κάλαντα.

Έχαμε τρομερή «παγωτή» και κάθε τόσο «ξεπαγιασμένοι» αφίναμε τό παιγνίδι, και τρυπώναμε με τα άλλα «γειτονόπουλα» μέσα στό φούρνο, παρακαλώντας τον κυρ - Νάσιο να μάς άφίση να «πυρωθούμε ψίχα γιατί «τσιγκέλιασαν τα χέρια μας».

Κόντευε να «βασιλέψη» ό ήλιος και τό κρύο δυνάμωνε.

Στό φούρνο τώρα άρχιζαν να φέρνουν τους μεγάλους «τενζερέδες» που μέσα θα έβράζε όλη τή νύχτα σε σιγανή φωτιά ό «πατσιās»!!

Συνηθισμένη Χριστουγεννιάτικη σουπα - άμβροσία των νοικοκυραίων της Κόνιτσας τα χρόνια εκείνα. Καλά πλυμένα έμπαιναν στον πιο μεγάλο τέντζερη του σπιτιού, τό κεφάλι, ή κοιλιά και τα πόδια του «Μαναριού» που εκτρέφονταν στό κάθε σπίτι όλο τό χρόνο με φύλλα μουριάς, πουρνιάς και πίτουρα και τό έσφαζαν την παραμονή.

Βουλωμένος στες άκρες του ό τέντζερης με ζυμάρι να μη έξατμίζεται και «φεύγει ή νοστιμάδα» τον πήγαιναν στό φούρνο της γειτονιάς, για να τον πάρουν τα χαράγματα μετά τή Χριστουγεννιάτικη Λειτουργία.

«Χρηστάκι, Χρηστάκι» άκούονταν από τό σπίτι μου ή φωνή της γιαγιάς μου της κυρά - Χριστοδουλοϋς «Έλα μέσα πέρα! ή ώρα θέλς' και να λουσθής άδριου θα κοινωνήεις».

Ετοιμάζομαι να χωρίσω από την συντροφιά μου και να γυρίσω στο σπίτι μου, όταν από το κάτω μέρος του δρόμου που περνούσε μπροστά στο φούρνο, από τα σπίτια της Κοντσάνας και του Γούσια Γούναρη, ακούστηκε γερό ποδοβολητό αλόγου κι' ένας καταπληκτικός ρασοφορεμένος καθαλλάρης με ένα σκούφο στο κεφάλι κι' ένα «κουρμπάτσι» στα χέρια, πέρασε σαν σιφουνας από μπροστά μας αναταράζοντας με τα πέταλα του αλόγου του το «καλτερίμι» και δίνοντας την εντύπωση πως θα το ξυλώσει με τη βία που περνούσε.

«Ού Δεσπότης Ού Δεσπότης!! «Ήρθε ού Δεσπότης για τς' γιορτές» ακούστηκαν φωνές σ' όλο το δρόμο, κι' ο κόσμος έβγαινε στις πόρτες και στα παράθυρα να προλάβει να δει τον «Σπυρίδωνα» που έρχονταν για «τάς Έορτάς των Χριστουγέννων» στην έδρα της Μητροπόλεως του Βελλᾶς και Κονίτσης, στην Κόνιτσα, επιστρέφοντας ποιός ξέρει από ποιά περιοδεία στα χωριά της «Θεοσώστου Έπαρχίας του» ή όποια εκείνα τα χρόνια άρχιζε από το Λεσκοβίκι και τελείωνε στα Γραμμενοχώρια, συμπεριλαμβάνοντας στη δικαιοδοσία της μέχρι και το Μοναστήρι της «Παλιουρής»!

Σε απόστασι πίσω ακολουθούσε σαν τιμητική συνοδεία, αλλά και για ασφάλεια, ένας πανύψηλος Τούρκος Κονιτσιώτης «σουδαρής «Ού Δουσένς ού Μπαλατίνας»».

Οί δρόμοι τότε δεν ήταν καθόλου σίγουροι για Δεσποτάδες σαν τον Σπυρίδωνα.

Όργιαζαν στην Ήπειρο αϊ ξένες προπαγάνδες. Ήταν τα χρόνια που δύο Μητροπολίτες όμόρων Μητροπόλεων προς την Μητρόπόλι μας, ο Γρεβενών Αϊμιλιανός και ο Κορυτσᾶς Φώτιος είχαν πεσει στις επάλξεις του Έθναρχικού των καθηκόντος.

Τὰ περισσότερα Κονιτσιώτικα σπίτια είχαν στους «όντάδες τους τα χρόνια εκείνα θαλμένες τις εικόνες των Μακεδονομάχων, του Παύλου Μελά, του Παπα - Δράκου και του «Έθνομάρτυρος Γρεβενών Αϊμιλιανού».

Ο Δεσπότης μας ήταν στο στοιχείο του και δοκιμασμένος στις φουρτούνες, από τον καιρό που αντιμετώπιζε την Βουλγαρική προπαγάνδα στην Μακεδονία, ως Αρχιεπίσκοπος του Μητροπολίτου Καβάλας, όργάνωνε τώρα μέρα νύχτα την Έπαρχία του «Βελλᾶς και Κονίτσης» αντιμετωπίζοντας και έξουδετερώνοντας με σιδερένιο χέρι κάθε αντίστασι στην Έθνική του προσπάθεια.

Σχολεία, δάσκαλοι, παππάδες, μουχταροδημογέροντες όλα κάτω από το άγρυπνο μάτι του Σπυρίδωνος σε «Έθνικό Συναγερμό» και «ψυχική ανάτασι».

«Θᾶχουμι τουν Δεσπότη λειτουργό απόψι» ακούστηκε να λέει ο κυρ-Νάτσιος από μέσα από τον φούρνο του.

Για μᾶς τὰ παιδιά αυτό το πράγμα έπερνε τότε τη θέση του πιο μεγάλου περιστατικού στη ζωή μας. Να παρακολουθήσουμε μια «Δεσποτική Λειτουργία»!!

Κοιμηθήκαμε ένωρίς για να χορτάσουμε τον ύπνο και να μπορέσουμε ν' ακούσουμε τις καμπάνες που θα χτυπούσαν 4 ώρες πριν να φέξει..

.....

Ψάλλεται , Όρθρος των Χριστουγέννων και βρίσκομαι στη σειρά που σχηματίζαμε κάτω από τον άμβωνα του Αγίου Νικολάου όλα τὰ παιδιά του Σχολείου. Βαθειά νύχτα ακόμα.

Ὁ Μακαρίτης ὁ κυρὸς Χρῆστο - Πατέρας βαθιὰ θρησκευόμενος Κονιτσιώτης ντυμένος μὲ ἓνα μαῦρο ράσο «τοῦ Ἀναγνώστου» κι' ἀνεβασμένος στὴν «τριόσκαλα» ἀνάβει τὶς ἀσημένιες κανδύλες τοῦ τέμπλου καὶ «μελιχρὸ φῶς» φωτίζει ἀδύνατα ἀλλὰ ὑποβλητικὰ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁρθιοὶ στὸ «παγκάρι των» οἱ Ἐφοροεπίτροποι τῆς χρονιάς ἐκείνης «οὐ Λάζου Τσίλης, οὐ Νάσιου Γούσουνας κι' οὐ Ἀριστείδος τ' Παππᾶ» πωλοῦν τὰ κεριὰ καὶ τὶς λαμπάδες ποὺ ἀνάβονται στὰ Μανουάλια μπροστὰ στὲς εἰκόνες τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, Πολιούχου τῆς Κόνιτσας.

Σιγὰ - σιγὰ μπαίνουν στὴν Ἐκκλησία καὶ παίρνουν τὶς θέσεις των στὰ στασιδία τῆς δεξιᾶς σειρᾶς, ὕστερα ἀπὸ τὸ «Δεσποτικὸ» οἱ Κονιτσιῶτες προύχοντες, οἱ Δημογέροντες καὶ οἱ ἐπιστήμονες ἐκείνου τοῦ καιροῦ.

Νά, στὸ πρῶτο στασιδίον κάθεται ὁ γηραιὸς Γεώργ. Μπεκιάρης, στὸ δεῦτερο ὁ Χαράλαμπος Φλῶρος, στὸ τρίτο ὁ Μάντζιος ὁ Γιατρός μετ' τὴ σεβάσμιμα γενειάδα του, ὕστερα ὁ ἰατροφιλόσοφος Νικολαΐδης, ὁ Φῶτος ὁ γιατρός καὶ ὁ καινουργιοφερμένος Γιατρός τότε ἀπὸ «τοὺς Παρισίους» ὅπου σπούδασε Νικόλα - Μπεκιάρης, ὁ Δικηγόρος Παναγιώτης Μπεκιάρης καὶ ἄλλοι. Παρακάτω ἀπ' αὐτοὺς ἢ ἀπέναντί τους «τὰ ἀριστερὰ στασιδία «πιάνονται» ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες ἐμπόρους, τοὺς βιοτέχνες καὶ ἀπὸ κείνους ποὺ γύριζαν «καζαντισμένοι ἀπὸ τὸ ταξίδι» καὶ ποὺ ζοῦν ἀπὸ τό... «εἰσόδημα».

Συγκροτημένη κι' ἀπαρασάλευτη ἡ κοινωνικὴ ἱεραρχία τῆς Κόνιτσας ἐκείνη τὴν ἐποχὴ καὶ καθ' ἓνας ξέρεي καλά ποιά εἶναι ἡ θέσι του. Πρωτόκολλο αὐστηρὸ καὶ ἀπαραβίαστο. Αὐτὴ ἡ κοινωνικὴ συγκροτήσι καὶ ἡ αὐστηρὴ ἐθιμοτυπία τῆς, ἦταν ποὺ ἔκανε στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας νὰ λένε καὶ νὰ μείνη ἀπὸ τότε τὸ «Κόνιτσα Κασαμπᾶς Γιάννενα χωριά»!

Γεμίζει ὁ Ἅγιος Νικόλαος. Οἱ ψάλτες ψέλλουν τροπάρια τοῦ Ὁρθροῦ τῶν Χριστουγέννων: «Τῷ Παντάνακτι ἐξερχύλισαν πόθῳ» ἀκούω μετ' προσοχὴ χωρὶς νὰ τὰ καταλαβαίνω καὶ κάμω διάφορες ἐξηγήσεις μετ' τὸ παιδικὸ μυαλό μου. Καὶ νὰ πανηγυρικὰ χτυπάει ἡ καμπάνα. Σημιάδι πῶς ξεκίνησε ὁ Δεσπότης ἀπὸ «τὴν Μητρόπολι» καὶ κατεβαίνοντας τὶς γνωστὲς σκάλες τῆς, ἔρχεται στὴν Ἐκκλησία.

Ἀναταράσσεται τὸ Ἐκκλησιαστικόν. Τὰ μάτια ὄλων, γυρίζουν στὴν εἴσοδο. Βασιλεύει εὐλαβικὴ σιγὴ καὶ ὁ Δεσπότης «Εἰσέρχεται εἰς τὸν Ναόν».

Φορεῖ μόνον τὸ Ἐγκόλπιον καὶ τὸ Ἐπανωκαλύμμαυχον. Τὸν συνοδεύουν οἱ ἐφημέριοι παπάδες τῆς «Ἐπάνω Κονίτσης» οἱ Διάκοι, ὁ Διευθυντὴς τοῦ Σχολαρχείου Κονίτσης, Νικόλαος ὁ Παπακώστας, ὁ Γραμματεὺς τῆς Μητροπόλεως Σπύρος Δόδας καὶ ὁ «Διασακτοῦς του ὁ Πέτρος τ' Δεσπότης» ἓνας λεβέντης Σουλιώτης ντυμένος μετ' φουστανέλλα, Μεϊντανογέλεκα καὶ τσαρούχια ποὺ ἀστράφτουν.

Προχωρεῖ καὶ στέκεται κάτω ἀπὸ τὸ Μεγάλον Πολυέλαιον ποὺ ἀκόμη δὲν εἶναι, κατὰ τὸ τυπικόν, ἀναμμένος.

Ὁ δεξιὸς χορὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, μετ' πρωτοψάλτη του τὸ δάσκαλον Στέργιον Τζινιέρο ἀπὸ τὸ Γκρισιμπάνι μεγάλο τεχνίτη στὴ Βυζαντινὴ Μουσικὴ ποὺ χωρὶς αὐτὸν δὲν λειτουργοῦσε ποτὲ ὁ Σπυρίδων, ψέλνει ἀργὰ καὶ ὑποβλητικὰ «Εἰς πολλὰ ἔτη Δέσποτα» καὶ οἱ παπάδες «προεξάρχοντες» τοῦ γηραιοῦ Ἀρχιμανδρίτη Παπα - Θύμιου, τὸν «ντύνουν» τὸν Ἀρχιερατικὸν Μανδύον.

Ἀσπάζεται με τή σειρά τίς Δεσποτικές Εἰκόνας καί τήν οὐρά τοῦ Μανδύα του τήν κρατάει ὁ «Πέτρος ὁ Διασακτοῦς».

Ἀνεβαίνει στόν Δεσποτικό Θρόνο, ξαναζωντανεύοντας με τήν ἐπιβλητική Μεγαλοπρέπείά του τὸ Βυζάντιο. Τηρητής τῆς Ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, δέν ἐπιτρέπει τήν παραμικρή παρέκκλιση ἀπὸ τὸ αὐστηρὸ τυπικὸ τῆς, καμμία ἀταξία, καμία χασμωδία στὶς Λειτουργίες του.

Νέος τότε, με γενειάδα ἀκόμα μαύρη, με φωνὴ ἀπέραντα ἐπιβλητική, με τελετουργικὲς Ἀρχιερατικὲς κινήσεις βαθεῖα μελετημένες, ζῶντας ὁ ἴδιος καί νοιώθοντας τὴ Λειτουργία καί τίς λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις τῆς Ὁρθοδοξίας, γίνεται ὁ μοναδικὸς μυσταγωγὸς τῆς.

Ἀσάλευτα Ὁρησκευτικὰ διώματα θεμελιώνουν στὶς παιδικὲς μας ψυχὲς καί αἱ Λειτουργίες τοῦ Σπυρίδωνος, ἔμειναν γιὰ μᾶς τὰ τότε παιδιὰ ἀ γ ε - π α ν ἄ λ η π τ ε ς.

Ἦταν ἀπαράδεκτο γιὰ τὸ Σπυρίδωνα νὰ λειτουργήσῃ με παπάδες, διάκους καί ψαλτάδες πού δέν «ἔνοιωθαν τὴν Λειτουργία» καί δέν «ἐπάλλονται» συλλειτουργῶντας μαζί του.

Εἶχε τότε χειροτονηθῆ «Διάκονός του» ὁ τώρα Ἐφημέριος τῆς Μολίστης ὁ Παπα - Νικόλας ὁ Γέγιος ὁ «μέχρι γήρατος καί πρεσβείου» διατηρῶν ἀκόμη μιὰ ἐξαιρετικὴ φωνὴ πού τότε τὸν ἔκαμαν νὰ εἶναι μοναδικὸς σὰν Διάκονος στὴν ἐκφώνησιν τῶν «Εἰρηνικῶν» καί τὴν ἀνάγνωσι τοῦ Εὐαγγελίου.

Τελειώνει ὁ Ὁρθρος. Οἱ ψάλτες ψέλνουν τὸ Δοξαστικόν. Χτυπάει ἡ τρίτη καμπάνα κι' ἀρχίζει ἡ Δοξολογία. Καί τότε ἀνάβονται με ἓνα μακρὸ καλάμι πού στὴν κορυφή του εἶναι κολλημένο ἓνα κερὶ, οἱ Μεγάλοι Πολυέλαιοι. Ἀστράφτει ὅλο τὸ ἐσωτερικὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου καί προβάλλει ἡ θαυμαστή τέχνη κι' ἡ ὀμορφιά τοῦ τέμπλου του καί τοῦ Δεσποτικοῦ Θρόνου. Ἀριστουργήματα ξυλογλυπτικῆς, φκιασμένα ἀπὸ τοὺς μοναδικοὺς τεχνίτες τῶν Χιονάδων καί τοῦ Τούρνουβου τοῦ σημερινοῦ Γοργοποτάμου.

Γίνεται ἡ Εἴσοδος τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ Δεσπότης κατεβαίνει ἀπὸ τὸ Θρόνο του καί προεξάρχει εἰς τὸ ψάλσιμο τοῦ Γραφικοῦ Εἰσοδικοῦ Τροπαρίου: «Ἐκ Γαστρὸς πρὸ Ἐωσφόρου ἐγέννησά Σε». Ὁ παπα - Θύμιος στὰ δεξιὰ του με ἐπανωκαλύμμαυχο, με φωνὴ καμπάνα, μαζί με τοὺς ἄλλους παπάδες συνοδεύουν στὸ ψάλσιμα. Εὐλογάει ὁ Δεσπότης με τὰ «Δικηροτρίκηρα» καί μπαίνει στὸ Ἅγιο Βῆμα καί ἀρχίζει τὴν Λειτουργία.

Καί σὲ λίγο με ὅλη τὴν Ἀρχιερατικὴ του φορεσιά, μπροστὰ στὴν «Ὁραία Πύλη» ἐμπνευσμένα καί με φωνὴ πού δονεῖται ἀπὸ τὴν βαθεῖα κατανόησιν τοῦ Λειτουργικοῦ, κάμνει τὴν «Δαυϊδικὴ ἔκκλησι»: Κύριε, Ἐπίβλεψον ἐξ Οὐρανοῦ... Ὁ πρωτοψάλτης ὁ δάσκαλος ὁ Στέργιος, ἔχει μπῆ μέσα στὸ Βῆμα καί με τοὺς ἄλλους παπάδες, ψέλνουν τὸ «Ἅγιος ὁ Θεὸς τοῦ Βήματος».

Θυμᾶμαι ὕστερα νὰ ψάλλωνται αἱ «Φῆμαι» Ἰωακείμ τοῦ Παναγιωτάτου καί Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου!! Σπυρίδωνος τοῦ Σεβασμιωτάτου καί Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου, τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Βελλᾶς καί Κονίτσης, ἡμῶν δὲ πατρὸς καί ποιμενάρχου πολλὰ τὰ ἔτη.

Διαβάζεται ὁ Ἀπόστολος.

Ἀπὸ τίς θέσεις τοῦ ἀριστεροῦ «Ψαλτικοῦ» ξεκινάει ὁ «Γούσια Παπακώστας» μοναδικὸς εἰς τὸ διάβασμα τοῦ Ἀποστόλου.

Ἔρχεται κάτω ἀπὸ τὸ Μεγάλο Πολυέλαιο, τραβάει με τελετουργικὴ κίνησιν ἀπὸ τὴ τσέπη τὰ «ματογιάλια» του δεμένα με ἓνα μαῦρο κορδόνι, πού

ή άκρη του πιάνεται στην κουμπότρυπα του πανωφοριού του, τὰ θάζει στην κορυφή στη μύτη του κι' αρχίζει.

«'Αλαλάξατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ». «'Αδελφοί ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ»!!

Ὁ μακαρίτης ὁ κύρ - Γούσιας, εἶχε περίφημη φωνή καὶ διάβαζε πάντοτε τὸν «'Απόστολο» τῶν Χριστουγέννων, μὲ ὅλα τὰ ἀνεβοκατεβάσματα καὶ τὰ «τερτίπια» πὺ οἱ καλοὶ ψάλτες χρησιμοποιοῦσαν διαβάζοντας τὸν 'Απόστολο.

Προχωρεῖ ἡ Λειτουργία. Κοντεύουν τὰ ξημερώματα, ὅταν ὁ ἴδιος ὁ Σπυρίδων μοιράζει τὸ ἀντίδωρο μετὰ τὴν ἀπόλυσι, σὲ ὅλο τὸ 'Εκκλησίασμα.

Γυρίζουμε στὰ σπίτια μας ἀπὸ τὰ παγωμένα «σοκάκια» μὲ ξυλιασμένα τὰ πόδια μας ἀπὸ τὸ κρῦο, ἀλλὰ μὲ ζεστὲς παιδικὲς μας καρδιές. Βρίσκομε στρωμένο τὸ Χριστουγεννιάτικο τραπέζι.

Τὰ τζάκια εἶναι ἀναμμένα καὶ τὰ ξύλα ἀπάνω στὶς «πυροστιές» ἀνεβάζουν θεώρατα τὶς φλόγες των στοὺς πυρομάχους.

Κάμνοντας στὸ τραπέζι τὸ σταυρὸ μας, ἀκοῦμε τὶς εὐχὲς πὺ ἀλλάζουν οἱ μεγάλοι στὸ σπίτι «Χρόνος-πολλοὺς νύφ' μὲ τουν ἄντρας' μὲ τὰ πιδιάς' νὰ καλοδιχθοῦμι κι' ἀπ' τοῦ ταξιδ' μας». Ἄρχίζει ἡ κυρά μου (ἔτσι λέγαμε τότε τὲς γιαγιάδες μας) ἡ κυρά Χριστοδουλοῦ. Τὸ παιδί της ὁ πατέρας μου, λείπει χρόνια στὸ ταξεῖδι καὶ οἱ εὐχὲς δίνονται στὴ μητέρα μου.

«Φχαριστῶ μητέρα, καλὰ γεράματα μὲ τοῦ παιδὶς' μὲ τ' ἀγγόνιας» ἀπαντάει ἡ μητέρα μου μοιράζοντας τὴ σοῦπα στὰ πιάτα. Ὅλοι εἴμαστε «Σαρακοστεμένοι». Καὶ ἡ σοῦπα τοῦ Μαναριοῦ μᾶς ζωντανεύει. Ἀκούονται σὲ λίγο ἀπ' ἔξω παιδικὲς φωνές νὰ τραγουδοῦν τὰ Κονιτσιώτικα Χριστουγεννιάτικα Κάλαντα, ἔχοντας περασμένες στὸ «Κλοῦτσο» τὲς Κόλιντρες πὺ τοὺς δίνουν αἱ Κονιτσιώτικες κυράδες γιὰ δῶρο Χριστουγεννιάτικο.

Θυμᾶμαι τὸ τραγοῦδι:

«Κόλιντρα - Μέλιτρα»
Χριστὸς γεννιέται σήμερα
Στοὺς Οὐρανοὺς ἀπάνω.
Οἱ Ἄγγελοι χαίρονται
Κι' τὰ δαιμόνια σκάζουν.
Σκάζουν καὶ πλαντάζουν
Τὰ σίδηρα δαγκάνουν
Τρεῖς χιλιάδες πρόβατα
Κι' πιντακόσια γίδια
Πὺ βόσκουν τὰ κατσίκια
Στοῦ Μέγα τοῦ χουράφι
Μέρου - Μερουδίτσα κι' μένα Κολιντρίτσα...

Ἡ πρώτη λέξι τοῦ τραγοῦδιου θέβαια πρέπει νὰ ἦταν παραφθορὰ τῆς λέξεως «Κάλαντα» τῶν Βυζαντινῶν.

Νὰ ξεχάσθηκε τώρα αὐτὸ τὸ ἔθιμο; Τραγουδοῦν τώρα στὴν Κόνιτσα τὰ παιδιὰ τὸ τραγοῦδι τῶν Καλάντων τὸ πρῶτ' τῶν Χριστουγέννων; Ἡ χάθηκε μαζὺ μὲ τὴν Μητρόπολι μας «Βελλᾶς καὶ Κονίτσης» καὶ μὲ τὸν πλάτανο στὴ Λόντζια τῆς Κάτω Κόνιτσας;

Τούρκος Δήμαρχος τῆς Κόνιτσας

«Οἱ Κονιτσιώτουρκοι (ποῦ ἀρχικὰ ἦταν χριστιανοί) διατήρησαν ἀπὸ γενεὰ σὲ γενεὰ τὸ σεβασμὸ πρὸς κάθε χριστιανικό, Ἀγιωτικὸ καὶ πρὸς τοὺς παπὰδες μας καὶ φερνότανε ἤπια πρὸς τοὺς χριστιανούς.»

(Χρ. Χρηστοδασίλη)

Ἐπαλήθευη τοῦ γεγονότος αὐτοῦ μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν καὶ τὰ παρακάτω στοιχεῖα γιὰ τὸν Δήμαρχο τῆς Κόνιτσας στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας Νταλή - μπέη. Εἶναι δὲ κατὰ τὴ γνώμη μου, σημαντικό τὸ πρᾶγμα αὐτό, γιατί φανερώνει πὼς τὸ Ἑλληνικὸ στοιχεῖο, ἂν καὶ ὑποδουλωμένο εἶχε κατορθώσει νὰ ἐπιβληθῆ πνευματικὰ καὶ ἠθικὰ στοὺς κυρίαρχους πλουσιότουρκους (μπέηδες) τῆς Κόνιτσας, τόσο ποῦ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶχε κατοικήσει μοναδική γλῶσσα καὶ σ' αὐτὸ τὸ τούρκικο στοιχεῖο.

Ὁ Νταλή-μπέης λοιπόν, παρ' ὅλο ποῦ ἦταν Τούρκος στὸ θρήσκευμα, εἶχε μ' ὅλα ταῦτα χριστιανικὴ ψυχὴ, πλημμυρισμένη ἀπὸ φιλελληνικὰ αἰσθήματα. Ἄν καὶ ἦταν μεγαλοκτηματίας, ἦταν πολὺ ἀπλὸς στὴ ζωὴ του καὶ κατάντησε νὰ πεθάνη φτωχός, γιατί ποτὲ δὲν καταπίεζε τὸ χριστιανικὸ στοιχεῖο, οὔτε ἐκμεταλλεῖτο τὴν ἐργασία καὶ τὸν ἰδρωτὰ τῶν φτωχῶν. Ἀπὸ τὸ 1880 ἐκλέγονταν συνέχεια γιὰ 25 σχεδὸν χρόνια Δήμαρχος στὴν Κόνιτσα. Εἶχε τόσο εὐγενικὰ αἰσθήματα καὶ καλὴ συμπεριφορὰ πρὸς ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Κόνιτσας, Χριστιανούς καὶ Τούρκους, ὥστε δικαιολογημένα εἶχε κερδίσει μεγάλη ἐκτίμησι ἀπὸ ὅλους τοὺς Κονιτσιώτες. Ἀπὸ τὰ παιδικὰ του ἀκόμα χρόνια εἶχε τὴν συνήθεια κάθε Μεγάλῃ Παρασκευῇ νὰ στέλνῃ στὴν ἐκκλησιὰ πρῶτος ἀπ' ὅλους καὶ τοὺς χριστιανούς ἀκόμα τὴν πιὸ μεγάλη λαμπάδα. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ παρουσιάζει ξεχωριστὴ σημασία καὶ ἀξίζει νὰ ἐξαρθῆ εἶναι τὸ γεγονὸς ποῦ ὁ περίφημος αὐτὸς Δήμαρχος τῆς Κόνιτσας δὲν ἤξερε καθόλου Τουρκικά. Ὅταν κάποτε καθὼς ἀναγράφεται στὴν ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ἠπείρου» (μετ' ἡμερομηνία 28-1-1905) ὁ Βαλῆς τὸν Γιαννίνων Ἐγιοῦπ-Πασᾶς πῆγε στὴν Κόνιτσα, θέλησε νὰ μιλήσῃ Τουρκικά στὸν Τούρκο Δήμαρχο. Ὁ Νταλή - μπέης μὲ ὅλο τὸ θάρρος τῆς γνώμης του τοῦ εἶπε: «Τὶ λές, Πασᾶ μου, μήπως ξέρει κανένας Τουρκικά στὴν Κόνιτσα γιὰ νὰ ξέρω κι' ἐγώ;» Ὁ Πασᾶς δυσανεκτήθηκε γι' αὐτὸ καὶ τοῦ εἶπε κάπως θυμωμένα: «Οἱ Δήμαρχοι τοῦλάχιστο εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ ξέρουν καὶ Τούρκικα, πέρα ἀπ' τὰ Ἑλληνικά.»

Ὅταν πάλι στὰ 1904 πῆγε μέχρι τὴν Κόνιτσα ἀπ' τὰ Γιάννινα ὁ Αὐστριακὸς Πρόξενος συνέβηκε καὶ μ' αὐτὸν κάτι παρόμοιο σχετικὰ μὲ τὴν ἀγνοία τοῦ Δημάρχου τῆς νὰ μιλάῃ Τουρκικά. Ὁ Αὐστριακὸς Πρόξενος θέλησε νὰ μιλήσῃ Γαλλικά στὸν πολὺ Τούρκο Δήμαρχο καὶ περίμενε ἀπάντησι στὰ Γαλλικά. Ὁ Νταλή - μπέης εἶπε ὅμως καὶ σ' αὐτὸν πάλι θαρρετὰ καὶ κοφτά: «Ἐξοχώτατε, ἡμεῖς ἐδῶ στὴν Κόνιτσα δὲν ξέρουμε Φράγκικα.»

Τόσο ἐλληνόγλωσσος καὶ χριστιανόψυχος ἦταν ὁ Δήμαρχος Νταλή μπέης, ὥστε ὅταν πέθανε στὰ 1905 τὸν ἔκλαψαν μὲ τὴν ἴδια σχεδὸν λύπη Τούρκοι καὶ χριστιανοί.

1. Νικόλας Ζήσης

Ο Νικόλας Ζήσης ήταν μια από τις πιο εξέχουσες φυσιογνωμίες της Κόνιτσας, στα μέσα του περασμένου αιώνα. Με δικές του προσωπικές προσπάθειες, ταξίδια στα Γιάννενα και άσταμάτητη δραστηριότητα, κατώρθωσε ν' αποσπάσει προς όφελος της Κόνιτσας από την Μητρόπολη Ίωαννίνων τα εισοδήματα των Ίερών Μονών Βελλᾶς και Μολυβδοσκεπάστης που προέρχονταν από τη Ρουμανία. Κι' έτσι με τὰ χρήματα αυτά, νὰ κάμη διάφορα κοινωνοφελή ἔργα στὴν Κόνιτσα. Ἡ δουλειὰ αὐτή, βάσταξε πολλὰ χρόνια καὶ φαίνεται ὅτι καὶ τὰ χρήματα πὺ διατέθηκαν γι' αὐτὴ δὲν ἦταν ἄνευ σημασίας. Οἱ Κονιτσιῶτες ὅμως, γκρινιαρίδες καὶ καχύποπτοι ὅπως εἶναι, δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουν, πῶς εἶναι δυνατὸ ἓνας ἄνθρωπος ν' ἀσχολεῖται μὲ τὰ κοινά, χωρὶς ἀπ' αὐτὴν τὴν ἱστορία νὰ ἔχη κάποιο κέρδος προσωπικό. Γιαυτὸ καὶ διάδιδαν ἀπὸ δῶ κι' ἀπὸ κεῖ ὅτι δῆθεν ὁ Νικόλας Ζήσης, ἔφαγε πολλὰ χρήματα ἀπὸ τὴ διαχείριση αὐτή.

Ὁ Νικόλας Ζήσης ὅμως, αποφασισμένος νὰ φέρῃ τὸ ἔργο του εἰς πέρας χωρὶς χρονοτριβὲς καὶ μικρότητες, τ' ἀκούγε ὅλα αὐτὰ γέλαγε, καὶ δὲν ἔλεγε τίποτε.

Ὅταν ὅμως ἀποπεράτωσε τὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τὰ Σχολεῖα τῆς Πάνω Κόνιτσας καὶ τὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο τῆς Κόνιτσας καὶ τὴν ἡμέρα πὺ γιορτάζονταν ἡ παράδοση αὐτῶν στοὺς Κονιτσιῶτες, ἔβγαλε ἓνα λόγο πανηγυρικό. Εἶπε διάφορα πράγματα καὶ στὸ τέλος δὲν ἀφίσε τοὺς συκοφάντες τοῦ χωρὶς νὰ τοὺς κατακεραυνώσῃ μὲ τὰ παρακάτω:

«Βέβαια πολλοὶ ἀπὸ σᾶς μὲ κατηγοροῦν ὅτι ἀπ' ὅλα αὐτὰ πὺ ἔκαμη, ἔφαγα κι' ἐνῶ. Δὲν σᾶς τὸ κρύβω. Πράγματι, ἔφτιαξα τὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ κι' ἔφαγα. ἔφτιαξα τὰ σχολεῖα κι' ἔφαγα. ἔφτιαξα τὸ Μητροπολιτικὸ Μέγαρο κι' ἔφαγα. Ἀλλὰ ὅπως, ξέρετε ἀφίνω γιαυτοὺς πὺ μὲ κατηγοροῦν ἄφτιαχτους τοὺς χαλέδες (ἀποχωρητήρια) τῆς Μητρόπολης τοὺς ὁποίους μπορούν νὰ φτιάξουν γιὰ νὰ... φᾶνε καὶ αὐτοί».

2. Ἡ ἱστορία τοῦ Ἄλῃ

Λέμε στὴν Κόνιτσα, «Κά ν ω τ ὸ ν Ἄ λ ῃ», πὺ σημαίνει «Δὲν τὴν ξαναπαθαίνω».

Τί ἦταν ὅμως ὁ Ἄλῃς;

Ἀφηγοῦνται στὴν Κόνιτσα, πῶς ὁ καημένος ὁ Ἄλῃς, ἦταν ἓνας παλιὸς

Τουρκοκονιτσιώτης, φτωχός και δύσμοιρος, πού δέν πάταγε τὸ πόδι του στὸ τζαμί. Σκάνδαλο, βέβαια, αὐτὸ γιὰ τοὺς ὁμοθρήσκους του.

Ὁ Χότζας γκρίνιαζε και προσπαθοῦσε νὰ τὸν φέρη στὸ δρόμο τοῦ Ἄλ-
λάχ, μὲ διηγῆσεις γιὰ τὶς ἀπολαύσεις τῶν πιστῶν στὸν Ὀθωμανικὸ παρα-
δεισο.

Μιὰ φορά, δυὸ φορές..... Τί νὰ κάνη κι' ὁ καημένος ὁ Ἄλῆς. Τὰ οὐρὶ και τὰ πιλάφια τοῦ παραδείσου, ἦσαν τόσο προκλητικὰ στὴ στερημένη ἐπίγεια ζωὴ του, πού κάποτε τ' ἀποφάσισε.

Μέρα γιορτῆς, βάζει τὰ καλά του και τραβάει γραμμὴ γιὰ τὸ τζαμί. Στὴν ἐξώθυρα, ὀγάζει τὰ ὀλοκαίνουργα τσαρούχια του και προχωρεῖ μὲ κα-
τάνυξη και σεβασμό, ξυπόλυτος — ὅπως ἦταν ἡ συνήθεια — γιὰ τὸ ναμάζι.

Τί ώραῖα πού τάλεγε ὁ Χότζας!

Εὐφράνθηκε ὁ Ἄλῆς ἀπ' τὸ προσκύνημα κι' ἔτριβε τὴν κοιλιά του, πού ἀναλύγωνε μὲ τὶς μεταθανάτιες προσδοκίες. Εὐχαριστήθηκαν κι' οἱ ἄλλοι πού τὸν εἶδαν..... Κι' ὅταν μὲ τὸ καλὸ τέλειωσε τὸ ναμάζι, ἕνας - ἕνας ἄρχισαν νὰ ἀδειάζουν τὸ τζαμί. Πίσω κι' ὁ Ἄλῆς, περιμένει ὑπομονετικὰ τὴ σειρά του. Στὴν πόρτα, ψάχνουν οἱ ἄλλοι, βρίσκουν τὰ τσαρούχια του, τὰ φοροῦν και φεύγουν. Ψάχνει κι' ὁ Ἄλῆς στὸ τέλος. Πουθενὰ τσαρούχια. Ἐδῶ τσαρούχια, ἐκεῖ τσαρούχια. Πουθενὰ τσαρούχια... Κι' ἦταν και καινούρ-
για..... Πέρασε κάμποση ὥρα, ὥσπου νὰ συνέλθῃ ὁ καημένος ὁ Ἄλῆς ἀπὸ τὴν ἐκπληξή και νὰ καταλάβῃ πὼς τὰ καινούργια του τσαρούχια εἶχαν κάνει φτερά. Κάποιος ἔξυπνος τοῦ τᾶχει κλέψει. Στέκεται «εἰς ἄκρον δυστυ-
χῆς» και περίλυπος ὁ ἔρμος ὁ Ἄλῆς (ἀστραπή πού τὸν ἔκαψε), ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα τοῦ τζαμιοῦ κι' ἀναλογίζεται τὰ πιλάφια τοῦ παραδείσου..... και τὰ χαμένα του τσαρούχια. Βλέπει, ὅτι μᾶλλον γι αὐτὸν μεγαλύτερη σημα-
σία ἔχουν τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ ἀπ' τὰ ἐπουράνια. Και συμπεραίνει, πὼς ὑπῆρξε τέρας ἀφελείας γιὰ νὰ ἐνδώσῃ στὶς σειρῆνες.

«Μαύρη ἢ ὥρα», σκέφτεται και χτυπάει τὸ κεφάλι του.

«Μαύρη κι' ἄραχλη»..... Κι' ἔπειτα... «Νά»..... Κάνει πρὸς τὸ τζαμί χειρονομία μ' ἀνοιχτὴ παλάμη, πού δέν γράφεται. Συλλογιέται λίγο.

Παίρνει τὸν ἀπόθαρο και φεύγει.

Κι' ὡς

«Πέτρα τὴν πέτρα περπατεῖ, λιθάρι τὸ λιθάρι»... πού λέει και τὸ τρα-
γοῦδι, γιὰ νὰ μὴ λερῶσῃ τ' ἄσπρα του τσουράπια, μονολογεῖ και λέει:

«Ἄν ξαναδῆτε τὸν Ἄλῆ στὸ τζαμί χ...στε τον»...

«Ἄν ξαναδῆτε τὸν Ἄλλῆ...»

«Ἄν ξαναδῆτε.....» «Ἄν.....»

Και φυσικά, ὁ Ἄλῆς δέν ξαναπάτησε στὸ τζαμί.

Ἦταν, ὅμως, ἢ δέν ἦταν Κονιτσιώτης ὁ Ἄλῆς; Αὐτὸ εἶν' ἀγνωστο. Ἡ ἱστορία εἶναι παλιὰ και γνωστὴ και σ' ἄλλα μέρη. Ἔλα ὅμως πού οἱ Κο-
νιτσιῶτες ἐπιμένουν νὰ θέλουν τὸν Ἄλῆ γιὰ Κονιτσιώτη!!!..... Τὶς οἶδε γιὰ ποιὸν λόγον!

Τὸ ράσο τοῦ Δερβίς Κιαμήλ

Ὁ Δεσπότης μας—ὁ μέγας Σπυρίδων Βλάχος—ὅταν ἦταν στὴν Κόνιτσα φρόντιζε οἱ παπάδες μας νὰ εἶναι εὐπαρουσίαστοι κι' ἐπειδὴ ἦσαν ὅλοι τους φτωχοὶ γιατί τὰ ἔσοδά τους ἦσαν ἀσήμαντα, τοὺς ἐφοδίαζε αὐτὸς μὲ τὰ ράσα τοῦ πού τὰ ἄλλαζε τακτικά.

Οἱ Τοῦρκοι χοτζάδες καὶ Δερβισάδες πού κι' αὐτοὶ φοροῦσαν ράσο λόγῳ τῆς φτώχειας τους δὲν εἶχαν τὴν οἰκονομικὴ δυνατότητα νὰ φτιάχνουν καινούργια ράσα καὶ γι' αὐτὸ ἡ ἐμφάνισή των δὲν ἦταν καὶ πολὺ εὐπρόσωπη. Ζήλευαν τὸν Παπαλάμπρο, τὸν Παπαγιώργη καὶ τὸν Παπαθύμιο.

Μιά μέρα ὁ Δερβίς Κιαμήλ πού ἀντάμωσε τὸν Παπαγιώργη τοῦ ἐξέφρασε τὴν ἀπορία του πῶς εἶναι ἔτσι καλοντυμένος.

— Φαίνεται, τοῦ λέγει, σεῖς οἱ παππάδες θὰ παίρνετε πολλὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ σας. Ὁ Παπαγιώργης τοῦ ἐξήγησε ὅτι τὰ ράσα τοὺς τὰ δίδει ὁ Δεσπότης ἀπὸ τὰ δικά του.

Ὁ Δερβίς Κιαμήλ πού τὸν γινώριζε καλὰ τὸν Σπυρίδωνα καὶ ἦταν πραγματι καλὸς καὶ ἀκακος ἄνθρωπος, πῆρε τὴν ἀπόφασιν νὰ πάη κι' αὐτὸς στὸν Μητροπολίτη γιὰ νὰ τοῦ ζητήσῃ νὰ τὸν ἐφοδιάσῃ κι' αὐτὸν μὲ ράσο.

Τὸν προσκύνησε τὸν Σπυρίδωνα μὲ σεβασμὸ καὶ μὲ δαθὺ τεμενᾶ καὶ τοῦ ὑπέβαλε τὸ αἴτημά του.

Ὁ Δεσπότης προθυμοποιήθηκε ἀμέσως. Φώνησε τὸν Ἀκόλουθό του, τὸν Πέτρο τὸν Διασαξῆ νὰ δώσῃ ἀμέσως στὸν Δερβίτη ἓνα ἀπὸ τὰ ράσα του.

Χαρούμενος καὶ κορδωτὸς ὁ Δερβίς Κιαμήλ βγήκε στὴν ἀγορὰ τὴν ἄλλη μέρα μὲ τὸ ράσο τοῦ Δεσπότη μας. Δὲν πρόσεξε ὅμως τὸ ὅτι τὰ ράσα τῶν Μωαμεθανῶν δὲν εἶναι ἴδια μὲ τὰ ράσα τῶν χριστιανῶν ἱερωμένων. Τὰ δικά τους ἔπρεπε νὰ εἶχαν πολὺ κατὰ περιλαίμιον καὶ ὄχι φαρδεῖὰ μανίκια ὅπως τῶν δικῶν μας.

Μόλις τὸν εἶδε στὴν ἀγορὰ ὁ γυιὸς τοῦ Σουλεϊμάν ἐφένδῃ φανατικὸς πλούσιος Τοῦρκος μπερστὰ ἀπὸ τὸ μαγαζὶ του τὸ σαράφικο, τὸν σταματᾷ καὶ μὲ ὕφος ἐπιτακτικὸ τοῦ λέει, δείχνοντας μὲ τὸ καμουτσὶ πού κράταγε, τὸ περιλαίμιον.

— Τί εἶναι αὐτὸ πού φορᾷς Δερβίς Κιαμήλ; Αὐτὸ εἶναι ράσο Χριστιανικό. Ἀρνήθηκες τὴν πίστη σου;

Γᾶχασε ὁ Δερβίς Κιαμήλ. Τρέχει ἀμέσως στὴ Μητρόπολιν γιὰ νὰ παραπονεθῆ στὸν Δεσπότη. Ἐκεῖνος τὸν ἀκουγε ἀτάραχος καὶ χαμογελαστός.

— Ἄκουσε Δερβίς Κιαμήλ, τοῦ λέει, Ἐγὼ σοῦ ἔδωσα ράσο πού μοῦ ζήτησες. Τί ἤθελες νὰ σὲ πάω καὶ στὸ ράφτη νὰ στὸ διορθώσῃ; Σὰν πολλὰ μοῦ ζητᾷς καὶ πρόσεξε γιατί σὲ ἀρπάζω καὶ σὲ βάζω στὴ κολυμπήθρα καὶ σὲ ὀνομάζω ἀπὸ Κιαμήλ Γιῶργο.

Κι' αὐτὴ τὴν ἱστορία τὴν ἄκουσα ἀπὸ τὸν κ. Νικόλαο Τσάκα ἦταν δὲ γνωστὴ σὲ πολλοὺς παληοὺς Κονιτσιῶτες καὶ ἀποδεικνύει τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐπιβολὴν πού ἀνέκαθεν εἶχε ὁ Δεσπότης καὶ Ἐθνικός ἥρωας μας, ὁ Σπυρίδων Βλάχος.

1. Μητροπολίτης Σπυρίδων και Σουλεϊμάν Ἐφέντης

Ὁ Σουλεϊμάν ἐφένδης, υἱὸς πλουσίου πατρὸς μὲ ἀρκετὰ χωριά τῆς Ἐπαρχίας μας ὡς τσιφλίκια, μὲ ἀρχοντικὸ σπίτι μέσα στὸ ὁποῖο εἶχε καὶ ἀτομικὸ τζαμί, ἀτομικὸ λουτρό (χαμάμι), μὲ ἰδιαίτερον ἐντὸς τοῦ μεγάλου κήπου τοῦ διαμέρισμα διὰ τοὺς ξένους (μουσαφίρ ὄντά) καὶ εἰς τὰ προπύλαια τῆς οἰκίας του αἰθούσας διὰ τοὺς θυρωροὺς καὶ τοὺς δέκα περίπου σωματοφύλακὰς του ποὺ ὁ καθένας τοὺς εἶχε καὶ ἀπὸ ἓνα γιγαντόσωμο σκύλο. Τοὺς σκύλους αὐτοὺς κάθε πρωτὶ οἱ σωματοφύλακες τοὺς βγάζανε περίπατο. Διερχόμενα τὰ παληκάρια του ἀπὸ τὴν ἀγορὰ ἀγόραζαν ἀπὸ τοὺς φούρνους ψωμιὰ γιὰ νὰ τοὺς ταΐσουν. Τὸν χειμῶνα τοὺς ντύνανε τοὺς σκύλους μὲ πολυχρωμα ἐπαγωγόρια γιὰ νὰ τοὺς προφυλάξουν ἀπὸ τὸ κρῦο καὶ περισσότερο γιὰ νὰ δείξη τὴν ἀρχοντιά του.

Ὁ Σουλεϊμάν ἐφένδης ἐπηγγέλετο τὸν τραπεζίτη στὴν Κόνιτσα.

Αὐτὸς ἦταν ὁ δυναμικὸς Σουλεϊμάν ἐφένδης, ὁ ἓνας ἀπὸ τὰ δύο πρόσωπα τοῦ ἐπεισοδίου ποῦ θὰ διηγηθοῦμε.

Τὸ ἄλλο πρόσωπο εἶναι ὁ Μητροπολίτης μας ὁ Σπυρίδων. Ἄλλο δυναμικὸ πρόσωπο, ποὺ τὴν ἀξίαν του, τὸ θάρρος του καὶ τὸν δυναμισμό του, ἀπέδειξε καὶ ἡ κατοπινὴ του ἐξέλιξι. ἀπὸ ἐφθασε μέχρι τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου τῶν Ἀθηνῶν.

Καὶ τώρα τὸ ἐπεισόδιον.

Κάποια χρονιά εἶχα ἐπιστρέψει στὴν Κόνιτσα ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι, ὅπου ἠργαζόμην γιὰ νὰ περάσω τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα στὴν Πατρίδα μου. Συνέπεσε τὸ Πάσχα μὲ τὸ Μπαϊράμι τῶν Τούρκων. Τρεῖς ἡμέρες πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Μπαϊραμιοῦ μὲ ἐκάλεσε μὲ τὸν Πέτρο τὸν διασαξῆ (τὸν ἀκόλουθο καὶ σωματοφύλακά του) ὁ Σπυρίδων στὴν Μητρόπολι. Ὅταν πῆγα ὁ Μητροπολίτης μας μοῦ εἶπε:

— Κύριε Τσάκα πρέπει νὰ πάω νὰ εὐχηθῶ γιὰ τὸ Μπαϊράμι τοὺς ἐξέλκοντας Τούρκους. Τὸν Μπίμπασην (Συταγματάρχην), τὸν Εἰσαγγελέα, τὸν Καϊμακάμην (Ἐπαρχον), τὸν Μπαμπάν (Θρησκευτικὸν Τούρκον Ἀρχηγόν). Θέλω ὅμως νὰ βρῆς 4 ἕως 5 νέους ντυμένους καλὰ διὰ νὰ μὲ ἀκολουθήσουν στὶς ἐπισκέψεις μου αὐτὲς διὰ νὰ βλέπουν οἱ Τούρκοι ὅτι ἔχω ἐκτίμησιν ἀπὸ τοὺς Χριστιανοὺς καὶ συνεπῶς καὶ δύναμιν ἐξ αὐτῶν.

Πράγματι τὴν ἡμέραν τοῦ Μπαϊραμιοῦ ἐπλαισιώσαμε τὸν Μητροπολίτη μας ὁ ὑποφαινόμενος, ὁ νεοελθὼν ἐκ Καίρου Γούσιος Νάτσης, ὁ ἐξ Ἀρίστης διδάσκαλος Βότσης, ὁ ἐπίσης νεοελθὼν ἐκ Σερβίας Β. Ζῆδρος καὶ δύο ἀκόμη ἐκπρόσωποι καὶ καλοενδεδυμένοι κάτοικοι τῆς Κονίτσης.

Κατ' ἀρχὴν πῆγαμε στὸν «κισλά» τὸν Στρατῶνα γιὰ νὰ εὐχηθοῦμε τὸν «Μπίμπασην».

Μετά τὸν χαιρετισμὸν τοῦ «Μπίμπαση» διήλθομεν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ὅπου πρὸ τοῦ Δεσπότη μας ἐμφανίζεται ἕνας Τουρκαλβανός, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸν ἑδαφιαῖον τεμενά (χαιρετισμὸν) ποῦ ἔκαμε στὸν Δεσπότη τοῦ εἶπε:

— Ἐφένδη Δεσπότη σὲ παρακαλῶ νὰ ἔλθῃς καὶ ἀπὸ τὸ δικό μας τὸ κονάκι (γραφεῖον).

Ὁ Σπυρίδων τὸν ἐρωτᾷ ποῦ εἶναι τὸ γραφεῖο τους καὶ ὅταν πῆρε τὴν ἀπάντησι ὅτι εἶναι ἀπέναντι ἀπὸ τὸ Μπελτιγιέ (Δημαρχεῖον) καὶ κατάλαβε ὅτι τὸν προσκαλοῦσαν στὴν τότε ἰδρυθεῖσαν ἀπὸ τοὺς Τουρκαλβανούς τῆς Κονίτσης Ἀλβανικὴν Λέσχην ποῦ εἶχε ὡς Πρόεδρόν της τὸν πολὺν Σουλεϊμάν ἑφένδη, τοῦ ἀπαντᾷ:

— Φύγε γρήγορα ἀπὸ μπροστά μου νὰ μὴ σὲ βλέπω. Σεῖς δὲν ξεύρετε τί κάνετε.

Ὁ Τουρκαλβανὸς διηγήθηκε στὸν Σουλεϊμάν ἑφένδη τὸ τί συνέβη καὶ ἐκεῖνος γεμάτος θυμὸ μιὰ καὶ δυὸ τρέχει ἀμέσως στὴν Μητρόπολι γιὰ νὰ ζητήσῃ ἐξηγήσεις ἀπὸ τὸν Δεσπότη μας.

Ὅταν ἡμεῖς τελειώσαμε τὰς ἐπισκέψεις μας καὶ γυρίσαμε στὴν Μητρόπολι, βρήκαμε τὸν Σουλεϊμάν ἑφένδη καθήμενον στὸ πεζούλι ποῦ ἦταν ἔξω ἀπὸ τὴν θολωτὴ μεγάλη ἐξώπορτα τοῦ περιβόλου τῆς Μητροπόλεως. Μόλις φθάσαμε κοντά του ὁ Σουλεϊμάν ἑφένδης ἄρχισε μὲ θυμὸ τὰς παρατηρήσεις του στὸν Δεσπότη.

Ὁ Μητροπολίτης μας χωρὶς νὰ τὸν ἀφίση νὰ ξεθυμάνῃ τοῦ λέει:

— Σουλεϊμάν - χωρὶς τὸ ἑφένδη - νὰ καθήσῃς φρόνιμα διότι ἡ Κόνιτσα δὲν σηκώνει Ἀλβανικὰς λέσχας. Ἄν κάμῃς διαφορετικὰ ἀπὸ τὸ δικό μου βόλι θὰ πᾶς.

Ἔστερα ἀπὸ ἕνα ἔτος μετὰ τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ ὁ Σουλεϊμάν ἑφένδης βρέθηκε φονευμένος, βέβαια ὄχι ἀπὸ βόλι τοῦ Μητροπολίτου, ἀλλὰ ἴσως ἀπὸ τὴν θείαν δίκην. Αὐτὸς ἦταν ὁ δυναμικὸς ἐθνεγέρτης Μητροπολίτης Βελλᾶς καὶ Κονίτσης, ὁ μετέπειτα Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, ὁ Σπυρίδων Βλάχος.

2. Μητροπολίτης καὶ Καϊμακάμης

Ἡ διήγησίς μου σχετικὰ μὲ τὸ ἐπεισόδιο ποῦ συνέβη στὴν Κόνιτσα τὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας μὲ τὸν Γούσια Παπακώστα καὶ τὸν Τοῦρκο ὠρολογᾶ Ζεϊνέλ ποῦ δημοσιεύθηκε σὲ προηγούμενο τεῦχος τῆς «Κονίτσης» φαίνεται ὅτι ἔκαμε καλὴν ἐντύπωσιν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ περιοδικοῦ καὶ γι' αὐτὸ πολλοὶ ζητήσανε νὰ δημοσιεύσωμε καὶ ἄλλες παλῆες ἱστορίες. Εὐχαρίστως θὰ ἱκανοποιήσω τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ θὰ φέρω εἰς φῶς καὶ ἄλλας ἱστορίας τῆς παλαιωτέρας ἐποχῆς.

Σήμερα φέρνω εἰς φῶς ἕνα ἐπεισόδιο ποῦ συνέβη μεταξὺ τοῦ Μητροπολίτου μας - τοῦ Σπυρίδωνος - καὶ ἐνὸς Καϊμακάμη (Ἐπάρχου) νεοαφιχθέντος ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ ἀναλαβόντος ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Κόνιτσαν.

Σὲ ὠρισμένες ὑποθέσεις ποῦ ἀφοροῦσαν τοὺς Χριστιανοὺς στὸ Δικαστήριον προήδρευε ὁ Μητροπολίτης, παρεκάθητο δὲ εἰς τὴν ἔδραν ὡς σύνοδος καὶ ὁ Καϊμακάμης.

Ὁ νεοαφιχθεὶς Καϊμακάμης πῆγε πρῶτος στὴν αἴθουσα τοῦ Δικαστηρίου καὶ κατέλαβε τὴν μεσαίαν ὑψηλοτέραν ἔδραν ἢ ὁποία ὁμως προωρίζετο διὰ τὸν Μητροπολίτην.

Ὅταν μπῆκε ὁ Μητροπολίτης μας στὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων καὶ ἀντίκρουσε τὸν Καϊμακάμη καθήμενον ἐπὶ τῆς ἔδρας ποῦ ἀνῆκε σ' αὐτόν, ὀπισθοχώρησε χωρὶν κᾶν νὰ χαιρετίσῃ τὸν Καϊμακάμη καὶ κατηυθύνθη εἰς παρακειμένην αἴθουσαν ἀναμονῆς ὅπου καὶ ἐκάθησεν.

Ἡ ὥρα παρήρχετο καὶ ὁ Καϊμακάμης ἀδημονοῦσε λόγῳ τῆς μὴ προσελεύσεως τοῦ Μητροπολίτου, ἄνευ τοῦ ὁποίου δὲν ὑπῆρχε σύνθεσις τοῦ Δικαστηρίου. Φώναξε τὸν κλητῆρα τοῦ Δικαστηρίου, ποῦ ἦταν ὁ Φούλιας, ὁ γνωστὸς στοὺς μεγαλυτέρους ἀπὸ ἡμᾶς ἀγαθὸς Τουρκοκονιτσιώτης.

Ὁ Φούλιας ἐκτελῶν τὴν ἐντολὴν τοῦ Καϊμακάμη παρουσιάσθηκε μὲ σεβασμὸν στὸν Σπυρίδωνα καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Δικαστηρίου γιὰ νὰ ἀρχίσῃ ἢ συνεδριάσῃ.

Ὁ Σπυρίδων εἶπεν εἰς τὸν κλητῆρα νὰ μεταβιβάσῃ στὸν Καϊμακάμη ὅτι μόνον ὅταν κενωθῇ ἡ ἔδρα του τότε θὰ προσέλθῃ στὸ Δικαστήριον γιὰ νὰ ἀρχίσῃ ἢ συνεδριάσῃ.

Τὴν δῆλωσιν τοῦ Σπυρίδωνος τὴν ἀνέφερε ὁ Φούλιας στὸν Καϊμακάμη, ὁ ὁποῖος ἀγανακτισμένος καὶ μὲ ὑψωμένη τὴν φωνὴν του εἶπεν «ὀλμάς» ποῦ σημαίνει ἀδύνατον.

Ὁ Μητροπολίτης μας μόλις ἄκουσε τὴν λέξι «ὀλμάς» σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέσιν του καὶ μὲ γρήγορα βήματα ἐπλησίασε τὸν καθήμενον στὴν ἔδρα Καϊμακάμη καὶ τοῦ λέγει μὲ δυνατὴν φωνὴν καὶ ἀναγκάστησιν.

— Ἡ σηκώνεσαι ἀπὸ τὴν ἔδραν ποῦ ἀνῆκει σέ μένα ἢ ἄλλως φεύγω, γιὰτι δὲν ἔχω καιρὸν γιὰ χάσιμο. Ὁ Καϊμακάμης ἀπήντησε καὶ πάλιν μὲ τὴν λέξιν «ὀλμάς».

Τότε ὁ Μητροπολίτης τὸν ἐρωτᾷ:

— Ποιὸς σέ διώρισε στὴν Κόνιτσα;

Τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Καϊμακάμης ὅτι τὸν διώρισε ὁ Μέγας Βεζύρης.

— Ἐμένα ὁμως μὲ ἐστείλει ὁ Πατισάχ Ἀβδούλ Χαμήτ μὲ φερμάνι του (ἔγγραφο μὲ ὑπογραφή τοῦ Αὐτοκράτορος). Εἶμαι φερμανλῆς.

Καὶ τότε ὁ μέχρι πρό τινος ἀνένδοτος Καϊμακάμης ἀναγκάσθηκε νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ παραχωρήσῃ τὴν ἔδραν του στὸν Σπυρίδωνα καὶ ἀρχισε ἢ συνεδριάσῃ τοῦ Δικαστηρίου.

3. Ὁ Θωμᾶς Κατσούλης

Ὅταν πρὸ 75 περίπου ἐτῶν ἦμην μαθητῆς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Κάτω Κονίτσης, συνήθιζα νὰ παίζω μὲ ἄλλα παιδιὰ εἰς τὴν πρὸ τοῦ σχολείου μικρὰν πλατεῖαν «ΛΟΝΤΖΑ» κάτω ἀπὸ ἓνα πλάτανον, ὅστις σήμερον δὲν ὑπάρχει.

Ἐμπροσθεν τῆς πλατείας ὑπῆρχε φούρνος τὸν ὁποῖον τότε ἐκμεταλλεῖτο ὁ Βαγγέλης Ντελῆς, ὁ ὁποῖος ὅταν δὲν εἶχε ἐργασίαν ἐκάθητο εἰς τὸ κατώφλιον τῆς εἰσόδου τοῦ φούρνου του μὲ τὸν τενεκέ τοῦ ταμπάκου εἰς τὸ χέ-

ρι και γύρω απ' αυτόν ἐμείς τὰ παιδιὰ γιὰ ν' ἀκούσωμεν ὅσα στὰ νιάτα του τοῦ συνέβησαν. Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1890 καὶ 1895 ἢ καὶ ὀλίγα χρόνια πρὶν ἢ καὶ ὀλίγα χρόνια μετὰ, ἔζη εἰς τὴν Κόνιτσαν ἕνας Θωμᾶς Κατσούλης (;). Ἐκάθητο εἰς ἕνα σπίτι ὀπισθεν τοῦ σπιτιοῦ Γιώργη Ρούσση, εἰς τὴν πλατεῖαν Δένδρου, ὅπου σήμερον εἶναι τὸ μαιευτήριον. Αὐτὸς ὁ Θωμᾶς θεωρεῖτο ἀπὸ μᾶς τοὺς Κονιτσώτας ὡς τρελλὸς ἢ κάπως ἐλαφρὸς ὄχι ὅμως ἐπικίνδυνος καὶ μόνον φόβητρον διὰ τὰ παιδιὰ. Εἶχε πάντοτε τὴν μύτην του μὲ φύλλα βασιλικοῦ γεμάτην. Ἐγνώριζε Βυζαντινὴν μουσικὴν καὶ ἔψαλλεν εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀποστόλους. Πολλὰς φορές φιλονικοῦσε μὲ τὸν Ἀρχιμανδρίτην Χαράλαμπον ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, διότι μᾶς ἐβασάνιζε μὲ τὸ Πα-βο-γα-δὴ ἢ μὲ τὸ Νέ - Νενά, Νέ - Νενά τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ὁρόμον σιγανὰ δὲν παρέλειπε τὸ Νέ - Νενά του. Μεγάλῃ μερὶς τῶν Κονιτσιωτῶν τὸν ἐσέβετο ποικιλοτρόπως.

Ὁ φούρναρης Βαγγέλης Ντελῆς, μιὰν ἡμέραν μᾶς διηγήθη ὅτι ὅταν ὁ Θωμᾶς Κατσούλης ἦτο εἰς τὰ Ἰωάννινα ὡς μαθητευόμενος τσαρουχᾶς, εἰς τσαρουχάδικο ὅπου εἰργάζετο καὶ ἕνα Ἑβραϊόπουλο μὲ τὸ ὅποιον εἶχε συνδεθῆ φιλικῶς. Μίαν ἡμέραν, οἱ δύο φίλοι συζητοῦντες ποιὸς ξέρει τί ἄλλα, ἔβαλαν στοίχημα ποιὸς ἀπὸ τοὺς δύο θὰ μπορέσῃ νὰ τὰ... κάμη μέσα εἰς τὸ Τζαμί, ἡμέρα Παρασκευή, πού οἱ Τοῦρκοι θὰ προσεύχονται. Ὁ καλὸς μᾶς ὁ Θωμᾶς ἐδέχθη γιὰ νὰ κερδίσῃ τὸ στοίχημα, καὶ τὴν Παρασκευὴν ἀγόρασε μιὰν μεγάλην λαμπάδα καὶ μαζὶ μὲ τὸν Ἑβραῖον πῆγαν εἰς τὸ Τζαμί. Ὁ Ἑβραῖος ἔμεινε εἰς τὴν θύραν γιὰ νὰ ἰδῆ τί θ' ἀπογίνη. Ὁ Θωμᾶς εἰσῆλθεν μὲ πολὺ εὐλάβειαν, ἀναψε τὴν λαμπάδα καὶ ἐκάθησε μετὰ προσοχῆς εἰς μιὰν γωνίαν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Τοῦρκοι προσευχόμενοι γονατίζουν καὶ κύπτουν τὸ κεφάλι των κατ' ἐπανάληψιν μέχρι τοῦ δαπέδου. Τὸ ἴδιον ἔκαμε καὶ ὁ Θωμᾶς καὶ εἰς μιὰν στιγμὴν πού ἐκάθητο στὰ γόνατα ἀνοιξε τὸ πανταλόνι του καὶ προχώρησε εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ στοίχηματος. Μόλις τ' ἀντελήφθησαν οἱ Τοῦρκοι ὤρμησαν κατ' ἐπάνω του, τὴν στιγμὴν πού ὁ Θωμᾶς εἶχε ὑψώσει τὰ χέρια του πρὸς τὸν οὐρανὸν φωνάζων. «Μέγας εἶσαι Μωάμεθ», ἀκούοντες οἱ Τοῦρκοι τὴν προσευχὴν τοῦ Θωμᾶ πρὸς τὸν Μωάμεθ ἐζήτησαν ἐξηγήσεις. Ὁ Θωμᾶς τοὺς εἶπε: «Ὅντως ὁ Μωάμεθ εἶναι μέγας Προφήτης». Εἶχα δέκα ἡμέρες νὰ ἐνεργηθῶ, κόντευα νὰ σκάσω, πῆγα εἰς ἐκκλησίας, ἐξωκλήσια καὶ μοναστήρια, ἀλλὰ στὰ χαμένα. Δόξα τῷ Θεῷ ἦλθα εἰς τὸ Τζαμί σας καὶ ἔγινε τὸ θαῦμα. Ἐλαφρώθηκα. Θὰ κάμω τὴν προσευχή μου στὸν Μωάμεθ». Οἱ Τοῦρκοι ἱκανοποιήθησαν καὶ ὅλοι εἶπαν Μέγας ὁ Προφήτης μας..

Τὸ Ἑβραϊόπουλο ἔβλεπε τὰ γινόμενα ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ Τζαμιοῦ. Ὁ Θωμᾶς λέγει εἰς τοὺς Τοῦρκους: ὀλέπω εἰς τὴν θύραν ἕνα Ἑβραῖον, παρακαλῶ φέρτε τον νὰ καθαρίσῃ τὸ μέρος, ἐγὼ θὰ τὸν πληρώσω. Οἱ Τοῦρκοι πού δὲν χώνευαν τοὺς Ἑβραῖους, τὸν ἄρπαξαν καὶ τὸν ἐξηνάγκασαν νὰ προβῆ εἰς τὸν καθαρισμὸν.

Τὸ συμβάν αὐτὸ θὰ ἦτο ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλαφρᾶς τρέλλας τοῦ παλιοῦ συμπολίτου μας Θωμᾶ Κατσούλη ὅστις κατήγετο ἐκ καλῆς οἰκογενείας.

Γούσια Παπακώστας

Ἀσφαλῶς δὲν ὑπάρχει Κονιτσιώτης ἀπὸ τοὺς παλαιότερους ποὺ νὰ μὴν ἔχη ξεκαρδισθῆ στα γέλια μὲ τὶς φάρσες καὶ τ' ἀστεῖα τοῦ μακαρίτη Γούσια Παπακώστα ἀκούοντάς τα εἴτε ἀπὸ τὸν ἴδιο εἴτε ἐπαναλαμβάνόμενα ἀπὸ ἄλλους.

Σήμερα γράφω γιὰ ἓνα ὠραῖο ποῦ ἔγινε στὸ καφενεῖο τοῦ μακαρίτη Ἄγα.

Ὅπως πάντοτε ὅταν ἔπαιζε ὁ Μπάρμπα-Γούσιας μὲ τὴν παρέα του ξερή, ἡ γαλαρία ἦταν ὑπέρ-πλήρης. Ὁ σύντροφός του ἔδειχνε τὰ χαρτιά γιὰ νὰ χάσουν γιατί τότε ἦταν τὸ μεγάλο πανηγύρι.

Ὁ ὑποφαινόμενος ἀπαραιτήτως δίπλα του. Στ' ἀριστερά του ἦλθε καὶ κάθισε ὁ νεοφερμένος τότε ἀλλὰ καὶ φοβερὰ βλογοκομμένος Ἐφορος Κονίτσης.

Ὁ Μπάρμπα-Γούσιας μπαρουτιασμένος ἀπὸ τὴν χασούρα. Τοῦ λέγω σιγὰ στ' αὐτί. Ποῦ νὰ κερδίσης Μπάρμπα-Γούσια μ' αὐτὸν ποῦ ἔχεις δίπλα σου! Γυρίζει, σκύβει τὸ κεφάλι γιὰ νὰ τὸν δῆ ἐπάνω ἀπὸ τὰ γυαλιά καὶ ἀμέσως τοῦ λέει μὲ τὴν γνωστὴ ἐτοιμότητα ποῦ εἶχε «Καλὰ βρὲ καλαμπάκοσκινο τί σοῦ ἔκανα καὶ ἦλθες κοντά μου καὶ μοῦ ἔδωσες τροβὰ καὶ δεκνίκο;» Φαντάζεσθε τί ἔγινε. Ὁ ἄνθρωπος τὰ ἔχασε ἀλλὰ ὅταν τοῦ ἐξήγησαν τί ἐστὶ Μπάρμπα-Γούσιας γέλασε κι' αὐτός.

**

Ὅπως εἶναι γνωστὸν μιὰ ἀπὸ τὶς καλύτερες τροφές γιὰ τὰ οἰκόσιτα ζῶα τὸν χειμῶνα εἶναι ὁ κισσός, ἡ μπρούσλιανη, ὅπως τὴν λέμε στὴν Κόνιτσα.

Δυστυχῶς, ὅμως, τὰ ζῶα εἶναι πολλὰ καὶ ἡ μπρούσλιανη λίγη. Γι' αὐτὸ κι' ὁ Μπαρμπα - Γούσιας (Παπακώστας), ἀφοῦ ἐξήντησε κάθε πηγὴ ἀπὸ τὴν ὁποία μπορούσε νὰ μαζέψῃ, σκέφτηκε καὶ τὰ δένδρα τοῦ Μπαμπᾶ Ὄσμάν, τοῦ ἱεροῦ κοιμητηρίου τῆς οἰκογενείας Σεῖμ - Μπέη, ποὺ ἦσαν κατὰφορτα ἀπὸ μπρούσλιανη.

Ἀλλὰ ὁ ἱερὸς τουρκικὸς τάφος φυλαγότανε ἀπὸ τὸ... Δράκο. Τὰ παληκάρια τοῦ Σεῖμ - Μπέη.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Μπάρμπα - Γούσιας δὲν ἐδίστασε. Πῆγε καὶ γέμισε ἓνα μεγάλο τσουβάλι καὶ ἦταν ἕτοιμος νὰ φύγῃ, ὅποτε παρουσιάσθηκαν μπροστά του τὰ «νιφέρια» ποὺ ἐξαγριωμένα γιὰ τὴν ἱεροσυλία ἦταν ἕτοιμα νὰ τὸν συλοφορτώσουν γιὰ καλά.

Τότε ὁ Μπάρμπα - Γούσιας μὲ ὕφος μισοκακόμοιρο τοὺς παρεκάλεσε νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ ἐξηγήσῃ γιατί τὸ ἔκαμε αὐτό. Καὶ ἄρχισε νὰ τοὺς λέῃ ὅτι ἔχει τὰ πρόβατά του ἄρρωστα καὶ ὅτι πῆρε ἀπὸ ὅλα τὰ χριστιανικὰ βακούφια καὶ τοὺς ἔδωσε μπρούσλιανη χωρὶς ὅμως ἀποτέλεσμα, γι' αὐτὸ ἦλθε νὰ πάρῃ κι' ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ Μπαμπᾶ - Ὄσμάν μήπως κάνη τὸ θαῦμα του καὶ γίνουν καλά τὰ ζῶα.

Οἱ ἀπειλητικοὶ Ἀρβανίτες τῶν ὁποίων ἱκανοποιήθησαν τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα, ἀλλάξαν ἀμέσως διαθέσεις καὶ ὄχι μόνον τὸν ἄφησαν νὰ φύγῃ μὲ τὸ γεμάτο τσουβάλι, ἀλλὰ τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ ἐπανέλθῃ, βέβαιοι προφανῶς ὄντες ὅτι ὁ Μπαμπᾶ - Ὄσμάν θὰ ἔκαμε τὸ θαῦμα του στὰ πρόβατα τοῦ Μπαρμπα - Γούσια.

1. Γούσια Παπακώστας

Ἀνέκδοτα τοῦ περιφήμου καὶ ἀμιμήτου αὐτοῦ ὡραίου λαϊκοῦ τύπου τῆς παλαιᾶς Κόνιτσας ἔχουν δημοσιευθῆ πολλὰ, καὶ ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο καὶ ἀπὸ ἄλλους· ἀλλὰ ὑπάρχουν καὶ πολλὰ ἄλλα ἀκόμη ποὺ τὰ καταγράφομε ἐδῶ.

Κάποτε ὁ μπάρμπα Γούσιας τσακώθηκε γιὰ μιὰ ὥρα (ρολόγι) μὲ τὸν Σιαῖνη τοῦ Ζουλφικάρη τὸ ρολογᾶ ποὺ εἶχε τὸ μαγαζὶ του στὸ παλὸ μαγαζὶ τοῦ Ἡλία Γιαννούλη. Δὲν τοῦ τῶχε φτιάξει καλά, ὅπως ἔλεγε, καὶ τοῦχε πάρει ἀρκετὰ γρόσια.

«Στάκα, καὶ θὰ τοῦ δείξω ἴγὼ τοῦ παλιότουρκου, θὰ τὸ φιάκω χουνέρι ποὺ θὰ μὲ θυμᾶται», ἔκανε ὁ Γούσιας.

Καὶ πραγματικὰ τῶπε καὶ τῶκανε.

Πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ ὁ Σιαῖν, ποὺ εἶχε ἀποσημονήσει τὸ ἐπεισόδιο, παρουσιάζεται μὲ μιὰ καλὴ μαύρη τσόχα καὶ ἀπὸ τῆ μασχάλη του στὸ ραφτάδικο τοῦ μπάρμπα Γούσια, καὶ τὸν παρακαλεῖ νὰ τοῦ φτιάσῃ ἓνα παντελόνι.

— Τὸ θέλω φίχαλο καλὸ, μαστρο - Γούσια, τοῦ λέει, γιὰ νὰ τὸ θάλω μεθαύριο στὸ μπαῖράμι.

— Μὴ σὲ μέλει τζιάντα, θὰ στὸ φιάκω ἴγὼ νὰ σῶρθ' κουτί.

Καὶ πραγματικὰ τὸ φέρει πολὺ ἐφαρμοστὸ καὶ ὀμορφο, καὶ ὁ Σιαῖνης τὸ δοκίμασε κι' εὐχαριστήθηκε. Ἀλλὰ σὰν τὸ φόρεσε καὶ πῆγε στὸ τζαμί νὰ προσκυνήσῃ, τί ἔπαυει. Καθῶς γονάτιζε καὶ ξαναγονάτιζε νὰ κάνῃ τὸ ναμάζι του (προσευχὴ) κρρ, κρρ, ἀπὸ πίσω. Τὸ καινούργιο παντελόνι του σχίστηκε καὶ τὸ σπουδαιότερο, τὸν πῆραν χαμπέρι οἱ ἄλλοι Τούρκοι συμπροσκυνητές τοῦ καὶ ἀρχισαν νὰ χαμογελοῦν καὶ νὰ σχολιάζουν εἰς βάρος του.

Καταντροπιασμένος ὁ Σιαῖνης φεύγει ἀπὸ τὸ τζαμί καὶ σὲ λίγη ὥρα εἰσέρχεται ἀγριεμένος καὶ ἐπιθετικὸς μέσα στὸ μαγαζὶ τοῦ μπάρμπα Γούσια, κρατώντας τὸ περίφημο παντελόνι στὰ χέρια του.

— Τί εἶν' αὐτά, μαστρο - Γούσια ποὺ μῶφιακες; Δουλειὰ εἶν' αὐτή; Πῆγα νὰ κάμω τὸ ναμάζι μου καὶ καταντροπιάστηκα, μοῦ ἔγῃκ' ὁ πεινὸς ἀπ' ὄξω.....

Χωρὶς νὰ ἀπαντήσῃ ὁ παμπόνηρος Γούσιας, φόρεσε μὲ σοβαρότητα τὰ περίφημα γυαλιά του, τὸ κοίταξε καὶ τὸ ἐξέτασε τάχα μὲ προσοχή, καὶ κατόπι μὲ ὕφος ἐμβριθὲς εἶπε:

— Τί φταίω ἐγὼ, Σιαῖνη μου, τὸ ὕφασμα φταίει, ἦταν χωνεμένο. Ἄν μ' ἔπαιρνες ἐμένα νὰ πᾶ' νὰ τὸ φουνίσωμε, δὲν θὰ τὰ πάθαινες αὐτά.

Κι' ἐνῶ ὁ Σιαίνης ἔφευγε φουριόζος γιὰ νὰ πάνη νὰ τσακωθῆ με τὸ Γούσια Νάτση ἀπ' ὅπου εἶχε φωνίσει τὴν τσόχα, ὁ μάστρο - Γούσιος σκασμένος στὰ γέλια, ἐξηγοῦσε στὸν συνένταιρό του τὸ Χρῆστο Πατέρα:

— Πάτησα, πού λιές, Χρῆστο, τὸ σίδερο κάμποσες φορές ζεστό - ζεστό καὶ στεγνό, δίχως νὰ θρέξω τὴν τσόχα, ἀπὸ μέσα μεριά, καὶ τὴν ἀδραξα. Λώνεφε γιὰ καλὰ καὶ ὅσο βαστιοῦνταν. Κατόπι τὴν ἔτριψα γερὰ με τὴ δούρτα νὰ μὴν δακρένεται, κι' ἦταν ἔτοιμη γιὰ σκίσιμο. Τοῦ χρειάζονταν τοῦ παλιότουρκου, ἀμ' πῶς;

Ἡ ἱστορία ὁμῶς ἔχει καὶ συνέχεια.

Ὁ Γούσια Νάτσης ἀποφάνθηκε πῶς ἡ τσόχα εἶχε κατὴ με τὸ σίδερο, καὶ ὁ ζευζέκης ὁ Σιαίνης τοῦκανε νταβὰ (ἀγωγή) στὸ Μεχκεμέ (δικαστήριο). Ἀλλὰ ὁ μάστρο - Γούσιος ὁ ράφτης ἤξερε καλὰ τὴ δουλειά του. Ἔβαλε τοὺς φίλους του τὸ Νεσιάτη καὶ τὸ Ρουστέμη, τὰ δυὸ μπεγόπουλα, καὶ κουδεντιάσαν τὸ γέρο Μουκίμη τὸν Κατῆ, πού καθόταν στὸ σημερινὸ σπίτι τοῦ Ζδούκου, τοῦ πῆγε καὶ ὁ ἴδιος γιὰ μπαξίσι μιὰ ὀκᾶ ζάχαρι καὶ μισὴ ὀκᾶ καφέ, κι ἔτσι ἀπαλλάχτηκε καὶ ἐγῆκε μπιραέτι. Καὶ ὅταν ἐγῆκαν ἔξω ἀπὸ τὸ δικαστήριο, χτυποῦσε με τὴ χαρακτηριστικὴ χειρονομία τὰ πσινὰ του, λέγοντας στὸν σκασμένο ἀπ' τὸ κακό του ἀντίδικό του τὸ Σιαίνη:

— Νὰ τί μῶκανες, μῶφαγες τὸν κ. . . .

Ὁ μπάρμπα Γούσιος τῶχε τὸ ἕνα με τὸν Νεσιάτη, τὸ γυιὸ τοῦ Σαλήμπεη τοῦ Καϊμακάμη, καθὼς καὶ με τὸν Ρουστέμη, τὸ γυιὸ τοῦ Νταλήμπεη τοῦ Δημάρχου, πού τοὺς διασκέδαζε με τὰ κάρπια καὶ τίς σιακάδες του. Τὸν ἔβαζαν νὰ μιμῆται τὴν ὁμιλία διαφόρων ἑγκρίτων Κονιτσιωτῶν μουσουλμάνων καὶ χριστιανῶν, καὶ ἰδίως τοῦ Χανούμπεη, πού ἦταν καὶ κιατίπης (γραμματικὸς) στὸ Τουρκικὸ δικαστήριο. Κάποτε μάλιστα τὸν ἔβαλαν καὶ φώναζε ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ του (καθόταν στὸ σπίτι πού μένει σήμερα ὁ Κώστας Ρόμπολος), καὶ ἐγῆκαν οἱ Χανούμισσες πού ξεγελάστηκαν, νομίζοντας πῶς ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Χασάν. Ἐννοεῖται δέδαια πῶς ὁ Γούσιος καὶ ἡ παρέα του κρυφτήκανε με τρόπο.

Μιά φορά, πῆγε γιὰ κυνήγι τὰ μπεγόπουλα μαζί με τὸ μπάρμπα Γούσια καὶ ἄλλους Κονιτσιῶτες, καὶ με καμπόσους Κουτσουφλιανίτες, πρὸς τὸν Καταλυμά, καὶ σαρῆσαν δυὸ ζαρκαδία. Βλέποντας ὁ Γούσιος πῶς ἡ παρέα ἦταν μεγάλη καὶ κυρίως οἱ Κουτσουφλιανίτες περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Κονιτσιῶτες, καὶ πῶς δὲν θὰ τοὺς ἔπεφτε οὔτε ἀπὸ μιὰ ὀκᾶ κρέας στὸν καθένα του, τί μεθοδεύτηκε; Πιάνει καὶ κουδεντιάζει με τρόπο τὸ Νεσιάτημπεη, κι ἔπειτα λέει στὴν παρέα:

— Παιδιά, νὰ με συμπαθᾶτε. Ἔχω ταγμένο ἕνα ζαρκαδάκι στὸ Δεσπότη. Τί λέτε, νὰ τοῦ στείλωμε τὸ μικρότερο γιὰ πεσκέσι καὶ νὰ μοιράσωμε τὸ ἄλλο; Θὰ παίρναμαν καὶ μισὴ ὀκᾶ κρέας παραπάνω ὁ καθένας, ἄς πάρωμε καὶ λιγώτερο.

— Στείλτο, μπένι μου, δὲν πειράζει, ἀπάντησαν οἱ ἀνύποπτοι Κουτσουφλιανίτες.

Καὶ μοιράσαν μονάχα τὸ ἕνα. Τὸ δεύτερο τὸ φορτώθηκε τὸ νεφέρι (ὄρδινάτσα) τοῦ Νεσιάτημπεη καὶ τῶφερε στὴν Κόνιτσα. Κι' ἐδῶ, ἀντὶ γιὰ τὸν Δεσπότη, τὸ μοιράσανε σὲ ἑπτὰ μοιράδια μεταξύ τους οἱ Κονιτσιῶτες κυνηγοί καὶ ὁ μπάρμπα Γούσιος, γεμίζοντας τὸν τορβὰ του, εἶπε:

— "Αμ' ἔτσι χρειάζονται νὰ κάμουμε, ἀλλοιῶς δὲν θὰ παίρναμαν ἀπὸ ψιὰ κριάσι μπόλιχο νὰ ψυχοπιάκωμε.

Ἦταν καὶ μανιώδης χαρτοπαίκτης ὁ μακαρίτης ὁ Γούσιος, ἀλλὰ δὲν ἤθελε νὰ χάνη ἅμα ἔχανε ἄφριζε καὶ ἔσκαζε ἀπ' τὸ κακό του. Πολλές φορές, γιὰ νὰ μὴν κάθωνται ἄλλοι δίπλα του, καὶ μαρτυρᾶνε μὲ νοήματα τὰ χαρτιά του στὸν ἀντίπαλό του, ἔπιανε τὶς γωνιές καὶ τοὺς τοίχους, καὶ καθόταν κατὰ τέτοιον τρόπο πὺ νὰ τὰ κρύβη εὐκολα. Ἀλλὰ οἱ νεαροὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ὅπως ὁ Γεώργιος Γούσουνας, ὁ Βασιλάκης Ζήσης, καὶ ἄλλοι, πὺ εὐχαριστιόταναν πολὺ νὰ τὸν βλέπουν νὰ χάνη καὶ νὰ θυμῶνη καὶ νὰ βουρλίζεται, ἐπεισοῦσαν ἄλλο κόλπο γιὰ νὰ τοῦ μαρτυροῦν τὰ χαρτιά. Ὅσες φορές τύχαινε νὰ κάθεται ὁ μπάρμπα Γούσιος κοντὰ σὲ παράθυρο, αὐτοὶ βάζανε μιὰ σκάλα ἀπ' ἔξω, καὶ ἀνέβαινε ἕνας τους καὶ ἔβλεπε τὰ φύλλα πὺ εἶχε καὶ μὲ νοήματα στοὺς ἄλλους τὰ πρόδινε ὅλα, καὶ τὸν κάνανε κι' ἔσκαγε ἀπὸ τὸ κακό του.

"Ἄλλοτε πάλι, σὰν ἔβλεπε πὺς δὲν τὸν πήγαινε τὸ φύλλο καὶ ἔχανε συνεχῶς, ἔλεγε μὲ τρόπο στοὺς διπλανοὺς του:

— Μαρτυρᾶτε, μαρτυρᾶτε τὰ χαρτιά, γιὰ νὰ βρῶ ἀφορμὴ νὰ τὰ χαλάσω.

Καὶ ἔκεινοι τὰ μαρτυροῦσαν κι' ὁ γέρο Γούσιος σηκωνόταν φουρκισμένος καὶ πετώντας τὰ χαρτιά μὲ βλαστήμιες ἐπάνω στὸ τραπέζι, ἄφευγε χτυπώντας ἐπιδεικτικὰ τὸ μπαστούνι του στὸ δάπεδο τοῦ καφενεῖου.

"Ἄλλη μιὰ φορά πάλι, ὁ Γούσιος μὲ τὴν παρέα του, εἶχανε πάει γιὰ κυνήγι ψηλά στὴν Καρουτιά, καὶ καθὼς περνοῦσαν ἀπὸ τοῦ Σαρτζῆ, ὅπου εἶχε τὸ γρέκι του ἕνας τσομπάνος τοῦ Σπύρο Γκότζου, ἔβαλε στὸ μάτι του ἕνα ἄσκι μὲ τουλουμοτύρι, πὺ ἦταν κρεμασμένο στὸ διπλανὸ πεῦχο γιὰ νὰ μὴν τὸ φτάνουν τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ ἀγρίμια.

Ἀφοῦ κυνήγησαν στὸ Ροῖδοβοῦνι καὶ στὸν Κέδρο χωρὶς νὰ θαρῆσουν τίποτε, περάσανε τὸ Ἀράφι, καὶ γύρισαν πρὸς τὸ Λαιμὸ τοῦ Νταβέλη σὰν ζημιωμένοι μπακάληδες. Νᾶσου καὶ πέφτουν ἀπάνω στὸν τσομπάνο τοῦ Γκότζου πὺ βοσκοῦσε ἐκεῖ τὰ πρόβατά του.

— Ἐγὼ θὰ τοῦ πιάκω κωδέντα, λέει ὁ Γούσιος στοὺς ἄλλους, κι' ἐσεῖς προχωρήστε. Ξεκρεμάστε τὸ ἄσκι, πάρτε ψιὰ μπόλιχο τυρί, καὶ τραβᾶτε στὴ ράχη πέρα νὰ μὲ καρτερέσετε.

Καὶ πραγματικὰ. Ἐνῶ οἱ ἄλλοι τραβήξαν πρὸς τοῦ Σαρτζῆ, ὁ μπάρμπα Γούσιος πρόσφερε τὴ νταμπακέλλα του στὸν ἀνύποπτο τσομπάνο, ἔστριψαν τὸ γάρο, καὶ τοῦπιασε τὸ μασλάτι. Κατόπι, σὰν ὑπολόγισε πὺς οἱ ἄλλοι θὰ εἶχαν ταχτοποιήσει πλέον τὴ δουλειά, τὸν χαιρέτησε κι' ἔφυγε.

Φτάνοντας ὁμοῦς στοῦ Σαρτζῆ, τί νὰ ἰδῆ!

Ὁ Κότσιος Γκόρτσος εἶχε σκαλώσει ψηλά στὸ πεῦχο καὶ ἄδικα πάσχισε νὰ λύση καὶ νὰ ξεκρεμάση τὸ ἄσκι, ἐνῶ οἱ ἄλλοι περίμεναν ἀπὸ κάτω.

— "Αμ' ἀκόμα δὲν μπορέσεται νὰ κάμετε χωριό, μῶρ' ἀχαῖρευτοι, τοὺς κάνει ὁ μπάρμπα Γούσιος, καί, φράπ, σκαρφαλώνει κι' αὐτὸς ψηλά.

Τὰ σχοινιά ὁμοῦς πὺ ἦταν δεμένο τὸ ἄσκι εἶχαν καταμπερδευτῆ καὶ δὲν λυνόταν κολαῖ (εὐκολα). Παιδεύτηκαν καὶ οἱ δυὸ μαζί, καὶ ἐπὶ τέλους τὰ κατάφεραν νὰ τὸ λύσουν. Ἀλλὰ μόλις δοκίμασαν νὰ τὸ κατεβάσουν, ἄξαφνα, χράπ! τοὺς ξεφεύγει ἀπὸ τὰ χέρια, τοὺς ξεγλυστράει, καί, πέφτοντας κάτω στὴ γῆ ἀπὸ τόσο ὕψος, ἀνοίγει, καὶ τὸ ὑπέροχο καὶ νοστιμώτατο τουλουμοτύρι σκορπίζεται τριγύρω στὶς πέτρες καὶ στὰ χώματα.

— Ἄμάν, ὦρὲ παιδιά! Ἄμάν, κακὸ πού πάθαμαν, ξεφωνίζει ὁ Γούσιας πηδώντας κάτω ἀπὸ τὸ πεῦκο.

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν Γκόρτσο:

— Ἐσὺ χαντακωμένε, ἐσὺ τὰ φταῖς, ἐσένα σ' ἀγλύστρησε.

— Δὲ φταίω ἔγώ, ἐσὺ δὲν τῶσφιζες καλά.

— Ὅ,τι καὶ νὰ σοῦ πῶ τὸ κακὸ γίγηκε, λέει ὁ Γούσιας, ἀλλὰ ἄς μὴ τ' ἀφήνωμε νὰ πάη χαμένο ντίπ' γιὰ ντίπου.

Καὶ χύνεται καὶ ἀρπάζει τὸ ἀσκή, καὶ ἀρχινάει νὰ μαζώνη τὰ λιγοστὰ ἀπομεινάδια πού εἶχαν μείνει μέσα καὶ νὰ καταδροχθίζη. Κοντὰ σ' αὐτὸν ἀρχινοῦν καὶ οἱ ἄλλοι νὰ μαζώνουν ὅ,τι μποροῦν.

— Ἄχ, καὶ τί νόστιμο πού ἦταν τὸ εὐλογημένο! ἔλεγε ὁ μπάρμπα Γούσιας ἀγλείφοντας τὰ δάχτυλά του.

— Ἐγὼ ἤλιεγα νὰ πάρωμ' ἀπὸ λίγο καὶ νὰ τὸ ξανακρεμάσωμε, ἀλλὰ τώρα τί θὰ γίγη; ρώτησε ὁ Κολιὸς ὁ Τσίκας.

— Γιά, κόπ'κε τὸ σκοινί, κι' ἔπεσε, καὶ τῶφαγαν τὰ σκυλιά, ἀπάγησε ὁ Γούσιας ποίος θὰ τὸ μαρτυρήση;

Καὶ ὅμως! Κάποιος ἀπὸ τὴν παρέα προδότης, τὸ σφύριξε φαίνεται στ' αὐτὸ τοῦ Σπύρου Γκότζου, ὅτι ὁ Γούσιας ἦταν ὁ ἐμπνευστὴς καὶ πρωταίτιος τῆς κλοπῆς καὶ καταστροφῆς τόσων ἀκάδων τυριοῦ, καὶ ἔπειτα ἀπειλοῦσε νὰ τοῦ κἀνη νταβᾶ (ἀγωγή) στὸ δικαστήριον. Ὁ Γούσιας τὰδῆρηκε σκοῦρα, ἀλλὰ στὸ τέλος ἐπενέθηκε ὁ ἀδερφός του ὁ Νικόλας ὁ δασκάλος καὶ ἀποζημίωσε τὸ Γκότζο γιὰ τὸ τυρί του, καὶ ἔτσι δὲν ἔφτασε ἡ ὑπόθεσις στὸ δικαστήριον.

2. Γούσια Τσάκας

Ὁ Γούσια Τσάκας ἦταν κι' αὐτὸς ἓνας ἀπὸ τοὺς λαϊκοὺς τύπους τῆς παληᾶς Κόνιτσας, καὶ τὰ ἀνέκδοτά του εἶναι πολλὰ καὶ σπαρταριστικά.

Χρόνια καὶ χρόνια ἦταν ἀντάμα μὲ τὸ σύντροφό του τὸ Γιώργη Βαγγέλη Μυλωνᾶ ἢ Βαγενᾶ — πού τὸν ἔλεγαν Ντομπόλα — πασβάντηδες (νυχτοφύλακες) τοῦ παζαριοῦ.

Κοντοῦλης, ἀλλὰ μὲ κατάϊσιο κορμί, περπατοῦσε πάντοτε ὀλόρθος καὶ καμφορτός, ἐπιδεικνύοντας τὸ τσιγκελωτὸ μουστάκι του, καὶ θροντῶντας τὴν περίφημη κάμα καὶ τὸ μαυροβουνιώτικο ροβόλι, (περίστροφο) πού εἶχε πάντα περασμένα στὸ σιλάχι του. Συνήθιζε δὲ νὰ λέη πολλὰ ψέματα, νὰ κόβη λαμπαρδόνες καὶ νὰ καυχιέται.

«Ἦταν, μολογοῦσε, τότε πού εἶχα πρωτοκονομήσει ἓναν καινούργιο γκρᾶ. Μιὰ νύχτα γλιέπω μιὰ φωτιά πέρα στὸ Λάζαρο στὴν Κερασιά. Στέκομαι πού λιέτε καὶ τραδάω μία, καὶ σὲ λίγο ἔσβυσε. Πηαίνω τὴν ἄλλη μέρα, καὶ τί νὰ ἰδῶ! εἶχε γιομῶσ' ὁ τόπος γαίματα. Κι' ὅπως ἔμαθα ἀργότερα, ἦταν κλέφτες αὐτοὶ πού τὴν ἀναψαν, καὶ εἶχα βαρέσει τὸν ἓνα».

— Καὶ πού φτάν' ὁ γκρᾶς ἀπ' ἐδῶ ἴσια μ' ἐκεῖ ὦρὲ κάψο - Γούσια, τοῦ ἔλεγαν οὔτε τὸ μαουζέρι δὲ φτάνει κολαΐ ὡς ἐκεῖ.

— Ἐκεῖνος ὁ γκρᾶς πού εἶχα τότε ἐγὼ ἔφτανε καὶ παραέφτανε, ἀπαντοῦσε στερεότυπα αὐτός.

Κάποτε, ὁ Κώστας Γκογκόρος ἢ Βαγενᾶς, ὁ πρῶτος κυνηγὸς τῆς Κόνιτσας, εἶχε χτυπήσει ἕναν ζαπτιέ πού τοῦ εἶχε γίνει φόρτωμα γιὰ τὰ βασιλικά δοσίματα, καὶ κατόπι δραπέτευσε καὶ κρυβόταν μέσα στὰ ἀπάτητα καταφύγια τοῦ στή Χαράδρα τοῦ Ἄωου. Ἐστειλε ὁ Γιούζμπασης Νετζήπ Ἐφέντης ἀποσπάσματα νὰ τὸν βροῦν νὰ τὸν τσακώσουν, ἀλλὰ γύρισαν ὄλα ἄπραχτα.

Παρουσιάζεται τότε ὁ Γούσια Τσάκας στὸ Νετζήπ Ἐφέντη καὶ τοῦ λέει:

— Ἐγὼ ξέρω ὄλα τὰ κατατόπια καὶ τὰ περάσματα τοῦ βουνοῦ, καὶ μπορῶ νὰ πάω νὰ τὸν βρῶ καὶ νὰ στὸν φέρω· ἀλλὰ τί ρεγάλο θὰ μοῦ δώκης;

Ὁ Γιούζμπασης πού ἤξερε πόσο καυχησιάρης ἦταν ὁ Γούσια Τσάκας, ἀλλὰ καὶ τί ἐστὶ Κώστας Γκογκόρος, χαμογέλασε.

— Ἄν τὸν φέρης ἐσὺ ὦρὲ Γούσια, τοῦ λέει, ἔχεις δυὸ λίρες.

Καὶ ξεκινάει λοιπὸν ὁ Γούσιας, τραβάει γιὰ τὴ Νταβάλιστα, πηγαίνει γιὰ τὸν Ἀμάραντο, καὶ κάπου ἐκεῖ τριγύρω, καθὼς ἤξερε τὰ μονοπάτια καὶ τὰ κατατόπια τὸν ἀπαντάει. Καὶ ἀρχίζει μὲ τὰ κόλπα καὶ τὰ λιμά, καὶ προσπαθᾷ νὰ τὸν καταφέρῃ νάρθη στὴν Κόνιτσα· καὶ τοῦ ὑπόσχεται πὼς δὲ θὰ τὸν πειράξουν καὶ τὰ παρόμοια.

— Ἄν ἦρθες γιὰ φίλος κάτσε νὰ σὲ φιλέψω, ἔχω καὶ ψίχα ἀγριόγιδο ψημένο, τοῦ ἀπαντάει ὁ Κώστας, κι' ἂν ἦρθες γιὰ ὀχτρὸς καὶ προδότης δίνε του. Καὶ σουφρώνει ἄγρια τὰ φρύδια του.

— Μά... κάτι πῆγε νὰ μουρμουρίση ὁ Γούσιας.

— Δὲν ἔχει μὰ καὶ ξεμά, φεύγα γλήγορα· καὶ μὴ μοῦ κουβαλήσης ἐδῶ τίποτα ζαμπιέδες γιὰτὶ ἀλλοίμονό σου.

Καὶ ὁ πολυλογᾶς ὁ Γούσιας γύρισε ἄπραχτος καὶ ντροπιασμένος.

— Δὲ μπόρεσα νὰ τὸν ἀπαντήσω πουθενά, δικαιολογήθηκε.

Σὲ πέντ' - ἕξι μῆνες, ὅταν ὁ Γκογκόρος — ἀφοῦ μὲ δυὸ-τρία ἀγριόγιδα πού ἔστειλε πεσκέσι στὸ Γιούζμπαση — ἐξιλεώθηκε καὶ ξαναβγήκε στὸ παζάρι, μαθεύτηκε καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ τὸν πήρανε τὸ Γούσια στὸ φίλό.

— Πῶ καλά ὦρὲ καψό - Γούσια, τοῦ ἔλεγε ὁ Νετζήπ Ἐφέντης, πῶ γιὰτὶ μοῦ εἶπες ψέματα ὦρὲ; Ἀφοῦ τὸν ἤβρες ὦρὲ μποῦρα μου τὸ Κώστα στὸ βουνό; γιὰτὶ δὲν τὸ ἔπιανες νὰ μοῦ τὸ φέρνης;

Ἄλλὰ ὁ Γούσιας ἔκαμνε τὸ χαζὸ καὶ δὲν ἀπαντοῦσε· ἄλλαζε ἀμέσως κουβέντα.

**

Ὁ Γούσιας εἶχε κι' ἕναν ἀδερφὸ πού ἔμενε στὴν παληὰ Ἑλλάδα καὶ πολέμησε τρεῖς ἡμέρες. Εἶχε καὶ κάτι παληὰ σημάδια ἀπὸ καλόγερους στὸ στὸ κορμί του καὶ τὰ ἔδειχνε.

— Γιὰ τηρᾶξτε τί λαβωματιές ἔχω ἀπὸ τότες; ἔλεγε.

**

«Μιὰ βολὰ πάλι, μολογοῦσε ὁ Γούσιας, εἶχαμαν καταλάβει ἕναν Τοῦρκο στρατιώτη γκέγκα πού μᾶς ἔκλιεψε τὰ μαγαζιά τῆ νύχτα. Τὸν παραμονεύομε πού λιέτε μιὰ βραδιά, πού χώνουνταν ἀπ' ἕνα παραθυρόπλο πίσω ἀπὸ τὸ χάνι τοῦ Κούσιου γιὰ νὰ κλιέψη, καὶ τὸν καρφώνομε μὲ τὰ μαχαίρια. Τὸν τραβοῦμε κατόπ' ὄξω, τί νὰ τραθήξῃς; θερίος ἄντρας. Τὸν φορτω-

θηκάμαν οί δυό άντάμα μέ τό σύντροφό μου τό Γιώργη Ντομπόλα, και τόν πήγαμαν σιακάτω στό ποτάμι και τόν έθαφάμαν κρυφά, κι' ούτε καν μαθεύτηκε».

«Άλλη μιá φορά πού λιέτε, έλεγε πάλι ό Γούσιας Τσίκας συνεχίζοντας τίς ψεματούρες του, θάρεσα στό κυνήγ' όχτώ λαγούς από τό πρωί ώς τό γιόμα. Και ήταν και κάτι τρανοί σαν άρνιά. Πώς νά τούς φέρω φορτωμένος όλους. Βρίσκω ένα Τουρκάκι κάτω στα Σέρβενα πού κουβαλούσε ξύλα μέ τό γομάρι του, και του πλιερώνω τά ξύλα, τά ξεφορτώνω, και φορτώνω τούς λαγούς και τούς ήφερα. Πούλησα τούς έφτά και θάστηξα για λόγου μου τόν ένα».

«Ήμουν πού λιέτ' ώρε παιδιά και πρώτος στό σημάδι, καυχιόταν πάλι ό μπάρμπα - Γούσιας στα γεράματά του. Μιά βολά έκαμνε τό τούρκικο τ' ασκέρι σκοποβολή πέρα στην Παναγιατήν Κόκκινη, κι' έγώ γυρίζοντας από τό κυνήγι στάθηκα και χάζευα. Έρριχναν άράδα, αλλά κανέναν δέ χτυπούσε καταμεσήσ στό στόχο.

— Κρίμα στα μαοζέρια πού έχουν, είπα στό μπίμπαση (ταγματάρχη) πού στέκουνταν όρθός και παρακολουθούσε, κανέναν δέν ξέρει νά ρίξει τής προκοπής.

— Και ξέρ'ς έσύ ώρε πασβέντη; μου κάνει.

— Φέρε μ' ένα ντουφέκι και θά ιδής.

— Όρίστε, πάρε.

Παίρνω κι' έγώ πού λέτε τό μάοζερ, γογατίζω, σημαδεύω καλά και μπάμ! καταμεσήσ στό στόχο. Τά, τά, τά, λάλησε από πέρα ό μπουραζάνης (σαλπιγκτής) τήν τρουμπέτα. Μέ πλησιάζει τότες ό μπίμπασης και χτυπώντας με φιλικά στον ώμο.

— "Ασκ όλσοϋν (μπράδο σου) πασβάντιμπαση, μου λέει».

"Όταν πλέον ό Γούσιας γέρασε και παρατήθηκε από πασβάντης, ή μάλλον προτού ακόμα παρατηθῆ, πούλησε και τήν κάμα του στον τζιαντερμά Φεχίμη, και άργότερα και τό ροδόλι του σαν ήρθε τό Έλληνικό και δέν μπορούσε νά τό περάση πλέον φόρα στό σιλάχι του.

3. Γιώργο Ντομπόλας

Νυχτοχάραγα είχαν ξεκινήσει από τήν Κόνιτσα, ό Γούσιας Παπακώστας, ό Νεσιάτμπεης, ό γυιός του Καϊμακάμη Σαλήμπεη, ό Άλή Έφέντης, ό τηλεγραφητής, ό Στέργιος Μάνθος ό Κολιός ό Τσίκας, και άλλοι κυνηγαραίοι, για νά πάνε στην Καρουτιά και στό Ροϊδοβοϋνι για άγριόγιδα και στη δρύση τής Γόνης έκατσαν νά ξαποστάσουν, νά καρτερέσουν και τούς άργοπορημένους, και ν' άρπάξουν και στα πεταχτά και από καναδυό χαφιές για νάχουν κουράγιο νά θγάλουν τόν άνήφορο.

Είχαν πάρει οί άλλοι μιá καλή άνάσα, όταν φάνηκε νάρχεται πατινός απ' όλους ό Γιώργης Βαγγέλη Μυλωνάς ή Βαγενάς άντάμα μέ τόν νεαρό άνεψιό του τό Λάκια τό Βράνιστα. Οί παλαιότερο Κονιτσιώτες τόν θυμούνται καλά τό Γιώργη, γιατί ήταν πασβάντης (νυχτοφύλακας) τής άγοράς κα-

τά τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἦταν χοντρός, μονοκόμματος, μετέραστια μουστάκα καὶ πυκνά φρύδια, λίγο ἰδιότροπος καὶ πεισματάρης, ἀλλὰ στὸ βάθος ἀγαθὸς καὶ καλόψυχος ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ εἶναι καὶ κουτὸς ἔπως τὸν νομίζανε μερικοί.

— Ὠρὲ παιδιά, λέει ὁ Γούσιος Παπακώστας, ὁ ἀδιόρθωτος χωρατατζῆς, τὸ ἀσταμάτητο πειραχτήρι, μόλις τὸν εἶδε νᾶρχεται, ἐγὼ τὴν ἔχω ἔτοιμη μιὰ... (καὶ σφιγγόταν), ἂν μπορεῖτε σφιχθῆτε καὶ σεῖς μήπως ρίξετε καμμιά... γιὰ νὰ παρεξηγηθῆ λίγο νὰ γελάσωμε.

Καὶ ὦ τοῦ θαύματος! Ποῦ τὲς εἶχαν, ἢ πότε τὲς ἔτοιμάσανε; Λὲς καὶ εἶχανε δειπνήσει μπόλικη φασολάδα, καὶ μόλις πλησίασε ὁ Γιώργης καὶ τοὺς καλημέρισε, ἄρχισαν ὅλοι τοὺς νὰ δάζουν... πυρὰ ὀμαδόν.

— Ἄχ, ὦρὲ παιδιά! χουρσουζλιὰ θὰ μᾶς πάει μ' αὐτὸ πὺ κανετε, δὲν θὰ κάμωμε κυνήγι ἔκανε ὁ Γιώργης: καὶ δίχως νὰ δείξῃ πὺς πειράχτηκε καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ θλαστημάῃ καὶ νὰ θρίζῃ, ὅπως περίμενε ὁ Γούσιος Παπακώστας γιὰ νὰ γελάσουν, τραδήχτηκε σὲ μιὰ ἄκρη παράμερα καὶ κολάτισε ἀντάμα μετὸν ἀνεψιὸ του ξεχωριστά.

Εἶχε ὅμως ὁ Γιάννης στὸν τροβά του πὺ λέει κι' ἡ παροιμία.

Σὰν ἀποκολάτισαν ξεκίνησαν, καὶ κυνηγώντας ἔφτασαν στὴν Κάρουτιὰ. Κατόπι πῆραν δίπλα στοῦ Σαρτζῆ ὅλοι ἀντάμα γιὰ νὰ πᾶνε γιὰ τὸ Ροῖδοβοῦνι ὅπου θὰ στήναν καινούργα καϊτέρια καὶ θὰ γινόταν τὸ κυριώτερο κυνήγι.

Ὁ Γιώργης Μυλωνᾶς προπορευόταν ἀπ' ὅλους, καὶ μόλις πέρασαν τὴ Σκάλα τοῦ Λούδα, τὸν βλέπουν νὰ ἔτοιμάζῃ τὸ ντουφεκι του καὶ γὰ τοὺς κάνῃ νόημα νὰ σταματήσουν.

— Σὲς, σὲς...

Καὶ γονατίζει μετὸν προτεταμένη τὴ σφήκα του.

Οἱ ἄλλοι σταματοῦν, καὶ χωρὶς νὰ ἐγάζουν οὔτε ψίθυρο ἀπὸ τὸ στόμα τους, προσπαθοῦν νὰ ἰδοῦν τὸ ἀόρατο γι' αὐτοὺς κυνήγι πὺ σκόπευε ὁ Γιώργης. Μὴ μπορῶντας ὅμως νὰ τὸ διακρίνουν, περιμένουν μετὸν ἀγωνία ν' ἀκουστῆ ὁ πυροβολισμὸς.

Καὶ αὐτὸς δὲν ἄργησε. Καὶ ἦταν πολὺ θροντερός. Μετὸν μόνη τὴ διαφορά ὅμως ὅτι δὲν βγήκε ἀπὸ τὴν κάννη τοῦ ντουφεκιοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ κάπου ἄλλοῦ, καὶ ἔσκασαν ὅλοι στὰ γέλια.

— Μωρε, μᾶς τὴν ἔφιακε ὁ Γιώργης! μᾶς τὸ ξεπλέρωσε, εἶπαν μετὸν μιὰ φωνὴ ὅλοι τοὺς: ἐνῶ ἐκεῖνος χαμογελοῦσε ἱκανοποιημένος κάτω ἀπὸ τὴς πελώριες ἀγκυλωτὲς μουστάκες του, γιὰτὶ εἶχε πάρει τὴν ἐκδίκησή του.

— Ὠρὲ σὰν ντομπόλα θρόντηξε! εἶπε ὁ Γούσιος Παπακώστας.

— Πραγματικά, σὰν ντομπόλα! ἐπανέλαβαν καὶ οἱ ἄλλοι.

Καὶ ἀπὸ τότε τοῦ κολήσανε τὸ παρατσούκλι «Ντομπόλα» τοῦ Γιώργη, καὶ λησιμονήθηκε τὸ παλιὸ του παραγκῶμι (ἐπώνυμο), καὶ ἔμενε γνωστὸς σὰν Γιώργης Ντομπόλας.

4. Κούλα τῆς Βαγγέλαινας

Περίφημη γιά τὰ κατορθώματά της, στήν Κάτω Κόνιτσα στήν ἐποχή τῆς Τουρκοκρατίας ἦταν καί ἡ Κούλα τῆς Βαγγέλαινας. Γιά ἄντρα πήγαινε νά τήν κάνη ὁ Θεός, καί κατὰ λάθος φαίνεται τήν εἶχε κάνει γυναίκα. Καί τί γυναίκα! κάλτσα τοῦ διαδόλου. Τήν ἡμέρα κουτσοδούλευε στά λιγοστά χωράφια της ἢ πήγαινε καμιὰ φορά γιά ξύλα, καί τίς νύχτες ταχτικά τριγυρνοῦσε κι' ἐκλεβε. Καί δέν ἐκλεβε μονάχα μποστάνια καί μπαξιέδες, ἢ κοττέτσια κι' ἄλλα μικροπράματα. Τίς πιό πολλές φορές, ντυνόταν μέ ἀντρικά φορέματα. Φοροῦσε μιὰ λερή παλιοφουστανέλλα, γελέκια καί φέσι ἀντρικό, ἔζωνε στή μέση της τὸ σιλάχι μέ τήν ἀπαραίτητη κάμα καί κουμπούρα, κρεμοῦσε στόν ὦμο της ἕνο κοντὸ μαρτίνι, καί ἀντάμα μέ τὸ Ντίνια Χαρίση, τὸν Κολίτσα, τὸ Λακιώτη, τὸ Ντάμα, καί ἄλλους τέτοιους ἀετονύχηδες, ξεκινοῦσε γιά κλεψιά. Καί ἐκλεβε μαζί τους, πράματα χοντρικά, δηλαδή ἀλογομούλαρα, βόδια, γελάδια, πρόβατα καί γίδια καί ξεμπαρμπάλεμε σπήτσια, ἢ λήστευε τοὺς διαβάτες καί περαστικούς.

Εἶχε παντρευτῆ δυὸ φορές. Πρῶτα μέ τὸν Γούσια τῆς Σανοπούλας, καί κατόπι μέ κάποιον Κυρίτση Λακιώτη. Ἀλλά καί οἱ δυὸ ἄντρες της εἶχαν πεθάνει καί ἔτσι ἀπερίσπαστη συνέχιζε τὸ ἔργο της.

Ὅταν εἶχε πεθάνει ὁ Ντίνια Γούναρης, ὁ δεκατιστής, διαδόθηκε στήν Κάτω Κόνιτσα τάχα πῶς... βρυκολάκισσε, ἐπειδὴ ἐκκοζύγιαζε τὰ δέκατα τοῦ κοσμάκη, καί πῶς ἔδωγαινε τίς νύχτες ἀπὸ τὸν τάφο του καί περπατοῦσε σέρνοντας ξοπίσω του τὸ καντάρι πού βρυντοῦσε κρρ, κρρ, ἀπάνω στά καλντερίμια.

Ἡ Κούλα ὅμως, πού ἦταν ἀτρόμητη καί γιά ὅλα ἱκανή, χωρὶς νὰ σκιαχτῆ καθόλου, ἐτυμβωρύχησε στὸ τάφο του, καί ὁ γυιὸς του ὁ Γούσιας γνόρισε ἀργότερα στά χέρια της τὸ ρολοῖ καί τὰ ροῦχα τοῦ μακαρίτη τοῦ πατέρα του, ὅπως διηγόταν ὁ γερο-Νικόλας Τσιαλιαμάνης.

Εἶχε κι' ἕνα γυιὸ ἢ Κούλα, τὸν Θωμᾶ, πού εἶχε ἀκολουθήσει τὸ ζανάτι τῆς μάνας του. Κάποτε αὐτός, ἀντάμα μέ τὸ Μῆτρο Λακιώτη, ἐκλεψαν κάτι κριάρια τοῦ Νικόλα Ντίνου ἀπὸ τὴ Γορίτσα, κι' ἐκεῖνος τοὺς ἀπέεικασε (ἀντελήφθη) καί τοὺς πῆρε στὸ κατόπι. Κάπου ἐκεῖ κοντὰ στήν πέτρα τοῦ Χότζια τοὺς ἔφτιασε, καί τοὺς πυροβόλησε μιὰ - δυὸ φορές, καί ἐκεῖ σκοτώθηκε ὁ ἀτυχὸς Θωμᾶς.

Ὁ κυριώτερος ὅμως, καί ὁ πιό ἔμπιστος ἀπὸ τοὺς συνεργάτες τῆς Κούλας ἦταν ὁ Μῆτρος ὁ Λακιώτης, καί ἔκαναν πολλές βρωμοδουλειές οἱ δυὸ τους. Εἶχε ἔρθει πλέον τὸ Ἑλληνικὸ — ὅπως μοῦ διηγόταν ὁ Σωτήρης Καρατζῆμος — ὅταν ἀποφάσισαν νὰ ξεκάνουν ἕναν παληὸ σύντροφό τους, τὸ Βελῆ τῆς Ραϊφέκως πού ζοῦσε ὀλομόναχος σ' ἕνα μικρὸ σπητάκι κάτω στά κυπαρίσια, γιά νὰ τοῦ ἀρπάξουν τὸ κομπόδεμά του. Σοφίστηκαν δὲ τὸ ἐξῆς τέχνασμα:

«Ἐλα, τοῦ λέει ὁ Λακιώτης, νὰ πᾶμ' ἀπόψε στήν πέτρα τοῦ Χότζια, ἀντάμα μέ τήν Γκούλα τῆς Βαγγέλαινας. Ἔχω δεμένο ἐκεῖ ἕνα δαμάλι πρώτης τάξεως. Νὰ τὸ σφάξουμε, νὰ φορτωθοῦμε τὸ κριγιάσι, καί νὰ γυρίσωμε».

Ξεγελάστηκε ὁ ταλαίπωρος ὁ Βελῆκος καί πῆγε κοντὰ τους, ἀλλὰ δέν ξαναγύρισε. Καθὼς βιάδιζε μπροστά, μιὰ τοῦ ἔχει ἡ Κούλα μέ τὸ κοντὸ μαρτίνι της ἀπὸ πίσω καί τὸν ἄφησε στόν τόπο. Τὸν ψευτοπαράχωσαν μέ

πέτρες μέσα σὲ μιὰ λακκιά ἀφοῦ πρῶτα τοῦ πῆραν τὰ κλειδιά τοῦ σπητιοῦ του, καὶ γυρίζοντας πίσω στὴν Κόνιτσα μπῆκαν μέσα καὶ ἄρχισαν τὸ ψάξιμο. Βρῆκαν ἀρκετὲς λίρες ποὺ τὶς μοίρασαν οἱ δύο τους, ἀλλὰ ἄφησαν στὴν τσέπη τοῦ γελεκιοῦ τοῦ ἀπείραχτο τὸ ρολοῖ καὶ κάνα δυὸ λίρες καὶ κάτι λιανὰ γιὰ νὰ μὴ φανῆ πῶς μπῆκαν κλέφτες καὶ ἔφαξαν. Οὔτε τίποτα ἄλλο ἀπὸ τὸ φτωχικὸ νοικοκυριὸ τοῦ Βελήκου πείραξαν, γιὰ νὰ μὴ δημιουργήσουν ὑποψίες. Ξαναπῆγαν μάλιστα καὶ τὰ κλειδιά καὶ τὰ βάλανε μέσα στὴν τσέπη τοῦ νεκροῦ.

Τὸ πρῶτ', σὰν δὲ φάνηκε ὁ Βελήκος νὰ βγάλῃ τὰ γίδια του στὸν τσομπάνο, οἱ γείτονές του νόμισαν πῶς εἶναι ἄρρωστος κι' ἄρχισαν νὰ τοῦ φωνάζουν. Ἀλλὰ σὰν δὲν ἀκούστηκε οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση, ἀνησύχησαν κι' ἔτρεξαν καὶ φωνάξανε τὸν ξάδερφό του τὸν Σιεφὲτ τοῦ Σουλεϊμάνάγα. Ἦρθε κι' ἐκεῖνος, καὶ ἀφοῦ μάταια χτυπήσανε τὴ θύρα, μὴ μπορῶντας νὰ τὴν παραδιάσουν, ἔσπασαν ἓνα παράθυρο καὶ μπῆκαν μέσα. Στὸ σπῆτι ὅμως δὲν ὑπῆρχε ψυχὴ. Φωνάξανε τότε καὶ τὴν ἀστυνομία, ἔκαναν ἔρευνες, μὰ τίποτε.

Ἰστερα ἀπὸ τρεῖς μέρες ἀνακαλύφτηκε τὸ πτώμα τοῦ ἀτυχοῦ Βελήκου μισοφαγωμένο ἀπὸ τὰ κοράκια, κι' ὁ Σιεφκιέτ'ς τοῦ Σουλεϊμάνάγα κατηγορήσε τὸ Λακιώτῃ ποὺ συνελήφθη ἀπὸ τὴν ἀστυνομία καὶ στάλθηκε συνοδεία στὰ Γιάννενα. Ἀλλὰ ἐκεῖ συμβουλευτήκε κάποιον συμπατριώτῃ ἐνωμοτάρχη (τὸν ...) καὶ δὲν μαρτύρησε τίποτε ἀπολύτως στὸν Εἰσαγγελέα. Ὁ Βελήκος ἦταν κι' αὐτὸς τοῦ ἴδιου φυράματος, ζωοκλέφτης καὶ κακοποιός, καὶ πιστεύτηκε πῶς πῆγε γιὰ νὰ διαπράξῃ κάποια κλοπὴ, καὶ τὸν ξεμπέρδεψαν τὶς οἶδε ποιοί. Κι' ἔτσι, ἡ Κούλα κι' ὁ Λακιώτῃς γλυτώσανε, ἐνῶ ὁ ἄθλιος Βελήκος πλήρωσε μὲ τὴ ζωὴ του τὶς παληὲς ἀμαρτίες του.

Τὰ ἀνέκδοτα τῆς Κούλας εἶναι πολυάριθμα.

Κάποτε, ἓνας ἀπὸ τοὺς συντρόφους τῆς, τῶν νυχτερινῶν ἐξορμήσεων ὁ Ντίνιας, τῆς κολοῦσε ἄσχημα γιὰ νὰ γίνῃ ἐρωμένη του. Ἡ Κούλα ὅμως, εἴτε γιατί εἶχε ἄλλους ἀγαπητικούς, εἴτε γιατί ὁ Ντίνιας δὲν τῆς γουστάρειζε, τὸν ἀπόδιωχνε. Ἀλλὰ ἐκεῖνος τὸ βολι του, τῆς γινόταν συνεχῶς φόρτωμα. Καὶ ἡ Κούλα τότε σὰν εἶδε καὶ ἀπέειδε, γιὰ νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ ὀριστικά, καθὼς ἐκεῖνος πῆγε μιὰ βραδιά ἐξω ἀπὸ τὸ παράθυρό της καὶ τὴν παρακάλαγε νὰ τοῦ ἀνοίξῃ, γέμισε μὲ μπαροῦτι μόνον τὴν κουμπούρα της, καὶ τοῦ τράβηξε μιὰ κατάμουτρα.

Τυφλωμένος ἀπὸ τὴ φλόγα, μὲ κατακαμένα τὰ μοῦτρα ἀπὸ τὸ μπαροῦτι, καὶ δογγῶντας ἀπὸ τοὺς πόνους ὁ δύστυχος ὁ Ντίνιας, τράβηξε γιὰ τὸ σπῆτι τοῦ καὶ κρύφτηκε ἐκεῖ γιὰ πολλὲς ἡμέρες, μὴ τολμῶντας νὰ ξεμυτίσῃ ὅσῳ οὔτε στὸ παζάρι. Σὲ λίγες μέρες ἦρθε ἡ γιορτὴ τοῦ γιοῦ του, καὶ κάτι μάγκες σὰν ὁ Σωτήρης Καρατζῆμος, ὁ Λάκκιας Βλάχος, ὁ Νικόλας Τσιαλιμάνης, καὶ ἄλλοι ποὺ εἶχαν πληροφορηθῆ τὸ πάθημά του, πῆγαν γιὰ τὰ χρόνια πολλά, καὶ βρῆκαν μόνον τὴ Ντίναινα.

— Μπά! κυρὰ Ντίναινα, τῆς λένε, κάτι μοναχὴ, ποῦ τὸν ἔ'εις τὸ Ντίνια;

— Πῆγε καὶ τὰ Ζαγόρια γιὰ κάποια δουλειά.

Κι' ὁ Ντίνιας κρυβόταν στὸ κατῶγι. Γιὰ καλὴ του τύχη τὰ μάτια του γλύτωσαν, κι' ἔτσι σὲ λίγες μέρες ξαναβγήκε στὸ παζάρι. Ἀλλὰ τὸ φέσι τὸ ἔβανε πολὺ χαμηλὰ γιὰ νὰ μὴ φαίνονται τὰ χάλια του.

— Τί έπαθες ώρέ Ντίνια, τί λαδώματα είν' αὐτά; τοῦ λέει ὁ Λάκκιος Βλάχος, χαμογελῶντας πονηρά.

— Γιά, έπεσα μέσα σέ κάτι θάτα, καί κόντεψα νά θγάλω τὰ μάτια μου, ἀπάντησε μουδιασμένα ἐκεῖνος.

— Σέ θάτα έπεσες, ἢ μὴ σέ γρατσούνισε καμμιά καλή; Ξαναρώτησε πάλι ὁ Λάκκιος, καί ὅλοι οἱ χασομέρηδες πού εἶχαν μαζευτῆ τριγύρω έσκασαν στὰ γέλια, ἐνῶ ὁ Ντίνιος τῶστριβε ἀ λά Γαλλικά.

Κοντὰ στὰ ἄλλα τῆς ἐγκλήματα, ἡ Κούλα σκότωσε καί τὸν φτωχὸ Κατωκονιτσιώτη ζητιάνο, τὸ γέρο - Τσιμαντέ, πέρα στὸ Ἄμαρι μέσα σέ μιὰ μπιστριά, γιὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὸ φτωχικὸ κομπόδεμά του.

Ἄμα πάλι φοφοῦσε κανένα ἄλογο ἢ μουλάρι καί τὸ πετοῦσαν στὸ λάκκο, ἢ Κούλα έτρεχε καί τῶγδερνε γιὰ νὰ φιάνῃ τσαρούχια ἀπὸ τὸ τομάρι του καί πολλές φορές έκοβε καί ὀλόκληρα φιλέτα ἀπὸ τὰ φαχνά του καί τάφαινε γιὰ νὰ τά... φάῃ.

Στὸ τέλος, ὅπως λέγανε καί μολογοῦσαν οἱ Κάτω-Κονιτσιῶτες, σάν πέθανε ἡ Κούλα, θρυκολάκισσε κι' έβγανε τὶς νύχτες καί τρομοκρατοῦσε τὸν κόσμο. Καί τὴν ζεμάτισαν μὲ θραστὸ νερὸ στὸν τάφο τῆς, καί πάλι ἀκόμα έβγαινε. Ὡσπου στὸ τέλος, ὅπως μοῦ μολογοῦσε ὁ Λάκκιος Βράκσιος πού τὴν εἶχε θειά, κάπου έλαχε καί τὴν ἀπάντησε λύκος στὸ δρόμο του, καί τότες έσκασε ὁ θρυκόλακας, καί δέν ξαναφάνηκε.

5. Σαλικέ Χανούμ

Ἡ Σαλικέ χανούμ, ἦταν Τουρκάλα καί καθόταν στὴν Κάτω Κόνιτσα, κάτω ἀκριθῶς ἀπὸ τὰν πλάτανο τοῦ Ρόμπολου. Χήρα ἀπὸ πολλὰ χρόνια, γλεντοῦσε τὴ ζωὴ τῆς καί δέν σκετιζόταν γιὰ τίποτε. Ἦταν σωστὴ ἀντρογυναῖκα καί ἀνακατευτόταν παντοῦ. Τὸ φερετζέ τὸ εἶχε καταργήσει, καί τριγύρζε καί στὸ παζάρι ἀκόμη μὲ ἀκάλυπτο πρόσωπο, πράγμα ἀσυνήθιστο καί σχεδὸν πρωτοφανές γιὰ μουσουλμανίδα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Μιὰ μέρα συναντᾶει τὸν σεβάσιμο σαρικοφόρο Σιέχ Κιαμὴλ καταμεστῆς στὸ παζάρι, στὴ γωνιά πού εἶναι τώρα (1964) τὸ κουρεῖο τοῦ Νικολόπουλου, καί τὸν ἀρπάζει ἀπ' τὸ μανίκι ζητῶντας του τὸ λόγο γιὰτί δέν τὴν εἶχε γραψέ κι' αὐτὴ, σάν πρόεδρος κάποιας ἐπιτροπῆς πού ἦταν, γιὰ νὰ πάρῃ κάτι γρόσια πού μοίραζαν στοὺς ἄπορους καί φτωχοὺς Τούρκους γιὰ τὸ μπαϊράμι. Ὁ Σιέχης ἄρχισε νὰ τῆς ἀραδιάζῃ κάτι δικαιολογίες, ἀλλὰ ἐκεῖνη δέν ἱκανοποιήθηκε μ' αὐτά. Καί ξαφνικά, σοῦ τὸν ἀρχίζει τὸν ἀσπρομάλλη γέροντα μ' ἓνα κοντόξυλο πού κρατοῦσε μᾶλλον ἐπίτηδες γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ στὸ χέρι τῆς, καί ὅσο νὰ τρέξουν οἱ ζαπτιέδες νὰ τὴν πιάσουν, τὸν σώριασε κάτω στὸ δρόμο αἰμόφυρτον.

Τὴν ὀδήγησαν στὸ Γιούζμπαση τῆς χωροφυλακῆς, ἀλλὰ δέν έπαθε τίποτε. Καί ἀπὸ τὸ δικαστήριό πού τῆς έκανε ὁ Σιέχ Κιαμὴλ, φτηνὰ τὴ γλύτωσε, γιὰτί τὰ εἶχε μὲ ὅλους καλά, καί σάν χήρα καί νόστιμη πού ἦταν τούς ... έκαμνε τὰ χατήρια καί έτσι επέπλεε πάντα στὸν ἀφρό.

Ἦταν καί κλέφτρα φοβερὴ ἢ Σαλικέ. Τὶς νύχτες ρήμαζε τὰ κοττέτσια, ξεπάτωνε τούς μπαξέδες καί τὰ μποστάνια, καί ξεμπαρμπάλευε καί σπήτια.

ἀκόμα. Μιά νύχτα, ἀντάμα μ' ἓναν Γκέκα ἀγαπητικό της, πῆγαν πέρα στο Ἄμαρι καὶ φορτώθηκαν δυὸ σακκιά πεπόνια ἀπὸ τὸ μπουστάνι τοῦ Σουλεϊμάν Μαλήκ. Γιὰ κακὴ τους τύχη ὅμως, ὁ νοικοκύρης, ποὺ ἦταν κι' αὐτὸς τέτοιος καὶ χειρότερος, τοὺς κατάλαβε· καὶ μαζί μὲ κάποιον ἄλλο σύντροφό του τοὺς ἔβαλαν στὸ κοντό. Ἐδῶ τοὺς ἔχουν, ἐκεῖ τοὺς ἔχουν· ἔφτασαν στὸ ποτάμι κοντὰ στὸ μύλο τοῦ μπαμπᾶ. Τοὺς φώναξαν νὰ σταθοῦν, ἀλλὰ δὲ στάθηκαν. Ἐρριξαν τότε ὁ Σουλεϊμάνης κι' ὁ σύντροφός του μὲ τὰ μαρτίνια καὶ βάρεσαν τὸ Γκέκα. Σὰν εἶδαν ὅτι τὸν σκότωσαν κίότρεψαν κι' αὐτοὶ καὶ σταμάτησαν.

Ἡ Σαλικὴ (ποὺ στοῦ ἀντρός της τ' ὄνομα λεγόταν Τσέγκαινα τ' Ντορντώνα) σώθηκε, ἀλλὰ δὲν μίλησε καθόλου γιὰ τὸ πάθημα τοῦ ἀγαπητικοῦ της. Ἐγιναν ἀνακρίσεις, ἀλλὰ οἱ ἀρχές δὲν ἀνακάλυψαν τοὺς φονιάδες, καὶ ἡ ὑπόθεσι σκεπάστηκε.

Παρ' ὅλο της τὸ πάθημα ὅμως, ἡ Σαλικὴ δὲν συμμορφώθηκε. Τὴν ἔτρωγε κι' αὐτὴ τὸ αἷμα της καὶ πῆγε νὰ βρῆ τὸν ἀγαπητικό της.

Μιά Μεγάλη Παρασκευὴ, ποὺ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ βρισκόταν στὴν ἐκκλησία, χώθηκε στὸ σπῆτι τοῦ Ἀντώνη Τσινάβαλου καὶ ἔκλεβε. Γυρίζοντας ὁ νοικοκύρης μαζί μὲ τὸ Βασίλη Νέκο, εἶδαν μέσα ἓνα θαμπὸ φῶς, καὶ μπαγοντας τὴν ἔπιασαν στὰ πράσα καὶ τὴν τσάκισαν στὸ ξύλο. Κατόπιν τὴν παράδωσαν στοὺς Τζαντερμάδες (Τούρκους χωροφύλακες)· ἀλλὰ καὶ πάλι γλύτωσε καὶ ἀποπειράθηκε νὰ τοὺς κάψῃ τὰ σπῆτια.

Ἐδωσαν τότε κι' αὐτοὶ ἓνα καλὸ μπαξίσι στὸ Γιούζμπαση τῆς Τουρκικῆς Χωροφυλακῆς, καὶ παράλληλα πλήρωσαν ἄλλους δυὸ Τούρκους τοῦ σχολιοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ, καὶ ἓνα πρωτὶ ἡ Σαλικὴ ὁρέθηκε σκοτωμένη μέσα στὸ ἴδιο τὸ σπῆτι της, χωρὶς νὰ ἀνακαλυφτοῦν ποτε οἱ φονιάδες της. Καὶ ἔτσι, ἡ Κόνιτσα ἠσύχασε ἀπὸ τὰ καμώματά της.

6. Ὁ Πεντάρης

Ὁ Πεντάρης κατανάταν ἀπὸ τὴν Ἀπάνω Κόνιτσα καὶ εἶχε ἄλλο ἐπώνυμο πρῶτα. Τὸ παρατσούκλι «Πεντάρης» ποὺ τοῦ ἀπόμεινε καὶ κατάντησε ἐπίσημο οἰκογενειακὸ του παρανόμι, τὸ ἀπόχτησε ὡς ἑξῆς:

Κάποτε δάνειστηκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ Ἁγίου Νικολάου (πρᾶγμα συνηθισμένον στὴν ἐποχὴ ἐκείνη) μιὰ λίρα. Ὅταν δὲ ἦρθε ἡ διωρὶά, νὰ νὰ τὴν ἐπιστρέψῃ, μὴ ἔχοντάς την, ἦ καὶ θέλοντας ἐπίτηδες νὰ τὴν καταχρασθῆ, τύλιξε ὁμορφα - ὁμορφα στὸ χαρτὶ μιὰ... πεντάρη καὶ τὴν παράδωσε στὸν ταμῖα.

Ἐκεῖνος, χωρὶς νὰ τὴν ξετυλίξῃ τότε ἀμέσως (ἔτσι λέει ἡ παράδοση) τὴν ἔρριξε στὸ μπεζαχτά του, χωρὶς νὰ τὴν ἰδῆ καὶ ὅταν ἀργότερα τὴν κατάλαβε τσάκισε τὸν ὀφειλέτη καὶ τοῦ λέει:

— Τ' εἶν' αὐτὸ ἀπὸ τ' ἐσένα, ἀπ' τὸ βακουῦφι πᾶς νὰ κλέψῃς; ἀντὶ γιὰ λίρα πεντάρη μου τύλιξες στὸ χαρτὶ.

— Τί λιές αὐτοῦ τζιάνομι' λίρα ἦταν.

Λίρα ὁ ἓνας, πεντάρη ὁ ἄλλος, πάει. Τὴν ἔπαθε ὁ φουκαρᾶς ὁ ταμῖας καὶ τὴν πλήρωσε ἀπὸ τὴν τσέπη του. Ὁ δὲ ἄλλος, κέρδισε, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν λίρα καὶ τὸ ἐπώνυμο Πεντάρης ποὺ τὸ κληρονόμησαν καὶ οἱ ἀπόγονοί του.

7. 'Ο Τσέκος

'Ο Τσέκος καταγόταν από τή Ζαβάλιανη τῆς Βορείου Ἡπείρου, καὶ κατοικοῦσε στὸ Μπέρκο-μαχαλά τῆς Κόνιτσας. Ἦταν Τοῦρκος, ἀλλὰ εἶχε γὰ κἀνὴ ὄλο μὲ χριστιανούς τοῦ σκοινιοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ.

Ἡ συνηθισμένη του παρέα ἦταν ὁ Ντίνιας Χαρίσης, ὁ Κολίτσας Κακαράντζας, ὁ Κότσιος Ντάλας καὶ λοιποί. "Ολοὶ μαζί ἢ καὶ καθένας ξεχωριστά, ἄρπαζαν μανάρια, ξεμπαρμπάλευαν σπῆτια, ρῆμαζαν τὰ ἀμπέλια καὶ τοὺς μπαξέδες, καὶ ξαλάφρωναν τοὺς ταξιδιωτὲς ἀπὸ τὰ παρτοφόλια, ρολόγια, δαχτυλίδια, καὶ ὅτι ἄλλο πολύτιμο εἶχαν ἀπάνω τους, στήνοντάς τους καρτέρι πέρα στὸ Γοριτσιώτικο, ἢ στὰ Στενὰ τῆς Πλάκας καὶ στὴ Σιουμάρα.

Στὸ τέλος, σὰν τοὺς πολυπῆραν τὰ μυαλὰ ἀέρα, ὁ Τσέκος ἔγινε ληστής. Βγῆκε στὸ κλαρὶ κάτω ἀπὸ τὴς ἀκόλουθες περιστάσεις.

Ἦταν στὴν Κόνιτσα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη (ἐπὶ Τουρκοκρατίας) κάποιος λιάπης ἀγροφύλακας ποὺ φύλαγε τὸ Κουρί, καὶ ἦταν ὀπλισμένος μὲ ἕνα ὑπέροχο κοντὸ γκρᾶ μὲ κίτρινα παφύλια λάφυρο τοῦ ἀδοξοῦ πολέμου τοῦ 1897. Ὁ τρελλο-Τσέκος τὸν ἔβαλε στὸ μάτι καὶ ἀποφάσισε γὰ τοῦ τὸν πάρη. Τὸν συνάντησε λοιπὸν τὸν ἀγροφύλακα μιὰ μέρα ἀπάνω στὰ Πλατάνια, καὶ δῆθεν ἀπὸ περιέργεια, τοῦ ζήτησε γὰ τοῦ τὸν δώση γὰ τὸν ἰδῆ. Ἀνύποπτος ὁ λιάπης τοῦ τὸν ἔδωσε, κι' ὁ Τσέκος ἄρχισε γὰ τὸν περιεργάζεται καὶ γὰ λέη μὲ θαυμασμό:

— Ὡραῖο ὄπλο! τὸ μαρτίνι, δὲν ἀξίζει τίποτα μπροστὰ σ' αὐτό· δὲ μοῦ δίνεις ὦρὲ πατριώτη γὰ ρίξω ἕνα γὰ ἰδῶ πῶς ρίχνει;

— Κοστίζει δυὸ γρόσια τὸ φουσέκι ὦρὲ μπουῖρα, τοῦ ἀπάντησε ὁ ντραγάτης.

— Δυὸ - δυὸ, δῶσε μοῦ γὰ ρίξω ἕνα, ἔκανε παρακλητικὰ ὁ παμπόνηρος Τσέκος καὶ θγάζοντας τὰ δυὸ γρόσια τοῦ τὰ ἔδωσε.

Εὐχαριστημένος ὁ λιάπης ποὺ θὰ κέρδιζε ἕνα γρόσι — γιὰ τὸ κάθε φυσίγγι τοῦ κόστιζε μόνον ἕνα — ἔδγαλε ἕνα καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε.

Ὁ Τσέκος τὸ ἔρκαξε, τὸ πέρασε στὴ θάλαμη τοῦ ὄπλου, καὶ ὀπισθοχωρῶντας λίγα ὀγκηκτὰ τὸ γύρισε καὶ σημάδεψε κατάστηθα μ' αὐτὸ τὸν κατάπληκτο ἰδιοκτήτη του.

— Γρήγορα, ρίξε κάτω τὴν ἀρμαθιά μὲ τὰ φουσέκια καὶ χάσου ἀπὸ μπροστὰ μου ἂν ἀγαπᾶς τὴ ζωὴ σου, τὸν πρόσταξε.

— Ἀμὰν ὦρ' ἀδερφέ! Τί μοῦ κάνεις;

— Δὲν ἔχει ἀμὰν καὶ ξαμὰν, κάμε γρήγορα ὅτι σοῦ λέω γιὰ τὴ τραβῶ τὴ σκανδάλη, ἔκανε ἄγρια ὁ Τσέκος.

Θέλοντας καὶ μὴ, ὁ φτωχὸς λιάπης ὑπάκουσε, καὶ ἀπὸ τὴν ντροπὴ του οὔτε σταμάτησε στὴν Κόνιτσα, ἔφυγε νύχτα καὶ σκοτάδι γιὰ τὴν πατρίδα του.

Ὁπλισμένος τώρα ὁ Τσέκος, μὲ τὸν πολύτιμο αὐτὸν γκρᾶ, δὲν ξαναγύρισε πιά στὸ σπῆτι του, πῆρε τὰ βουνά. Βρισκόταν πλέον στὸ στοιχεῖο του.

Σὲ πέντ' ἔξη μέρες, μὴ ἔχοντας τίποτε καλλίτερο ἢ χειρότερο γὰ κἀνὴ, ἔρχεται ἀπάνω στὸν Ἀηλιᾶ τῆς Κόνιτσας, ρίχνει δυὸ - τρεῖς τουφεκιές στὸν ἀέρα, καὶ κατόπι βάζει φωτιά στὸ δάσος. Καὶ ἐνῶ οἱ τουρκικὲς ἀρχὲς καὶ ὁ κόσμος καὶ ὁ στρατὸς ἔτρεχαν γὰ τὴ σδύσουν, αὐτὸς σκαλώνει πέρα στὴν

Ἁγία Βαρβάρα στὸ Κάστρο, καὶ βάζει κι' ἐκεῖ δεύτερη φωτιά ἀναστατώνοντας ὁλόκληρη τὴν Κόνιτσα.

Κατόπι χάθηκε καὶ δὲν ξαναφάνηκε. Ἐντάχθηκε σὲ κάποια Τουρκαλβανικὴ ληστοσυμμορία καὶ ἔκανε πολλοὺς καὶ τρελλοὺς ἄθλους. Στὸ τέλος τὸν σκότωσαν οἱ σύντροφοί του ἀπὸ ἀντιζηλεία.

8. Ὁ Μπανταλογιῶργος

Ἔνας ἀπὸ τοὺς παληοὺς τύπους ποὺ περιφερόταν στὰ σοκάκια τῆς Κόνιτσας ζητιανεύοντας, καὶ κάνοντας τὸν κόσμο νὰ γελάη μὲ τὴ φτώχεια τοῦ μυαλοῦ του ἦταν κι' ὁ Μπανταλογιῶργος ὁ Ζελιστινός.

Οἱ γυναῖκες κυρίως καὶ οἱ κοπέλες τὸν δουλεύανε κανονικὰ λέγοντάς του πὼς εἶναι ὁμορφος, πὼς τὸν ἐρωτεύονται καὶ τὰ ρέστα· καὶ ὁ φουκαρᾶς ὁ Μπανταλογιῶργος, ποὺ τίς πίστευε μὲ τὴν ἀφέλειά του, τοὺς ἔκαμνε ἕνα σωρὸ δουλειές. Ἡ Μπούσιω, ἡ Τσίνω, ἡ Βασιλικὴ τ'ς Μόσκαινας καὶ ἄλλες τοῦ ὑποσχότανε πὼς θὰ γινόταν δικές του ἀν θάκανε ὅτι τοῦ ἔλεγαν. Κι' ἐκεῖνος ὁ δύστηχος, ἔφτανε μέχρι τοῦ σημείου νὰ ἀφήνῃ νὰ τὸν δέγουν ἀπὸ τ' ἀπόκρυφα μ' ἕνα σχοινὶ καὶ νὰ τὸν τραβοῦν χορεύοντας... Ἐγγοεῖται ὅτι στὸ τέλος ἡ ἐπιθυμία του δὲν ἰκανοποιόταν.

Ὁ Μπανταλογιῶργος πήγαινε πεζοπορῶντας καὶ ὡς τὰ Γιάννενα. Ἐκεῖ, διηγοῦνται, πὼς κάποια μέρα, μερικοὶ μάγκες τοῦ ἔδωσαν κάμπόσα γρόσια (ἦταν τούρκικο ἀκόμη) καὶ τὸν ἔβαλαν καὶ ζητωκραύγασε ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος φωνάζοντας. «Ἄχ παλιότουρκοί! ποῦ θὰ μοῦ πᾶτε; Ἐκατὸν πενήντα χιλιάδες Εὐζωνάκια ἔρχονται νὰ μᾶς ξελευτερώσουν καὶ νὰ σᾶς στείλουν στὴν κόκκινη μηλιά».

Οἱ Τούρκοι, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, χύθηκαν νὰ τὸν πετσοκόψουν: Ἀλλὰ αὐτὸς ὀρμηγεμένος ἀπὸ τοὺς ἴδιους μάγκες ἔτρεξε καὶ κρύφτηκε στὸ Ἑλληνικὸ Προξενεῖο καὶ δὲν τὸν εἶδαν. Ἐπειτα ἀπὸ λίγες μέρες ὁ πρόξενος τὸν φυγάδεψε κρυφὰ πρὸς τὴν Κόνιτσα.

Στὴ Φούρκα πάλι ὁ Μπανταλογιῶργος ἔπαθε ἄλλο χουνέρι. Τοῦ κάνανε ὁλόκληρο ψεύτικο γάμο, καὶ τὸν... παντρέψανε μὲ ἕναν μεταμφιεσμένο νεαρό. Ὅταν δὲ ἐζήτησε ὁ δύστηχος νὰ ἐξασκήσῃ τὰ... συζυγικά του καθήκοντα δέχτηκε ἀντὶ γιὰ φιλιὰ καὶ χάδια ἕνα γερὸ ξυλοκόπημα ἀπὸ τὴ... σεργιανὴ γύφη, ποὺ ἔσκασαν ὅλοι, ποὺ παραφύλαγαν γύρω ἀπὸ τὴ γυναικὴ παστάδα, στὰ γέλια. Καὶ δὲν ξαναπάτησε πλέον ὁ Μπανταλογιῶργος στὴ Φούρκα, ὅπου τὸν εἶχαν βαρεθῆ γιὰτὶ ξεβρακωνόταν μπροστὰ στὶς γυναῖκες καὶ τὲς πείραζε.

Κι' ἀκόμα ἕνα ἀνέκδοτο ἐπεισόδιο μὲ ἦρωες τὸ Γούσια τ'ς Σαγοπούλας ἀπὸ τὴν Κάτω Κόνιτσα καὶ τὸν Μπανταλογιῶργο.

Μιὰ μέρα, ὁ Γούσιος τ'ς Σαγοπούλας ποὺ ἦταν τζομπᾶνος στὸ τεκὲ τῆς κάτω Κόνιτσας καὶ βοσκοῦσε τὰ πρόβατα πέρα στὸ Ἀμάρι, καθὼς ἦταν καθισμένος ἀντάμα μὲ καναδυὸ ἄλλους ὁμοτεχνοὺς του κοντὰ στὸ δρόμο καὶ πελεκοῦσε μιὰ ξύλινη χουλιάρρα, γᾶσου καὶ ἀγναντεύει τὸ Μπανταλογιῶργο νᾶρχεται πέρα ἀπὸ τὴ Γορίτσα πρὸς τὴν Κόνιτσα.

— Σταθῆτε, λέει τότες ὁ Γούσιας πού ἦταν καὶ χωρατατζῆς, νὰ ἰδῆτε τί χουνέρι θὰ τοῦ φιάκω.

Καὶ ἀρπάζοντας τὸ χαντζάρι του, πού τῶσερνε πάντα κοντά του γιὰ νὰ πελεκάη καὶ νὰ κόβη κλαριά, βγῆκε καὶ τῶστησε καϊτέρι ὀχπάν' ἀπὸ τὸ δρόμο.

Καὶ μόλις ὁ φουκαρᾶς ὁ Μπανταλογιῶργος κοντοζύγωσε, πετάζεται καταμεσῆς στῆ στράτα, καὶ κουνώντας ἀπειλητικὰ τὸ χαντζάρι τοῦ ἀγριοφωνάζει.

— Ποῦθεν ἔρχεσαι ἐσύ μωρὲ κ... καὶ ποῦ πααίνεις.

Ὁ Μπανταλογιῶργος, βλέποντας τὸ χαντζάρι τοῦ Γούσια νὰ κινιέται ἀπειλητικὰ κατεπάνω του, καὶ τῆ λαβὴ τῆς κουμπούρας νὰ προεξέχη ἀπὸ τὸ σιλάχι του, τὸν πέρασε γιὰ ληστή ὁ ταλαίπωρος, καὶ ἄρχισε νὰ τρέμη καὶ νὰ τραυλίζει.

— Ἀπὸ τ' Γορίτσα ἔρχομαι, ἀμὰν ἀφέντη μου, λυπήσου με, δὲν ἔχω γρόσια, διακονάρ' εἶμαι.

— Τοῦρκος εἶσαι ἢ Ρωμιὸς μωρὲ κ...; Ἔλα νὰ σὲ πάω στὸν καπετάνιο.

— Ρωμιὸς ἀφέντη μου Ρωμιὸς, ἀμὰν ἀφέντη μου.

Καὶ ὁ Γούσιας πιὸ ἄγρια τώρα.

— Ψέματα λές, Τοῦρκος εἶσαι, καὶ θὰ σὲ σφάξω.

— Ὅχ' ἀφέντη μου νὰ σοῦ πάρω τὸ κακό, Ρωμιὸς.

— Ἄν εἶσαι Ρωμιὸς βγάλε τήν... σ' νὰ τὴν ἰδῶ γιὰ νὰ πιστεύω.

— Γιὰ τὴν ἀφέντη μου, ἰδές...

Οἱ ἄλλοι δυὸ τσοπάνηδες πού στεκόταν παραπάνω εἶχαν ξεκαρδιστῆ στα γέλια.

Καὶ ὁ Γούσιας ἀφοῦ τελείωσε τὴν ἐξέταση.

— Ἄειντε, τοῦ λέει, ἀφοῦ εἶσαι Ρωμιὸς φεύγα, ἂν ἦσουν Τοῦρκος θὰ σ' ἔσφαξα.

Κι' ὁ Μπανταλογιῶργος λαχταρισμένος ἀκόμα ἄρχισε νὰ φεύγη τρέχοντας καὶ φωνάζοντας, «πολλὰ τ' ἔτη σου ἀφέντη μου, πολλὰ τ' ἔτη σου».

Αὐτὴ ἡ ἀστεία σκηνὴ ὅμως εἶχε καὶ παράδοξη καὶ μὲ ἀνεστραμμένους τοὺς ὅρους συνέχεια.

Στρίβοντας ὁ Μπανταλογιῶργος πιὸ πέρα στῆ στροφή τοῦ δρόμου συναπαντήθηκε μὲ καναδυὸ Κονιτσιῶτες πού πήγαιναν γιὰ ξύλα, καὶ κεῖνοι, σὰν τὸν εἶδαν ἔτσι λειψανιασμένον καὶ ἀνατρομαγμένον τὸν ρώτησαν τί ἔπαθε.

«Τι νὰ πάθω μωρὲ παιδιὰ, τοὺς ἀποκρίθηκε ὁ Μπανταλογιῶργος. Γιὰ, ἐκεῖ γιὰ πίσω μου θῆκ' ἕνας κλιέφτ'ς καὶ παρὰ λίγο νὰ μοῦ πάρη τὸ κεφάλ' μὲ τὸ χαντζιάρι του. Τώρα θὰ πᾶ' νὰ πῶ στοὺς ζαπτιέδες νὰ βγοῦν νὰ τοὺς κυνηγήσουν' ἦταν κι' ἄλλοι καναδυὸ ἐκεῖ παρανίτσα». Κι' ἔφυγε τραβώντας γιὰ τὴν Κόνιτσα.

Γυρίζοντας οἱ ξυλοκόποι πίσω ἀπὸ τὴ ραχοῦλα, ἀπαντήθηκαν μὲ τὸ Γούσια καὶ τοὺς συντρόφους του, καὶ ἡ πρώτη τους κουβέντα ἦταν νὰ τοῦ ποῦν γιὰ τὸ πάθημα τοῦ Μπανταλογιῶργου.

— Μωρὲ ποιοὶ κλέφτες, ἐγὼ τὸν φοβέρηξα καὶ σκάσαμαν στα γέλια εἶπε ὁ Γούσιας.

— Ἐσύ; Κόσια γλήγορα τώρα νὰ τὸν προφτάκης γιατί θὰ πάη νὰ κουβαλήση τοὺς ζαπτιέδες, ἔτσι μᾶς εἶπε.

— Μώρ' τί μοῦ λιέτε!

Καὶ ὁ Γούσιος ἀπαρατῶντας τὰ πρόβατα ὄρμησε τρέχοντας πρὸς τὸ δρόμο τῆς Κόνιτσας.

Πρόφτασε τὸ Μπανταλογιῶργο κοντὰ στὸ γεφύρι, κι' ἄρχινησε νὰ τοῦ φωνάζη νὰ σταθῆ.

Ἐκεῖνος ὅμως, σὰν τὸν εἶδε, βάλθηκε νὰ φεύγη τρέχοντας. Ἀλλὰ ὁ Γούσιος ἦταν πιὸ σβέλτος καὶ γρήγορος καὶ τὸν πρόφτασε. Τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὸν κάθισε μὲ τὸ ζόρι ἀπάνω σὲ μιὰ πέτρα.

— Ἀμάν ἀφέντη μου, ἀμάν, ἄρχισε πάλι νὰ παρακαλᾷ μιξοκλαίγοντας ὁ Μπανταλογιῶργος.

— Ὠρὲ Γιῶργο, τοῦ κάνει ὁ Γούσιος, γιὰ τήρα με καλὰ ὦρέ, δὲ μὲ γρωνίζεις; Ἐγὼ εἶμ' ὁ Γούσιος τ'ς Σανοπούλας πῶκαμα τζιουμπάνος καὶ στὸ χωριό σου τῆ Ζιέλιστα, δὲν εἶμαι κλέφτης. Σιακάδες σῶκαμα ὦρὲ χαντακωμένε, μὴ σκιάζεσαι, νά, πᾶρε καὶ τσιγάρο».

Ἐεθάρεψε τότες ὁ ταλαίπωρος ὁ Μπανταλογιῶργος, καὶ τόλμησε νὰ τὸν τηράξῃ στὸ πρόσωπο. Σιγὰ - σιγὰ τὸ θολουριασμένο μυαλὸ του ξεκαθάρισε κάπως καὶ τὸν γνώρισε.

— Καλὰ λιές ὦρὲ Γούσια, ἐσύ 'σαι καὶ δὲ σὲ γρώνισα' μ' ἀνατρόμαξες ὦρέ.

— Ἐ, γιὰ, εἶπα νὰ σοῦ κάμω ἓνα σιακᾶ (ἀστεῖο) ξαναεἶπε ὁ Γούσιος, νὰ μὲ συμπαθᾷς.

Καὶ τὸν φιλοδώρησε μὲ μπόλικο καπνὸ καὶ κάτι πενταροδεκάρες ποὺ εἶχε στὸ σιλάχι του, καὶ ἔτσι τὸ κωμικὸ αὐτὸ ἐπεισόδιο — ποὺ παρ' ὀλίγο νὰ μεταβληθῆ σὲ τραγικὸ — ἔλαβε τέλος.

9. Τὸ πάθημα τοῦ Ἐλμάζ Τζιόμα

Μιὰ καλοκαιριάτικη νύχτα (ἐπὶ Τουρκοκρατίας) πολλοὶ Κονιτσιῶτες γεωργοξυλοκόποι βοσκοῦσαν τὰ ζῶα τους — μὲ βουλωμένα τὰ κουδούνια γιὰ νὰ μὴν ἀκούγονται — κάτω στὸν κάμπο.

Ἐξαφνα ἀκοῦν ποδοβολητὰ ἀλόγων στὸ δρόμο καὶ ἓνα τραγοῦδι ἀντηχεῖ μέσα στῆ νυχτερινῆ σιγαλιά.

«Πές μου τρανταφυλλιά μου ποιὸς μοῦ σὲ μάλωσε...».

Ἦταν ὁ νιόγαμπρος Ἐλμάζης Τζιόμας ποὺ πήγαινε γιὰ ξύλα.

Πετάζεται τότε ὁ Γιακούπης Χοῦσος ὁ πατέρας τοῦ Ἰσμαήλη.

— Δὲν τὸν σκιάζομε νὰ κάνωμε χάζι; λέει στὴν παρέα του.

— Καὶ γιὰτί ὄχι, εἶπαν μερικοί, ἀλλὰ τί χουνέρι νὰ τοῦ κάνωμε;

— Γκολιαστῆτε, γιένετε φαντάσματα, καὶ βγαῖτε μπροστὰ του νὰ ἰδοῦμε τί θὰ κάμη, τοὺς ξαναλέει ὁ Γιακούπης.

Χωρὶς νὰ χασομερήσουν καθόλου τότε δυὸ νεαροὶ μάγκες, ὁ Ὄσιμάν Ροῦκος καὶ ὁ Λάκιας Βράνιστας, γυμνώνονται καὶ γίνονται ὅπως τοὺς γέννησε ἡ μάνα τους, καὶ βγαίνοντας καταμεσῆς στὸ δρόμο στήνουν τὸ χορὸ βγάζοντας ἀναρθρες κραυγές.

Τρομοκρατήθηκε ὁ κακόμοιρος ὁ Ἐλμάζης μόλις τοὺς εἶδε. Γυρίζει ἀμέσως τὰ πράματά του καὶ ξαναπαίρνει τὸ δρόμο γιὰ τὴν Κόνιτσα.

Ἐτοῦτοι, σὰν νὰ ἦταν ἀληθινοὶ δαίμονες τὸν ἀκολουθοῦν κραυγάζον-

τας. Τραβοῦν τὶς οὐρὲς ἀπὸ τὰ ζῶα του, πηδοῦν καβάλλα στὰ καπούλια, ξανακατεβαίνουν, ξαναπηδοῦν· καὶ τὸν ἀκολουθοῦν σχεδὸν ὡς τὸ σπῆτι του ὅπου φτάνει μισοπεθαμένος ἀπὸ τὸν τρόμο.

Τὴν ἄλλη μέρα σὰν ἔμαθε ὁ δύστυχος τὸ χουνέρι ποῦ τοῦ εἶχαν σκαρώσει, δὲν τόλμησε νὰ βγῆ ἔξω ἀπὸ τὴ ντροπὴ του. Ἐφυγε καὶ πῆγε πέρα γιὰ τὸ Λεσκοβίκι, ὅπου ἔμεινε δυὸ - τρεῖς μῆνες ἐκεῖ στὰ πεθερικά του μαζί μὲ τὴ γυναῖκα του, ὥσπου ξεχάστηκε κάπως τὸ πάθημά του, καὶ κατόπι ξαναγύρισε στὴν Κόνιτσα.

10. Ὁ Γιώργος τῆς Μηλιᾶς

Ὁ Γιώργας (Γιῶργος) τῆς Μηλιᾶς ἦταν ἓνας πανύψηλος νευρώδης καὶ κακοφιαγμένος ἄντρας μὲ ἡράκλεια δύναμη, τῆς ὁποίας ὅμως δὲν ἤξερε τὴν ἀξία γιατί ἦταν ἀφελής, δειλὸς καὶ ἀθῶος σὰν ἓνα μικρὸ παιδί.

Ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἦταν χουσιμεκιάρης (ὕπηρέτης) στὸ μοναστήρι τοῦ Στομίου, καὶ ἦταν ἀκριβῶς ὅτι χρειαζόταν ὑπάκουος, ἐργατικὸς καὶ πτωχὸς τῷ πνεύματι. Ἐκαμνε ὅλες τὶς δουλειὲς χωρὶς νὰ γογγύξῃ ἢ νὰ διαμαρτύρεται. Ὁργωνε τὰ χωράφια, ἔσπερνε, πότιζε, ἔκοβε ξύλα, θάροῦσε τὸ γάλα, τρυγοῦσε, στούμπιζε τὰ σταφύλια, περιποιόταν τὶς χόττες, σκούπιζε· καὶ γενικὰ ὅλα περνοῦσαν ἀπὸ τὰ χέρια του. Ἀνάμεσα στὰ ἄλλα «καθήκοντά του» ἦταν καὶ τὸ νὰ κουβαλάῃ ζαλωμένος ἀπὸ τὴν Κόνιτσα, ἀλεῦρι, ρύζι, σαποῦνι, ἀλάτι, καὶ ὅτι ἄλλο χρειαζόταν τὸ μοναστήρι.

Μιὰ φορὰ, καθὼς γύριζε φορτωμένος, ἀκριβῶς μέσ' τοῦ Καρβούνη, παραμέρισε λίγο ἀπὸ τὸ δρόμο γιὰ σωματικὴ του ἀνάγκη, καὶ ὅπως γύριζε πίσω γιὰ νὰ ξαναφορτωθῇ τὸ σακκί του, γᾶσου ἓνας Σαρακατσιάνος τσέλιγκας ποῦ κατέβαινε ἀπὸ τὴ Νταβάλιστα καὶ πήγαινε γιὰ τὴν Κόνιτσα, ξεπρόβαλε πέρα στὸ δρόμο ἀνάμεσα στὰ πυκνὰ γραβιά. Βλέποντάς τον ὁ φουκαρᾶς ὁ Γιώργας νὰ ἐμφανίζεται ἔτσι ξαφνικὰ ντυμένος μὲ φουστανέλλα, σιλάχι, μὲ κουμπούρα καὶ λοιπὰ τρομοκρατήθηκε. Νόμισε πὼς ἦταν κανένας ληστής, καὶ ἀμέσως σταμάτησε καὶ κάθησε στὰ γόνατα γιὰ νὰ ἰδῇ τί θὰ κάνῃ, καὶ σιγὰ - σιγὰ κρύφτηκε πίσω ἀπὸ μιὰ πέτρα.

Τὸ ἴδιο ὅμως ἔπαθε καὶ ὁ ἄλλος. Βλέποντας τὸν ἄγριο, κακοντυμένο, καὶ ἀξέριστον ἀπὸ μῆνες αὐτὸν γίγαντα, τὸν πῆρε κι' αὐτὸς γιὰ ληστή. Καὶ καθὼς ὁ Γιώργας γονάτισε, ὅπως εἶπαμε, πίσω ἀπὸ τὴν πέτρα, ὑπέθεσε πὼς τοῦ στήνει καρτέρι, καὶ πὼς δὲν ἀποκλείεται νὰ εἶχε καὶ συντρόφους. Τρομοκρατημένος λοιπὸν καὶ ὁ τσέλιγκας ὀπισθοχώρησε. Τῶβαλε στὰ πόδια, καὶ γύρισε στὸ μοναστήρι ὅπου διηγῆθηκε τὸ πάθημά του στοὺς παρευρισκομένους.

Μὲ ἀρκετὴ ὥρα, νὰ καὶ καταφθάνει κι' ὁ Γιώργας λαχανιασμένος καὶ λαχταρισμένος, καὶ μολογάει κι' αὐτὸς στὴν καλόγρια τὴ Μπούνω καὶ στοὺς ἄλλους τὸ δικό του πάθημα.

— Εἶδα ἓναν κλιέφτη, τοὺς λέει, πέρα στοῦ Καρβούνη, καὶ παρὰ λίγο νὰ μὲ σκοτώσῃ.

— Τὶ λιές μωρὲ Γιώργα! καὶ πὼς γλύτωσες;

— Μὴ τὰ ρωτᾶτε. Κρύφτηκα. Ἄν μ' ἐπιανε θὰ μ' ἔσφαζε.

Ὁ Σπύρος Καραμπέρης, κι' ὁ Λάκκας ὁ Βράνιστας ποὺ ἦταν τζομπάνος τοῦ μοναστηρίου, σὰν ἀτσίδες τοῦ διαβόλου ποὺ ἦταν, κατάλαβαν ἀμέσως τί εἶχε συμβῆ. Παίρνουν λοιπὸν τὸ χαζο-Γιώργα, καὶ τὸν μπάζουν μὲ τρόπο στὸ δωμάτιο ποὺ καθόταν ὁ τσέλιγκας. Ἐκεῖνος μόλις τὸν εἶδε γούρλωσε τὰ μάτια του καὶ δάγκωσε τὰ χεῖλη. Κατάλαβε ἀμέσως τὸ πάθημά του καὶ δὲν ἔβγαλε ἀνάσα καθόλου. Τὴν ἄλλη μέρα, πρὶν καλοχαράξη, σηκώθηκε κι' ἔφυγε γιὰ τὴν Κόνιτσα. Ὁ Γιώργας ὅμως οὔτε καὶ ποὺ τὸν γνώρισε.

Τὸ Χαζογιώργα πάλι, ὅταν ἔγινε ἡ μάχη μεταξὺ Τούρκων καὶ καπετάν Κρομμύδα ἔξω στὴν Ἀμμουριά, γύρω στὰ 1902—903, τὸν ἐπιστράτευσαν οἱ Τούρκοι γιὰ νὰ τοὺς δείξη τὰ μονοπάτια τοῦ δύσβατου καὶ ἀπάτητου βουνοῦ. Μόλις ἔφταναν κοντὰ σὲ κανένα κρημνὸ:

— Μή! μή! τοὺς φώναζε ὁ Γιώργας. Μὴ πιάνετ' ἀπ' αὐτοῦ, εἶναι Χα-ραλιές, δὲ μπερνάει.

Εἶναι Χαβαλιές, ἤθελε νὰ πῆ καὶ τᾶλεγε μισά.

Ὁ Γιώργας πέθανε ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, ἀλλὰ τ' ὄνομά του διατηρεῖται ὡς τὲς ἡμέρες μας στὴν Κόνιτσα, καὶ τὸ χρησιμοποιοῦν σὰν συνώνυμο τοῦ Χαζός. Π. χ. Ντίπ Γιώργας εἶσαι μωρὲ χαντακωμένε»;

11. Ἡ φτώχεια τοῦ Θωμᾶ Ντελῆ

Παντοτεινὴ φτώχεια καὶ κακομοιριά εἶχε στὸ σπίτι του ὁ Θωμᾶς τοῦ Σπύρου τοῦ Ντελῆ, καὶ μὲ τὸ σταγιὸ τὰ ψευτογύριζε ἓνα μπόρτζι βγάζοντας κι' ἄλλο θάγοντας. Ἀλλὰ ἐκείνη τὴ χρονιά ἡ ἀνέχεια εἶχε πέσει ἀπάνωθιό του μὲ τὸ τσουβάλι. Χειμῶνα εὐτυχῶς δὲν εἶχε κάνει θαρὺν, κι' ἀπὸ τσαρούχια δικὰ του καινούργια καθὼς καὶ τῆς Θωμαινας καὶ τῶν παιδιῶν εἶχε γλυτώσει, καθὼς κι' ἀπὸ σκουτιά, γιατί εἶχαν πορέψει μὲ τὰ παλιά τους. Ἀλλὰ δὲν μπορούσε νὰ γίνῃ τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὸ ψωμί, μὲ τὸ λάδι (ποὺ πάντα μὲ τὸ δράμι τὸ ξόδευαν), μὲ τὸ σαποῦνι, τὸ ἀλάτι, καὶ τ' ἄλλα ἀπαραίτητα χρειάζουμενα.

Εἶχε φτάσει τὸ μεγαλοβδόμαδο, ζύγωνε Πασχαλιά μεγάλη, κι' ὁ Θωμᾶς ὄχι μονάχα καινούργια τσαρούχια καὶ ντριλίνα φουστάνια δὲν εἶχε νὰ φιάση τῶν παιδιῶν ἢ γκουλαμάδες, ἀλλὰ οὔτε καὶ γιὰ λαμπάδες δὲν εἶχε γρόσι ν' ἀγοράσῃ οὔτε καὶ γιὰ μπομπότα ποὺ δὲν εἶχαν κι' ἀπ' αὐτὴ ἀκόμα καλὰ - καλὰ νὰ θάλουν ὀπκάτ' ἀπὸ τὴ μύτη τους. Ἀφήνομε ποὺ τέτοιες μέρες χρειάζονται καὶ τσιότσιο καθάριο γιὰ νὰ φτιάσουν δυὸ μπαντούσιες καὶ δυὸ τσιουρέκια γιὰ νὰ ξεπονέσουν. Χρειάζονται καὶ ψίχαλο κριγιάσι ν' ἀρτυθοῦν, καὶ μιὰ σταλιά κρασί νὰ βρέξουν τὸν γκιργκιλιάγκο τους...

Συλλογιοῦνταν ὁ ταλαίπωρος ὁ Θωμᾶς. Συλλογιοῦνταν κι' ἄκρη δὲν ἔβρισκε. Τί νὰ κάμῃ, ποῦθε νὰ κοιμήσῃ πέντ' ἐρημόγροσια. Ὅλο κι' ὄλο τὸ βιός του ἦταν μιὰ γομάρα ποὺ μ' αὐτὴν κουβαλοῦσε κανένα κουτσοφόρτωμα ξύλα καὶ τὰ πούλαγε κι' ἄρπαζε κανέναν ψευτοπαρᾶ. Ἐφέτος ὅμως (ἐκείνη τὴ χρονιά) σὰν εἶχε πάει ὁ καιρὸς καλός, τὰ ξύλα δὲν εἶχαν κι' αὐτὰ τράβηξη, καὶ πολλές βολές, σὰν δὲν μπορούσε νὰ τὰ πουλήσῃ, κι' ἀπόσταινε νὰ τριγυρνᾷ τοὺς δρόμους παρακαλώντας ἐδῶ κι' ἐκεῖ, τὰ γυρνοῦσε καὶ τὰ ξεφόρτωνε στὸ κατώϊ του. Μεροκάματα πάλι ἀπὸ σκάψιμο στ' ἀμπέλια καὶ στὰ μπαξιέ-

δια τῶν ἀρχόντων λιγοστά εἶχε θάλει, γιατί ταν κι' ἄλλοι πολλοὶ τοῦ σιναφιῦ του σάν κι' αὐτόν, καὶ προπάντων τὰ τσιακάλια τὰ Τουρκάκια σάν ὁ Τζιομαλῆς Γκουκέτας, ὁ Κιαμήλης Ροῦκος, ὁ Ριζᾶς Τσιολάκης, ὁ Ὅσμάν Ἀρίφης, ὁ Φούλιας τοῦ Ντερβίςλικά, κι' ἄλλοι· καὶ τὸ σκολνοῦσαν γλήγορα. Τὰ λιγοστά γρόσια ποῦχε θγάλ' ἀπὸ τὴν ἀργατιά κι' ἀπὸ τὰ ξύλα, τᾶχε ξοδέψει ὅλα στὴν ἔρμη τὴ μπομπότα, καὶ τώρα εἶχεν ἀπομείνει ἰνταλά καὶ δίχως τσακιστὸν παρὰ στὴν τσέπη του.

Ἡ καψο-Θώμαινα ἢ γυναίκα του, ποῦ ἔνοιωθε τὸν πόνο του καὶ δὲ γύρευε λοῦσα καὶ καμώματα σάν οἱ σημερινές γυναῖκες, τὸν ἔβλεπε καὶ τὸν λυπόταν, καὶ σῶπαινε, καὶ κατάπινε κρυφὰ κι' αὐτὴ τὰ δικά της τὰ φαρμάκια, χωρὶς νὰ μολογάῃ τὸν πόνο της καὶ τὸν καημὸ της.

**

Εἶχε φτάσει πιά ἡ Μεγάλῃ Πέφτη, ὅταν ὁ Θωμᾶς φάνηκε σάν νὰ ξυπνοῦσε ἀπὸ τὸ μαράζι του κι' ἀπὸ τὴ συλλογὴ του, καὶ πετάχτηκε ἀπάνω σάν ἄλλος ἄνθρωπος, καὶ σχεδὸν χαρούμενος.

— Ἐέρεις, τί σοφίστηκα γυναῖκα, ἄρχισε. Ἐμεῖς ἄλλο ἀπ' αὐτὴ τὴ γομάρα καὶ τὸ μικρὸ τὸ γομαρόπλο δὲν ἔχομε τίποτα γιὰ πούλημα· νὲ γιῶα, νὲ κατσίκι, νὲ ἀρνὶ ἢ προβατίνα. Οὔτε καὶ κόττες ἀκόμα δὲν ἔχομε. Τὴν γαῖδούρα δὲ μπορῶ νὰ τὴν πουλήσω, γιατί φέρνω καένα παρᾶ. Τὸ γομαρούλ' ὅμως θὰ τὸ πουλήσω.

— Καὶ ποιὸς τὸ παίρνει καψάντρα τόσο μικρὸ; αὐτὸ θέλει τρία χρόνια ἀκόμα νὰ γιένῃ γιὰ σαμάρι, τοῦ ἀποκρένεται ἡ Θώμαινα.

— Δὲ θὰ τὸ δώκω γιὰ ἔχον, θὰ τὸ πουλήσω γιὰ... κριγιάσι.

— Γιὰ κριγιάσι! καὶ ποιὸς τρῶει κριγιάσι γαῖδουρινό; Ἐγὼ δὲν ξέρω νὰ τρῶν μήτε Τοῦρκοι μήτε Ρωμιοί.

— Δὲ θὰ τὸ φάῃ κανένας, μοναχὰ θὰ τό... πλερώσουν γιὰ κριγιάσι.

Καὶ ὁ Θωμᾶς ἀρχίζει σιγά-σιγά καὶ τῆς ἐξηγεῖ τὸ σχέδιό του, ποῦ θὰ τὸ ἰδοῦμε στὴν ἐξέλιξή του παρακάτω, ἐνῶ ἐκείνη τὸν ἀκούει βουδῆ καὶ σταυροκοπιέται.

— Κάνε ὅτι σὲ φοβίστη, τοῦ λέει μόνο σάν τελειώνει. Θέλει νὰ διαμαρτυρηθῆ, θέλει νὰ τοῦ πῆ, ὅτι αὐτὸ ποῦ πάει νὰ κάνῃ εἶναι ἁμαρτία καὶ ἀπάτη, ἀλλὰ συλλογιέται πὼς εἶναι δυὸ αὐτοὶ καὶ τρία τὰ παιδιὰ, πέντε στόματα ποῦ θὰ μείνουν γηστικὰ τὴ Λαμπρῆ, καὶ σωπαίνει. Καὶ παρακαλάει ἴσως ἀσυνείδητα καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ κόλπο τοῦ ἀντρός της· ποῦ ἐκείνος τὸ δάνει ἀμέσως σὲ ἐνέργεια.

Παίρνει τὸ μαχαῖρι του, τὸ ἀκονίζει καλά, καὶ κατεβαίνει στὸ κατῶγι ὅπου σαιμαρώνει τὴ γαῖδουρίτσα του, καὶ παίρνοντάς την μαζὶ μὲ τὸ γαῖδουράκι της ποῦ ἀκολουθεῖ ἀμέριμνο καὶ παίζοντας ἀπὸ κοντά, τραβάει τὸν ἀνήφορο καὶ θγαίνει ψηλὰ στὸν Ἀη-Θανάση στὴ Σκρίκα. Ἐκεῖ χώνεται μέσα στὸ λόγγο στὰ βαθειά, καὶ ἀφοῦ δένει τὴ γαῖδούρα, ἀρπάζει τὸ ταλαίπωρο ἄκακο γαῖδουράκι καὶ τό... σφάζει. Τὸ γδέρνει, τὸ καθαρίζει καλά, παραχώνει τὸ κεφάλι μὲ τὸ τομάρι καὶ τὰ ἐντόσθια, καὶ κατόπι ἀργὰ τὸ δειλιγὸ φορτώνεται τὸ κρέας καὶ τραβάει γιὰ τὸ Πεκλάρι.

Ἐκεῖνα τὰ χρόνια, τὸ χωριὸ αὐτὸ ἦταν τσιοφλήκι καὶ ἐξὸν ἀπὸ δυὸ τρεῖς οἰκογένειες ταξιδεμένων, οἱ κάτοικοί του ἦταν φτωχοί. Ἀλλὰ ὅσο φτωχοὶ καὶ νᾶηταν, γιὰ τὴν Πασκαλιά κάτι θὰ πάρουν γιὰ ν' ἀρτυθοῦν, συλλογιζόταν ὁ Θωμᾶς. «Θὰ τὸ θάλω ἐφτηγὸ γιὰ νὰ τὸ ξεκάνω», μονολογοῦσε.

Είχε βαφτί και λίγο στο πρόσωπο κι' είχε παραλλαχτή για να μη τον γνωρίσουν και σαν μπήκε στο χωριό, άρχισε να περπατάη προφυλαχτικά από πόρτα σε θύρα λέγοντας: «Κριγιάσι μουσκαρίσιο έχω κυραθειά, παίρνετε; κριγιάσι μουσκαρίσιο έχω μπάρμπα».

— 'Από ποθ' είσαι μωρέ πατριώτη; τον ρωτούσαν.

— Είμ' από τὸ Σαναδό.

— Μήν είναι φοφήμ' τὸ κρέας;

— Τί λιές αὐτοῦ κυραθειά; τῶσφαξ' απ' ανάγκη κι' απ' ανέχεια για να κάμω Πασχαλιά τό... μουσχαράκι μου' τὸ κριγιάσι του μοσκοβολάει. Για μύρνα να ιδῆς.

Και τὸ μοσχοπούλησε τὸ γαϊδουράκι του ὁ Θωμᾶς, κι' ἔβαλε στὴ σακουλίσσα του κάμποσα γροσάκια και δίγροσα, κι' ἕνα κάρτο ακόμα τοῦ μεντζητιοῦ, πὸ δὲν τάχε ματαϊδῆ στα χέρια του.

Είχε νυχτώσει πλέον για καλά όταν ξέκανε τὸ τελευταῖο κομμάτι, και πήρε τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς.

Μόλις ἔμως πέρασε τὸ λάκκο και πήρε τὸν ἀνήφορο, προτοῦ σκαπετήσῃ στὴ ράχη και χαθῆ, γύρισε πρὸς τὸ χωριό, και ἔβαλε μιὰ φωνή ὅσο κι' ἀν ἤμποροῦσε δυνατή.

— 'Ακοῦστε Πεκλαρίτες, ἀκοῦστε χωριόσοο. Τὸ κριγιάσι πρὸ σας πούλησα εἶν' ἀπὸ γομαροῦλι, δὲν εἶναι μουσκαρίσιο, να μὴ φάτε και κολαστήτε... ἔ...ἔ...ἔ.

Και ἐπανελάβε τὰ ἴδια λόγια δυὸ - τρεῖς φορές, ὅσπου ἔκουσε τοὺς Πεκλαρίτες να τοῦ ἀπαντοῦν με ὀρισιές.

— "Αχ! κ.... τί μᾶς ἔκανες, μᾶς ξεγέλασες και μᾶς ἄρπαξες, τὰ γρόσια μας.

"Ακουσε κι' ἄλλες ὀρισιές και μακρινὰ κροδοβολητό. Και τότε ἔχοντας πλέον ἡσυχη και ἀναπαυμένη τὴ συνείδησή του ὁ Θωμᾶς τῶβαλε τρέχοντας στα πόδια γιατὶ κατάλαβε πὸς ἔτρεχαν να τὸν πιάσουν.

Πῆρε δρόμο θέβαια, ἀλλὰ οἱ διώκτες του ἔτρεχαν σαν ἐλάφια. 'Εδῶ τὸν ἔχουν, ἐκεῖ τὸν ἔχουν, τὸν κινεζύγωσαν' χωρὶς ἔμως και να τὸν βλέπουν γιατὶ τὸν προστάτευε τὸ σκοτάδι.

Βλέποντας ὁ Θωμᾶς πὸς κινδύνευε να πιαστή, ὁπότε σαν ἀλλοίμονό του τί θὰ τραβοῦσε — και τὰ γρόσια θὰ τοῦ τᾶπαιρναν και θᾶτρωγε ὅσες τρώει τ' ὄργανο — σκαρφάλωσε γρήγορα ψηλά σ' ἕνα δέντρο και χῶθηκε μέσα στὴν κουφάλα πὸ κατά τύχη σχηματιζόταν ἀπάνω στὸν κορμό του. 'Εκεῖ τσιούλωσε και λούφαξε ἀκούνητος.

Οἱ Πεκλαρίτες πέρασαν ἀπὸ κοντά του τρέχοντας. 'Εκानαν πρὸς τὰ δῶ, ἔκानαν πρὸς τὰ κει, ἀλλὰ τίποτε' τὸν ἔχασαν. 'Αφοῦ δὲ περιπλανήθηκαν ἔδωκα ἀρκετὴ ὄρα μέσα στὸ σκοτεινὸ δάσος, τὸ πήραν πιά ἀπόφαση πὸς τοὺς ξέφυγε ὁ κατεργάρης, και ἕνας - ἕνας συγκεντρώθηκαν φωνάζοντας και ζαναγύρισαν στὸ χωριό.

Στὸ μεταξύ, ὁ Θωμᾶς μισοπεθαμένος ἀπὸ τὸ φόβο του εἶχε χωθῆ ὀλόκληρος μέσα στὴν ἀθέατη ἀπὸ χαμηλά ἀπὸ τὴ γῆ κουφάλα, και παρακολουθοῦσε τίς κινήσεις αὐτῶν πὸ τὸν καταδίωκαν. 'Ασυναίσθητα ἐκεῖ τὰ χέρια του ἀναδεύονταν φαγουλεύοντας μέσα στὸ ἐσωτερικὸ τῆς κουφάλας και κατά τύχη ἔχωσε τὸ ἕνα μέσα στὸν κούφιο ἐπίσης κορμὸ ἑνὸς χοντροῦ κλωναριοῦ. "Αξαφνα ἔμως ἀνασκίρτησε, τὰ δάχτυλά του ἄγγιξαν κάτι σκληρὸ και μεταλλικὸ. Τὸ φαχούλεψε, και διαπίστωσε πὸς ἦταν τενεκές. Τὸν τράθηξε

πρός τὸ μέρος του. Ἦταν βαρύν, καὶ καθὼς τὸν κούνησε μετακινῶντας τον, ἄκουσε τὸν χαρακτηριστικὸ ἦχο πὺ κάνουν τὰ νομίσματα. Μὲ ἀφάνταστη χαρὰ τὸν ἔχωσε στὰ κατάβαθα τοῦ κόρφου του, χωρὶς νὰ τολμάη νὰ τὸν ἀνοίξη.

Κατόπι ἀφοκράστηκε. Οἱ διῶκτες του ἔφευγαν, ξαναγύριζαν στὸ Πεκλάρι. Κάθησε ἀρκετὴ ὥρα γιὰ νὰ βεβαιωθῆ πὺς δὲν εἶχε ξεμείνει κανένας τους παραπίσω, καὶ ὕστερα γλύστρησε γρήγορα - γρήγορα στὴ γῆ, καὶ τῶ-βαλε στὰ πόδια τρέχοντας ὅσο πιὸ γρήγορα μπορούσε.

Μόνον σὰν ἔφτασε κοντὰ στὸ κονιτσιώτικο, ἐκεῖ πὺ εἶχε δεμένη τὴ γαϊ-δούρα του, σταμάτησε νὰ ξανασάνη. Ἐκεῖ ἔβγαλε καὶ τὸ εὔρημά του καὶ μὲ δυσκολία πολλή τὸ ἀνοίξε, γιὰτὶ ὁ τεγεκὲς ἦταν σκουριασμένος. «Καὶ γοῦ-στο νᾶχη τίποτε μπακιρένιες καραντάνες», συλλογιζόταν ὅσο προσπαθοῦσε νὰ τὸν ἀνοίξη. Ἀλλὰ σὰν τὸν ἀνοίξε τὰ μάτια του θαμπώθηκαν. Ὁ τεγεκὲς ἦταν γεμάτος λίρες καὶ ναπολεόνια πὺ λαμποκοποῦσαν καθὼς ἔπεφταν ἀπά-νω τους οἱ ἀσημένιες ἀκτίνες τοῦ φεγγαριοῦ πὺ τώρα μόλις εἶχε κρούξει. Τὰ μέτρησε. Ἦταν ἀπάνω ἀπὸ ἑκατὸ κομμάρια, λέει ὁ ἀφηγητὴς τῆς ἱστο-ρίας μας, ὁ γέρο - Λάζος Νάτσης τῆς Κατέρως.

Κόντεψε νὰ ζουρλαθῆ ἀπ' τὴ χαρὰ του ὁ Ντελῆς. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ Θώ-μαινα ἢ γυναῖκα του, ὅταν ἀργὰ κοντὰ τὰ μεσάνυχτα ἔφτασε στὸ σπῆτι του, καὶ κλειδωμανταλώθηκαν καὶ τὰ ξαναμετρήσανε μαζί κάτω ἀπὸ τὸ θαμπὸ φῶς πὺ ἔρριχνε τσιρίζοντας τὸ δαδὶ ἀπ' τὸν ὀλόμαυρο φεγγίτη τους.

— Τίποτα κλέφτες θὰ τᾶχαν κρυμμένα ἀντρα, καὶ ἦταν τυχερό μας, εἶπε ἡ Θώμαινα.

— Ὅποιοι καὶ νὰ τᾶχαν γυναῖκα, μὴ θᾶλης τσιμουδιά, τῆς ἔκανε ὁ Θωμᾶς.

Κατόπι τῆς ἐξήγησε πὺς δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ φυλάγουν στὸ σπῆτι τους γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακό, μὴ τοὺς κάνουν καμμιά ἔρευνα, καὶ τᾶκρυψε ἔξω στὸ λόγγο κάπου ἐκεῖ γύρω πρὸς τὴν Ἁγία Βαρβάρα. Τὰ φῶνια τῆς Πασκαλιάς τᾶκανε ἀπὸ τὰ γρόσια πὺ εἶχε πιασει ἀπὸ τό... κρέας τοῦ γομαρόπλου.

Καὶ τὸ κρύψιμο στὴν ἀρχὴ ἔγῆκε σὲ καλὸ, γιὰτὶ ὁ μπακάλης πὺ φῶ-νιζε ἡ Θώμαινα, σὰν τὴν εἶδε ὕστερα ἀπὸ καιρὸ νὰ χαλάη μιὰ λίρα, δυὸ, τρεῖς, τὸ διέδωσε στὸν κόσμον, καὶ τὸ μυστικὸ ἔφτασε ὡς τ' αὐτιά τοῦ Τούρ-κου ἀστυνόμου, ὅτι τὸ καὶ τό, «ὁ Θωμᾶς τοῦ Ντελῆ χαλνάει λίρες». Ὁ Γι-οῦζμπασης τότε, ὑποφιαζόμενος πὺς αὐτὲς ἦταν προῖον ληστείας ἢ κλοπῆς, πῆγε καὶ τοῦ ἔκανε ἔρευνα καὶ τὸν ἀνέκρινε. Ἀλλὰ δὲν βρῆκε τίποτε, γιὰτὶ ὁ Θωμᾶς, ὅπως εἶπαμε, δὲν ἦταν κουτὸς νὰ τὲς φυλάη μέσα στὸ σπῆτι του.

Ἀλλὰ ἀν στὴν ἀρχὴ τὸ κρύψιμο τοῦ ἔγῆκε σὲ καλὸ, κατόπι τοῦ ἔγῆκε ἔξω καὶ φαρμάκι.

Μὲ καιρὸ ξαναχάλασε κι' ἄλλες λίρες ἀπὸ μιὰ - μιὰ πολὺ κρυφὰ κι' ἀπόκρυφα τώρα σ' ἕναν ἔμπιστό του σαράφη, καμμιά δεκαριά ὄλες - ὄλες μαζί μὲ τὲς πρῶτες· ἀλλὰ στὸ τέλος πηγαίνοντας κάποια βραδυὰ στὸ μέρος πὺ τὲς εἶχε κρυμμένες δὲν βρῆκε οὔτε... τσακιστή. Κάποιος τὸν παραμόνε-ψε φαίνεται κρυφὰ, καὶ τοῦ τὲς βούτηξε ἀντάμα μὲ τὸν τεγεκέ.

Στενοχωρήθηκε πολὺ στὴν ἀρχὴ, πῆγε νὰ σκάση ἀπὸ τὸ κακό του· ἀλ-λά κατόπι τὸ πῆρε ἀπόφαση.

— Οὔτε εἶχε ὁ παπᾶς βόϊδι, οὔτε θ' ἀποχτήση, εἶπε στὴ γυναῖκα του· ἐμεῖς φτωχοὶ γεννηθήκαμαν, φτωχοὶ θὰ πεθάνωμε...

Καὶ ρίχτηκε καὶ πάλι ὅπως πρῶτα στὸν ἀγῶνα τῆς σκληρῆς βιοπάλης.

12. 'Ο Ντίνια Χαρίσης

Ἀνάμεσα στοὺς παληοὺς λαϊκοὺς τύπους καὶ στοὺς μοσχόμαγκες τῆς Κόνιτσας κατὰ τὴν ἐποχὴ τῆς Τουρκοκρατίας, ἐξέχουσα θέσι κατέχει καὶ ὁ περίφημος Κατωκονιτσιώτης Ντίνιας Χαρίσης, ποὺ τὰ κατορθώματα καὶ τὰ ἀνέκδοτά του εἶναι πάμπολλα, καὶ μᾶς ἔχουν ἀπασχολήσει καὶ ἄλλοτε. Ψευτογεωργὸς καὶ κυνηγός, εἶχε κάνει καὶ ντραγάτης ἢ αὐλακᾶς ἀλλὰ τὸ κύριο ἐπάγγελμά του ἦταν τὰ... τυχερὰ τῆς νύχτας. Κλασσικὸς τεμπέλης, ραχάτευε ὅλη τὴν ἡμέρα στὸ παζάρι, ἢ κάτω ἀπὸ τοὺς ἴσκιους τὸ καλοκαῖρι, καὶ μόλις νύχτωνε, ἔτρεχε ἀλλοῦ ν' ἀρπάξη σφαχτά, ἀλλοῦ νὰ κλέψη φρούτα ἢ καλύβες μὲ χορτάρι, κι' ἀλλοῦ νὰ διαρρήξῃ σπήτια, καὶ πολλές φορές νὰ ληστέψῃ καὶ ἀνθρώπους. Αὐτὲς τὲς δουλειὲς τὲς ἔκαμνε ἄλλοτε μόνος του, κι' ἄλλοτε συνεταιρικὰ μὲ ἄλλους φίλους του, μὲ κάποιον συνονόματό του, μὲ τὸν Κόλια Ντάμα μὲ τὸν Σιεφκιὲτ τοῦ Σουλεϊμάναγα, μὲ τοὺς γιουὺς τῆς Ραϊφέκις, μὲ τὸν Κολίτσα, καὶ ἄλλους.

Πολλὲς φορές, ὅπως εἶπαμε «δούλευε» καὶ ὀλομόναχος. Βαφόταν μὲ καπνιά καὶ μεταμφιεζόταν σὰν διάβολος, καὶ παίρνοντας τὴν καραμπίνα του πήγαινε καὶ τῶπιανε κάποτε πρὸς τὴ Γορίτσα, καὶ τὶς πιὸ πολλές φορές στὰ στενὰ τῆς Πλάκας, ἢ στὴ Σιουμάρα πρὸς τὸ Κρυονέρι. Ἄμα ἔβλεπε κανέναν μοναχικὸ διαδάτη περιποιημένον, ἔστηγε τὸ ταλαγάνι ἢ τὴν παλιοκάπα του σὲ καμμιά ραχοῦλα γιὰ νὰ φαίνεται πὼς κάποιος βρίσκεται ἐκεῖ, κι' αὐτὸς πεταζόταν στὸ δρόμο καὶ μὲ προτεταμένο τὸ ντουφέκι του τὸν ἀνάγκαζε νὰ τοῦ παραδώσῃ τὸν πορτομανέ, τὴν ὥρα (ρολόγι), τὰ δαχτυλίδια καὶ τὰ σκουτιὰ καὶ τὰ τσαρούχια του ἀκόμα ἂν ἦταν καλά, καὶ ὅτι ἄλλο πρᾶγμα τῆς ἀξίας εἶχε ἀπάνω του.

Γυρνοῦσε καμιά φορά καὶ πρὸς τὸ μέρος ποὺ εἶχε στημένη τὴν κάπα του, καὶ καμώνονταν τάχα πὼς ρωτοῦσε τὸν ἀνύπαρκτο ἀρχηγό του.

— Τί λὲς καπετάνιε, νὰ τὸν χαλάσω ἢ νὰ τὸν ἀφήσω νὰ φύγῃ;

Καὶ κατόπι γυρίζοντας πρὸς τὸ τρομοκρατημένο καὶ ξεγυμνωμένο θῦμα του:

— Ἄειντε, ἄειντε, τράβα ὁ καπετάνιος σοῦ χαρίζει τὴ ζωή.

Ἡ λαϊκὴ παροιμία ὁμῶς λέει πὼς πολλές φορές πηγαίνει ἢ κολοκύθα γιὰ νερὸ ἀλλὰ στὸ τέλος πέφτει καὶ τσακίζεται. Τὰ ἴδια λοιπὸν ἔπαθε κι' ὁ Ντίνιας ἀντάμα μὲ τὴν καραμπίνα του.

Ἐνα ἀπὸ τὰ ὑποψήφια θύματά του, Σταριτσιώτης ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὸ Κεράσσο, ποὺ κάτι εἶχε ἀκούσει μέσες - ἄκρες γιὰ τὰ κόλπα τοῦ Ντίνια καὶ τὸν γνῶριζε καὶ λίγο χωρὶς ἐκεῖνος νὰ τὸν ξέρῃ, ψυχωμένος καὶ χεροδύναμος ἄντρας καθὼς ἦταν, δὲ δίστασε καθόλου.

Τὴ στιγμὴ ποὺ ὁ Ντίνιας ἔστριψε λίγο τὸ βλέμμα του γιὰ νὰ μιλήσῃ τάχα στὸν ὑποτιθέμενο σύντροφο, δηλαδὴ στὴν κάπα του, ἄρπαξε μὲ ἀστραπιαία ταχύτητα τὴν κάννη τῆς καραμπίνας καὶ τὴν ἔστριψε μακριὰ ἀπὸ τὸ κορμί του. Καθὼς ὁ Ντίνιας κατάπληκτος καὶ πανικόβλητος πίεσε τὴ σκανδάλη τὰ βόλια πῆγαν πέρα, καὶ ὁ χεροδύναμος διαδάτης (τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου δὲν διασώθηκε ἀπὸ τὴν παράδοση) τοῦ ἀπόσπασε μὲ μεγάλη εὐκολία τὸ τουφέκι ἀπὸ τὰ χέρια του. Βλαστημῶντας ὁ ψευτοληστής τράβηξε τὴν κάμα του, ἀλλὰ πρὶν προλάβῃ νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ, δέχτηκε κατακέφαλα τὸ κοντάκι τῆς καραμπίνας, καὶ σωριάστηκε κάτω μισολιπόθυμος.

— Τώρα θά σου δείξω ἐγὼ Ντίνια πόσ' ἀπίδια παίρν' ὁ σάκκος, τοῦ εἶπε τὸ παρ' ὀλίγον θῦμα του. Θά σέ κάνω νά μὴ ξαναπατήσης πιά στὴν Πλάκα καὶ στὴ Σιουμάρα.

Καὶ τὸν ἔκανε τ' ἀλατιοῦ, τῶδωσε ὅσες δίνουν στ' ἄργανο.

Ὅταν πιά ὁ διαβάτης ἀπὸ τὸν ὁποῖο βρῆκε τὸ μπάριπα του ἔφυγε, μὲ μεγάλο κόπο κατόρθωσε ὁ Ντίνιας νά σηκωθῆ, νά μαζέψῃ τὰ κομμάτια τῆς τσακισμένης καραμπίνας του, καὶ νά ξαναγυρίσῃ βογγώντας καὶ στενάζοντας στὴν Κόνιτσα.

Κάθησε ἀρκετὸν καιρὸ κατάκοιτος στὸ στρῶμα, ἀλλὰ μυαλὸ δὲν ἄλλαξε, τὴν τέχνη δὲν τὴν ἀπαράτησε. Ἐξακολούθησε καὶ πάλι τὸ βιολὶ του, μὲ τὴ διαφορὰ ὅμως ὅτι ὕστερα, ἀντὶ νά πηγαίνη μόνος του σὰν πρῶτα, ἔπαιρνε καὶ παρέα ὅταν ἐπρόκειτο γιὰ σοβαρὲς δουλειές. Τὸ τέχνασμα μὲ τὴν κάπα τὸ ἐγκατέλειψε γιὰ πάντα.

Τὸ τελευταῖο κόλπο τοῦ Ντίνια πού τὸν ἔστειλε γιὰ χρόνια φυλακὴ, ἀπ' ὅπου ὄγῃκε γερασμένος καὶ σὲ λίγα χρόνια πέθανε· ἦταν μιὰ ἱεροσυλία.

Κάποτε ἔτυχε νά περάσῃ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα ἓνας καλόγερος ἀπὸ τὸ περίφημο μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Λαμπόδου νομίζω, ὁ ὁποῖος περιπατοῦσε στὰ χωριά καὶ συγκέντρωνε συνδρομὲς καὶ βοηθήματα.

Ὁ Ντίνιας λοιπὸν μαζί μὲ τὸν συνονόματό του καὶ μὲ τὸν νεαρὸ κουνιάδο του τὸν Κότσιο Ντίνα Ρούση τὸν σταμπάρησαν, καὶ ἀγαίνοντας ὁ καλόγερος στὴν Πλάκα γιὰ νά πάῃ γιὰ τὸ Κεράσοβο τὸν ἄρπαξαν. Τοῦ πῆραν ὅτι εἶχε καὶ δὲν εἶχε, καὶ τέλος καὶ τὸν μεγάλο ἀσημένιο θαυματουργὸ σταυρὸ τοῦ ἀγιάσματος.

Τρομοκρατημένος καὶ ἀγαναχτισμένος ὁ δούστυχος Καλόγερος γύρισε στὴν Κόνιτσα καὶ κατάγγειλε στὶς ἀρχές τὸ πάθημά του.

Συγκεντρώσανε τότε λοιπὸν ἀμέσως οἱ ζαπτιέδες ὅλους τοὺς ὑπόπτους, καὶ ὁ γέροντας ἀναγνώρισε τὸν νεαρὸ Κότσιο Ντίνα Ρούση, ὁ ὁποῖος, ὕστερα ἀπὸ ἄγριο ξυλοκόπημα, μαρτύρησε τὰ πάντα. Τὰ χρήματα βρέθηκαν σχεδὸν ὅλα, κι' ὁ μεγάλος ἀσημένιος σταυρὸς βρέθηκε κι' αὐτὸς χωμένος μέσα στό... ἀποχωρητήριο τοῦ Ντίνια Χαρίση.

Τοὺς στείλανε καὶ τοὺς τρεῖς στὰ Γιάννενα στὰ μπουντρούμια, ὅπου ὁ Κότσιο Ντίνας Ρούσης πέθανε, καὶ οἱ ἄλλοι δυὸ ξαναγύρισαν ἀφοῦ ἔκαναν ἀρκετὰ χρόνια φυλακισμένοι.

Ἄλλὰ οἱ ἄθλοι καὶ τὰ ἀνέκδοτα τοῦ Ντίνια Χαρίση εἶναι ἀνεξάντλητα.

Κάποτε ὁ Ντίνιας μὲ τὴν παρέα του κλέψανε τὰ κριάρια τοῦ Κίτσιου Πεκλαρίτη, κι' ἐκεῖνος τοὺς κατάγγειλε στὸ Γιούζμπαση Νετζήπ Ἐφέντη, τὸν Διοικητὴ Χωροφυλακῆς Κονίτσης καὶ τοὺς φυλάκωσε.

Ὁ καταπληκτικὸς ὅμως αὐτὸς ἐκπρόσωπος τῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας τάχε τὸ ἓνα μὲ τοὺς ζωοκλέφτες, καὶ ἐπειδὴ ἔπαιρνε κι' αὐτὸς στὰ κρυφὰ τὸ μοιράδι του σὲ μανάρια κλπ. ἀπὸ τίς... ἐπιχειρήσεις των, δὲν τοὺς κακοποιοῦσε ποτέ.

— Πῶ εἶσαι σίγουρος ὦρὲ Κίτσιο πῶς τὸ Ντίνια στὰ πῆρε τὰ κριάρια; ρωτοῦσε τὸν παθόντα.

— Κατασίγουρος Ἐφέντη μου.

— Μὰ αὐτὸς τὸ πιάνει χάσια καὶ λέει πῶς δὲν ξέρεي τίποτα· τῶχω τσακίσει στὸ ξύλο καὶ δὲν μαρτυράει.

Καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἔμπιστο ζαπτιέ του.

— Κατέβη κάτω στο κατώϊ ὥρῃ Ἄλῃ, καὶ τράβα του ἓνα καινούργιο μπερντάκι, θαρῶ μὴ τὰ μαρτυράει.

Καὶ ὁ Ἄλῃς κατέβηκε καὶ σὲ λίγο ἀκουγόταν καθαρά τὰ χτυπήματα καὶ οἱ φωνές τοῦ Ντίνια.

— Πῶ γιὰ, τὸ σκοτώνει στὸ ξύλο τὸ λιανέτη, ἔλεγε ὁ Γιούζμπασης.

Σὲ λίγη ὥρα ὁ Ἄλῃς ξαναπέδησε ἀπάνω.

— Τὸ πέθανε στὸ κουρμπάτσι τὸ μασκαρᾶ ἐφέντη μου, δὲ μαρτυράει τίποτα, ἔκανε, θὰ πεθαίνει ἀπὸ τὸ πολὺ ξύλο.

Στὴν πραγματικότητα ὅμως, τί συνέβαινε... Ὁ Ἄλῃς χτυποῦσε μὲ τὸ κουρμπάτσι του ἓνα τενωμένο τραγοτόμαρο ἀπὸ παλαιότερα κλειμμένα σφαχτά, κι' ὁ Ντίνιας ξεφώνιζε... ἄδαρτος, γιὰ τὰ μάτια τοῦ κόσμου.

Ἄλλοτε πάλι, ὁ Ντίνιας εἶχε κλέψει ἓνα χρονιάρικο τραγάκι τοῦ Κουτσουφλιανίτη Νάσιου Κορδᾶ, ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ποῦ εἶχε τὴ γιορτὴ του γιὰ νὰ κάνη τσιμποῦσι.

Τῷ φερε στὸ σπῆτι του, καὶ τὸ μισὸ τῷ κρυψε στὴν κουφάλα μιᾶς συκιάς ποῦχε στὸν κῆπο του, καὶ τ' ἄλλο μισὸ — ἀφοῦ ἔφησε ἀρκετὸ καὶ ἔφαγε ἀντάμα μὲ τὴν Ντίναινα καὶ τὰ παιδιὰ του — τὸ κρέμασε σὲ μιὰ γωνιὰ γιὰ νὰ τῷ χουν πρόχειρο νὰ μαγειρέψουν.

Ὁ Κορδᾶς ὅμως, τρομερὸς ἰχνηλάτης, παρακολούθησε τὰ ἴχνη καὶ σιγά-σιγά ἔφτασε ὡς τὸ σπῆτι τοῦ Ντίνια. Βεβαιότατος δὲ ὅτι ἐδῶ θὰ βρισκόταν τὸ κλειμμένο τραγάκι του, χτύπησε τὴ θύρα.

— Καλημέρα κυρὰ Ντίναινα, τῆς λέει, ποῦναι ὁ κέντρας σου;

Βγήκε ἡ Ντίναινα στὸ παράθυρο.

— Δὲ φάνηκε ἀκόμα, τοῦ ἀπαντᾷ αὐτὴ θάλαϊ στὴ δουλειά' του στὸ Λιατοδοῦνι.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ, ὁ Ντίνιας ἦταν ντραγάτης σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ. Ἀπὸ τὸ ταραγμένο ὕφος τῆς ὅμως ὁ Κορδᾶς κατάλαβε πῶς τὸν γελοῦσε, καὶ ξαναρώτησε.

— Στ' ἀλήθεια, δὲν εἶναι μέσα;

— Στ' ἀλήθεια, τί ψεῖματα, τί τὸν θέλεις; ρώτησε ἡ γυναῖκα.

— Γιὰ κάποια δουλειά, ἀπάντησε ἀόριστα ὁ Κορδᾶς. Καὶ χωρὶς νὰ προσθέσῃ τίποτε ἄλλο, ἔφυγε καὶ τράβηξε κατ' εὐθείαν γιὰ τὴν Τουρκικὴ ἀστυνομία.

Καὶ πραγματικά, ὁ Ντίνιας δὲν ἦταν μέσα ἐκείνη τὴν ὥρα. Εἶχε εἰσῆ μιά γάστρα μὲ ξένα μποστανικὰ γιὰ νὰ συμιαζέψῃ φρέσκα κρεμμύδια καὶ μαρούλι, καὶ σὲ λίγο ἔφτασε.

— Ἐλα γλήγορα, ποῦ ἦσουν, τοῦ λέει ἡ Ντίναινα.

— Γιατί, τί συμβαίνει;

— Μὴ τὰ ρωτᾷς.

Καὶ τοῦ διηγήθηκε πῶς πέρασε ὁ Νάσιος Κορδᾶς.

— Μὲ πῆρε χαμπέρι φαίνεται ὁ κ.... Γλήγορα νὰ τὸ μαστορέψω, ἀμπάρωσε τὴ θύρα.

Καὶ ἐνῶ ἡ Ντίναινα ἔτρεχε νὰ ἐκτελέσῃ τὴν προσταγὴ του, ὁ Ντίνιας μάζεψε διαστικὰ τὰ κόκκαλα, ἄρπαξε καὶ τὸ κρέας, τὰ τύλιξε ὅλα μαζὶ στὸ τομάρι, τᾶχωσε σ' ἓνα σακκί, κι' ἐτοιμάστηκε νὰ φύγῃ γιὰ νὰ τὰ κρύψῃ μακριὰ στὸν κῆπο. Πρὶν ἀνοίξῃ τὴ θύρα ὅμως, θέλησε νὰ βεβαιωθῇ πῶς

δέν ἦταν κανένας ἔξω στο δρόμο νά τόν ἀντιληφθῆ, καί ἔτρεξε νά κοιτάξῃ ἀπό τὸ παράθυρο.

Ἀλλά ὀπισθοδρόμησε ταραγμένος. Ἐνας τσιαούσης μὲ τέσσερις - πέντε ζαπτιέδες ἐρχόταν κατ' εὐθείαν γιὰ τὸ καλυδόσπιτό του. Στάθηκε γιὰ λίγα δευτερόλεπτα σὰν ἀποσβολωμένος· ἀλλὰ ἀμέσως τὸ μυαλό του λειτούργησε σὰν ἀστραπή.

Ὅταν ὕστερα ἀπὸ λίγα λεπτά ὁ τσιαούσης μὲ τοὺς ζαπτιέδες του ἔμπαιναν μέσα — ἀφοῦ τοὺς ἄνοιξε ἡ Ντίνια μὲ μιὰ μικρὴ καθυστέρησι — τὸν βρῆκαν νά ἐτοιμάζεται γιὰ τὴν ἐκκλησιά.

— Καλημέρα ὦρὲ Ντίνια, τοῦ εἶπε ὁ τσιαούσης ποῦ ἦταν καί λίγο γνωστός, τί φιάνεις;

— Καλωσόρισες ἐφέντη στο φτωχικό μου. Ὅπως γλιέπ'ς ἐτοιμάζομαι γιὰ τὴν ἐκκλησιά. Γιορτάζω σήμερα κι' ἀλλάζουμουν' γι' αὐτὸ δέν σὰς ἄνοιξα κι' ἀμέσως, νά μὲ συμπαθᾶτε· τοῦ ἀποκρίθηκε μὲ τὸ ἀθώτερο ὕφος τοῦ κόσμου ὁ παλαίμαχος κλεφταρᾶς. Καί γυρνῶντας πρὸς τὴ γυναῖκα του ποῦ κούναγε τὴ σαρμανίτσα σὲ μιὰ γωνιά:

— Βάλε κανένα ρακί, τῆς λέει, κέρασ' τὰ παιδιὰ· ἄφησέ το τὸ μικρό, ἀποκοιμήθηκε τώρα.

— Δέν ἀδειάζουμε γιὰ τέτοια πράματα τώρα ὦρὲ Ντίνια, κλέφτηκ' ἓνα τραῖ καί περβατοῦμε καί κάνωμ' ἔρευνα στὰ σπήτια, ἀποκρίθηκε ὁ τσιαούσης. Νά μᾶς συμπαθᾶς, ἀλλὰ θὰ κάμωμε καί στο δίκό σου, μᾶς διάταξε ὁ Γιούζμπασης.

— Νά κάνετε τὴ δουλειά σας Τσιαούς Ἐφέντη, ἀλλὰ ἐγὼ δέν ἔχω ἰδέα ἀπ' ὅτι μού λιέτε, ἔκανε μὲ προσποιητὴ ἀταραξία ὁ Ντίνιας.

Οἱ ζαπτιέδες ἔφαξαν τὰ πάντα, ἔκαναν τὸ σπήτι ὅλο ἄνω κάτω, ὡς καί στο μπουχαρί καί στο... ἀποχωρητήριο τήραξαν, ἀλλὰ δέν κατόρθωσαν νά βροῦν τίποτε.

Θυμωμένος τότε ὁ Τσιαούσης — καί μὲ τὸ δίκιο του ἀφοῦ ὁ Κορδᾶς τὸν εἶχε δεβαιώσει πὼς ὁ Ντίνιας τὸκλεψε — τὸν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ γιακᾶ.

— Λέγε ὦρὲ Ντίνια ποῦ τὸχεις κρυμμένο, ποῦ τὸ πῆγες; λέγε γιατί θὰ σὲ στρώνω στο κουρμπάτσι.

— Δέν ξέρω τίποτα Ἐφέντη μου.

Ὁ τσιαούσης στράφηκε πρὸς τὴ γυναῖκα.

— Λέγε μωρὴ ἐσύ, ποῦ τὸχετε. Θὰ σὰς τσακίζω καί τοὺς δυὸ στο ξύλο, τῆς ἀγριοφώναξε.

— Δέν ξέρω τίποτ' ἀφέντη μου, ὁ ἄντρας μου δέν ἤφερε τίποτα. Ἄν σὰς λέω ψέματα, νά τὸ θάψω αὐτὸ ποῦ κουνῶ στὴ σαρμανίτσα, κλαψούρισε τὸ ἀντάξιο ἕτερο ἥμισυ τοῦ Ντίνια.

— Νά τοῦ φᾶμε τὰ κόκκαλα, ἂν σὰς λιέμε ψέματα, πρόστεσε καί ὁ Ντίνιας, δείχνοντας πρὸς τὸ μέρος τῆς σαρμανίτσας.

Μπροστὰ στοὺς φοβεροὺς καί τρομεροὺς αὐτοὺς ὄρκους, καί ὁ τσιαούσης σταμάτησε δισταχτικὸς καί ἀμφίρροπος.

— Γιὰ ψάξτε καί γυρέψετε ἀκόμα μιὰ φορὰ σπήτι καί μπαξιέ, διάταξε τοὺς ζαπτιέδες του.

Καί ἡ ἔρευνα ἐπαναλείφθηκε, ἀλλὰ χωρὶς ἀποτέλεσμα κι' αὐτὴ τὴ φορὰ.

Ὁ τσιαούσης μαλάκωσε.

— "Αδίκαια... σὲ κατηγορήσαν ὥρὲ Ντίνια, τοῦ εἶπε, δάλε μας τώρα νὰ πιοῦμε ἀπὸ ἕνα ρακὶ γιὰ νὰ σοῦ εὐχηθοῦμε τὰ χρόνια πολλά.

Καὶ ἀφοῦ ρούφηξαν ἀπὸ τρία - τέσσερα τσίπουρα, ποῦ προερχόταν ἀπὸ κλεμένα σταφύλια κι' αὐτά, τὸν χαιρετήσανε καὶ ἔφυγαν.

Ὁ Ντίνιας τοὺς ξεπροβάδισε μὲ προσκυνήματα καὶ τεμενάδες ὡς τὴν ὀξώθουρα, καὶ κατόπι γύρισε μέσα στὸ καλυδόσπητό του σκασιμένος στὰ γέλια. Ὑστερα ἀπὸ λίγη ὥρα ξεκινούσε καμαρωτὸς - καμαρωτὸς καὶ στολισμένος μὲ τὰ γιορτινά του γιὰ τὴν ἐκκλησία νὰ πάρη τὴ φιγούρα του.

"Ἄν ὁ τσιαούσης ὅμως ἦταν πιὸ ἔξυπνος, ἴσως νὰ ἐπεξέτεινε τίς ἔρευνές του καὶ ὡς τὴ σαρμανίτσα, καὶ τότε θὰ ἀνακάλυπτε πὼς ἐκεῖνο γιὰ τὸ ὁποῖο ὀρκιζόταν ὁ Ντίνιας νὰ τοῦ φάη τὰ κόκκαλα δὲν ἦταν τὸ παιδί του, ἀλλὰ ἦταν τὸ τρυφερὸ κρέας ἀπὸ τὸ τραγάκι τοῦ Νάσιου Κορδᾶ καὶ ὁ Ντίνιας ἀντὶ νὰ στέκεται τώρα κορδωτὸς στὸ στασίδι τῆς ἐκκλησίας, θὰ ὀρικόταν στὸ γκιζντάνι.

Καὶ ἕνα ἀκόμα ἀπὸ τὰ κόλπα τοῦ Ντίνια, ποῦ δὲν στέφθηκε ὅμως ἀπὸ ἐπιτυχία, χάρις στὴν ἐπέμβαση τοῦ νεφεληγερέτη Δία, εἶναι τὸ ἀκόλουθο:

Τριγυρίζοντας ἕνα ἀπόγειομα κατὰ τὴ συνήθειά του κάτω στὸ γεφύρι τοῦ Σιάδ - Κατῆ ὁ Ντίνιας γιὰ νὰ βλέπη ποιοὶ καὶ τί σοὶ ταξιδιωτὲς ἀπὸ τὰ χωριά ἐρχόταν ἀπὸ τὰ Γιάννενα ἢ κατέβαιναν, γιὰ νὰ κανονίζη νὰ τοὺς ξεμπαρμπαλεύη τὴ νύχτα ἢ τὸ πρωῒ, νάσου καὶ βλέπει ἕναν πλούσιο ἀκροντυμένο τσέλιγκα καβάλλα στ' ἄλογο του. Ἦταν ὁ Ἀντρέας Γίτσας ἀπὸ τὴ Φούρκα.

Σταμάτησε γιὰ λίγο νὰ ποτίσῃ τὸ ἄλογο, καὶ νὰ ταιμπόνηρῃ ἀλούπα ὁ Ντίνιας τὸν κοντοζύγωσε, τοῦ ζήτησε τσιγάρο, καὶ τοῦ ἄνοιξε κουδέντα. Ἐμαθε λοιπὸν πὼς ἐρχόνταν ἀπὸ τὰ Γιάννενα, καὶ πὼς εἶχε καὶ ἀρκετὰ φῶνια ποῦ τὰ ἔκανε γιὰ τὸ γάμο τῆς κόρης του ποῦ θὰ στεφάνωνε τὴν ἐρχομένη Κυριακή.

— Τὸ καλὸ ποῦ σοῦ θέλω ἀφετηρῆ, νὰ μὴν ξημερώσης μέσα στὴν Κόνιτσα, τοῦ λέει ὁ Ντίνιας. Οἱ Τοῦρκοὶ παίρνουν τὰ πράγματα γιὰ ἀγγαρεία καὶ θὰ σοῦ πάρουν τ' ἄλογο.

— Τί λὲς μωρὲ πατέρα! καὶ τώρα τί νὰ κάμω; ἔκανε στενοχωρημένος ὁ τσέλιγκας.

— Νὰ σοῦ πῶ εἰς τί θὰ κάμης. Ἐλα νὰ σὲ πάω σ' ἕνα μύλο, στὸ μύλο τοῦ μπαμπᾶ πέρ' ἀπὸ τὴν Ἐπόλιτσα εἶναι ἀδειανός, ὁ μυλωνᾶς λείπει καὶ εἶναι φίλος μου (ἦταν ὁ Κόλιας Ντάμας νομιζῶ, ἀλλὰ ἔλειπε μακριὰ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα). Ἦλ' ἔρῃς ἐκεῖ γιατίκι νὰ κοιμηθῆς, καὶ τὸ πρωῒ χαραῖ σ' κώνεσαι, παίρνεις τὸν ἀνήφορο, καὶ ὀγαίν'ς στὴν Πλάκα καὶ φεύγεις.

Ἐδεῖπε κι' ἄλλα διάφορα ὁ κατεργάτης ὁ Ντίνιας καὶ τὸν ἔπεισε.

Τὸν πήρε λοιπὸν, τὸν πήγε στὸν μύλο τοῦ μπαμπᾶ, κι' ὅσο νὰ καλοσκοτεινιάσῃ ξαναγύρισε στὴν Κόνιτσα κι' ἔτρεξε νὰ ἔρῃ τοὺς φίλους του, τὸν συνονόματό του καὶ τὸν Ντίκα (Σαδᾶκ) τ'ς Ντίλωσ. Τοὺς ἐξήγησε μὲ λίγα λόγια τί συνέβαινε, καὶ κείνοι ἔσπευσαν στὰ γλήγορα νὰ ἐτοιμαστοῦν, καὶ κατόπι οἱ τρεῖς ἀντάμα νὰ τρέξουν νὰ ξεπουπουλήσουν τὸ ἀνύποπτο κελεποῦρι τὸν τσέλιγκα.

Ἄλλὰ, «ἄλλαι μὲν δουλαὶ Ντίνια Χαρίση, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει». Ὅσο νὰ ἀλλάξουν ροῦχα καὶ νὰ παραλλαχτοῦν, νὰ δάψουν τὰ μοῦτρα τοὺς μὲ καπνιά, καὶ νὰ ὀπλιστοῦν, ἄνοιξαν ξαφνικὰ οἱ καταρράχτες τοῦ οὐρανοῦ (ἦταν Μάης μῆνας) κι' ἄρχισε νὰ πέφτῃ ἄροχὴ ραγδαισιτάτη. Οἱ τρεῖς κακοποιοὶ

ὅμως δὲν ἔδωσαν καθόλου σημασία σ' αὐτό· ἐνώθησαν καὶ τράδηξαν γραμμὴ γιὰ νὰ ἐκτελέσουν τὸ σκοπὸ τους.

Βαδίζοντας μέσα στὸ πηχτὸ σκοτάδι ποὺ τὸ ἔσχιζαν κάθε λίγο οἱ λάμπες ἀπὸ τὰ ἀστραπόβροντα, ἔφτασαν ὡς τὸ χεῖμαρο τῆς Τοπόλιτσας· καὶ τότε διαπίστωσαν, μὲ μεγάλη τους στενοχώρια, πὼς εἶχε φέρει τόσο μεγάλη κατεβασία ποὺ ἦταν ἀδύνατο νὰ περάσουν ἀντίπερα. Πῆραν τὸν ἀνήφορο μήπως λάχη καὶ βροῦν κανένα πέρασμα, ἀλλὰ τίποτε. Γεφύρι πέτρινο δὲν ὑπῆρχε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Κάτι ξύλινες ψευτολιάσες ποὺ ἔφιαναν οἱ καμπίσιοι τὲς εἶχε παρασύρει ὅλες τὸ ὀρμητικὸ ρεῦμα.

Περπλανήθηκαν ὥρες ὀλόκληρες σιαπάνω - σιακάτω βρεγμένοι ὡς τὸ κόκκαλο, ἀλλὰ στάθηκε ἀδύνατο νὰ περάσουν. Βλαστημοῦσαν καὶ ἔβριζαν συνέχεια. Τέλος τοὺς πῆρε ἡ χαραυγὴ καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ γυρίσουν στὴν Κόνιτσα ἄπρακτοι.

Καὶ ἔτσι, ὁ ἀνίδεος στὰ κόλπα τοῦ Ντίνια τσέλιγκας σώθηκε χάρις στὴν πρωτόφανη αὐτὴ θεομηγία, καὶ γύρισε στὸ σπίτι του σῶος καὶ ἀβλαβής, καὶ εὐχαριστῶντας ἴσως ἐνδόμυχα τὸ Ντίνια ποὺ τοῦ γλύτωσε τὸ ἄλογο ἀπὸ τὴν... ἀγγαρεία τῶν Τούρκων, χωρὶς νὰ μάθη ἴσως ποτὲ μὲ τί σὸ ἄνθρωπο εἶχε συναντηθῆ.

13 Οἱ Γκογκοραῖοι

Οἱ ἀνώτεροι κυνηγοὶ καὶ γνῶστες τῶν βουνῶν τῆς Κόνιτσας στὰ τελευταῖα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἦταν οἱ περίφημοι Γκογκοραῖοι, τὰ δυὸ ἀδέρφια, Κώστας καὶ Γιώργης· λεγόταν καὶ Βαγενάδες, γιατί ἐξασκοῦσαν τὴν τέχνη τοῦ βαγεναῖ.

Οἱ πατεράδες καὶ παπούδες των, μαζί μὲ μερικές ἄλλες οἰκογένειες ποὺ φέρουν τὸ ἐπώνυμο Βαγεναῖ μέσα στὴν Κόνιτσα, εἶχαν ἔρθει κατὰ τὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα καταδιωκόμενοι, ἀπὸ τὰ χωριὰ τῆς Σωπικῆς, καὶ κρύφτηκαν κατ' ἀρχαίε στὴ σπηλιὰ τῆς Γκασοῦς κάτω ἀπὸ τὸ μοναστήρι τοῦ Στομίου. Ἐκεῖ ἔφτιαναν βαρέλια, μπούταινες, καρδάρια καὶ ντομπόλες, στὴν ἀρχή, καὶ τὰ πουλοῦσαν στὴν Κόνιτσα γιὰ νὰ ζήσουν. Κατόπι σιγὰ - σιγὰ ἦρθαν καὶ ἐγκαταστάθηκαν ἐδῶ.

Ἐνῶ ὅμως οἱ ἀπόγονοι τῶν ἄλλων Βαγεναῶν ἀλλάξαν ἐπαγγέλματα, τὰ δυὸ ἀδέρφια Κώστας καὶ Γιώργης ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὸ κυνήγι. Μέρα καὶ νύχτα σχεδὸν, βρισκόταν καὶ τριγυρνοῦσαν στὰ γύρω βουνά. Ἐδγάζαν δαδὶ γιὰ νὰ πουλᾶνε, καὶ δόγκες γιὰ νὰ φτιάχνουν κἀδους, βαρέλια, καὶ τὰ ρέστα, καὶ κυνηγοῦσαν τὰ ζαρκάδια, καὶ κυρίως τ' ἀγριόγιδα ποὺ ἀφθονοῦσαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη. Ἦταν καὶ οἱ δυὸ γεροὶ καὶ σκληραγωγημένοι ἄντρες, καὶ κυρίως ὁ Κώστας ποὺ ἦταν πανύψηλος καὶ εἶχε μιὰ ἀγκαλιὰ μουστάκια, καὶ γνώριζαν τὰ γύρω βουνά μὲ τὴν πιθαμὴ. Δὲν ὑπῆρχε μονοπάτι καὶ στεφάνι ἀπάτητο γι' αὐτούς, ὅπου περνοῦσαν τ' ἀγριόγιδα ἔπρεπε κι' αὐτοὶ νὰ περάσουν. Σκαρφάλωναν στοὺς βράχους σὰν τὰ ἴδια τ' ἀγρίμια, γιατί τὰ νύχια τῶν χεριῶν καὶ τῶν ποδιῶν τους, ἄκοπα καὶ μυτερὰ, ἦταν σὰν τοῦ σταυραητοῦ, καὶ τὰ δάχτυλά τους καρφωνόνταν παντοῦ

κι' ἔσφιγγαν σάν τανάλιες. Ἀκόμα καὶ τὰ πέλιματα τῶν ποδαριῶν τους, ἀπὸ τὴ συνήθεια καὶ τὴν ξυπολησιά, ἦταν σκληρὰ σάν σόλες καὶ σχισμένα ὅπως τὰ εἰδικὰ ἀπὸ λάστιχο ὀρειβατικὰ παπούτσια τῆς ἐποχῆς μας. Ἐφτιαγαν καὶ λιόπες (τσαρούχια) ἀπὸ γλωρὸ γελαδοτόμαρο γιὰ τὰ πόδια τους, ὅπως φοροῦσαν ὅλοι οἱ ἐξωτερικοὶ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ μόνο στὸν ἴσιο δρόμο τὰ χρησιμοποιοῦσαν. Σάν ἤθελαν νὰ σκαρφαλώσουν στὶς ἀπάτητες πλαγιές τοῦ Ροῦδοβουνιῦ καὶ νὰ κυνηγήσουν στὸν Κέδρο, στὴν Τζιανάκα καὶ στὴν Τέντζερη, ἢ πέρα στῆς Γκαμήλας καὶ τοῦ Λαζάρου, τοὺς ἀμέτρητους γκρεμούς, τὲς ἔδγαζαν καὶ τὲς περνοῦσαν στὰ σακκούλια τους. Καὶ ἤξεραν, ὅπως εἶπα, ὅλα τὰ κατατόπια καὶ τὰ περάσματα τῶν ἀγριμιῶν, ἦταν καὶ ἄριστοι σκοπευτές, κι' ἔτσι ποτὲ δὲ γύριζαν ἀπὸ τὸ βουνὸ μὲ χέρια ἀδειανά.

Στὴν ἀρχὴ εἶχαν ντουφέκια στερναρένια, (μὲ στουρναρόπετρα). Κατόπι τὰ γύρισαν καὶ τᾶφιασαν σπιρτένια, δηλαδὴ μὲ καψοῦλι, ἀλλὰ εἶχαν πάντοτε μεγάλες ἐπιτυχίες στὸ ρίξιμο. Προπαντὸς δὲ τὸ ντουφέκι τοῦ Κώστα ἢ περίφημη «Ντάντσικα», ποὺ ἡ ὀνομασία της προέρχεται ἀπὸ τὸ Ντάντσικ τῆς Γερμανίας, ἔρριχνε στὸ δαχτυλίδι.

Ὁ Κώστας δὲν τὴν ἀποχωριζόταν ποτέ. Καὶ ὅταν κάποτε ὀγγήκαν καὶ τοὺς ἔκαναν καρτέρι οἱ ζαπτιέδες κάτω στὴ Γκούδα, τὴν ἔκρυψε σὲ μιὰ θαλασσινὰ ὀβίρα μέσα στὸ ποτάμι, καὶ τὴν ἄλλη μέρα πρωτὶ - πρωτὶ βούτηξε καὶ τὴν ἔδγαλε.

Ἦταν τόσο εὐθύβολο αὐτὸ τὸ ντουφέκι, ποὺ ὁ Σωτήρης Καρατζῆμος τὸ εἶχε μερακλωθῆ, καὶ μόλις πέθανε ὁ Κώστας ἔτρεξε στὴν Κώσταινα γιὰ νὰ τὸ ἀγοράσῃ ἀλλὰ τὸν εἶχε προλάβει ὁ Μῆτσος Γκόρτσος καὶ τὸ πῆρε αὐτός.

Καὶ ἄλλη φορὰ πάλι ἔκαναν μπλόκο οἱ Τούρκοι ζαπτιέδες στὴν Γκούδα γιὰ νὰ πιάσουν τοὺς λαθροκυνηγούς, καὶ ἄρπαξαν τὸ Νικόλα Παπακώστα τὸ δάσκαλο καὶ τοῦ κατέσχεσαν τὸ τσιεφτέ (ἐμπροσθογεμὲς δίκανο) καὶ τᾶδγαλαν στὴ δημοπρασία ἀπ' ὅπου τὸ ξαναγῶρασε πάλι ὁ ἴδιος μὲ τρίτο πρόσωπο: Ἐπίασαν καὶ ἄλλους, ἀλλὰ τοὺς Γκογκοραίους ὅμως δὲν μπόρεσαν νὰ τοὺς θάλουν στὸ χέρι. Μόλις εἶδαν τοὺς Τούρκους, πέταξαν κάτω τὰ ζαλλήκια μὲ τὸ δαδί ποὺ ἦταν φορτωμένοι, καὶ πῆραν τὸν ἀνήφορο τρέχοντας σάν ζαρκάδια. Ποὺ νὰ τολμήσουν οἱ ἄπειροι ζαπτιέδες νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν. Στὴ σβελετάδα καὶ στὸ σκαρφάλωμα ποὺ ἔκαναν στοὺς βράχους, κανένας δὲν μποροῦσε νὰ τοὺς παραβγῆ. Ὁ Λάκκιος Βράνιστας καὶ ὁ Εὐριπίδης Ζδράβος, θάδισαν στὰ ἴχνη τους καὶ πῆραν τὰ τερτίπια τους, ἀλλὰ δὲν κατόρθωσαν νὰ τοὺς φτάσουν.

Καὶ τώρα ἓνα ἀνέκδοτο τοῦ Κώστα Γκογκόρου. Τὸ διηγηθήκαμε καὶ στὶς σχετικὲς μὲ τὸ Γούσια Τσάκα ἀφηγήσεις μας, ἀλλὰ ἐδῶ θὰ τὸ ἀναπτύξωμε μὲ κάπως περισσότερες λεπτομέρειες.

Κάποτε ὁ Κώστας ἔφερνε ἓνα φόρτωμα δαδί μὲ τὴ γαϊδούρα του ποὺ τὸ εἶχε παραγγελία νὰ τὸ ξεφορτώσῃ μέσα στὸ χάνι τοῦ Κούσιου, ὅταν ἔξανα τοῦ παρουσιάζεται μπροστά του σάν φάντης μπαστοῦνι ἓνας ζαπτιές, κι' ἀρχίζει νὰ τοῦ κολάῃ γιὰ κάποιο παλιὸ ἔνταλμα ποὺ χρεωστοῦσε.

—Καρτέρα, τοῦ λέει ὁ Κώστας, νὰ ξεφορτώσω τὸ δαδί, νὰ πάρω παράδες, καὶ κατόπι παίνομε καὶ πλερώνω τίποτα νὰ λιγοστέφουν.

— Καλὰ, τοῦ ἀποκρίνεται ὁ ζαπτιές, θὰ σὲ καρτερῶ. Καὶ τὸ πιάνει ἔξω ἀπὸ τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ.

Περιμένει κάμποση ώρα, αλλά ο Κώστας δεν φαινόταν. Μπαίνει κατόπι μέσα στην αυλή, τηράει απ' έδω, ψάχνει απ' εκεί, τίποτε... Ούτε ο Κώστας ούτε το υποζύγιό του φαινόταν πουθενά. Και νά! έξαφνα τόν βλέπει μαζί με τή γαϊδουρίτσα του πέρα στο δρόμο στου Σωτηρούλη.

Τί είχε συμβή; 'Απλούστατα' ο Κώστας χεροδύναμος όπως ήταν, κατέβασε το τετράποδό του από τήν ψηλή μάντρα και πήρε δρόμο.

Τρέχει ο ζαπτιές από κοντά του, και πιο πέρα εκεί προς του Ντερβίς 'Ισάτι τόν φτάνει, και του ζητάει να γυρίση πίσω να πληρώση.

— Δεν έρχομαι τώρα, δεν έχω παράδες, το δαδί το πήγα για να πληρώσω κάποιο παληό μπόρτζι, του αποκρίνεται ο Γκογκόρος.

Ο ζαπτιές όμως επιμένει να τόν πάρη συνοδεία, και ο Κώστας αγριεμένος πιά του δίνει έναν σφάλιαρο που του ήρθε ο ουρανός σφουντίλι. Τόν αφήνει μισολιπόθυμον και φεύγει. Τρέχει στο σπήτι του, αρπάζει τή «ντάντσικα», το τσεκουρι του, το μαχαίρι και τραβάει για τα λημέρια του.

Του κάκου έστειλε ο Γιούζμπασης του Τζιαντερμα (Μοίραρχος χωροφυλακής) Νετζήπ 'Εφέντης αποσπάσματα για να τόν συλλάβουν. Στάθηκε αδύνατο να τόν ανακαλύψουν.

Έξαφνα, παρουσιάζεται σαν από μηχανής θεός ο περίφημος Γούσιος Τσάκας ο πασβάντης (νυχτοφύλακας) του παζαριού, και υπόσχεται πως αυτός θα τόν φέρη, αν ο Γιούζμπασης του δώση ρεγάλο.

Ο Νετζήπ 'Εφέντης, που ήξερε τί καυχησιάρης ήταν ο Γούσιος, του τάζει δυο λίρες για μπαξίσι αν φέρη το Γκογκόρο στην Κόνιτσα, κι' ο Γούσιος ξεκινάει προς αναζήτησή του.

Και για να μήν τα πολυλογοῦμε, κατορθώνει ο Γούσιος να συναντήση τόν καταζητούμενο κάπου εκεί στα μέρη του 'Αμαράντου, και αρχίζει να τόν παίρνη με τα κόλπα και τα λιμά.

— Να παρουσιαστής Κώστα, του λέει, κι' εγώ πιάνομαι κεφίλης (έγυρητής) πως δεν θα σου κάμουν τίποτε. Ο Γιούζμπασης είναι καλός δεν θα σε πειράξη. Το ίδιο κι' ο Κατής, είναι φίλος μου και θα σε άθωώση.

— Αν ήρθες για φίλος, κάτσε να σε φιλέψω, έχω και λίγο αγριόγιδο ψημένο να σου δώκω να φάς. Κι' αν ήρθες για όχτρος και προδότης, δίνε του γλήγορα και φεύγα, του απαντάει ο Κώστας και σουφρώνει άγρια τα φρύδια του.

— Μά δεν με κατάλαβες Κώστα, εγώ σου θέλω το καλό σου, τόλμησε να συνεχίση ο Γούσιος.

— Δεν έχει μά και ξεμά, τόν αντίκοψε ο άλλος, πολλά λόγια δεν θέλω, φύγε γλήγορα. Και μή μου κουβαλήσης κατά δώθε τίποτε ζαπτιέδες γιατί αλοιμονό σου.

Και ο πολυλογάς και καυχησιάρης ο Γούσιος έφυγε άπραχτος σαν βρεγμένος γάτος, και δικαιολογήθηκε στο Γιούζμπαση πως περπάτησε δλόκληρες ήμέρες χωρίς να μπορέση να τόν συναντήση.

Σαν πέρασαν λίγοι μήνες όμως, ο Κώστας ξαναεμφανίστηκε στην Κόνιτσα. Με κάτι τρυφερά κασίκια από αγριόγίδα, με κάτι κρέας από ζαρκάδια, και με ένα φόρτωμα δαδί που έστειλε πεσκέσι στο Νετζήπ 'Εφέντη, τόν έξευμένισε και κείνος μετάθεσε άλλου τόν χαστουκισμένο ζαπτιέ, και πέταξε και τή δικογραφία στα σκουπίδια...

Καὶ ἓνα τελευταῖο ἀκόμα γιὰ τὸν Κώστα. Πρὶν ξεψυχῆση μου μολογοῦσε ὁ Λάκκας Βράνιστας, γύρεψε μὲ νόημα — ἢ μιλιὰ του εἶχε πιαστῆ — ἀπὸ τῆ γυναῖκα του νὰ τοῦ φέρῃ τὸ ντουφέκι. Καὶ ἡ Γκογκόραινα ξεκρέμασε τὴν περίφημη «ντάντσικα» ἀπὸ τὸ περόνι καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε. Τὴν ἔσφιξε τότε αὐτὸς στὰ τρεμάμενα ἐξαντλημένα χέρια του, τὴ φίλησε καὶ σὲ λίγο ξεψύχησε μ' αὐτὴν στὴν ἀγκαλιά.

14. Ὁ Μιχάλης ὁ Γιασαξῆς

Στολισμένος μὲ τὴν ὀλόλευκη πολύπτυχη φουστανέλλα του, μὲ τὲς σφιχτοτεζαρισμένες χιονάτες κάλτσες καὶ τὲς μεταξωτὲς ὀλόμαυρες καλτσοδέτες του, μὲ τὰ τελιατινένια παχύφουντα τσαρούχια, καὶ μὲ τὰ χρυσοκέντητα γελέκια καὶ πεσιλιά του, μὲ τὸ φαρδομάνικο μεταξοκέντητο πουκάμισο, καὶ μὲ τὸ στήθος του γεμᾶτο ἀργυρὰ τσιαπράζια ποῦ λαμποκοποῦσαν, γεμᾶτος λεβεντιά καὶ χάρι κατηφόριζε γιὰ τὸ παζάρι (ἀγορὰ) τῆς Κόνιτσας ὁ Μιχάλης ὁ Γιασαξῆς (εἰδικὸς σωματοφύλακας καὶ Καβάσης) τοῦ Δεσπότη Κωσταντίνου τοῦ Ἀράπογλου.

Τὸ φέσι του μὲ τὴν πλούσια μεταξωτὴ φούντα, τὸχε βαλμένο στραβά—πράγμα ἐντελῶς ἀσυνήθιστο γιὰ ραγιαῖδες στὴν ἐποχὴ ἐκείνη—καὶ στὸν ὦμο του εἶχε κρεμασμένον ἓναν κοντὸ γκρά μὲ κίτρινα παφίλια. Ἀπὸ τίς πτυχὲς τοῦ ὁμορφοκεντησμένου σιλαχιοῦ του προδύναν οἱ λαβὲς, μιᾶς ἀσημοστολισμένης κάμας δίκοπης, κι' ἐνὸς Μαυροβουνιώτικου ἐξάσφαιρου πιστολιοῦ. Ἦταν λεβέντης ἄνδρας ὁ Μιχάλης, πολὺ ὁμορφος καὶ νέος ὡς τριάντα χρονῶν. Τέλειος Ἀπόλλωνας μὲ τὴν περιπόλη τοῦ Ἄρη. Τὰ καλογραμμμένα φρύδια του, τὸ ὀλόμαυρο τσιγκελωτὸ μουστάκι, καὶ ἡ περήφανη καὶ λιγερὴ κορμοστασιά του, ἔκαμναν, ὅχι μόνον τὲς χριστιανὲς Κονιτσιώτισσες ἀλλὰ κι' αὐτὲς τὲς πανέμορφες γανωμισσες, νὰ ἀναστενάζουν πίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ καφάσια τῶν παραθυριῶν τους στὸ πέρασμά του.

Ἐξαφνα, καθὼς περνοῦσε ἔξω ἀπὸ τὸ χάνι τοῦ Νταλῆ Μπέη τοῦ Δημάρχου, ἐκεῖ ποῦ εἶναι σήμερα τὸ εἰρηνοδικεῖο, γᾶσου τρεῖς γεαροὶ Τούρκοι ζαμπιτιδῆς (ἀξιωματικοὶ) τοῦ ταχτικοῦ στρατοῦ ἀνηφόριζαν ἀπὸ τὸ Παλιοχώρι δηλαδή ἀπὸ τὸ φαρμακεῖο τοῦ Ρούση πρὸς ἀπάνω. Ἦταν ὁ Ναῖμ ἐφέντης, ὁ Αντέμ ἐφένδης καὶ ὁ Μουρτεζᾶ ἐφένδης καὶ οἱ τρεῖς μουλιαζίμηδες, δηλαδή ἀνθυπολοχαγοί. Οἱ δυὸ τελευταῖοι ἦταν νιόφερτοι. Ὁ πρῶτος ὅμως εἶχε ἀρκετὸ καιρὸ στὴν Κόνιτσα καὶ τὸν γινώριζε λίγο ὁ Μιχάλης γιὰτὶ κουβέντιαζε Τουρκικὰ μὲ τὸ Δεσπότη. Μόλις τὸν εἶδαν οἱ τελευταῖοι στάθηκαν σὰν παραξενεμένοι. Κάτι κουβέντιασαν μεταξύ τους, κάτι ρωτήσανε οἱ δυὸ τελευταῖοι τὸ Ναῖμ ἐφέντη καὶ κατόπι προχωρῶντας κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ μέρος του ὁ Ἀντέμ ἐφέντης, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἐρχόταν πάρα πίσω,

— Ἐ! τοῦ κάνει σὲ ἐλληνικὴ γλῶσσα, ποῦ πᾶς ἐσὺ ἀρματωμένος;

— Στὴ δουλειά μου πάω, ἐκεῖ ποῦ μὲ στέλλει τὸ ἀφεντικό μου, τοῦ ἀπαντάει περήφανα, ἀλλὰ σὲ Ἀρβανίτικη ὅμως γλῶσσα—γιὰτὶ τὸν κατάλαβε ἀπὸ τὴν προφορὰ ὅπως ἦταν Ἀρβανίτης—ὁ Μιχάλης.

—Καὶ ποιὸς εἶναι ὁ ἀφεντικός σου; ρωτᾷ ἀρβανίτικα τώρα κι' ὁ Ἄντέμ ἐφέντης.

— Ὁ Δεσπότης,

— Καλά, αὐτὸ δὲ μ' ἐνδιαφέρει, ἀλλὰ ξέρεις ὅτι οἱ ραγιαῖδες δὲν πρέπει νὰ χουν ἄρματα;

— Στὴ θέσι ποῦ κατέχω ἐγὼ πρέπει νὰ τᾶχω τᾶρματα. Μοῦ τᾶχει δοσμένα ὁ ἀφεντικός μου, καὶ κανεὶς ὡς τὰ τώρα δὲν μοῦκανε τὴν παρατήρηση.

— Νὰ ποῦ σοῦ τὴν κάνω ἐγὼ, καὶ σὲ διατάζω νὰ μοῦ τὰ παραδώσης ἀμέσως, ἔκανε μὲ ἄγρια φωνὴ τώρα ὁ Ἄντέμ ἐφέντης.

— Καὶ ποιὸς εἶσαι σύ; Ἐσὺ δὲν εἶσαι ζαμπίτης τοῦ τζιαντερμᾶ (ἄξ) κὸς χωροφυλακῆς) δὲν ἔχεις καμμιά θέση γιὰ τέτοιες δουλειές.

— Εἶμαι Ψομπίτης τοῦ Σουλτάνου, καὶ ἀπόγονος τρανῆς γενιάς, καὶ σὲ διατάζω νὰ μοῦ τὰ παραδώσης ἀμέσως βρωμογκιαούρη.

— Ἄφησέ με νὰ πάω στὴ δουλειά μου, ἀπάντησε μὲ ἤρεμη καὶ σταθερὴ φωνὴ δίνοντας τόπο στὴν ὀργή ὁ Γιασαξῆς, κι' ἔκανε νὰ προχωρήσει.

Ὁ Τοῦρκος τοῦ ἔφραξε τὸ δρόμο.

Δὲν ἔχεις νὰ πᾶς πουθενά ἂν δὲν παραδώσης τ' ἄρματα ἔκανε ἐπιταχτικά κι' ἄπλωσε νὰ πιάσει τὴ λαβὴ τοῦ περιστρόφου ποῦ προαξείχε ἀπὸ τὸ σιλάχι τοῦ Μιχάλη.

Ἄλλὰ δὲν πρόλαβε οὔτε κἂν νὰ τὴν ἀγγίξει. Γρήγορος σὰν ἀστραπὴ ὁ ἄλλος ὀπισθοχώρησε μ' ἓνα πήδημα, κι' ἔπιασε ὁ ἴδιος τὴ λαβὴ τοῦ ὄπλου του.

— Εἶσαι Ἀρβανίτης, εἶπε ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν ἀντίπαλό του, καὶ πρέπει νὰ τὸ ξέρης πὼς τὰ παλληκάρια δὲν παραδίνουν ποτὲ τοὺς τ' ἄρματα.

Τὸ βλέμμα τοῦ ωραίου παλληκαριοῦ εἶχε σκοτεινιάσει, τὰ καλλίγραμμα φρύδια του συσπάστηκαν, καὶ τὸ ἀγγελικό του πρόσωπο εἶχε ἀγριέψει.

Κοντοστάθηκε ὁ θρασύδειλος Τουρκαλβανὸς, καὶ γυρίζοντας πρὸς τοὺς συντρόφους του ποῦ δὲν εἶχαν μιλήσει ὡς τότε.

— Ἀκοῦτε! δὲν τὰ παραδίνει ὁ βρωμογκιαούρης τὰ ὄπλα, τοὺς εἶπε. Τουρκικά.

— Νὰ τὸν ἀφοπλίσωμε, ἀπάντησαν ἐκεῖνοι κι' ἐτοιμάστηκαν νὰ ὀρμήσουν ἐναντίον του.

— Θὰ μᾶς πυροβολήσει, εἶναι ἄπιστο σκυλί, ἔκαμε ὁ Ἄντέμ ἐφέντης.

Ἐνα σωρὸ περίεργοι εἶχαν σταματήσει τριγύρω, καὶ κοιτοῦσαν ἄφωνοι τὴ σκηνή. Ἀκόμα καὶ οἱ θαμῶνες τοῦ καφενέ τοῦ Νταλήμπεη ποῦ στεγαζόταν στὴν αἴθουσα τοῦ σημερινοῦ Εἰρηνοδικείου, παρατώντας τοὺς καφέδες, τὰς κολτσίνες καὶ τοὺς ναργιλέδες των, εἶχαν βγῆ ἄλλοι στὰ παράθυρα, ἄλλοι στὴ θύρα, κι' ἄλλοι στὰ σκαλιά καὶ κοιτοῦσαν περίεργοι νὰ ἰδοῦν τί θ' ἀπογίνη.

— Δὲν θὰ πυροβολήσει φοβᾶται νὰ τὰ βάλῃ μὲ ἀξιωματικούς τοῦ Σουλτάνου, εἶπε ὁ Ναῖμ ἐφέντης καὶ δοκίμασε νὰ τραβήξῃ τὸ πιστόλι του γιὰ νὰ τὸν φοβερίσῃ.

Δὲν πρόλαβε ὅμως νὰ ἀποτελειώσῃ τὴ χειρονομία του γιὰτὶ μιὰ βροντερὴ φωνὴ ἀκούστηκε ἀπάνω ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ καφενείου.

— Ψηλά τὰ χέρια σας! Ὅποιος πειράξῃ τὸ Μιχάλη τὸν ἔφαγα.

Καὶ ἓνας γεροδεμένος ἄντρας ὡς σαράντα χρονῶν ἐμφανίστηκε κρατώντας προτεταμένο τὸ μαρτίλι του.

Οί τρεις ζαμπίτιδες τᾶχασαν, ἐνῶ ἓνα χαμόγελο χαρᾶς κι' εὐγνωμοσύνης μαζί ζωγραφίζόταν στὰ χεῖλη τοῦ Μιχάλη, καὶ μιὰ κραυγὴ ἐπιδοκιμασίας ξέφευγε ἀπὸ τὰ στήθη τῶν παρισταμένων Κονιτσιωτῶν, Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων.

— Ποῖος εἶν' αὐτός, ρώτησε ψυθιριστὰ ὁ Ἄντέμ ἐφέντης τὸν Ναῖμ ἐνῶ σήκωνε δισταχτικὰ τὰ χέρια του.

— Ὁ Νουρεδὶν Βέης ὁ γιὸς τοῦ Δημάρχου Νταλήπ Βέη.

— Ὁ διάβολος τὸν ἔβαλε ἐδῶ;

— Ὅχι, εἶναι ἰδιοκτήτης τοῦ καφενείου καὶ ὁ γκιαούρης εἶναι φίλος του.

Καὶ πραγματικὰ ὁ Νουρεντὶν μπέης συνδεόταν στενὰ μὲ τὸ Μιχάλη γιατί ἦταν κοντοπατριῶτες. Οἱ πρόγονοι τοῦ Νουρεντὶν καταγόταν ἀπὸ τὴ Φράσιαρη τῆς Πρεμετῆς, καὶ ὁ Γιασιαξῆς τοῦ Δεσπότη ἦταν ἐπίσης ἀπὸ κεῖνα τὰ μέρη. Καὶ γι' αὐτό, μόλις ἄκουσε τὴ φασαρία καὶ ἀντιλήφθηκε περὶ τίνος ἐπρόκειτο, χωρὶς νὰ διστάσῃ καθόλου, ἄρπαξε ἀμέσως τὸ μαρτίνι του, ποῦ τὸ εἶχε πάντοτε κοντά, καὶ ἐγῆκε νὰ διαφεντέψῃ τὸ φίλο καὶ συμπατριώτη του.

Ἄφου ὅπως εἶδαμε ἀκίνητοποίησε πρῶτα τοὺς τρεις ζαμπίτιδες κατέβηκε ὕστερα προσεκτικὰ τὰ σκαλοπάτια, καὶ μὲ προτεταμένο πάντα τὸ γουζέκι του, πλησίασε πρὸς τὸ Μιχάλη καὶ μπῆκε ὀμπροστά του. Καὶ τότε ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Ἄντέμ ἐφέντη,

— Καλὰ ὥρὲ Ἄντέμ, τοῦ λέει ἀρδανίτικα ἔγινες κι' ἐσὺ ἓνα μὲ τοὺς Ντουντούμηδες; (ἐννοοῦσε τοὺς δύο ἀξιωματικούς ποὺ ἦσαν ἀνατολίτες). Δὲν τὸ ξέρεις, συνέχισε, πῶς δὲν εἶναι ποτὲ σωστὸ ἕνας Ἀρδανίτης νὰ ζητᾷ νὰ ξαρματώσῃ μὲ τὸ ἔτσι θέλω ἓνα τέτοιο παλληκάρι σὰν τὸ Μιχάλη καὶ μάλιστα ὅταν τὸ παλληκάρι αὐτὸ εἶναι συμπατριώτης σου; Ἄν δὲν τύχαινα ἐγὼ θὰ σ' ἔχε κιόλας σκοτωμένο.

— Μ' μ. μ' ἔβαλαν οἱ ἄλλοι, πρυμμοῦρισε, ἀμήχανα δικαιολογούμενος ὁ Ἄντέμ.

— Τί μοῦ καὶ ξεμοῦ, Κρίμα ποῦ εἶσαι καὶ μπεγόπουλο καὶ Ἄρδανιτόπουλο. Ἐμπρός! τράβα κι' ἐσὺ καὶ οἱ σύντροφοί σου, ἔκανε περιφρονητικὰ ὁ Νουρεντὶν μπέης.

Ἄλλο ποῦ δὲν ἤθελαν οἱ τρεις ψευτοπαλληκαράδες. Ὅπισθοχώρησαν σιγά-σιγά στὴν ἀρχὴ, καὶ κατόπι ἔφυγαν καταντροπιασμένοι καὶ σχεδὸν τρέχοντας πρὸς τὴν κατεύθυνσι τοῦ Κισλᾶ.

Ἄφου ἐξαφανίστηκαν, ὁ Νουρεντὶν γύρισε πρὸς τὸ φίλο του.

— Τὸ μπελιᾶ σου εὐρηκες σήμερα μ' αὐτὰ τὰ τσιακπίνια φίλε μου Μιχάλη τοῦ εἶπε. Ἄν δὲν τύχαινα ἐδῶ, ποῖος ξέρει τί θὰ γινόταν.

— Θὰ χυνόταν αἷμα, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

— Αὐτὸ τὸ ξέρω χωρὶς νὰ μοῦ τὸ πῆς, καταλαβαίνω πῶς ἐσὺ θὰ προτιμούσες νὰ πεθάνῃς παρά νὰ παραδώσῃς τ' ἄρματα. Κόπιασε τώρα ἀπάνω νὰ πάρῃς ἓναν καφέ, καὶ νὰ τὰ ποῦμε μὲ τὴν ἡσυχία μας.

— Εὐχαρίστως θὰ ἀνεβῶ μπέη μου, ἀλλὰ κατόπι θὰ πηγαίνω γιατί ἔχω νὰ τελειώσω κάποια παραγγελία τοῦ ἀφεντικοῦ μου, ἔχω λιγάκι δρόμο.

— Καὶ ποῦ θὰ πᾶς;

— Πέρα στὴν Κουτσούφλιανη.

— ὦ, ὦ, θὰ περάσῃς πάλι κοντὰ ἀπὸ τοὺς φίλους μας.

— Καλά, ἄς πιούμε τὸν καφέ μας πρῶτα καὶ βλέπομε κατόπι.
Καὶ ἀνέβηκαν ἀπάνω στὸν καφενέ.

Μετὰ τὸν καφέ ὁ Μιχάλης σηκώθηκε.

— Θὰ πηγαίνω τώρα.

— Θαρθῶ κι' ἐγὼ κοντά σου, τοῦ εἶπε ὁ Νουρεδὶν μπέης.

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη μπέη μου νομίζεις πὼς τοὺς σκιάζομαι;

— Τὸ ξαίρω, ἀλλὰ ἔτσι εἶναι τὸ σωστό.

Καὶ ὁ Νουρεντὶν παίρνοντας τὸ μαρτίνι του ξεκίνησε κοντά. Ὁ Μιχάλης θὰ περνοῦσε κάτω ἀπὸ τὸν Κισλᾶ (στρατιῶνα) καὶ μπορεῖ οἱ τρεῖς ψευτοπαλληκαράδες νὰ ξαναπαρουσιαζόταν μπροστά του.

Καὶ μάντεψε σωστά. Μόλις ξεπέρασαν οἱ δυὸ φίλοι τὸ γεφύρι τοῦ λάκκου, νᾶσου καὶ ἐμφανίζονται ξανά ἀπὸ πάνω οἱ τρεῖς ζαμπίτιδες.

Χωρὶς νὰ χάσομερήση καθόλου ὁ Νουρεντὶνμπέης, κατεβάζει τὸ μαρτίνι του καὶ τραβάει μιὰ ντουφεκιά στὸν ἀέρα. Ἡ σφαῖρα πέρασε σφυρίζοντας ψηλά ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, καὶ οἱ τρεῖς θρασύδειλοι νταῆδες γονάτισαν χάρῳ. Ὁ πυροβολισμὸς ὅμως, ξεσήκωσε πολλοὺς νιζάμηδες (στρατιῶτες) καθὼς καὶ τοὺς ὑπόλοιπους ἀξιωματικούς τοῦ κισλᾶ. Ἀνάμεσα στοὺς τελευταίους ἦταν κι' ὁ Ρουστέμ βέης ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ Νουρεντὶν ποὺ γνώρισε τὸν ἀδελφὸ του κι' ἔτρεξε νὰ τὸν ἀνταμῶση.

— Τὶ τρέχει ἀδερφέ, τί ἔπαθες καὶ ντουφεκίζεις;

— Τὶ νὰ πάθω, νά, οἱ σύντροφοί σου καὶ ἔδειξε τοὺς τρεῖς ἀξιωματικούς ποὺ εἶχαν ἀνασηκωθῆ παίρνοντας θάρρος καὶ προπάντων ὁ Ἀντέμ ἐφέντης, θέλησαν νὰ κάνουν μεγάλη προσβολή στὸ φίλο μου τὸ Μιχάλη. Ἄν δὲν τύχαινα ἐγὼ θὰ σκοτωνόταν συναμεταξύ τους.

Καὶ τοῦ διηγήθηκε ὁλόκληρο τὸ ἐπεισόδιο.

— Πές τους κατέληξε τελειώνοντας νὰ προσέξουν καλά. Νὰ μὴ πειράξουν οὔτε μιὰ τρίχα τοῦ Μιχάλη, γιατί τζεβάπι δὲν μοῦ δίνουν. Καὶ σὰν γυρίση ὁ Μπίμπασης ποὺ λείπει μὲ ἄδεια, θὰ τοὺς κανονίσω ἐγὼ.

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν συνοδευόμενο φίλο του, τόνισε δυνατὰ ὥστε νὰ τὸν ἀκούσουν ὅλοι.

— Πήγαινε φίλε μου Μιχάλη στὴ δουλειά σου, ὅπου σὲ στέλλει τὸ ἀφεντικό σου, κι' ὅποιος παρουσιαστῆ μπροστά σου καὶ σὲ πειράξη χτύπα τον σὰν σκυλί.

Καὶ οἱ μὲν τρεῖς μουλιαζίμηδες συμμαζεύτηκαν στ' αὐγά τους, καὶ ὁ Μιχάλης πήγε καὶ γύρισε ἀνενόχλητος. Ὁ Νουρεντὶν ὅμως δὲν τοὺς ἄφησε σὲ χλωρὸ χορτάρι. Τοὺς ἀνάφερε στὸν Μπίμπαση, κι' ἐκεῖνος τοὺς τιμώρησε.

Ἀλλὰ ὁ Δεσπότης Κωνσταντῖνος δὲν ἀρκέστηκε σ' αὐτό. Σὰν ἄριστος κάτοχος τῆς Τουρκικῆς ποὺ ἦταν, ἔκανε ἀναφορᾶ στὸ Βαλῆ καὶ ἀμέσως μετατέθηκαν καὶ οἱ τρεῖς κι' ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Κόνιτσα.

15. Νετζήπ μπαρμπέρης

Ένας από τους παλιούς λαϊκούς τύπους της Κόνιτσας ήταν και ο Νετζήπ Τσιάμης ο μπαρμπέρης, πού είχε τὸ κουρείο του ἐκεῖ πού εἶναι σήμερα τὸ Φαρμακεῖο τοῦ Ρούση. Ἦταν κυνηγὸς ἄριστος· καὶ μόλις τοῦ ζήτηγε κανεὶς νὰ τοῦ φέρη κανένα λαγὸ, ἄπλωνε τὸ χέρι του.

— Δῶσε μου, τοῦ ἔλεγε, δῶσε μ' ἓνα κάρτο, (δηλαδὴ ὃ γρόσια) καὶ σὲ μιὰ ὥρα δυὸ τὸν ἔχεις.

Ἦταν τὸ ἰδίωμά του νὰ πληρώνεται προκαταβολικά. Μόλις ἔπαιρνε τὸ κάρτο ξεκρέμαγε τὸ ντουφέκι του ἀπὸ τὸν τοῖχο, (μὲ στουρνάρι στὰ παληώτερα χρόνια καὶ σφήκα καψουλάτη ἀργότερα) ἐκλείνε τὸ μαγαζὶ ἢ ἄφινε κανένα τσιράκι του ὅταν εἶχε, καὶ τραβοῦσε γιὰ τὸν κάμπο.

Δὲν πήγαινε καὶ μακρὰ. Ὡς τὸ Μπάμπλιακα Γραβίτσια, Μεϊντάνια, Τὸ πόλιτσα, ἢ τὸ πολὺ - πολὺ ὡς τὰ Σέρβενα καὶ τὴν Παλιογορίτσα. Σὲ μιὰ δυὸ ὥρες, ὅπως ὑπόσχουνταν, ξαναγύριζε μὲ τὸ λαγὸ καὶ μὲ δυὸ ἀντάμα κάποτε. Καὶ τοὺς βαροῦσε πάντοτε στὸ γιατάκι χωρὶς νὰ παίρνη σκυλὶ κοντά του.

Ὁ Νετζήπης ἦταν καὶ χωρατατζῆς ἄφταστος, καὶ σκάρωνε καὶ λογιαστὲς φάρσες καὶ χουνέρια σὲ θάρος τῶν ἀφελῶν συμπατριωτῶν του.

Μιὰ μέρα μπῆκε στὸ μαγαζὶ του ὁ Κήτας ὁ Κουτσοφλιανίτης ὁ Τζομπάνος, πού δὲν πατοῦσε στὴν Κόνιτσα παρὰ στὸ ἐξάμηνο καὶ στὸ χρόνο, καὶ γύρεψε νὰ κουρευτῆ καὶ νὰ ξουραφιστῆ.

— Μπά! μπά! καλῶς τὸ μπάρμπα Κήτα, σὰν τὸ χέριμα.

Ἔκανε χαμογελῶντας ὁ μπαρμπέρης ἐνῶ σύγχρονα ἔτριχνε μιὰ ματιὰ στὰ μαλλιά καὶ στὰ γένια τοῦ ἔκτακτου πελάτη του πού εἶχε ἀφήσει καὶ εἶχαν μεγαλώσει περισσότερο καὶ ἀπὸ τ' ἀποκάρια τῶν προβατιῶν του.

— Μὰ ἐσὺ γίνκες σωστὸς παπᾶς, συνέχισε μὲ τὸ εἰρωνικὸ του χαμόγελο ὁ Νετζήπης.

— Τὶ νὰ κάνω μωρὲ μάστορα, ἀποκρίθηκε ὁ μπάρμπα Κήτας· στὸ λόγγο πού θρίσκομ' ἐγὼ ποιὸν θὰ ἰδῶ καὶ ποιὸς θὰ μὲ ἰδῆ. Κόψτα μου τώρα μιὰ στάλα μοναχά, γκρέμισέ τα ὅλα γιὰ νὰ ξαλαφρώσω, γιατί πιάνει ζέστ' ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα καὶ θὰ σκάσω.

— Κάτσε Κήτα, κάτσε.

Καὶ ὁ Νετζήπης πήρε τὸ ψαλίδι καὶ τὴν μηχανή του καὶ ἄρχισε, χράτς — χρούτς.

Μὰ μὲ τίς τρίχες ἔκοβε καὶ ἀρκετὰ ἀπὸ τὰ ἀλησιμῶνητα ἐκεῖνα ὀχληρὰ ζιουζιὰ πού σὰν μικροσκοπικὸ κοπάδι βασκοῦσαν ἀνενόχλητα στὸ κεφάλι τοῦ μπάρμπα Κήτα, καὶ πού τώρα τελευταῖα στίς ἡμέρες μας τὰ ἐξαφάνισε τὸ σωτήριον ντι,ντί,ντί,

Ἀφοῦ εἶχε τραβήξει ἀρκετὲς ψαλιδιές, ἀφήνει γιὰ μιὰ στιγμὴ τὸν πελάτη του ὁ Νετζήπης καὶ πετάγεται στὸ χασάπικο τοῦ Νούσια Ντερντέκη. Τὸν φωνάζει ἰδιαιτέρως, τοῦ λέει κάτι χαμογελῶντας καὶ κάνοντας χειρονομίες μὲ ὑπονοούμενα, καὶ σὲ λίγο ξαναγυρίζει καὶ συνεχίζει τὴ δουλειά του, ἀλλὰ κατὰ πρωτότυπο σύστημα. Ἀντὶ νὰ τοῦ κουρέψη ὀλόκληρο τὸ κεφάλι, τοῦ κούρεψε μόνο τὸ μισὸ μὲ τὴν πρώτη μηχανή καὶ κατόπι τοῦ κόβει καὶ τὰ μισὰ τὰ γένεια.

Στὸ μεταξὺ μέσα στὸ μπαρμπέρικο ἔχουν μαζευτῆ κι' ἄλλοι πελάτες καθῶς καὶ περίεργοι χασομέρηδες.

— Καλά ὦρὲ μπάριμπα Κήτα δὲ σὲ ρώτησα τοῦ κάνει κάποια στιγμή ὁ Νετζήπης, πόσο καιρὸ ἔχεις νὰ κουρευτῆς; θᾶχης κανένα χρόνο ὅπως δήποτε.

— Μ' μ' θᾶχω καμμιά δεκαριά μῆνες σίγουρα.

— Καλὰ τῦεπα γῶ, συνεχίζει ὁ Νετζήπης μὲ προσποιητὴ σοβαρότητα, ἀλλὰ θὰ μὲ παρῆς στὸ λαιμό σου, θὰ περάση κανέναν ζαπτιὲς ἢ ὁ Γιούζιμπασης καὶ θὰ βρῶ τὸ μπελιᾶ μου.

— Γιατί μαστρο-Νετζήπη;

— Γιατί ναι Νόμος πὼς ὅποιος ἔχ' ἀπάνω ἀπὸ ἕξη μῆνες ἀξούριγος κι' ἀκούρευτος θὰ πλερώνῃ φόρο. Πρέπει νὰ θγάλης πρῶτα ἄδεια μὲ πούλια, (χαρτόσημα) καὶ κατόπι νᾶρθ'ς νὰ κουρευτῆς.

— Ἀλήθεια τὸ λίες; δὲν τῶξαιρα ἔκανε ἀφελέστατα ὁ φουκαρᾶς ὁ μπάριμπα Κήτας.

— Ἀλήθεια καὶ παραλήθεια. Κόσια (τρέξε) γλήγορα στὸ Ζεϊνέλ Τσιάμη τὸν κιατίπη (γραμματικό) νὰ σοῦ φιάκη τὸ χαρτί, νὰ πάρ'ς καὶ πούλια νὰ βρῆς καὶ δυὸ μαρτύρους νὰ τὸ υπογράψουν καὶ νὰ μοῦ τὸ φέρ'ς γιατί θὰ βρῶ τὸ μπελιᾶ μου. Καὶ καλὰ πὺ τὸ δοκήθηκα, ἀλλοιώτικα θὰ πλέρωγα καμμιά λίρα τζεζᾶ (πρόστιμο) καὶ χῶρια καὶ σὺ συνέχισε τάχα σὰν ἀναστατωμένος ὁ ἑφτακαθαρισμένος Νετζήπ μπαρμπέρης.

— Καὶ νὰ πάω ἔτσ' ὅπως εἶμαι;

— Ἐτσ' ἔτσι, γιατί ἅμα σὲ σκολάσω καὶ μᾶς προσέχων θὰ βροῦμε τὸ μπελιά μας κι' ἐγὼ κι' ἐσύ.

— Νὰ παίνω τότες.

Καὶ ὁ δόλιος ὁ Κήτας μισοκουρευμένος καὶ μισοξουρισμένος ὅπως ἦταν, σωστὸ σκιάχτρο καὶ παραλιέκατο, τράβηξε γιὰ τοῦ Ζεϊνέλ κιατίπη, ἐνῶ ξοπίσω του ἔσκαγαν ὅλοι στὰ γέλια. Ὁ Ζεϊνέλ Τσιάμης ὁ κιατίπης εἶχε στημένο τὸν πάγκο του σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ παζαριοῦ, ἔξω ἀπὸ τὸ χάνι τοῦ Νταλήμπεη ὅπου τὸ σημερινὸ εἰρηγοδινεῖο, καὶ ἔφτιανε διάφορα ἀρζουάλια (αἰτήσεις). Κουβεντιασμένος δὲ ἀπὸ τὸ Νούσια Ντερντέκη ὑπεδέχτηκε τὸν Κήτα γελῶντας, καὶ τὸν ρώτησε τί ἤθελε: Καὶ ὅταν ἐκεῖνος τοῦ ἐξήγησε, τοῦ ἔγραψε κάτι σ' ἓνα χαρτάκι καὶ τὸν ἔστειλε στὸ Νικόλα Ρόμπολο ὅπου ἀγόρασε πούλια, καὶ τοῦ τὰ κάλησε καὶ τὰ βούλωσε ὁ Νούσια Ντερντέκης, ἄλλη κάλτσα τοῦ διαβόλου σὰν ὁ Νετζήπης κι' αὐτός, καὶ προθυμοποιήθηκε νὰ τὸν ὀδηγήσῃ μέχρι τὸν Τέγο Γιάκα τὸ σαμαρά, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ παζαριοῦ, γιὰ νὰ τοῦ υπογράψῃ τὴν... ἄδεια κουρέματος ὡς μάρτυρας.

Ἐννοεῖται βέβαια ὅτι ὅλη ἡ μαρίδα τοῦ παζαριοῦ τοὺς εἶχε πάρει στὸ κοντό, καὶ οἱ πιὸ σοβαροὶ μαγαζάτορες ἀκόμη ἔτρεχαν ἀπὸ κοντὰ νὰ ἰδοῦν, καὶ ξεκαρδιζόταν στὰ γέλια καθὼς ἔβλεπαν τὸν καψαρὸ τὸν Κήτα μὲ τὰ μισὰ (ἀπὸ τὴ μία πλευρά) γένεια καὶ μαλλιά ἄκοπα κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ξουρισμένα, σωστὸ παραλιέκατο, νὰ τριγυρίζει στὸ παζάρι.

Στὸ τέλος ὅμως, παρ' ὅλη τὴν ἀφέλειά του, κάτι κουτσοκατάλαβε κι' αὐτός ὕστερα ἀπὸ τὸ γερὸ δούλεμα ποῦ τοῦ ἔκαναν καὶ σὰν ἀποξουρίστηκε καὶ βγήκε ἔξω ἀπὸ τὸ μπαρμπέριχο.

— Αἴντε ὦρὲ Νετζήπη, τοῦ εἶπε, νὰ μοῦ... τὴ μάνα ἂν ξαναπατήσω.

16. Οί αλογόμυγες τοῦ Γιώργη Ρολογᾶ

Βρισκόμαστε γύρω στὰ 1890.

Οἱ Γούσια Παπακώστας, Μήτηρος Γιώργης Δόσης, Τσίλια Παναγιώτης Δημητράκης καὶ Λάζος Τσίλη, καὶ ὁ Νικόλα Τζημενάδης — πού τότε μόλις εἶχε γυρίσει ἀπὸ τῆ Βλαχιά — τὸ γλεντοῦσαν γιὰ καλὰ ἀπάνω στὴν Παναγία. Εἶχαν ψητά, κρασιά, κλαρίνα καὶ βιολιά· ζιαφέτι τρικούβερτο.

Τῷμαθε ὁ Γιώργη Πρωτόπαππας ὁ ρολογᾶς πού ἦταν κι' αὐτὸς ταχτικὸ μέλος στὴν παρέα τους ἀλλὰ τώρα δὲν τὸν εἶχαν προσκαλέσει καὶ πῆγε νὰ σκάσει ἀπὸ τὸ κακὸ του. Σκέφτηκε λοιπὸν πῶς ἔπρεπε νὰ τοὺς σκαρώσει κάποιον χουνέρι γιὰ νὰ τοὺς ἐκδικηθῆ.

Βασάνισε λίγο τὸ μυαλό του, καὶ δὲν ἄργησε νὰ τὸ βρῆ γιατί ἦταν ἔξυπνος καὶ δαιμόνιος ἄνθρωπος. Κάθε ἀποκρηὰ ἐπινοοῦσε διάφορες κωμικὲς μεταμφιέσεις καὶ διασκέδαζε πολὺ τὸν κόσμον μὲ τὰ καμώματά του. Ἀνέβαινε καβάλα στὸ γομάρι ἀνάποδα καὶ διοργάνωνε διάφορα ὑπαίθρια κωμικὰ σκέτς. Μιὰ πρωτομαγιά μάλιστα, σκάρωσε ὀλόκληρον ψεύτικο ἄνθρωπο (ἀνδρεῖκελο) ἔξω ἀπὸ τὸ μαγαζί του, μὲ τὴ μπουκάλα στὸ χέρι καὶ τὸ τσιγάρο στὸ στόμα, πού ὅλοι ὅσοι περνοῦσαν τὸν ἔπαιρναν γιὰ ἀληθινό.

Καὶ νὰ λοιπὸν τί σοφίστηκε γιὰ νὰ ἐκδικηθῆ τοὺς φίλους του, πού εἶτε ἀπὸ ἀμέλεια εἶτε προμελετημένα δὲν τὸν εἶχαν προσκαλέσει στὸ ζιαφέτι.

Εἶχε πληροφορηθῆ ὅτι οἱ συμποσιάζοντες εἶχαν μαζί τους καὶ πέντ' ἔξη γαιδουράκια μὲ τὰ ὁποῖα εἶχαν μεταφέρει τὰ πράγματα τους στὴν Παναγία. Προβλέποντας λοιπὸν ὅτι ὡς τὸ βράδυ θὰ γινόταν ὅλοι τους στουπιὰ στὸ μεθύσι, καὶ ξέροντας τὴ συνήθειά των πῶς θὰ καθυλοῦσαν στὰ γαιδούρια, ἴσως καὶ ἀνάποδα ἀκόμη, στὸ γυρισμό τους, ἔστειλε τρεῖς νεαροὺς φίλους του, τὸ Νιπινόλα, τὸ Γρατσούνα καὶ τὸν Κώτσιο Ζαχαράκη καὶ τοῦ μάζεψαν τρία σακουλάκια ἀλογόμυγες ἀπὸ τὰ ἀλογομούλαρα τῶν κερατζήδων καὶ τῶν ξυλάδων.

Κατόπι, κατὰ τὸ δειλινὸ, τοὺς ἔκρυψε κάτω ἀπὸ τὸ δρόμον στὴν Ἀλατσαία, τοὺς ὀρμήνεψε πῶς καὶ τί θὰ κάμουν, κι' αὐτὸς τῷπιασε στὰ Πλατάνια περιμένοντας νὰ κατεβῶν οἱ γλεντοκοποῦντες φίλοι του οἱ ὁποῖοι δὲν ἄργησαν νὰ φανοῦν κατὰ ἄλλα στὰ γαιδουράκια τους, ὅπως τὸ εἶχε προβλέψει, γλεντώντας καὶ τραγουδώντας.

Μόλις ἔμως ἔφτασαν στὴν Ἀλατσαία, σμῆνος ὀλόκληρο ἀπὸ ἀλογόμυγες πλάκωσε τὰ ὑπομονετικά τους ὑποζύγια, καὶ κεῖνα ἄρχισαν νὰ χοροπηδοῦν ἀσταμάτητα ὥσπου στὸ τέλος, ξετρελλαμένα ἀπὸ τὰ τσιμπήματα, πέταξαν τὰ πράγματα καὶ ἀναβάτες καὶ χάθηκαν τρέχοντας σὰν σαῖτες τὸν κατήφορον.

Ὁ Γιώργης ὁ ρολογᾶς, μαζί μὲ διάφορους ἄλλους Κονιτσιῶτες πού ἔπαιρναν στὰ Πλατάνια τὸν ἀγέρα τους, ξεκαρδίστηκαν νὰ γελάνε.

Τὰ ὄργανα καὶ τὰ τραγούδια σταμάτησαν ἀπότομα, καὶ οἱ στραπατσarisμένοι γλεντζέδες σηκώθηκαν ποιὸς γερὸς καὶ ποιὸς σημαδεμένος ἀπὸ τὸ πέσιμον, φορτώθηκαν τὰ πλιάτσκα τους, πῆραν στὰ χέρια ὅσες μπουκάλες εἶχαν γλυτώσει ἀπὸ σπάσιμον, καὶ ἄλλοι τρικλίζοντας ἀπὸ τὸ μεθύσι καὶ ἄλλοι κουτσαίνοντας ἀπὸ χτυπήματα, ροβόλησαν πρὸς τὰ Πλατάνια μὲ σκοπὸ νὰ συνεχίσουν. Ἐκεῖ ὅμως τοὺς πῆραν ὅλοι στὸ ψιλὸ γαζὶ καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ διαλυθοῦν ἄδοξα, πρὸς μεγάλη χαρὰ καὶ εὐχαρίστησι τοῦ Γιώργη Ρολογᾶ πού εἶχε πάρει τὴν ἐκδίκησί του.

— Καλά, ἄς πιούμε τὸν καφέ μας πρῶτα καὶ βλέπομε κατόπι.
Καὶ ἀνέβηκαν ἀπάνω στὸν καφενέ.

Μετὰ τὸν καφέ ὁ Μιχάλης σηκώθηκε.

— Θὰ πηγαίνω τώρα.

— Θαρθῶ κι' ἐγὼ κοντά σου, τοῦ εἶπε ὁ Νουρεδὶν μπέης.

— Δὲν εἶναι ἀνάγκη μπέη μου νομίζεις πῶς τοὺς σκιάζομαι;

— Τὸ ξαίρω, ἀλλὰ ἔτσι εἶναι τὸ σωστό.

Καὶ ὁ Νουρεντὶν παίρνοντας τὸ μαρτίνι του ξεκίνησε κοντά. Ὁ Μιχάλης θὰ περνοῦσε κάτω ἀπὸ τὸν Κισλᾶ (στρατῶνα) καὶ μπορεῖ οἱ τρεῖς ψευτοπαλληκαράδες νὰ ξαναπαρουσιαζόταν μπροστά του.

Καὶ μάντεψε σωστά. Μόλις ξεπέρασαν οἱ δυὸ φίλοι τὸ γεφύρι τοῦ λάκκου, νᾶσου καὶ ἐμφανίζονται ξανά ἀπὸ πάνω οἱ τρεῖς ζαμπίτιδες.

Χωρὶς νὰ χασομερήσει καθόλου ὁ Νουρεντὶνμπέης, κατεβάζει τὸ μαρτίνι του καὶ τραβάει μιὰ ντουφεκιά στὸν ἀέρα. Ἡ σφαῖρα πέρασε σφυρίζοντας ψηλά ἀπὸ τὰ κεφάλια τους, καὶ οἱ τρεῖς θρασύδειλοι νταῆδες γονάτισαν χάρῳ. Ὁ πυροβολισμὸς ὅμως, ξεσήκωσε πολλοὺς νιζάμηδες (στρατιῶτες) καθὼς καὶ τοὺς ὑπόλοιπους ἀξιωματικούς τοῦ κισλᾶ. Ἀνάμεσα στοὺς τελευταίους ἦταν κι' ὁ Ρουστέμ θέης ὁ μικρότερος ἀδερφὸς τοῦ Νουρεντὶν ποὺ γνώρισε τὸν ἀδελφὸ του κι' ἔτρεξε νὰ τὸν ἀνταμῶσει.

— Τὶ τρέχει ἀδερφέ, τί ἔπαθες καὶ ντουφεκίζεις;

— Τὶ νὰ πάθω, νά, οἱ σύντροφοί σου καὶ ἔδειξε τοὺς τρεῖς ἀξιωματικούς ποὺ εἶχαν ἀνασηκωθῆ παίρνοντας θάρρος καὶ προπάγταν ὁ Ἀντέμ ἐφέντης, θέλησαν νὰ κάνουν μεγάλη προσβολή στὸ φίλο μου τὸ Μιχάλη. Ἄν δὲν τύχαινα ἐγὼ θὰ σκοτωνόταν συναμεταξύ τους.

Καὶ τοῦ διηγήθηκε ἐλόκληρο τὸ ἐπεισόδιο.

— Πές τους κατέληξε τελειώνοντας νὰ προσέξουν καλά. Νὰ μὴ πειράξουν οὔτε μιὰ τρίχα τοῦ Μιχάλη, γιατί τζεβάπι δὲν μοῦ δίνουν. Καὶ σὰν γυρίσει ὁ Μπίμπασης ποὺ λείπει μὲ ἄδεια, θὰ τοὺς κανονίσω ἐγὼ.

Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸν συνοδευόμενον φίλο του, τόνισε δυνατὰ ὥστε νὰ τὸν ἀκούσουν ὅλοι.

— Πήγαινε φίλε μου Μιχάλη στὴ δουλειά σου, ὅπου σὲ στέλλει τὸ ἀφεντικό σου, κι' ὅποιος παρουσιαστῆ μπροστά σου καὶ σὲ πειράξει χτύπα τον σὰν σκυλί.

Καὶ οἱ μὲν τρεῖς μουλιαζίμηδες συμμαζεύτηκαν στ' αὐγά τους, καὶ ὁ Μιχάλης πῆγε καὶ γύρισε ἀνενόχλητος. Ὁ Νουρεντὶν ὅμως δὲν τοὺς ἄφησε σὲ χλωρὸ χορτάρι. Τοὺς ἀνάφερε στὸν Μπίμπαση, κι' ἐκεῖνος τοὺς τιμώρησε.

Ἀλλὰ ὁ Δεσπότης Κωνσταντῖνος δὲν ἀρκέστηκε σ' αὐτό. Σὰν ἄριστος κάτοχος τῆς Τουρκικῆς ποὺ ἦταν, ἔκανε ἀναφορᾶ στὸ Βαλῆ καὶ ἀμέσως μετατέθηκαν καὶ οἱ τρεῖς κι' ἔφυγαν ἀπὸ τὴν Κόνιτσα.

17. 'Ο Γκιούζμπασης Νετζήπ 'Εφέντης

Στους λαϊκούς τύπους τῆς παλιᾶς Κόνιτσας πρέπει νὰ καταταχθῆ ἀναμφισβήτητα καὶ ὁ περίφημος Γιούζμπασης Νετζήπ 'Εφέντης ἀπὸ τὴ Μεσαριᾶ, ποὺ κατοικοῦσε στὸ νῦν σπῆτι Κωλέτση στὴν Ἀπάνω Κόνιτσα καὶ διετέλεσε διοικητῆς Χωροφυλακῆς ἐπὶ μιὰ περίπου δεκαετία (1893-1903) στὴν Κόνιτσα.

'Ο Νετζήπ ἐφέντης λοιπὸν εἶχε ἀναγάγει τὴν κατεργαριὰ καὶ τὴν ὑποκρισία σὲ ἐπιστήμη. Χωρὶς τὸ ἀπαραίτητο «μπαξίσι», ὅπως ὄλοι οἱ Τούρκοι καὶ Τουρκαλβανοί, δὲν διεκπεραίωνε καμμιά ὑπόθεσι. Μὲ τοὺς λωποδύτες καὶ ζωοκλέφτες, ὅπως ὁ Ντίνια Χαρίσης, ὁ Κόλια Ντάμας, ὁ Κακαράντζας, ὁ Κολίτσας, ὁ Τσέκος, ὁ Σιεφκέτς τοῦ Σουλεϊμάναγα, ὁ Βελῆς τῆς Ραϊφέκως κλπ. τῷχε τὸ ἓνα, καὶ ἔπαιρνε πάντοτε κι' αὐτὸς τὸ μοιράδι τοῦ ἀπὸ τῆς... παστρικές δουλιές ποὺ κάνανε. 'Ο Κώστα Ζέρβας ὁ πηγαδᾶς, μονολογοῦσε πὼς κάποτε ποὺ εἶχε ἀνεβῆ ψηλὰ στὸ τσιατὶ (στέγη) τοῦ Νετζήπ ἀφέντη γιὰ νὰ διορθώσῃ τὶς σταλαματιές, εἶχε βρῆ ἐκεῖ ψηλὰ ἓνα σωρὸ δέρματα ἀπὸ τὰ κλεμένα σφαχτὰ ποὺ τοῦ ἔφερναν γιὰ πεσκέσι οἱ φίλοι τοῦ ζωοκλέφτες.

'Οταν συνέβαινε νὰ γίνῃ καμμιά κλοπὴ, καὶ οἱ παθόντες κατήγγελλαν ὡς ὑποπτους καὶ ἐνόχους τοὺς παραπάνω φίλους τοῦ, ὁ Νετζήπ ἐφέντης ἔστελνε καὶ τοὺς ἔπιανε καὶ τοὺς ἔβαζε στὸ γκιζντάνι (φυλακὴ), καὶ κατόπι, δίνοντας τὸ κουρμπάτσι (μαστιγιο) στὸν ἔμπιστο ζαπτιέ τοῦ τὸν Ἀλῆ τὸν πρόσταζε.

— Βάρτο ὦρὲ τὸ μπεζεβέγκη, βάρτο νὰ μαρτυράῃ, νὰ λέῃ τὸ ἀλήθεια.

Καὶ ὁ κακόμοιρος ὁ νοικοκύρης τοῦ ποὺ εἶχαν κλέψει τὰ ζωντανὰ ἢ τὰ πράγματά του, ἄκουγε ἀπὸ πάνω χαρούμενος — σὰν ὁ Ἀλῆς κατέβαινε κάτω στὸ ὑπόγειο — τὸ κουρμπάτσι νὰ πηγαίῃ βὰπ-βούπ, καὶ τὸν κρατούμενο νὰ γουργιάζῃ.

— Ἀμάν! ὦχ, ἀμάν.

Στὴν πραγματικότητά ὅμως τί συνέβαινε.....

'Ο παμπόνηρος Γιούζμπασης εἶχε ἐπινοήσῃ τὸ ἀκόλουθο τερτῆπι (κόλπο) γιὰ νᾶχῃ καὶ τὸ λύκο χορτάτο, καὶ τὰ πρόβατα σωστά.

Εἶχε τεντωμένο γερὰ ἓνα τραγοτόμαρο κάτω στὸ κρατητήριό του, καὶ ἀπάνω σ' αὐτὸ ἀνεβοκατέβαινε τὸ κουρμπάτσι τοῦ ζαπτιέ Ἀλῆ. Πολλές φορές μάλιστα, γιὰ νὰ μὴ κουράζεται ὁ Ἀλῆς, τὸ χτυποῦσε ὁ... ἴδιος ὁ κρατούμενος, καὶ ξεφώνιζε συνάμα, «ὦχ, ὦχ, ὦχ μάνα μου».

— Πὸ ἄκου! ἄκου, ἔλεγε τότε ὁ παράδοξος αὐτὸς ἐκπρόσωπος τῆς ἐξουσίας στὸν ἀφελῆ παθόντα χωρικό, τὸ ἔχει ζουρλάνει στὸ ξύλο τὸ λιανέτη τὸ κλέφτη.

'Αλλοτε πάλι ἔκαμνε τὴν ἐξῆς μπαγαμποντιὰ γιὰ νὰ ἀπαλλάξῃ τοὺς κρατουμένους φίλους τοῦ ἀπὸ τὴν κατηγορία. Τοὺς ἔβγαζε τὴ νύχτα κρυφὰ νὰ ξανακλέψουν πράγματα ἀπὸ τὸ ἴδιο σπῆτι ἢ κυρίως σφαχτὰ ἀπὸ τὴν ἴδια στάνη, καὶ νὰ ξαναμποῦν στὸ γκιζντάνι. Καὶ ὅταν πλέον οἱ παθόντες ξαναρχόταν, τὴν ἄλλη μέρα νὰ παραπονεθοῦν γιὰ τὴν καινούργια κλοπὴ ὁ Νετζήπ ἐφέντης τοὺς ἔλεγε.

— Πὸ ἐσεῖς μοῦ λέγεται ὅτι τὰ κλέφτια εἶναι τὸ Κόλια Ντάμα, τὸ Ντί-
νια, τὸ Κολίτσα. πὸ αὐτὰ τὰ ἔχω στὸ γκιζντάνι!

Καὶ τοὺς ὀδηγοῦσε νὰ τοὺς ἰδοῦν καὶ νὰ. πεισθοῦν! μὲ τὰ ἴδια
τους τὰ μάτια. Κατόπι συνέχιζε.

— Ἄδικα τὰ κατηγοροῦτε τὰ ἀνθρώπια! πὸ ἄλλα θὰ εἶναι τὰ κλιέφτες,
τίποτα Κολωνιάτες. Ἐτοῦτα εἶναι ἀθώα, μπιραέτ. Καὶ ἀπευθυνόμενος πρὸς
τὸν ἔμπιστό του Ἄλῆ.

— Ὠρὲ Ἄλῆ! ἀνοιξε ὦρὲ τὴ πόρτα καὶ ἀπόλυκέ τους, ἄδικα!
τὰ θάλαμε στὸ γκιζντάνι τὰ καϊμένα.

Καὶ τύχαινε πολλές φορές, οἱ παραπονούμενοι χωριάτες — πὸ ἤξεραν
καλὰ τί κουμάσια ἦταν ὁ Κόλιας, ὁ Ντίνιας καὶ οἱ ὑπόλοιποι συντρόφοι των
— νὰ διαμαρτύρονται γιὰ τὴν ἀπόλυσί των τότε ὁ ἀνεκδιήγητος ἐκεῖνος Γκιού-
μπασης ἀγρίευε.

— Πὸ δὲν ἀντρέπεστε ὦρὲ! τὰ θάλεταν ἄδικα ὦρὲ τὰ ἀνθρώπια στὸ
γκιζντάνι, καὶ ἔφαγαν καὶ ξύλο ὦρὲ. Ἴσπάτ ὦρὲ, Ἴσπάτ! (φέρτε ἀποδεί-
ξεις τῆς ἐνοχῆς των).

Καὶ πρὸς μεγάλη χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση τῶν ἀποφυλακιζομένων, ἅμα οἱ
διαμαρτυρίες συνεχιζόταν, ἀρχιζε τώρα μὲ τὸ κουρμπάσι τοὺς ἀτυχούς πα-
ριάτες πὸ εἶχαν λάβει τὴν τόλμη νὰ παραπονεθοῦν καὶ νὰ ζητήσουν δικαιο-
σύνη γιὰ τὴν κλεμμένη περιουσία των.

Ἄλλὰ ὡς διηγηθοῦμε κάπως λεπτομερέστερα ἓνα ἀπὸ τὰ εἰρηνώτερα τερ-
τίπια, μιὰ κομπίνα ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα τοῦ περίφημου αὐτοῦ Νετζήπ Ἐ-
φέντη.

Γύρω στὰ 1896—97 ἔδρουσε στὰ χωριά τῆς Πάγκας τοῦ Ἄώου ὁ λή-
σταρχος Καραμαγκιόλης, πὸ καταγόταν ἀπὸ τὸ Παληοσέλι καὶ ἦταν πα-
νηρὸς ἀντάρτης τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1888. Ὁ Νετζήπ Ἐφέντης, σὰν διοι-
κητῆς Χωροφυλακῆς Κόνιτσης πὸ ἦταν ἔστειλε γιὰ τὰ μάτια ἀπὸ κανένα
ὀπόσπασμα ἐναντίον του. Ἄλλὰ τὸ μόνον πὸ κατόρθωναν οἱ ζαπτιέδες του
ἦταν νὰ τριγυρίζουν στὰ χωριά καὶ στὶς στάνες, καὶ νὰ καλοπερνοῦν τρώγον-
τας κοττόπουλα, πίττες, ἀρνιά, καὶ χλωρὸ τυρί.

Βλέποντας λοιπὸν ὁ Νετζήπ Ἐφέντης πὸς ὁ Καραμαγκιόλης ἦταν ἀ-
σύλληπτος, σκέφθηκε ὁ κοινὸς νὰ ἐκμεταλλεῖται τὴν παρουσία του στὰ θου-
νὰ γιὰ νὰ τὰ. . . οἰκονομίσῃ. Πιάνει λοιπὸν ὁ καλὸς σου καὶ στέλλει καμμιά
δεκαριά τεσκερέδες ἐπὶ διαφόρους εὐπορους Παληοσελίτες καὶ Παδίτες· στοὺς
Παῦλο Ζησάκη, Ἀλέξη Μιχαλήτσιο, Νικόλα Ταπεινόπουλο, Δημήτρη Παπα-
θανάση, Θανάση Σακελλάριο, Θανάση Ντουπέσια, Γιάννη Ἐξαρχο, Ἀδάμο
Μακρῆ καὶ ἄλλους, καὶ τοὺς προσκαλεῖ νὰ κατεβοῦν ἀμέσως στὴν Κόνιτσα.

Καὶ οἱ κατημένοι οἱ ραγιαῖδες, θέλοντας καὶ μὴ, καθαλικεύουν τὰ μουλά-
ρια τους καὶ κατεβαίνουν. Ἐπέζεψαν, ὅπως ἦταν ἐπόμενο, στὸ χάνι τοῦ συμ-
πατριώτη τους τοῦ Γιάννη Λούπα. Καὶ ἀφοῦ παρέδωσαν τὰ ζῶα τους στὸ
σταῦλο του, ἡ πρώτη τους δουλειὰ ἦταν νὰ τὸν ρωτήσουν τὸν ἴδιο, σὰν προε-
στὸς καὶ δεκίλης τῶν χωριῶν τους πὸ ἦταν στὴν Κόνιτσα, νὰ τοὺς πῆ μή-
πως ἤξερε γιὰ ποιά αἰτία τοὺς εἶχε καλέσει ὅλους μαζί ὁ Νετζήπ Ἐφέντης.

— Τί νὰ σᾶς πῶ μωρὲ παιδιά, τοὺς λέει ὁ Λούπας, ἰδέα δὲν ἔχω, τί
διάβολο νὰ σᾶς θέλῃ; . . . Πάντως τώρα εἶναι ἀργά, αὔριο τὸ πρωὶ νὰ πᾶτε,
καὶ τότε θὰ ἰδῆτε.

Ἄλλὰ ὅταν τὴν ἄλλη μέρα παρουσιάστηκαν στὴ Χωροφυλακῆ, ἐκεῖ πὸ
στεγάζεται σήμερα (1964) τὸ Δημαρχεῖο, ὁ ἔμπιστος ζαπτιές τοῦ Νετζήπ Ἐ-

φέντη τούς πληροφορήσε πώς τὸ ἀφεντικό του ἀπουσίαζε. Τὸ ἴδιο συνέβη καὶ τὸ ἀπόγευμα πού ξαναπαρουσιάστηκαν. Καὶ τότε ἄρχισαν νὰ ἀνησυχοῦν καὶ νὰ διερωτῶνται, γιατί ὁ Γιούζμπασης ἐνῶ τούς προσκαλοῦσε δὲν τούς δέχτηκε, ἀφοῦ εἶχαν μάθει θετικά πὼς δὲν εἶχε ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν Κόνιτσα;

Τὸ πρωῒ τῆς δεύτερης ἡμέρας πού ξαναπῆγαν, ὁ Ἄλῆς τούς εἶπε πὼς ὁ Γιούζμπασης ἔχει πολλή... δουλειά, καὶ νὰ περάσουν τὸ ἀπόγευμα. Καινούργια ἀγωνία ὡς τὸ ἀπόγευμα, ἀλλὰ ἐπιτέλους τούς δέχτηκε. Καὶ ἀφοῦ τούς ζήτησε ὑποκριτικώτατα συγγνώμην, τούς κέρασε καὶ καφέ, καὶ κατόπι εἰσῆλθε στὸ προκείμενο.

— Ἐέρετε, τούς λέει, σὲ μεγάλη στενοχώρια μὲ βάλεταν ἡ ἀφεντιά σας καὶ δὲν ξέρω τί νὰ κάμνω.

— Γιατί ἐφέντη μου τί σοῦ κάναμαν;

— Πὸ ὀχτροὺς ἔχετε καὶ σᾶς ἔβαλαν ἀθανιά; (συκοφαντία). Πὸ ἀλήθεια εἶναι, φέματα εἶναι; κι' ἐγὼ δὲν ξέρω.

Οἱ πρόκριτοι καταταράχτηκαν.

— Τί τρέχει ἐφέντη μου, τί συμβαίνει; πές μας το καθαρά.

— Πὸ γιὰ, ἔκανε τάχα κομπιάζοντας καὶ μπερδεύοντας τὰ λόγια του ὁ καταχθόνιος Τουρκαλβανός, μὲ κείνο ντέ, μὲ κείνο τὸ διάβολο τὸ δικό σας, μὲ κείνο τὸ χαϊντούτη τὸ Καραμαγιόλη.

— Τί συμβαίνει μὲ τὸν Καραμαγιόλη;

— Πὸ γιὰ, πὸ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ χωριά σας ἔκαμαν ἀρζιχάλια (ἀναφορές) στὸ Βαλῆ, πὼς τάχα ἡ ἀφεντιά σας φυλάγετε καὶ διαφεντεύετε ἐκεῖ τὸ διαβολεμένο τὸ χαϊντούτη.

— Ἐμεῖς τὸ χαϊντούτη. Θεὸς φυλάξει...

— Πὸ πο ξέρω ἐγὼ, πὸ γιὰ ἔτσι ἔγραψαν στὸ ἀρζιχάλια τους.

Καὶ τονίζοντας τώρα μία πρὸς μία τίς λέξεις γιὰ νὰ τούς τρομοκρατήσῃ, ὁ διαβολογιούζμπασης συνέχισε:

— Καὶ ἔλαβα πού λέτε ἕνα διάτα ἀπὸ τὸ Βαλῆ, πού λέει νὰ σᾶς στέλνω κάτω στὰ Γιάννενα καὶ τὸ Θεὸ νὰ φυλάγῃ νὰ μὴ σᾶς στέλουν καὶ στὴν Πόλη. Τὸ σκιάζομαι αὐτὸ, γιατί αὐτὸ τὸ καταραμένο τὸ Καραμαγιόλη δὲν εἶναι μοναχὰ κλέφτης καὶ χαϊντούτης, ἀλλὰ εἶναι καὶ χαϊνης (ἐπικηρυγμένος ἀντάρτης), καὶ τὰ πράγματα γλιέπετε δὲν πηγαίνουν καὶ καλὰ μὲ τὸ Γιουνάνικο γιὰ κείνο τὸ διαβολισμένο τὸ Κρήτη.

Οἱ δυστυχοὶ ραγιαῖδες χλώμιασαν.

— Ἀμὰν ἐφέντη μου! τί εἶναι αὐτὲς οἱ ἀθανιές; Ἐμᾶς ὁ Καραμαγιόλης μᾶς ἔχει πάρει, ποιανοῦ πολὺ καὶ ποιανοῦ ὀλίγο, ὄλουνοὺς γρόσια γιὰ γαράτσι καὶ ξαγορά, καὶ τώρα ἡ ἀφεντιά σου μᾶς λές πὼς τὸν ἔχομε φίλο.

— Πὸ δὲν λέγω ἐγὼ, πὸ τὸ χαρτί τὰ λέει.

Καὶ τούς ἔδειξε τὴν δῆθεν διαταγὴ τοῦ Βαλῆ.

— Ἐφέντη μου, μὴ μᾶς παίρνης στὸ λαιμό σου, εἴμαστε φαμιλιῖτες ἄνθρωποι.

— Πὸ ἂν ξέρετε τίποτε καὶ ἔχτε ἀλησβερίσια (δοσοληψίες) μὲ τὸ χαϊντούτη, νὰ μοῦ λέτε ἀλήθεια, καὶ νὰ τὸ μαρτυρᾶτε τὸ χαϊντούτη νὰ τὸ πιάνωμε, καὶ τότε ἐγὼ θὰ σᾶς θγάλω μπιραέτι (θὰ σᾶς ἀπαλλάξω ἀπὸ κάθε κατηγορία).

— Μὰ ἐφέντη μου, εἴμαστε ἀθῶοι· ἀδικιὰ μεγάλη μᾶς γίνεται.

— Ἄειντε τώρα, πηγαίνετε, συλλοῖτῆτε το καλὰ κι' αὔριο ξαναπερνᾶτε.

Καὶ ἔφυγαν οἱ ταλαίπωροι γεμᾶτοι στενοχώρια καὶ ἀγωνία.

Τὴν ἄλλῃ μέρα ἐπαναλήφθησαν τὰ ἴδια περίπου, καὶ στὸ τέλος ὁ Γιούζμπασης τοὺς εἶπε νὰ ἐτοιμαστοῦν γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο, γιὰτὶ ἔστειλε ἀναφορὰ στὸ Βελῆ καὶ περίμενε ἀπάντηση.

— Ἐγκώ, τοὺς εἶπε, ἔγκραψα καλὰ λόγια γιὰ τ' ἐσᾶς, ἀλλὰ νὰ ἰδοῦμε τί θὰ ἀπαντήη τὸ Πασιᾶ. Ἄν χαλεύη πάλι νὰ σᾶς στέλνω στὰ Γιάννενα θὰ σᾶς στέλνω.

Ἐφυγαν ξανά ἀπελπισμένοι, καὶ ἔβαλαν τὸ Λούπα νὰ μεσολαβήσῃ στὸ Γιούζμπαση.

Καὶ κείνος ἀφοῦ πῆγε καὶ τὸν ἐπισκέφτηκε καὶ κουδέντιασε μαζί του, γύρισε καὶ τοὺς ἔδωσε κουράγιο.

— Ὁ Νετζήπ Ἐφέντης εἶναι παραδόσιτος, τοὺς εἶπε, καὶ ὅπως κατάλαβα θέλει γερὸ μπαξίσι γιὰ νὰ σᾶς ἀπαλλάξῃ.

— Νὰ τοῦ δώσωμε, ἀπάντησαν οἱ τρομοκρατημένοι πρόκριτοι, νὰ τοῦ δώσωμε.

Καὶ ὁ Λούπας ἀνέλαβε τὶς «διαπραγματεύσεις». Ὁ Νετζήπ Ἐφέντης ἄνωγος τραινάρισε τὴν ὑπόθεσι λίγες μέρες, καὶ στὸ τέλος, ἀφοῦ πῆρε ἀπὸ τὸν κα - δεκαπέντε λίρες ἀπὸ τὸν καθένα τους, τοὺς κάλεσε ὅλους μαζί καὶ τοὺς εἶπε μὲ φιλικὸ τάχα ἐνδιαφέρον:

— «Ἄειντε ὦρὲ παιδιά, μὲ τὸ χαρτί πού εἶχε ἔρθει εἰς εὐχὰν ὅλους γιὰ σουργούνι (ἐξορία) γιὰ τὸ Γιμένη, καὶ ἔγω σᾶς γλύτωσα μὲ τὸ «μπαξίσι» πού... ἔστειλα στὸ Βελῆ. Τί νὰ γιένῃ, ἄσπρα γρόσια γιὰ μαῦρες μέρες. Πὸ τὸ νοῦ σας, νὰ μὴ βγάξετε τσιμουντιὰ πὺς σὺκέταν γρόσια γιὰ τὸ Βελῆ, γιὰτὶ τότε εἶναι πού θὰ χαντακωθῆτε. Ἐγὼ δὲν κράτησα οὔτε πέντε... λίρες. Ἀλλὰ δὲν πειράζει, γλύτωσα τοὺς φίλους μου καὶ... χαίρεται τὸ καρδιά μου».

Κατόπι τοὺς ἀποχαιρέτησε, ἀλλάζοντας θεατρικώτατα θερμὸ χειροσφίξιμο μὲ τὸν καθένα τους.

Καὶ ἔφυγαν οἱ κατημένοι οἱ ραγιαῖδες, χαρούμενοι πού ξεγλύτωσαν ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ τρομεροῦ αὐτοῦ Τουρκαλβανοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλεϊνῆς Ὀθωμανικῆς ἐξουσίας, ἀφοῦ τοῦ γέμισαν τὴ σακκοῦλα μὲ χρυσό, καὶ ἀφοῦ ξόδεψαν καὶ ἀρκετὰ στὸ χάνι τοῦ Λούπα ὅπου παρέμειναν μιά ἐβδομάδα καὶ κλέον ἀντάμα μὲ τὰ ἔξω τους.

Οἱ κατὰ γλώσσες τῆς ἐποχῆς, ἔφτασαν νὰ κατηγορήσουν καὶ τὸ Γιάννη Λούπα πού μεσολάβησε γιὰ τὴ σωτηρία τους, πὺς πῆρε δῆθεν κι' αὐτὸς τὴ μὲσα του' ἀλλὰ ἐμεῖς δὲν τὸ πιστεύομε, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶχε πάντοτε τὴν ὑπόληψιν τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ διετέλεσε βεγίλης καὶ Προεστὸς τῶν χωριῶν τῆς Λάκκας καὶ μέλος τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου Κονίτσης ἐπὶ ὀλοκλήρες δεκαετίες.

— * —

Αὐτὸς ἦταν λοιπὸν ὁ περίφημος Νετζήπ Ἐφέντης, πού ἄφησε ἐποχὴ στὴν Κόνιτσα μὲ τὰ τερτίπια του, πού τὰ ἐπινόουσε πρὸς χάριν τῆς φιλοχρηματίας του.

Οἱ διάδοχοί του ἄνωγος, ὅπως ὁ Σουκρῆ Ἐφέντης, ὁ Σουλεϊμάν Ἐφέντης καὶ λοιποὶ — καὶ κυρίως ὁ Φετῆ Ἐφέντης, ὁ τελευταῖος Τοῦρκος διοικητῆς Χωροφυλακῆς στὴν Κόνιτσα πού ἦταν ἀπόφοιτος Γερμανικῆς Σχολῆς — χειρίστηκαν ἡπιώτερα καὶ ἀνθρωπινώτερα τὴν ἀστυνομικὴ Ἐξουσία.

18. Τὰ κορίθια τοῦ Χαλήτ Μάνκα

Ἀπὸ νωρὶς τὸ δειλινὸ ἐτοιμαζόταν οἱ τρεῖς φίλοι κυνηγοί, ὁ Σουλεϊμάν Μαλήκης, ὁ Παναγιώτης Παντούλας κι' ὁ Λάκκιος ὁ Βρανίστας γιὰ νὰ πᾶνε γι' ἀγριόγιδα στὴ Γκαμήλα. Θὰ φεύγαν τὰ μεσάνυχτα. Θὰ περνοῦσαν ἀπὸ τὸ μύλο στὴν ποταμιὰ νὰ πάρουν καὶ τὸ φίλο τους τὸ μυλωνᾶ τὸν Κώστα Κίτσιο, τὸ Μίγκο ὅπως τὸν ἔλεγαν μὲ τὸ παρατσούκλι του, καὶ θὰ τραβοῦσαν γιὰ τὸ μοναστήρι τοῦ Στομίου καὶ τὸν ἀνήφορο γιὰ νὰ φτάσουν νυχτοχάραγα στὰ λημέρια τῶν ἀγριογιδιῶν.

— Ἄμα θαρῶσώμε κανένα τὸ πρωτὶ, ἔλεγε ὁ Παντούλας, τὸ γιόμα θὰ τὸ φιάκωμε τὸ γκουγκουρέτσι μας καὶ θὰ θεραπαυτοῦμε φαί' καλὰ θᾶηταν ὁμοῦς νᾶχαμαν καὶ τίποτα φρούτα γιὰ κεῖ ψηλά.

— Χέρω κάτι κορίθια τοῦ Χαλήτ Μάνκα, πετάχτηκε ὁ Σουλεϊμάνης, ποῦναι μάννα καημένη...

— Αὐτὰ πῶχει στὴν περγουλιὰ του ποῦναι ψηλά στὴν ἀμουριά στὴν αὐλή του θὰ λιές, ἔκανε ὁ Βρανίστας.

— Αὐτὰ λιέω, δὲν εἶναι καλὰ;

— Αὐτὰ ἔναι ἢ μάννα νὰ τρώη καὶ τοῦ παιδιοῦ νὰ μὴ τοῦ εἶνῃ, τᾶχω δοκιμάσει κάποτε· ἀλλὰ τὰ φ'λάει ὁ διάολος, κοιμάται ὄξω στὴν αὐλή, πῶς ν' ἀνεβοῦμε; Χρειάζεται μουραφέτι (ἐπιτηδειότητα).

— Ἐσὺ ἔσαι καρκάντζαλος, εἶπε ὁ Παντούλας, ἀμα θέλ'ς ἀνεβαίνεις καὶ θὰ τὸν παραμονέψωμε ν' ἀποκοιμηθῇ πρῶτα καὶ κατοπι...

— Μωρ' καλὰ στὸ ἀνέβασμα, ἀλλὰ στὸ κατεβασμα ποῦ θᾶειμαι φορτωμένος;

— Ἐμεῖς θὰ φλάγωμε ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὸ ὄρομο, κι' ἂν τυχόν καὶ ξυπνήσῃ θὰ τοῦ μποῦμε μὲ τὲς πέτρες γιὰ νὰ σοῦ δώκωμ' ἑσένα καιρὸ ν' ἀρπηδήσῃς καὶ νὰ φύγῃς.

Καὶ ἡ δουλειὰ κανονίστηκε. Οἱ τρεῖς φίλοι χωρίστηκαν, καὶ μιὰ ὥρα περίπου νωρίτερα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ξαναδρέθηκαν καὶ πάλι ὄξω ἀπὸ τὴν αὐλή τοῦ Χαλήτ Μάνκα.

Συνεννοήθηκαν ξανά χαμηλόφωνα, καὶ ὁ Βρανίστας λεπτοκαμωμένος καὶ εὐλύγιστος σὰν ἀγριόγατος, σκαρφάλωσε στὴ μάντρα, καὶ σ' ἓνα λεπτὸ ἐρέθηκε ἀπ' αὐτὴν στὴν ἀμουριά καὶ ἄρχισε νὰ γεμίζῃ τὸν τροβᾶ του μὲ τὰ νόστιμα καὶ τραγανὰ σταφύλια, φέρνοντας κάπου - κάπου καὶ ἀπὸ κανένα σπυρὶ στὸ στόμα του.

Σὰν ἀπογέμισε τίγκα τὸν τροβᾶ, τὸν πέρασε σταυρωτὸν στὴν πλάτη του καὶ ἐτοιμάστηκε νὰ κατεβῇ. Καὶ τότε ἔγινε τὸ ἀναπάντεχο, ἐκεῖνο ποῦ σκιαζόταν.

Ἄν καὶ πατοῦσε μὲ προσοχὴ κι' ἀνάλαφρα σὰν τὴ γάτα, ἔλαχε ὁμοῦς κάπου ἓνα ξερὸ κλωναράκι, καὶ κράπ! τσακίστηκε κάνοντας ἓναν δυνατὸ κρότο. Μὲ τὸ κράκ, ὁ νοικοκύρης ποῦ κοιμόταν λίγο παραπέρα ἀπὸ τὸ κούτσουρο τῆς μουριάς λαχτάρησε καὶ πετάχτηκε ὄρθιος.

— Ποιὸς εἶναι; ρώτησε φωναχτά.

Καὶ κοιτάζοντας τὸν ἀνήφορο προσπαθοῦσε νὰ διακρίνῃ τίποτε μέσα στὸ πυκνὸ σκοτάδι ποῦ τὸ ἔκαμαν ἀκόμα πιὸ θαθύτερο τὰ φυλλώματα τῆς μουριάς.

Ὁ νυχτερινὸς λαθροτρογητῆς κρατοῦσε καὶ τὴν ἀνάσα του ἀκόμα.

— Ποιός εἶν' αὐτοῦ ψηλά; ξαναρώτησε ὁ Χαλήτης. Τσιμουδιά ὁ Βρανίστας. Περίμενε ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή νὰ ἐκδηλωθῇ ἢ ἐπίθεσι τῶν συντρόφων του, γιὰ νὰ φοβηθῇ καὶ νὰ τρέξῃ ὁ Χαλήτ στὸ σπῆτι του, καὶ τότε αὐτὸς νὰ πηδῆσῃ χάμω καὶ νὰ ἐξαφανιστῇ. Ἀλλὰ ἀντὶ νὰ ἀρχίσῃ ὁ ἐξωτερικὸς πετροπόλεμος ἐναντίον τοῦ Χαλήτ, ἄρχισε ὁ Χαλήτης ν' ἀρπάξῃ πέτρες, ζμπῖλες ὀλόκληρες, καὶ νὰ τὲς πετάῃ ἀπάνω στὴ μουριά.

Τὰ βρῆκε μπαστούνια ὁ Λάκκας. Περίμενε ἓνα, δύο, τρία, πέντε λεπτά· καμιά ἐκδήλωσι, καμιά κίνησι ἀπὸ μέρους τῶν δύο φίλων του... Ἐκεῖνοι, μόλις ἀκούσανε τὸ Χαλήτ νὰ φωνάζῃ κίότεψαν, τρομοκρατήθηκαν, καὶ φύγανε ἐγκαταλείποντας ἀνανδρα τὸ σύντροφό τους.

Ὁ Βρανίστας ὅμως δὲν ἦταν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τὰ χάνουν εὐκολα, οὔτε καὶ πρωτάρης σ' αὐτὲς τίς δουλειές. Ἀμέσως τὸ μυαλό του δούλεψε γρήγορα, καὶ δὲν ἄργησε νὰ βρῇ τὴν κατάλληλη λύσι.

Ἐνῶ ὁ Χαλήτ ἐξακολουθοῦσε νὰ περιφέρεται ἀκόμα ἀνήσυχος γύρω ἀπὸ τὴν ἀμουριά, ὅπου ἦταν σκαρφαλωμένη ἢ περίφημη περγουλιὰ μὲ τὰ νόστιμα καὶ τραγανὰ κορίθια, καὶ νὰ πετάῃ κάπου - κάπου καὶ ἀπὸ καμιά πέτρα, ὁ Βρανίστας ἄρχισε νὰ οὐρλιάζῃ σὰν δαίμονας, σὰν καλικάντζαρος καὶ συνάμα νὰ κατεβαίνῃ τὸν κατήφορο πρὸς τὴ γῆ.

— Αὐτὸ ἦταν! Τὸ κόλπο πέτυχε. Ὁ Χαλήτ Μάνκας ἀπλοῦχος καὶ δεισιδαίμων, ὅπως ὅλοι οἱ ἀγράμματοι Τοῦρκοι καὶ Ρωμιοὶ ἀκόμα τοῦ καιροῦ ἐκείνου, νόμισε πὼς κάποιον ὑπερφυσικὸ ὄν, κάποιον φάντασμα, βρυκόλακας ἢ σιεϊτάνης, ἦταν αὐτὸ ποὺ κατέβαινε οὐρλιάζοντας ἀπὸ τὴν ἀμουριά, καὶ τρομοκρατημένος ἔτρεξε πρὸς τὸ σπῆτι του φωνάζοντας καὶ καλώντας σὲ βοήθεια τοὺς γειτόνους του.

— Ἀλλάχ! Ἀλλάχ! ὦ Τζιεμάλη, ὦ Ἀλήκο.

Ὅσπου νὰ ἀκούσουν ὅμως ὁ Τζιεμάλης καὶ ὁ Ἀλήκος ποὺ ἦταν θαθεῖα παραδομένοι στὸν ὕπνο καὶ νὰ σηκωθῶν νὰ τρέξουν σὲ βοήθειά του, τὸ ὑποθετικὸ φάντασμα πῆδηξε ἀπὸ τὴν μουριά, ρίχτηκε κι' ἀπὸ τὴ μάντρα ἔξω καὶ ἐξαφανίστηκε μέσα στὸ σκοτάδι. Ἐτρεξε ἀμέσως στὸ σπῆτι του ὅπου ἔκρυψε τὰ περισσότερα σπασίδια, καὶ κατόπι τράβηξε γιὰ τὸ μύλο τοῦ φίλου του τοῦ Μίγκου, ὅπου βρῆκε καὶ τοὺς ἄλλους δύο ριψάσπιδες συντρόφους του καὶ τοὺς ἄρχισε:

— Ὅστε ἔτσι κάμνει ὁ κόσμος ὦρέ! Ἔτσι ἀπαρατοῦν τὴ συντροφιά; Σὰ δὲν ἀνιρέπεστε...

Ἐκεῖνοι μουρμούρισαν κάτι δικαιολογίες, ἀλλὰ σὰν τοὺς ἔβγαλαν μπροστὰ καὶ ὁ Βρανίστας καὶ ὁ φίλος του ὁ Κώστας, τὸ βούλωσαν τὸ στοματάκι τους.

Καὶ τὴν ἄλλη μέρα στὸ Ντιχαλό, καθὼς ἔκατσαν νὰ φᾶνε, ἔβγαλε ὁ Βρανίστας τὰ λιγοστὰ κορίθια ποὺ εἶχε πάρει κοντά του καὶ τὰ μοίρασε μὲ τὸν Κώστα Κίτσιο καὶ φάγανε, καὶ στὸ Σουλεϊμιάν καὶ στὸν Παντούλα δὲν ἔδωσε παρὰ ἀπὸ ἓνα τσαμπὶ μονάχα.

— Δὲν ἔπρεπε νὰ σᾶς κριματίσω (δώσω) καθόλου μὲ τὴ δουλειὰ ποὺ μοῦ κάναταν, τοὺς εἶπε, ἀλλὰ σᾶς λυπήθηκα γιὰ νὰ μὴ κάνετε στὰ μάτια, καὶ δὲν ἔχω καὶ νισιαντῆρι κοντά μου, τελείωσε χωρατεύοντας.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

31450

KON